

27—28 maj

Debatter m. m.

Måndagen den 27 maj

	Sid.
Svar på fråga av herr Antby ang. tillgrepp av vapen och ammunition vid militära vapenförråd.....	3
Svar på interpellationer av:	
herr Svanberg ang. den fortsatta utbyggnaden av Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborg.....	4
herr Bohman ang. anläggande av ledningar för masstransport av olja och naturgas.....	6
herr Persson i Heden ang. skydd för vattendrag och marker mot föroreningar.....	11
herr Larsson i Hedenäset ang. verkningarna för övre Norrland av prisutjämningen å mjölk och mejeriprodukter.....	12
herr Hyltander ang. det s. k. Kungälvssavtalets verkningar	16
Svar på fråga av herr Alemyr ang. åtgärder i anledning av krisen vid Oskarshamns varv.....	20
Svar på interpellation av herr Kellgren ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm.....	22

Tisdagen den 28 maj fm.

Ekonomisk debatt, tillika svar på interpellation av herr Antonsson ang. förvärvsavdraget för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet.....	34
---	----

Tisdagen den 28 maj em.

Ekonomisk debatt (forts.).....	108
Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.....	140
Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m., tillika svar på interpellation av herr Börjesson i Falköping ang. åtgärder mot valutasmuggling..	156
Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse	170

Samtliga avgjorda ärenden

Tisdagen den 28 maj fm.

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> memorial nr 130, ang. statsbidrag till Hillelskolan (gemensam omröstning).....	32
— nr 141, ang. statsbidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet (gemensam omröstning).....	32
— nr 152, ang. anslag till S:t Lukasstiftelsen (gemensam omröstning)	32
<i>Jordbruksutskottets</i> memorial nr 17, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Befrämjande av husdjursaveln m. m.....	33

Tisdagen den 28 maj em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 45, ang. beräkning av bevillningarna, m. m.....	108
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 137, ang. komplettering av riksstatsförslaget m. m., i vad avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.....	140
— nr 138, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II, i vad avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar.....	140
— nr 139, om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar..	140
— nr 140, om avsättning av kommunalskattemedel till budgetutjämningsfonden.....	140
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 44, ang. ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.....	140
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 20, om ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.....	156
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 38, om ändring i kommunalskattelagen.....	170
— nr 46, om ändring i kommunalskattelagen, m. m.....	180
<i>Sammansatta konstitutions-, banko- och första lagutskottets</i> betänkande nr 2, ang. anslag till ombudsmännen och deras expeditioner samt ändringar i tjänste- och personalförteckningarna för dessa expeditioner, m. m.....	180

Måndagen den 27 maj

Kl. 16.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 20 innevarande maj.

§ 2

Svar på fråga ang. tillgrepp av vapen och ammunition vid militära vapenförråd

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Antby har frågat mig om jag vill medverka till åtgärder i syfte att försvåra inbrott och olaga tillgrepp av vapen och ammunition vid de militära vapenförråden.

Det är självklart, att jag vill medverka till åtgärder av det slag herr Antby nämner. Åtskilliga insatser har också gjorts. Så har medel anvisats såväl för att förbättra skyddet av befintliga förråd som för att bygga nya förråd. Som exempel kan jag nämna att under budgetåret 1961/62 färdigställdes 44 100 m² nya förrådslokaler till en kostnad av 39,6 miljoner kronor. För innevarande budgetår beräknas motsvarande siffror till 48 800 m² och 37,8 miljoner kronor. Genomförda förbättringar i fråga om inbrottsskyddet samt pågående utbyggnad av nya förråd kan ha bidragit till den minskning av antalet stulna vapen som kunnat konstateras sedan år 1961.

Jag kan vidare nämna att en utredning om förstärkning av inbrottsskyd-

det vid bl. a. krigsmaktens vapenförråd på mitt uppdrag pågår inom försvarsstaben. Enligt vad jag inhämtat kommer resultaten av denna utredning att redovisas inom den närmaste tiden. Under utredningsarbetet framkomna resultat har emellertid i stor utsträckning kunnat successivt tillvaratagas både vid utbyggnaden av nya förråd och förbättringsarbeten på äldre sådana.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Antbys fråga.

Vidare anförde

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag framställde frågan var en händelse som inträffade för några veckor sedan i västra Sverige, då några tonåringar som rymt från en uppfostringsanstalt med till synes enkla medel lyckades ta sig in i ett vapenförråd i Göteborgs utkant, där de lade sig till med en del vapen och ammunition. Därefter besköt de dörren till en villa. Tursamt nog var ingen hemma i huset den dagen. Även en polisman, som var ute i det vällovliga ärendet att fånga in rymlingarna, hamnade i farozonen och höll på att bli träffad av en kulkärve. Den här gången hände lyckligt nog ingen olycka, men inför vad som hade kunnat hända frågar sig många, om försvarsmakten verkligen på ett rätt sätt förvaltar uppdraget att förvara vapen och ammunition.

Nu har försvarsministern i sitt svar sagt att en utredning arbetar med dessa saker och att en del åtgärder redan

Svar på interpellation ang. den fortsatta utbyggnaden av Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborg

är i gång. Ja, det fanns en gång en kung, som fick ett hedersnamn därför att han, som det sades, satte lås för bondens lada. Jag tror nu inte att försvarsministern helt hastigt blir lika ryktbar genom de åtgärder han kommer att vidta på detta område, men både allmänheten och polisen kommer sannnerligen att livligt uppskatta, om de åtgärder statsrådet här talat om blir så effektiva att de i största möjliga utsträckning eliminerar sådana händelser som legat till grund för min fråga.

Herr talman! Med förhoppning om effektiva åtgärder ber jag att än en gång få tacka försvarsministern för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. den fortsatta utbyggnaden av Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborg

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**, som yttrade:

Herr talman! Herr Svanberg har i en interpellation frågat, om jag vill medverka till att projekteringen och utredningen för vidareutbyggnad av Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborgsverken på sätt som angivits i proposition nr 35/1962 och i 1962 års riksdagsbeslut bedrivs med all möjlig kraft och skyndsamhet.

Jag vill svara följande.

Vid skilda tillfällen har jag uttalat mig för att en utvidgning av produktionen vid bolagets anläggningar i Karlsborg framdeles borde komma till stånd. Senast framhöll jag i propositionen nr 35 till förra årets riksdag, att jag fann det ytterst angeläget, att bolaget påbörjade erforderliga förberedande utredningar om och projektering av Karlsborgsverkens fortsatta utbyggnad. Syftet härmed skulle vara, att tillförlit-

ligt underlag med kort varsel skulle kunna ställas till förfogande för prövning av ifrågakommande utbyggnadsprojekt, så att erforderliga åtgärder för utbyggnadens finansiering och igångsättande snabbt kunde vidtagas vid härför lämplig tidpunkt.

Vid behandlingen av propositionen uttalade statsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande bl. a. att kravet på lönsamhet för bolaget icke kan ersättas och att därför strukturrationalisering av bolaget i dess helhet säkerligen måste till. Därvid borde icke endast övervägas att lägga ner oräntabla verksamhetsgrenar utan även planeras för vidareutveckling av på sikt lönsamma nya företagsgrenar och för utbyggnad av bolagets företagsenheter. Utskottet hade i sistnämnda hänseende i första hand Karlsborgs-anläggningen i tankarna. Enligt utskottets mening måste ansträngningarna emellertid först koncentreras på att färdigställa Piteå-anläggningen.

Jag vill i detta sammanhang framhålla vikten av att anställda som kan komma att friställas från oräntabla verksamhetsgrenar i den mån så är möjligt bereds arbete i de lönsamma företagsgrenarna inom bolaget.

De angivna utredningarna rörande Karlsborgsverken påbörjades av bolaget omedelbart efter det att riksdagen fattat sitt beslut. Utbyggnaden i Piteå har emellertid under det senaste året hårt ansträngt bolagets organisatoriska och personella resurser, och bolaget har även i andra hänseenden varit hårt engagerat. Utredningsarbetet har därför inte kunnat forceras. Sedan anläggningarna i Piteå numera färdigställts, kommer bolagsledningen enligt vad jag inhämtat att utan dröjsmål fullfölja utredningarna.

Vidare anförde

Herr **SVANBERG** (s):

Herr talman! Jag ber att få framföra

Svar på interpellation ang. den fortsatta utbyggnaden av Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborg

mitt tack till handelsministern för svaret på min interpellation.

Även om svaret är ganska kortfattat, är det dock positivt och glädjande. Det framhålles däri att projekteringen och utredningen för vidareutbyggnad av Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborg nu kommer att fullföljas utan dröjsmål. Sett mot bakgrunden av vissa tidningsuttalanden för några veckor sedan, där det angavs att bolagets expansion och utveckling nu var avslutad, är handelsministerns svar mycket glädjande.

Om man studerar de siffror över arbetslöshetsläget i östra Norrbotten som anförts i min interpellation, måste man hysa full förståelse för om människorna i dessa bygder förväntar att den statliga skogsindustrien till fullo utnyttjar sina expansionsmöjligheter genom att tillvarata områdets naturliga råvaruresurser och på så sätt skapar ökad sysselsättning. De siffror över råvarutillgången inom det aktuella området, som skogsforskningsinstitutet redovisar, visar ju på betydande expansionsmöjligheter. Det måste också te sig självklart att en industri av det slag, som Karlsborgsindustrien utgör, utvecklas genom en allt längre gående förädling av råvaran till allt högvärdigare produkter.

Det mindre goda vinstresultat, som bolaget uppvisar i sin nyligen redovisade berättelse för 1962, tycks mig också peka i denna riktning. Delvis kan ju det mindre goda resultatet ses som en återspeglning av det tryckta läget för cellulosaindustrien över huvud taget förra året. Särskilt dåligt måste resultatet bli för ett sådant företag som ASSI, som ju har att köpa hela sitt råvarubehov på öppna marknaden, medan de flesta privata skogsindustrier har betydande arealer av egna skogar och därför i viss mån kan utjämna konjunkturväxlingarna. Frågan om förhållandet mellan statens skogar och Sta-

tens skogsindustrier är dock nu föremål för utredning, varför jag inte har anledning att syssla med det problemet.

I den mån de ekonomiska besvärigheterna har sin förklaring inom bolaget självt måste ju en förbättring främst vara att vinna på sätt som antydes i interpellationen. Endast genom effektiv upprustning och modernisering — allt saker som kräver mycket kapital — kan bolaget stärka sin konkurrenskraft. Som exempel kan nämnas, att sågverket i Karlsborg är mycket omodernt, varför en ny- och ombyggnad här måste te sig ekonomisk på sikt.

Även inom cellulosa- och pappersproduktionen måste en ständig teknisk utveckling och anpassning ske. Hela näringens utveckling tycks gå mot stora produktionsenheter och en mera differentierad produktion. De små företagenheterna anses av den privata industrien mindre lönande, och det gäller också för Statens skogsindustrier. Att bygga ut produktionen, driva förädlingen av råvaran längre och ta upp nya tillverkningar, det är exempel på åtgärder som bör kunna förbättra driftresultatet samtidigt som de ger ökad sysselsättning. Den ekonomiska planeringen måste kompletteras med en kvalificerad teknisk planering, som syftar till att tillvarata de tekniska utvecklings- och utbyggnadsmöjligheterna till det yttersta.

Förutsättningarna för Karlsborgsindustrien måste här anses gynnsamma. Arbetskraftstillgången är mycket god — alltför god enligt vad arbetslöshets-siffrorna i östra Norrbotten visar. Råvarutillgången är, som skogsforskningsinstitutet och andra skogsvårdande myndigheter utrett, sådan att den tillåter betydande expansion och utbyggnad. Möjligheterna till ökad differentiering av produktionen torde även vara stora, vilket den omnämnda utredningen bör kunna ge besked om. Jag hoppas därför att denna utredning skall kunna

Svar på interpellation ang. anläggande av ledningar för masstransport av olja och naturgas

bedrivs med största möjliga skyndsamhet i syfte att möjliggöra snabb expansion för industrien.

I handelsministerns svar nämns, att bolagets organisatoriska och personella resurser under det senaste året varit hårt ansträngda på grund av bl. a. den numera färdigställda utbyggnaden i Piteå. Jag är medveten om detta och inte minst om verkställande direktörens stora arbetsbelastning. Jag vill därför vädja till handelsministern om att all nödig teknisk och annan expertis ställs till förfogande. Det är nödvändigt att denna statliga industri får goda resurser i sitt utvecklingsarbete, om den skall kunna hålla jämna steg med den privata industrien på samma område. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att den nu annonserade utredningen med alla berörda benägna hjälp snarast skall fullföljas och kunna läggas till grund för ett beslut om vidareutbyggnad av Karlsborgsanläggningen inom en nära framtid. Arbetskraft och råvara finns, och de tekniska förutsättningarna bör även kunna skapas. ASSI har betytt oerhört mycket ekonomiskt och arbetsmarknadsmässigt i Norrbotten, och vi hoppas att dess betydelse skall bli än större framöver.

I den lokaliseringspolitiska diskussionen talas ofta om att en snabb utbyggnad av de industriella resurserna inom bl. a. Norrbotten är utomordentligt angelägen ur alla synpunkter. Det bör då vara självklart att den statliga industrien här tillvaratar alla sina expansions- och utvecklingsmöjligheter.

Med dessa ord ber jag att än en gång få tacka handelsministern för svaret. Vi norrbottningar är vana vid att kunna ställa stora förväntningar på regeringens och handelsministerns initiativ när det gäller utvecklingen av de för länet mycket betydelsefulla industrierna som t. ex. NJA och ASSI. Jag är glad att kunna konstatera, att handelsministern genom dagens svar yt-

terligare understrukit sin vilja att med kraft fullfölja utvecklingen av den statliga skogsindustrien till gagn för länets befolkning. Jag vill också hoppas att den nu annonserade utredningen och projekteringen skall kunna bilda underlag för nya initiativ snarast i den riktningen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. anläggande av ledningar för masstransport av olja och naturgas

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Bohman frågat mig

dels om jag uppmärksammat, att frågan om anläggande av ledningar för masstransport av oljor och naturgas fått förnyad aktualitet,

dels om jag är medveten om det behov som i samband därmed uppkommer av författningsenlig reglering av en mångfald därmed förenade koncessions- och säkerhetsproblem,

samt dels, om så är fallet, jag är beredd att lämna kammararens ledamöter en redogörelse för de åtgärder som jag i anledning härav överväger att vidtaga.

Jag vill svara följande.

Som herr Bohman berört undersökte 1946 års oljeledningsutredning under senare hälften av 1940-talet förutsättningarna för en oljeledning från västkusten till Mälaren. Utredningen ledde till resultatet att en sådan ledning ej kunde förväntas bli lönsam inom den tioårsperiod kalkylerna avsåg.

Såsom berörts i interpellationen är möjligheten att få expropriation för oljeledning författningsmässigt reglerad i expropriationslagen. De säkerhetsproblem som aktualiseras vid transport av olja och gas i rörledning har vidare

Svar på interpellation ang. anläggande av ledningar för masstransport av olja och naturgas

reglerats genom den nya förordningen om brandfarliga varor, som trädde i kraft den 1 januari 1963. Nämda författningsbestämmelser torde i stort sett täcka det behov av lagbestämmelser för transportledningar, som för närvarande kan bedömas föreligga i vårt land.

Den starka ökningen i förbrukningen av petroleumprodukter under framför allt senare år har helt naturligt föranlett förnyade överväganden om lämpligaste sätt att ombesörja oljetransporterna till landets olika delar. Inom näringslivet gjorda undersökningar har hittills ej lett till att något konkret ledningsprojekt aktualiserats. Härvid bortser jag då från relativt korta ledningar avsedda för lokala transporter.

I vissa avseenden synes förutsättningarna för en ekonomisk drift av ledningar för transporter av oljor och naturgas ha förbättrats sedan 1946 års oljeledningsutredning verkställde sina undersökningar. Jag avser då i första hand stegringen av oljekonsumtionen, som varit betydligt kraftigare än vad utredningen räknat med.

Inlandsförbrukningen av oljeprodukter består emellertid i stor utsträckning av s. k. tjocka oljor. Dessa kan i vårt klimat inte pumpas utan kostsam uppvärmning. De geografiska förhållandena gör det vidare möjligt att med relativt stora fartyg nå hamnar i närheten av alla konsumtionsdistrikt.

Interpellanten säger att ledningssystem utomlands kommit att spela en allt större roll för oljedistributionen och att allt talar för att så måste bli fallet även i vårt land.

Häremot måste dock konstateras att det för de nu aktuella projekten i Europa nästan enbart är fråga om ledningar från kusterna till raffinaderier i inlandet för råolja, som är pumpbar vid alla förekommande temperaturer. I Europa existerar i själva verket endast en ledning för färdigprodukter,

nämligen mellan Le Havre och det befolkningsrika Paris-området.

Av vad jag anfört torde framgå att man här inte genom en enkel analogi med utländska förhållanden kan dra några slutsatser för vårt lands vidkommande.

Med hänsyn till bland annat den förväntade fortsatta kraftiga ökningen i energikonsumtionen i landet är det dock naturligt att frågan om transportledningars konkurrenskraft i förhållande till andra transportmedel ständigt hålles aktuell. Jag kan i detta sammanhang erinra om att den nu arbetande kanaltrafikutredningen, som verkställer en trafikekonomisk utredning om gods-transporterna mellan västkusten samt hamnar vid Väneren och Vättern, enligt sina direktiv har att beakta möjligheterna att i större eller mindre omfattning lägga om oljetransporterna till befordran via rörledningar.

Även i fortsättningen kommer givetvis utvecklingen på det av interpellanten berörda avsnittet av energiområdet att uppmärksam följars inom handelsdepartementet och av övriga berörda myndigheter så att erforderlig lagstiftning eller andra åtgärder i god tid kan genomföras.

Vidare anförde:

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för hans svar på min interpellation. Om jag skall betygsätta svaret — och man brukar ju ibland göra det i sådana här sammanhang — skulle jag vilja säga att det tyder på ett ganska svalt intresse för de problem jag aktualiserat i interpellationen. Det kanske därför kan vara på sin plats, att jag ytterligare utvecklar de synpunkter som redovisas i den.

Herr Lange känner helt säkert till — eller borde i varje fall göra det — att den europeiska transportministerkonferensen, i vilken även Sverige är med-

Svar på interpellation ang. anläggande av ledningar för masstransport av olja och naturgas

lem, i sin i mars i år publicerade rapport ägnat stor uppmärksamhet åt oljeledningsfrågan. I rapporten påminner man om den mycket snabba utveckling som skett sedan denna fråga senast behandlades — år 1959 — och om att numera förutom Frankrike både England och Schweiz utarbetat särskild lagstiftning rörande rätten att bygga och driva sådana ledningar.

I England kunde man visserligen redan tidigare bygga och driva rörledningssystem, men detta förutsatte en samordning av på olika håll förekommande rättsregler och krävde särskilda parlamentsakter. Den nya lagen tillkom i höstas och utgör en behövlig generell reglering av oljeledningsfrågorna.

Transportministerkonferensen beklagar också i sin rapport att inte flera europeiska länder ännu tillgripit motsvarande åtgärder och rekommenderar de länder, där sådana ledningar förekommer eller kan få aktualitet, att lösa lagstiftningsfrågan.

Av rapporten framgår också hur snabb utvecklingen varit på oljeledningsfronten. Den ledning, som handelsministern själv talar om i sitt svar, mellan Le Havre och Paris hade förra året en kapacitet av 320 000 ton raffinerad olja i månaden, och under 1963 kommer den att byggas ut ytterligare så att man förbinder olika sektioner av Parisdistriktet och de kringliggande departementen. Denna utbyggnad förutsätter också särskilda pumpningsmöjligheter mellan Rouen och Paris. I slutet av 1963 kommer kapaciteten att uppgå till 450 000 ton i månaden.

Jag vill också påminna om att Europarådets rådgivande kommitté för bara några veckor sedan underströk oljeledningarnas betydelse för distributionen av oljeprodukter och med beklagande erinrade om transportministerkonferensens konstaterande, att hittills endast tre länder utarbetat särskilda lagar för sådana ledningar.

När nu herr Lange i sitt svar varnar för »enkla analogier» med utländska förhållanden, skulle man naturligtvis kunna rikta motsvarande varning till herr Langes kollega i transportministerkonferensen, eftersom denna konferens uttalat sig starkt generellt om önskvärdheten av lagstiftning på detta område. Om man ser på den utveckling som skett, får man i varje fall klart för sig att en fortsatt utbyggnad i Europa av pipeline-systemet är att förvänta. Det har alltså hänt ganska mycket sedan 1940-talet, då 1946 års oljeutredning diskuterade dessa frågor. De förutsättningar som oljeutredningen byggde sitt ståndpunktstagande på gäller i dag inte alls.

Jag är personligen övertygad om att det inte dröjer länge innan frågan om fjärrledningar för olja och/eller för den nya energikällan naturgas blir så brännande att den bristande beredskap i lagstiftningshänseende, som jag menar att vi har, inte bara kommer att kännas besvärande utan också kommer att få otillfredsställande konsekvenser för fullföljandet av de projekt som kan komma att utföras.

Handelsministern säger nu att de inom näringslivet gjorda undersökningarna inte lett till att något konkret ledningsprojekt aktualiserats. Ja, det är bokstavligen riktigt. Några projekt har ännu inte, såvitt jag vet, förts till offentligheten. Däremot har det gjorts utredningar, och sådana är också på gång. Man håller just nu på att studera och analysera flera olika projekt, som gäller ledningar från hamnar till konsumtionscentra inne i landet.

Jag talade nyss om den bristande rättsliga beredskapen på detta område. Därvidlag har handelsministern i sitt svar erinrat om de författningsbestämmelser som finns i förordningen om brandfarliga varor, vilken trädde i kraft vid det sistförflutna årsskiftet. Jag har på denna punkt en annan uppfattning

Svar på interpellation ang. anläggande av ledningar för masstransport av olja och naturgas

än herr Lange. Visserligen finns det i sagda förordning bestämmelser, som är formellt tillämpliga också på oljeledningar. Jag vet att kommerskollegium, när det utarbetade förslag till denna förordning, också hade oljeledningar i åtanke. Men denna reglering räcker inte. Jag tror nämligen att det fordras helt andra och mera sammanfattande bestämmelser, omfattande alla de olika problem som aktualiseras då man skall bygga fjärrledningar av detta slag.

En del av dessa frågor — men långt ifrån alla — regleras nu i olika författningar. Dessa och andra behövliga föreskrifter bör — såsom i England — sammanfattas i en enda författning. Den bör bl. a. innehålla allmänna säkerhetskrav i fråga om ledningens framdragning inom tätbebyggda områden, ledningens minsta avstånd från byggnad, högsta tillåtna arbetstryck, föreskrifter beträffande material och hållfasthetsmarginaler hos rör, ventiler och skarvar. Krav på avstängningsanordningar samt möjligheter att avtappa olika sektioner och frågan om den löpande säkerhetskontrollen hör också hit.

Men det gäller även andra frågor, som kanske är ännu mera betydelsefulla, nämligen rätten att med sådana här ledningar korsa vägar, järnvägar eller kanaler. Och inte minst med hänsyn till vattenvården behövs klarare och i varje fall mer samordnade bestämmelser än dem vi nu har. Det gäller bl. a. att se till att eventuella läckage inte medför allvarliga skador för exempelvis grundvatten.

Sådana här bestämmelser borde alltså föras samman i en enda författning. Jag tror dessutom det är viktigt att vi får något slags koncessionslagstiftning, som löser de intressekonflikter som kan sägas ligga latenta när ledningar skall dragas. En sådan lagstiftning skall klargöra vem eller vilka som skall sköta ledningens drift, hur ledningens sträckning skall bestämmas o. d. 1946

års oljeutredning ansåg som bekant också att det behövdes en koncessionslagstiftning, men man sköt frågan på framtiden eftersom man ansåg att förutsättningarna för oljeledningar då inte var för handen. Nu är emellertid läget ett annat.

Jag menar alltså att frågan har både större dimensioner och större aktualitet än vad man kan finna, när man tar del av handelsministerns svar. Jag tycker att det varit motiverat med mer konkreta och mer bestämda uttalanden än dem som finns i slutet av interpellationssvaret, där det heter — mycket hövligt och mycket artigt — att givetvis kommer även i fortsättningen »utvecklingen på det av interpellanten berörda avsnittet av energiområdet att uppmärksam samt följas inom handelsdepartementet och av övriga berörda myndigheter så att erforderlig lagstiftning eller andra åtgärder i god tid kan genomföras».

Jag har kanske hängt upp mig litet för mycket på varningen — som jag tycker är något förnumstig — att man inte bör göra alltför »enkla analogier» med utländska förhållanden. Jag tycker att denna pekpinne — om det nu är en sådan — är opåkallad. Den är väl ett uttryck för en rätt vanlig mentalitet som vi finner även i andra sammanhang här i landet då det gäller att applicera utländska erfarenheter på svenska förhållanden. Man säger ofta att det som hänt i utlandet händer inte här — vi har god tid på oss och behöver inte söka åstadkomma någon beredskap ännu. Så var det t. ex., herr Lange, när man började diskutera följderna av bilismens utveckling. Inte minst från näringslivets sida krävdes då mer omfattande beredskap rörande stadsbyggnadsfrågor, parkeringsanordningar och trafikregler. Men kraven bemöttes med påståendet att det inte var så bråttom — det som hänt i Förenta staterna skulle säkerligen inte komma att inträffa hos oss. Utvecklingen visar emellertid att samma saker skett

Svar på interpellation ang. anläggande av ledningar för masstransport av olja och naturgas

här hemma som i Förenta staterna. Och hade vi varit litet mer framsynta på trafikområdet kunde vi kanske ha undvikit felinvesteringar.

Jag hoppas nu att intresset på statligt håll att följa utvecklingen på fjärroljeledningsområdet skall vara större än vad som kommer till uttryck i handelsministerns svar. På enskilt håll finns nämligen intresse och vilja att analysera möjligheterna att genom sådana här ledningar åstadkomma en effektiv och därmed billigare distribution av oljor och — vilket snart nog kommer att bli aktuellt — naturgas. För att planerna snabbt skall kunna förverkligas måste man — det är i varje fall min mening — ha en för sådana ledningar avpassad generell lagstiftning.

Herr talman! Jag ber att än en gång få tacka handelsministern för svaret.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Jag vill inte riktigt hålla med om att jag har ett svalt intresse för de frågor vi nu diskuterar. I stället vill jag starkt betona att intresset från min sida ingalunda fattas. Vi har i handelsdepartementet, såsom framgår av det svar jag lämnat, möjligheter att följa vad som sker på området. Så om intresset är svalt, herr Bohman, är det sannerligen inte från myndigheternas sida som det är svalt.

Herr Bohman säger att det på enskilt håll finns många intressenter som satt i gång utredningar. Det må vara riktigt. Jag känner till det också, men det har inte kommit ett enda projekt ännu. Detta måste vi ta hänsyn till. Vi bör ändå vara realistiska i vår bedömning.

Jag utesluter ingalunda möjligheten att vi kan komma att ställas inför en utveckling som innebär att vi får oljeledningar i viss omfattning även i vårt land. Men när jag varnade herr Bohman för att dra analogier med utvecklingen utomlands, så var detta en varning som

herr Bohman helst inte ville ha. Just det exempel som både herr Bohman och jag åberopade är ganska typiskt för hur olikartade förhållandena kan vara i vårt land och i Frankrike. Den ledning som det här är fråga om kommer snart att få en kapacitet som svarar mot en tredjedel av hela den svenska oljeförbrukningen. Vi har inte befolkningsunderlag för en sådan ledning här i landet, och man kan heller inte bortse från att både de tekniska anordningarna och kostnaderna måste bli helt andra för transport av tunga oljor i ett land med ett klimat som skiljer sig så mycket från Frankrikes.

Jag vill med detta, herr talman, bara upprepa att vi följer utvecklingen på detta område. Skulle det framkomma några projekt, är det alldeles självklart att vi får undersöka vilka åtgärder som kan bli behövliga från statsmakternas sida för att förverkliga dessa projekt. Jag tror inte man behöver befara att några dröjsmål uppkommer. Men det är klokast att se på projekten och bedöma dem, innan vi med den ansträngda apparat, som vi har att arbeta med, sätter i gång någon utredning i förtid.

Herr **BOHMAN** (h):

Herr talman! Jag är verkligen glad om jag har underskattat statsrådet Langes intresse för frågan och lycklig över att det inte är så svalt som jag fick intryck av då jag hörde svaret. Det är riktigt som handelsministern säger att ledningen till Le Havre har helt andra dimensioner än de ledningar som kan komma i fråga i Sverige. Men när den ledningen byggdes var det en enkel. Några år senare fick man bygga ut den till en dubbel ledning. Nu har den ytterligare byggts ut och kopplats ihop med ett större konsumtionsområde.

Den grundläggande skillnaden mellan handelsministerns och min syn på frågan är följande. Handelsministern menar att näringslivet först skall utarbeta

Svar på interpellation ang. skydd för vattendrag och marker mot föroreningar

projekt; när dessa projekt föreligger skall statsmakterna se efter vilken lagstiftning som erfordras för att de skall kunna förverkligas. Jag däremot menar att det vore av värde att redan nu göra klart för oss vilken rättslig reglering som behövs för att vi smidigt skall kunna inpassa den nya distributionsmetoden i det övriga distributionsnätet för oljor och naturgas. Det vore en riktigare väg än den som handelsministern förordar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5**Svar på interpellation ang. skydd för vattendrag och marker mot föroreningar**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Persson i Heden har frågat inrikesministern, om han med anledning av den ökade förekomsten av dynt och trikiner är beredd vidta ur hälsovårdssynpunkt effektivare åtgärder till skydd för vattendrag och marker mot föroreningar genom t. ex. WC-avloppsvatten och matavfall.

Då spørsmålet till väsentliga delar berör jordbruksdepartementets verksamhetsområde, har inrikesministern överlämnat interpellationen till mig för besvarande.

Det är enligt min mening synnerligen viktigt, att de problem interpellanten tar upp i sin fråga blir klarlagda, så att motåtgärder kan vidtas. Liksom i flera andra europeiska länder har antalet konstaterade dyntfall hos nötkreatur ökat under de senaste åren. Även om smittvägarna kan vara flera, torde man få utgå ifrån att en förbättrad vattenhygien är väsentlig för att minska sjukdomsfrekvensen. Med hittillsvarande reningsmetoder för avloppsvatten kan man inte helt komma till rätta med de i detta sammanhang aktuella smittoriskerna. För

den sålunda mycket angelägna forskningen på området kommer inom kort en särskild mikrobiologisk avdelning att träda i funktion vid statens vatteninspektion. Bland vatteninspektionens hitillsvarande myndighetsåtgärder kan nämnas, att inspektionen vid handläggningen av ärenden rörande kommunala avloppsutsläpp regelmässigt lämnat föreskrift om att betande djur skall genom inhägnader hindras från att komma åt vatten, som kan anses utgöra smittorisk.

Vad gäller förorening av betesmarker genom matavfall m. m., är det väl tydligt att missförhållandena sammanhängser med den ökade turismen. Jag är helt införstådd med att dessa problem måste ägnas skärpt uppmärksamhet. I den av riksdagen nyligen behandlade propositionen angående riktlinjer och organisation av naturvårdsverksamheten har jag också angivit att jag fäster stor vikt vid att den tilltagande nedskräpningen med avfallsprodukter av olika slag kan bringas att upphöra. Det är min förhoppning att genom tillkomsten av statens naturvårdsnämnd och genom den naturvårdsupplysning, vartill riksdagen anvisat medel, bl. a. föroreningen av betesmarker skall kunna minskas.

Jag vill dock slutligen erinra om att de hälsovårdande myndigheterna — såväl de centrala och regionala som de kommunala — under det senaste decenniet lagt ner stort arbete på att åstadkomma förbättrad renhållning i landets tätorter.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Perssons interpellation.

Vidare anförde

Herr **PERSSON** i Heden (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra ett tack för det positiva svar som herr statsrådet har lämnat på min interpellation i denna för

Svar på interpellation ang. verkningarna för övre Norrland av prisutjämnningen å mjölk och mejeriprodukter

vårt land och för folkhälsan synnerligen vitala fråga.

Det är ganska oroväckande att dyntfallen hos nötkreaturen ökat så kraftigt som skett under de senaste åren. Detta betyder icke allenast stora ekonomiska förluster för djurägarna, utan sjukdomen kan också utgöra ett allvarligt hot mot människorna. Även om smittovägar kan vara flera, så står det dock klart att den främsta orsaken till denna sjukdoms spridning är vattenföroreningar, orsakade av att otillräckligt renat avloppsvatten släpps ut i våra vattendrag. Det finns ett vattendrag här i landet — jag känner mycket väl till det — som praktiskt taget utgör ett stort kloakdike, och det är ändå inte vilket litet vattendrag som helst, utan det är en av landets största floder. Detta vattendrag rinner igenom ganska betydande betesmarkarealer, där stora djurbesättningar betar under hela sommaren. Tyvärr är detta inte en unik företeelse, utan samma sak förekommer litet varstans i landet. Här föreligger sålunda stora och allvarliga smittorisker.

En punkt är kanske litet oklar i det svar som herr statsrådet lämnade. Det enda effektiva sättet att förhindra smittans spridning till djuren är, som här också har sagts, att avstänga djuren från dessa vattendrag och hindra dem från att dricka av det infekterade vattnet. Men det måste då också ordnas med vattentäkt för djuren på dessa betesmarker, och det står klart för var och en att detta är förenat med stora kostnader för den enskilde djurägaren. Man har i detta sammanhang anledning att fråga sig, vem som skall svara för dessa kostnader. Inte kan det vara rätt att den enskilde djurägaren skall behöva göra det, och ägaren till marken som vattnet rinner igenom har ju heller ingen skuld till att vattnet nedsmittats, ty smittokällan har funnits redan tidigare, innan vattnet nått hans marker, utan det är större städer och tätorter

som är orsaken till det infekterade vattnet. Djurägare och markägare är alltså totalt oskyldiga därtill och bör förden skull om möjligt hållas skadeslösa.

Höst- och våröversvämningarna i dessa vattendrag är kanske rent av ett av de största problemen härvidlag. Dem råar ju ingen människa för — det är naturen själv som förorsakar dem — men genom dessa översvämningar kan markerna nedsmittas, och det kan föreligga allvarliga smittorisker för djuren när de släpps ut på bete om våren. Därför är vi tacksamma för de åtgärder som vars-lats av jordbruksministern för att söka åstadkomma ännu bättre rening av vårt avloppsvatten.

Nedskräpningen ute i den orörda naturen och i de odlade markerna är också ett utomordentligt bekymmersamt och otrivsamt problem som det gäller att komma till rätta med. Genom den ökade turismen har också denna nedskräpning tilltagit alltmera. Jag hade tillfälle att så sent som i går fara genom landet med bil och fann då här och där längs vägarna utkastade lådor, askar, papperspåsar och annat skräp. Sådant ser otrevligt ut, och är inte bara ett problem för mark- och djurägare, utan det ligger i den allmänna trevnadens intresse att åstadkomma en ändring till det bättre. Jag är mycket glad över att herr statsrådet har uppmärksamheten riktad på dessa förhållanden.

Med detta ber jag, herr talman, att än en gång få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på interpellation ang. verkningarna för övre Norrland av prisutjämnningen å mjölk och mejeriprodukter

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna

Svar på interpellation ang. verkningarna för övre Norrland av prisutjämnningen å mjölk och mejeriprodukter

kammare herr Larsson i Hedenäset har frågat mig om jag uppmärksammat att prisutjämnningen på mjölk och mejeriprodukter lett till allt tyngre pålagor för jordbruket i övre Norrland samt om jag ämnar vidta några åtgärder med anledning härav.

Till svar på interpellationen får jag anföra följande.

Vid de överenskommelser som jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation vid olika tidpunkter träffat angående prissättningen på jordbruksprodukter enligt såväl det nu gällande sexårsavtalet som de föregående avtalen, vilka samtliga godkänts av Kungl. Maj:t och riksdagen, har förutsatts att en viss prisutjämning skall äga rum i fråga om priserna på olika mejeriprodukter. Denna utjämning syftar till att mejeriernas ekonomiska utbyte av den invägda mjölken skall i princip bli lika stort oavsett till vilken produkt mjölken användes. Under senare tid har skillnaden i lönsamhet mellan smör och andra mejeriprodukter blivit allt större och därmed har även de utjämningsavgifter på mjölk, grädde och ost, som måst uttagas, blivit allt högre.

En av de grundläggande principerna i det nu gällande prisregleringssystemet är att den svenska marknaden skall vara öppen för alla producenter inom landet. Det förhållandet att inom ett område produktionen av en viss jordbruksprodukt understiger konsumtionen utgör därför inte något skäl för att området i fråga skall befrias från att bära sin andel av de kostnader som står i samband med avsättningen av totalproduktionen.

Eftersom prisutjämnningen innebär en omfördelning av marknadsintäkter från områden med gynnsammare marknadsförhållanden (stor försäljning av k-mjölk och grädde) till områden, som huvudsakligen är hänvisade till produkttillverkning, är det ofrånkomligt att k-mjölksområdena lämnar de största bidragen till prisutjämnningen. Samtidigt

kan det emellertid konstateras, att det inom ramen för mjölkregleringen tillämpas en begränsad geografisk differentiering till förmån för norra Sverige. Denna differentiering återspeglas i avräkningspriserna till producenterna.

Jag vill i detta sammanhang omtala att statens jordbruksnämnd nyligen inkommit till jordbruksdepartementet med dels en redogörelse för utvecklingen beträffande utjämningsavgifternas verkningar på mjölkproduktionens lokalisering, dels ett utlåtande över en framställning av Norrbottens läns producentförening m. fl. angående utjämningsförfarandet för mjölk och mjölkprodukter. Båda ärendena studeras för närvarande inom jordbruksdepartementet. Innan denna bearbetning avslutats är jag inte beredd att ta ställning till åtgärder som syftar till en ändring av den nuvarande ordningen.

Vidare anförde:

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Jag ber att till jordbruksministern få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Även om jag tackar för interpellationssvaret, vill jag dock tillåta mig att något diskutera vissa avsnitt av svarets innehåll.

Till att börja med vill jag säga att jag inte har någon anledning att diskutera beskrivningen av de allmänna principerna för prisutjämnningen på mjölk och mejeriprodukter liksom inte heller dess förhistoria. Emellertid hade jag frågat statsrådet, om han hade uppmärksammat att utjämningsförfarandet lett till allt tyngre pålagor för jordbruket i övre Norrland. Något direkt svar ges nu inte på denna min fråga, utan detta får närmast utläsas mellan rader i interpellationssvaret.

För att belysa bakgrunden till min fråga tillät jag mig i interpellationen att anföra några sifferuppgifter över utvecklingen för Norrbottens läns vidkom-

**Svar på interpellation ang. verkningarna för övre Norrland av prisutjämningen
å mjölk och mejeriprodukter**

mande. Därvid nödgades jag, eftersom bokslutet för år 1962 inte förelåg vid detta tillfälle — den 15 januari i år — ange approximativa uppgifter för det året. Då emellertid 1962 års bokslut nu föreligger, måste jag konstatera att verkligheten blev värre än vad som hade beräknats. Verkligheten är den att mjölkleverantörerna i Norrbotten till den gemensamma regleringskassan i netto har fått avstå per kilogram invägd mjölk 3,73 öre under 1960, 5,57 öre år 1961 och inte mindre än 8,71 öre under 1962. Detta medförde att Norrbottens jordbrukare för detta ändamål totalt fick avstå 2,5 miljoner kronor under 1960, 3,9 miljoner under 1961 och under 1962 6 117 750 kronor. Det synes mig rätt naturligt att länets jordbrukare, som nödgas bedriva sin näring under hårda klimatiska betingelser, med oro har konstaterat denna utveckling.

I sitt svar hävdar nu jordbruksministern att ett underskott inom ett område inte är något skäl för att området i fråga skall befrias från att bära sin andel av de kostnader, som står i samband med avsättningen av totalproduktionen. Till detta vill jag tillägga att det synes mig vara en principiellt betydelsefull skillnad, om ett sådant underskottsområde är beläget i landets nordligaste delar och inte söderut i landet. Medan det i norr förhåller sig så att mjölkproduktionen av helt naturliga orsaker är den dominerande produktionsgrenen, föreligger längre söder ut i stort sett långt rikligare differentieringsmöjligheter. Detta medför även att i övre Norrland mjölkpriset blir på ett särskilt sätt avgörande, inte blott för de enskilda yrkesutövarnas utkomst utan i många fall även för näringens fortbestånd över huvud taget. Denna aspekt på frågan bör enligt mitt förmenande vara väl värd att särskilt observeras.

Mot slutet av interpellationssvaret konstaterar statsrådet att en begränsad differentiering till förmån för norra

Sverige redan tillämpas och meddelar därjämte att frågan om en ytterligare differentiering f. n. studeras inom jordbruksdepartementet i anslutning till en framställning i frågan av Norrbottens läns producentförening och RLF:s länsförbund, varöver yttrande även infordrats av statens jordbruksnämnd.

Det är — till att börja med — riktigt att en viss differentiering härvidlag redan tillämpas. Denna är dock inte mera genomgripande än att slutresultatet av utjämningsförfarandet för Norrbottens vidkommande blir vad jag tidigare har anfört. Då jordbruksnämndens remissyttrande omnämnes, finner jag anledning framhålla — vilket säkerligen inte är någon nyhet för jordbruksministern — att nämnden inte är enig om sitt yttrande. Såväl generaldirektören som föredraganden har förordat viss ytterligare differentiering till förmån för norra Sverige. Ur det av dem anförda särskilda yttrandet tillåter jag mig anføra tvenne små korta avsnitt. Det heter: »På grund av rådande skillnader i marknadsstruktur mellan de två huvudområdena» — norra och södra Sverige — »får utjämningen emellertid till resultat att viss del av regleringsmedel, som uppbäres inom det norra området, tillföres det södra. Under regleringsåret 1961/62 överflyttades på så sätt inemot 11 miljoner kronor.» Något längre fram heter det: »Det nuvarande utjämnningssystemet för mjölk har således medfört att verkan av det statliga extra mjölkpristillägget i viss mån elimineras.» Ett avlägsnande av denna icke önskvärda och vid pristilläggets beviljande sannolikt ej beaktade effekt av mjölkregleringen skulle enligt dessa ledamöters mening ernås om vid en omläggning av utjämnningssystemet i korthet ordnades på sätt som här anføres. Efter detta följer en närmare beskrivning av den omläggning som förordas. Jag skall inte trötta kammaren med en uppläsning av dessa olika detaljer, utan

Svar på interpellation ang. verkningarna för övre Norrland av prisutjämnningen å mjölk och mejeriprodukter

jag nöjer mig med att till statsrådet uttala den förhoppningen att vid studier inom departementet vederbörligt intresse ägnas åt detta förslag och dess motiveringar.

Det är i och för sig förståeligt, om jordbruksministern inte är beredd att ta ställning till de olika ändringsförslagen innan bearbetning av framställningen och remissyttrandet har hunnit ske. Det är dock samtidigt angeläget att inte dröja därmed alltför länge. Framställningen i fråga är avgiven redan den 10 december i fjol. Det är inte blott angeläget med en ändring av utjämningsförfarandet och då till övre Norrlands favör, utan detta bör ske inom en inte alltför avlägsen framtid. Det är därför jag till sist tillåter mig att till jordbruksministern ställa några frågor: När kan prövningen av den aktuella framställningen från Norrbotten och förslagen i anslutning till densamma beräknas vara klar så att beslut kan meddelas? Kommer det att erfordras en månad eller kan det dröja ytterligare ett halvår? Det vore av intresse om statsrådet skulle ha möjlighet att något lyfta på slöjan härvidlag.

Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Det är riktigt, herr Larsson i Hedenäset, att jag inte har svarat på frågan i interpellationen om de allt tyngre pålagorna för jordbruket i Norrbotten. Jag är nämligen inte alldeles övertygad om att det är styrkt att utvecklingen där har resulterat i dylika allt tyngre pålagor.

Det finns mycket material att tillgå i detta fall, t. ex. en framställning rörande avräkningspriserna, inklusive det extra mjölkpristillägget. Man utgår där-

vid från att återtagningspriset på skummjölken är 4,5 öre. Om vi ser på utvecklingen från 1950 och fram till 1961 och gör jämförelser mellan sydöstra Skåne och Norrbotten kan vi konstatera att avräkningspriset i sydöstra Skåne 1950 var 26,9 öre, medan det i Norrbotten var 34,4 öre. 1961 var motsvarande siffror 37,1 öre för sydöstra Skåne och 54,3 öre för Norrbottens län. Vi finner av denna jämförelse mellan förhållandena 1950 och 1961 att relationstalet 1961 är 138 för sydöstra Skåne och 158 för Norrbotten. Ätminstone detta material tyder på att utvecklingen under denna period snarast skulle ha gått i den riktningen att det har blivit något bättre för jordbruket i Norrbotten i detta avseende.

Nu vill jag gärna säga att redogörelsen, som vi fick in till departementet från jordbruksnämnden den 24 april 1963 — jag ber herr Larsson i Hedenäset uppmärksamma att det var den 24 april — innehåller en mycket noggrann undersökning om hela problemet med utjämningsförfarandet beträffande mjölkpriserna. Materialet består av en analys som gjorts av Mejeriernas riksförbund och som bearbetats vidare av jordbruksnämnden. Med hänsyn till det material som här föreligger är jag inte alls säker på att man omedelbart kan vidta några åtgärder. Vi håller på att studera frågan i departementet. Det är mycket möjligt att frågan är av sådan vidd att vi får överlämna till 1960 års utredning att fundera ut ett bättre system än det nuvarande och lägga fram förslag till en bättre utformning av denna del av jordbrukspolitiken i framtiden.

Jag föredrar alltså att ge det svaret, att jag tror att denna fråga tarvar ytterligare övervägande och kanske också bör bli föremål för behandling av 1960 års utredning. Herr Larsson i Hedenäset får vara inställd på att det inte kan bli en mycket snabb förändring.

Svar på interpellation ang. det s. k. Kungälvssavtalets verkningar

Jag har i departementet haft en uppvaktning från jordbrukare i det område som här är aktuellt. Jag vet att de finner en lösning av problemet angelägen, men jag hade också en känsla av att de var väl införstådda med att därest man här skulle genomföra en ändring bleve det ett stort avsteg från den ordning som hittills tillämpats. Jag tror också att de uppvaktande hade förståelse för att det var svårt att i detta läge vidta en sådan åtgärd.

Herr **LARSSON** i Hedenäset (cp):

Herr talman! Statsrådet säger sig inte vara säker på att pålagorna blivit större för mjölkleverantörerna och därmed för jordbrukarna i främst Norrbotten men över huvud taget för jordbrukarna i övre Norrland.

Låt mig bara anknyta till de uppgifter jag lämnade i mitt förra inlägg beträffande exempelvis de totala beloppen till den gemensamma regleringskassan om 2,5, 3,9 och 6,1 miljoner kronor för respektive åren 1960, 1961 och 1962. Vid framräkningen av dessa belopp har man tagit med de avgifter som fått erläggas på konsumtionsmjölk, skum- och kärnmjölk samt grädde, både tunn och tjock, samt på ost och smör. Därifrån har dragits de utjämningsbidrag, smörpristillägg och kvalitetstillägg som länet har erhållit från regleringskassan.

Jag kan inte förstå annat än att en stegring från 3,9 till 6,1 miljoner på ett år måste innebära ökade pålagor; så mycket har väl ändå inte penningvärdet försämrats under denna tid.

Jag vill på intet sätt försöka bortresonera att problemet kan ha sina besvärliga sidor som behöver penetreras grundligt. Dock blir jag något oroad när jag hör att det kan bli nödvändigt att överlämna denna fråga till jordbruksutredningen, vilket onekligen skulle innebära att det komme att dröja mycket länge innan någon ändring kunde ske. Om det blir nödvändigt med ett

sådant arrangemang och vi sålunda får en betydande tidsutdräkt vill jag uttala förhoppningen att det skall visa sig möjligt att vidta någon temporär justering, till lättnad för dem som strävar och arbetar längst där uppe i norr.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7**Svar på interpellation ang. det s. k. Kungälvssavtalets verkningar**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Hyltander har i en interpellation frågat mig om Kungälvssavtalets verkningar på det svenska jordbruket.

Då interpellationen bygger på vissa missuppfattningar om innebörden av såväl vår egen jordbruksprisreglering som det svensk-danska jordbruksavtalet vill jag erinra om följande två förhållanden.

För det första har vi i princip fri import av jordbruksvaror. Denna import är emellertid belagd med införselavgifter vilket självfallet verkar dämpande på införseln. Importen kan stoppas endast i händelse av dumping eller om det inhemska priset på varan i fråga ligger under nedre prisgränsen. Den import av danska livsmedel som ägt rum skulle alltså ha kunnat komma till stånd även om vi ej haft ett jordbruksavtal med Danmark.

För det andra har i det svensk-danska jordbruksavtalet förklarats att vår jordbrukspolitik ej syftar till någon ökning av jordbruksproduktionen och att man kan räkna med att den blivande produktions- och konsumtionsutvecklingen skall, inom ramen för det faktiska konsumtionsutrymmet, ge möjlighet för de danska producenterna att bevara sin marknad i Sverige för varor av intresse för det danska jordbruket

Svar på interpellation ang. det s. k. Kungälvssavtalets verkningar

och få andel i en ökning i förbrukningen i Sverige av ifrågavarande produkter. Det är i detta uttalande som den av herr Hyltander påtalade automatiken ligger, och enligt min mening strider detta på intet sätt mot vår jordbrukspolitiska målsättning.

Mitt svar på interpellationen är alltså, att det svensk-danska jordbruksavtalet inte har några skadliga verkningar på det svenska jordbruket vare sig ur produktions- eller inkomstsynpunkt.

Vidare anförde:

Herr HYLTANDER (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra ett tack för att han velat svara på min interpellation. Sedan den framställdes, den 28 mars, har andra kammaren behandlat två viktiga jordbruksfrågor, prisregleringen och, så sent som i fredags, rationaliseringen. Jag hade hoppats att svaret skulle kunna lämnas i samband med någon av dessa debatter, liksom även att vi skulle kunna få en redogörelse för de förhandlingar, som i vår förts med Danmark, bl. a. angående Kungälvssavtalets s. k. förtroliga del.

Man frågar sig varför det anses nödvändigt med så mycken hemlighetsfullhet i detta sammanhang. Denna har påtalats både i utrikesdebatten och senast i dechargede-batten i denna kammare — om det nu uppmärksammades! Vore det inte bättre med en öppen redovisning åtminstone i efterhand av förhandlingarna, så att kammarens ledamöter kunde föra en debatt på grundval av lämnade fakta? Som det nu är, förefaller allmänheten i Danmark vara bättre informerad om det svenk-danska avtalet än vad den svenska riksdagens ledamöter är.

Man kan notera att texten till en passus i överenskommelsen enligt Kungälvssavtalet lyder, sådan den åter-

givits i Kungl. Maj:ts proposition nr 25/1960, bihang 5, mom. 4, början av andra stycket: »Det i första stycket av denna punkt angivna beloppet skall tills vidare utgöra 10 miljoner sv. kr.» medan den danska texten i protokoll från förhandlingarna i Kungälv den 10—11 juli 1959 i punkt 5 lyder — jag ber om ursäkt, herr talman, för att mitt danska uttal inte är det bästa; det hade kanske varit bättre om man haft tillfälle följa förhandlingarna med Danmark: »Fra svensk side erklærede man sig beredt til med virkning fra tidspunktet for ikrafttræden af et frihandelsområde mellem landene i Stockholmsgruppen til Danmark at overføre 60 % af provenuet af de indførselsavgifter der opkræves ved indførslen fra Danmark af de i stykke 2 og 3 ovenfor nævnte landbrugsprodukter.»

I Berlingske Tidende för den 9 maj i år finns på sid. 9 följande uppgifter att inhämta: »Sverige har accepteret, at Danmark for fremtiden skal have mindst 20 mill. svenske kr. tilbagebetalt i eksportafgifter, svarende til omkring 26—27 mill. danske kr. I øjeblikket er Sverige forpligtet til at refundere Danmarks 8—9 mill. svenske kr. Foruden de allerede refusionsberettigede eksportvarer indenfor landbrugsområdet inddrages alle former for flæsk i ordningen, også i form af konserver. Det er endvidere aftalt, at i takt med industritoldens afvikling kan refusionsprocenten, som i øjeblikket er på 60, stige, og det ligger i luften, at Danmark ved udgangen af 1966 skal have refusion for 100 procent, hvilket svarer til op mod 45 millioner danske kroner.»

Jag frågar: Är dessa uppgifter riktiga, och hur verkar det hela på den svenska marknaden? Jordbruksministerns svar är på en punkt klart och kategoriskt, nämligen när han i slutet säger att »det svensk-danska jordbruksavtalet inte har några skadliga verkningar på det svenska jordbruket vare sig ur produktions- eller inkomstsynpunkt».

Svar på interpellation ang. det s. k. Kungälvsvalets verkningar

Man borde givetvis tacka för detta besked och ta det som ett budskap från högre ort och säga: Då är ju allt väl. Men jag beklagar att den oro man hyser för avtalets verkningar på svensk marknad finns kvar även efter detta »klara» besked, när detsamma inte åtföljts av övertygande argumentering.

Många, för att inte säga de allra flesta, av våra mindre jordbrukare hyser samma oro, och jag är ledsen över att behöva säga att jag inte tror att de har lättare att bli av med sin oro än jag har att bli av med min — och det på goda grunder. Intet skulle vara mer glädjande än om framtiden utvisade att jordbruksministerns påstående är riktigt och oron överflödigt.

Ett ökat varuutbyte inom EFTA är givetvis önskvärt, och sloandet av handelshindren mellan länderna och uppbyggandet av en större frihandelsmarknad är ett önskemål som alla vill biträda. Men man må förstå jordbrukarna, om de anser att de — genom den begränsning av produktionen och den stora möjlighet att kringgå gränskyddet som det svensk-danska avtalet otvivelaktigt innebär — blivit försatta i ett mindre fördelaktigt läge för att andra näringar skall få bättre möjligheter till vidgade marknader.

Världens snabbt växande befolkning får ju till allra största delen inte sitt livsmedelsbehov tillgodosett. Allt för många svälter. Kungälvsvalet förutsätter att den svenska jordbruksproduktionen inte skall öka, allt i enlighet med den svenska jordbrukspolitik. Låt oss för ett ögonblick lämna avtalets teknik och ställa frågan: Var finns det långa perspektivet och den långsiktiga planeringen vid en sådan jordbrukspolitisk målsättning? Även om vi med tanke på det överskott som råder i Väst-europa och USA samt några andra länder måste inskränka vår livsmedelsproduktion, så bör vi klart säga ifrån att detta är en tillfällig sak.

Kan vi i dessa större sammanhang

bortse från det ansvar, som vi på andra områden strävar efter att få dela? Kan vi med långsiktig målsättning underlåta att ta till vara alla möjligheter att rationellt bidra till världens livsmedelsförsörjning?

I motiveringen till min interpellation och även i början av detta anförande nämnde jag, att det finns beröringspunkter mellan diskussionen kring Kungälvsvalet och debatten om rationaliseringen av vårt jordbruk. Då den senare debatten fördes så nyligen som i fredags och det därvid sades många kloka ord — det erkännandet skall ges — av företrädare för båda de huvudlinjer som framfördes, vill jag bara göra ett par reflexioner om »människan bakom det ekonomiska problemet».

Har vi inte i vårt samhälle kommit att ta allt större hänsyn till människorna — deras villkor, reaktioner, behov och möjligheter — i stället för att endast helt kallt räkna i ekonomiska ekvationer i det med åren alltmer komplicerade samhällsmaskineriet? Vi kan vara överens om att en rationalisering är nödvändig på jordbrukets område — liksom på andra håll — men det skall vara en rationalisering, som ger bättre utbyte såväl per arealenhet som per arbetstimme, oavsett om dessa är insatta i stora eller små sammanhang. Om denna rationalisering innebär att brukningsdelarna under de två närmaste decennierna minskas till hälften samtidigt som brukarnas medelålder stiger, låt oss då se till att övergångstiden för dem som av en eller annan anledning icke ansett sig kunna lämna den egna torvan inte blir onödigt svår, utan att samhället i detta som i andra fall medverkar till att de får en draglig tillvaro.

Detta frågekomplex har många aspekter. Man kommer in på en sådan mångfald detaljer, att det knappast rymms inom ramen för dagens överläggning. Men det blir säkert tillfälle och anledning att återkomma till ämnet, varför

Svar på interpellation ang. det s. k. Kungälvssavtalets verkningar

jag i dag inte skall utvidga diskussionen.

Låt mig till sist, herr talman, särskilt betona, att vi inte skall glömma den enskilda människan bakom de samfälliga och ekonomiska problemen.

Jag ber med detta att än en gång få tacka jordbruksministern för svaret.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Det finns en liten olustig tendens att man, i synnerhet när det gäller interpellationsdebatter i jordbruksfrågor, på olika sätt gör anspelningar om att jordbruksministern eller andra försöker med något slags skumraskmanövrar eller är obenägna att ange de verkliga förhållandena. Jag måste säga att sådana debatter inte är värdiga riksdagen.

Jag vill erinra interpellanten om att han har frågat, huruvida jag vill lämna en redogörelse för Kungälvssavtalets verkningar på vår livsmedelsmarknad under den närmaste framtiden, framför allt med tanke på automatiken o. s. v. samt för de verkningar avtalet kan ha för det mindre jordbruket. Något annat besked har han inte begärt, och jag har svarat på de frågor han ställt. Hade han önskat få någonting annat belyst i dag, borde han ha frågat därom i interpellationen.

Interpellanten har tydligen inte uppmärksammat att överläggningarna i Kungälv sommaren 1959 om samarbetet på jordbrukets område aldrig slutfördes i något egentligt avtal. Det upprättades visserligen ett utkast, och möjligen har en del uppgifter härom publicerats. Men det verkliga avtalet ingicks i Köpenhamn den 4 januari 1960, och det hade på vissa punkter ett helt annat innehåll än det utkast till avtal som förelåg i Kungälv sommaren 1959. Det är Köpenhamnsavtalet som presenterats i riksdagen, och det är det vi arbetat efter under denna tid.

Jag har inte funnit anledning att in-

för vårriksdagen lämna en redogörelse för de förhandlingar som förts om ett nytt avtal, eftersom detta avtal så småningom skall i vanlig ordning föreläggas riksdagen. Vi brukar ju inte i förväg lämna redogörelser för kommande propositioner. Riksdagen kommer i höst att få ta ställning till det nya avtal som vi förhandlat oss fram till.

Rent allmänt vill jag för övrigt säga att jag anser inte att vi, när vi diskuterar Kungälvssavtalet — som det brukar kallas, ehuru det rätteligen borde heta Köpenhamnsavtalet — bör anknyta till så höga värden som respekten för människan o. s. v. Men man tycks ibland sakna en känsla för vidare perspektiv i dessa diskussioner. Vi talar gärna om det nordiska samarbetet. Jag tycker inte att jordbruksavtalet är något uttryck för särskilt stort tillmötesgående i detta avseende, men det utgör dock ett försök att mellan två nordiska länder åstadkomma ett samarbete som jag anser att båda parter har gagn av. Om vi behöver köpa jordbruksprodukter är det uppenbart att vi har all anledning att i första hand vända oss till ett nordiskt broderland för att få vår egen livsmedelsförsörjning kompletterad. Men att i diskussionen om detta jordbruksavtal även dra upp en debatt om människans situation för alldeles för långt.

Herr **HYLTANDER** (fp):

Herr talman! Jag är ledsen, om jag inte i interpellationens slutkläm givit uttryck för de synpunkter som dock finns i motiveringen. Jag skall medge — såsom jag även sade i min kommentar till svaret — att om vi gick in på de aspekter som där framfördes skulle vi kanske få en diskussion som föll utanför ramen för ämnet. Detta var anledningen till att jag inte gick närmare in på dem. Dock anser jag — och jag är ledsen att jag inte kan vara överens med jordbruksministern härom — att alla dessa problem hänger samman. Måhända blir det i framtiden möjligt att

belysa dessa aspekter i ett sammanhang, och jag är tacksam om vi då kan få tillfälle att diskutera alla dessa frågor. Jag skall då, låt vara bristfälligt, framföra de synpunkter jag har på dessa problem — jag är ingalunda någon expert på dem, och det är också skälet till att jag framställt min interpellation.

Beträffande Kungälvsvtalet och det svensk-danska jordbruksavtalet noterar jag med tillfredsställelse att jordbruksministern har för avsikt att inför riksdagen redogöra för den frågan. Det hade varit värdefullt, om en sådan redogörelse redan hade förelegat. Det hade säkerligen minskat den oro som finns bland jordbrukarna och haft en lugnande effekt på diskussionen.

Jag vill emellertid än en gång uttala min tillfredsställelse med löftet och hoppas att redogörelsen också kommer.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Det förra avtalet är förelagt riksdagen och är godkänt av riksdagen. Det är alldeles klart att när vi nu åstadkommer ett nytt avtal skall även detta föreläggas riksdagen. Det är alltså inte fråga om något speciellt tillmötesgående mot interpellanten, utan vad som skulle ske under alla omständigheter.

Interpellanten säger att han föredrar att vid ett annat tillfälle återkomma till dessa frågor. Jag har ingenting emot att interpellanten, som ju säger att mitt svar är otillfredsställande, då anger på vilka punkter avtalet med Danmark kan ha inneburit svårigheter för det svenska jordbruket, speciellt för småbrukarna — det är det som frågan närmast gäller. Jag har inte kunnat finna att något samband mellan avtalet och dylika svårigheter föreligger, i varje fall har jag inte för närvarande kunnat upptäcka något sådant. Jag är emellertid beredd att fortsätta debatten, om jag skulle ha tagit fel och förbisett något sådant samband.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. åtgärder i anledning av krisen vid Oskarshamns varv

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**, som yttrade:

Herr talman! Herr Alemyr har frågat inrikesministern om han är beredd att lämna kammaren en redogörelse för de åtgärder som bedömes möjliga att genomföra i syfte att förhindra arbetslöshet och andra sociala skadeverkningar i anledning av krisen vid Oskarshamns varv. Frågan har överlämnats till mig.

Händelseförloppet vid Oskarshamnsvarvet har i korthet varit följande.

Varsel om driftsinskränkningar och omläggning av produktionen lämnades länsarbetsnämnden den 7 maj 1962. Innan de förebådade permitteringarna skett förbättrades emellertid läget något på reparationssidan, och full drift uppehölls till den 14 september 1962, då 50 arbetare friställdes. Permitteringarna har därefter fortsatt så att hittills 212 arbetare avskedats. Därutöver har 136 arbetare och 53 tjänstemän slutat på eget initiativ. Sammanlagt har arbetsstyrkan sedan i maj månad förra året, då inskränkningarna första gången konkretiserades av företaget genom formellt varsel, reducerats med ca 400 personer.

Bland de åtgärder som vidtagits för att mildra verkningarna av inskränkningen vid varvet kan nämnas följande:

1. En samarbetskommitté bildades i maj förra året med representanter för företaget, de anställda, länsarbetsnämnden i Kalmar län och Oskarshamns stad. Särskild personal på länsarbetsnämnden har avdelats för att handlägga frågor i samband med situationen vid Oskarshamns varv.

2. En stor del av de friställda har själva skaffat sig ny sysselsättning. Genom arbetsförmedlingens försorg har ett par hundra av dem placerats i nya anställningar. Ett 25-tal av dessa har

Svar på fråga ang. åtgärder i anledning av krisen vid Oskarshamns varv

dock endast fått arbete av tillfällig art. I de fall, då stadigvarande arbete erhållits utanför hemorten, har arbetsförmedlingen ställt någon form av rörelsefrämjande medel till förfogande. Av de hittills avskedade är för dagen 19 arbetslösa, av vilka ungefär två tredjedelar har på något sätt nedsatt arbetsförmåga.

3. Oskarshamns stad har beviljats statsbidrag till beställning av en bogserbåt, kostnadsberäknad till 1 400 000 kr. Denna beställning har utlagts på Oskarshamns varv.

4. I juni i fjol beviljade arbetsmarknadsstyrelsen staden ett statsbidrag med 748 000 kr. för att som statskommunalt beredskapsarbete ställa i ordning ett nytt industriområde. Avsikten var givetvis att direkt bereda sysselsättning för arbetslösa — men i lika hög grad att öka förutsättningarna för att till staden lokalisera nya företag, som efterfrågade tomtmark för industribyggnader. Arbetet är nu färdigt. Dessutom har en kajbyggnad utförts som statskommunalt beredskapsarbete.

5. Oskarshamns stad projekterar f. n. att ställa i ordning ytterligare 468 000 kvm industriområde. Av det befintliga området återstår nämligen endast 10 000 kvm som inte sålts. Arbetsmarknadsstyrelsen har haft överläggningar med staden i ärendet och ställt sig positiv till att bevilja statsbidrag för arbeten anordnade som statskommunala beredskapsarbeten. Projekteringen är emellertid inte slutförd.

6. Två till orten nylokaliserade mekaniska verkstadsindustrier uppför nu byggnader på det nya industriområdet och kommer efter hand att sysselsätta sammanlagt 175 personer. Ytterligare ett par projekt har varit föremål för direkta förhandlingar mellan arbetsmarknadsstyrelsen, staden och intresserade företag. Vidare har två mekaniska industrier, som redan finns i staden, utökat sin arbetsstyrka så att 30 av de friställda arbetarna fått anställ-

ning. I ena fallet har staden hjälpt till att lösa lokalfrågan. I båda fallen har arbetsmarknadsmyndigheten medverkat genom omskolning av arbetskraften. Vidare har ett båtbyggeri genom stadens medverkan kunnat utvidga sina lokaler. I de nya utrymmena pågår nu omskolning av 10 friställda varvsarbetare till småbåtbyggare.

7. Genom dubblering av kurser och skiftgång har omskolningskapaciteten höjts så, att 72 av de friställda varvsarbetarna f. n. undergår utbildning i 24-veckors-kurser. Staden har vidare till styrelsen anmält planer på att bygga provisoriska lokaler för omskolningsverksamhet till en kostnad av 1 800 000 kr., och detta arbete kan under vissa förutsättningar komma i gång under andra halvåret i år.

8. En skyddad verkstad har anordnats i lokaler som förhyrts av varvet. Där skall 50 personer kunna tas emot. Verksamheten skall börja så snart föreståndartjänsten tillsatts.

Som framgår av den här lämnade redogörelsen vidtogs redan för ett år sedan åtgärder för att möta de svårigheter som uppstått vid Oskarshamns varv. Detta arbete har successivt gett resultat, och det kommer att bedrivas med kraft även i fortsättningen. Enligt min mening finns det goda förhoppningar att problemen skall kunna lösas på ett för både staden och de enskilda arbetstagarna tillfredsställande sätt.

Vidare anförde

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Socialministerns svar på min enkla fråga består dels av en tämligen utförlig redogörelse för de åtgärder som hittills vidtagits i anledning av krisen vid Oskarshamnsvarvet, dels av ett kortfattat uttalande om statsrådets framtidsbedömning.

Redogörelsen för vad som skett är såvitt jag vet den första sammanställningen av de hittills vidtagna åtgärderna. Jag

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

tror att det är mycket värdefullt att en sådan sammanställning kommit till stånd och att de intresserade invånarna i mellersta Kalmar län får klart för sig i vilken utsträckning samhällets skilda organ redan har engagerat sig för att biträda vid lösningen av detta allvarliga problem.

Hittills har krisen i Oskarshamn varit av begränsad natur. Genom samarbete mellan stadens myndigheter, länsarbetsnämnden och arbetsmarknadsstyrelsen har det varit möjligt att ge sysselsättning åt praktiskt taget alla från varvet friställda. Jag vill gärna uttala min tillfredsställelse över det intresse som sålunda visats från statsmakternas sida och över den handlingskraft som de kommunala organen ådagalagt, vilket utförligt redovisats i statsrådets svar.

Om varvskrisen i Oskarshamn alltså hittills varit förhållandevis begränsad, finns det anledning till mycket stor oro inför framtiden. Det föreligger nämligen betydande risk för att varvet helt kommer att läggas ned. Detta skulle innebära att ytterligare ett tusen man blir utan sysselsättning. Varvet är den största industrien i Oskarshamn, och vad en nedläggning av varvsverksamheten skulle innebära inte bara för staden, utan för hela bygden är alldeles klart med tanke på den betydelse ur sysselsättningssynpunkt varvet har. De kommunala myndigheterna anser inte att de planerade åtgärderna kommer att vara tillräckliga, om ett nedläggande skulle bli aktuellt. Jag vill begagna tillfället att starkt understryka betydelsen av att arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden i god tid planerar åtgärder, så att sociala skadeverkningar reduceras så mycket som möjligt vid ett upphörande av varvsdriften.

Jag tolkar de sista två meningarna i statsrådets svar som en uttalad avsikt att med uppmärksamhet följa utvecklingen och vidtaga alla tänkbara åtgärder för att förhindra arbetslöshet som

följd av varvskrisen i Oskarshamn. De hittills vidtagna åtgärderna får sålunda ses som ett led i en omfattande plan att successivt lösa de uppkomna problemen. För bygdens folk bör det vara ett betydelsefullt löfte att statsrådet bedömer framtidsutsikterna såsom goda.

Samtidigt som jag sålunda noterar en positiv framtidsbedömning i de knapphändiga slutorden i svaret på min enkla fråga ber jag att till statsrådet få uttala mitt tack för detsamma.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9**Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Kellgren har till mig ställt två frågor som berör bostadsförsörjningen i Storstockholm. Den första frågan avser vilka åtgärder som från statsmakternas sida har vidtagits eller planerats för att stödja markpolitik, planering och projektering för att snabbt öka bostadsbyggandet i området så att detta minst uppnår den ökningstakt, som gäller för landet i övrigt. Herr Kellgren frågar vidare om statsmakterna ämnar ta initiativ till att effektivisera samarbetet mellan kommunerna i Storstockholm på bostadsförmedlingens område för att öka rörligheten på bostadsmarknaden och i övrigt underlätta planeringen av nyproduktionen av bostäder.

Storstockholm utgöres av Stockholms stad, de 18 kommuner som förutom Stockholm ingår i Storstockholms planeringsområde och 10 kommuner belägna utom planeringsområdet, tillsammans alltså 29 kommuner.

Jag vill erinra om att ett s. k. aktionsprogram för Storstockholms bostads-

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

produktion upprättades år 1957. Enligt detta program skulle bostadsbyggandet under de fem åren 1957—1961 successivt öka från 10 000 lägenheter per år till 14 000 lägenheter per år. Detta mål förverkligades i huvudsak under de fyra första åren. År 1961 upprättades ett nytt aktionsprogram, nu avsett för budgetåren 1961/62—1965/66. Enligt det nya programmet skulle igångsättningen av bostadsbyggen öka till i genomsnitt 15 000 lägenheter per år under de fem budgetåren. Det faktiska påbörjandet under åren 1961 och 1962 innebär, att det uppgjorda programmet har underskridits med sammanlagt närmare 2 500 lägenheter.

Aktionsprogrammet är grundat på en bedömning av möjligheterna att bygga med hänsyn till projekteringsresurser m. m. Den i programmet upptagna igångsättningen av 15 000 lägenheter per år understiger emellertid det beräknade behovet av byggande. Byggnadsbehovet har nämligen för den ifrågavarande perioden beräknats till 17 600 lägenheter per år, en siffra som troligen inte innebär någon överskattning.

Mot bakgrund av den markerade bristen på bostäder i Storstockholm och det beräknade byggnadsbehovet är det beklagligt att expansionsmöjligheterna för bostadsbyggandet i området har visat sig mindre än man tidigare antagit. Å andra sidan bedömes produktionskapaciteten komma att öka avsevärt under de närmaste åren. I ett svar på en av bostadsstyrelsen företagen enkät angående bostadsbyggandet åren 1963 och 1964 har Storstockholms planeringsnämnd — ett samarbetsorgan för kommunerna i Storstockholm — uttalat att sammanlagt ca 39 000 lägenheter bör igångsättas under de båda åren. De i Storstockholm ingående kommunerna har vid en uppskattning av *möjligheterna* att sätta i gång nya byggen kommit till ungefär samma siffra. Även om man har anledning att räkna med en viss

eftersläpning och förskjutning i detta byggprogram, förefaller det möjligt, att bostadsbyggandet under de närmaste åren kan få en icke oväsentligt större omfattning än under de närmast föregående.

Att aktionsprogrammet inte har kunnat hållas har antagits bero på ett flertal samverkande faktorer, däribland bristande marktillgångar och knappa resurser när det gäller planering och projektering. Jag vill framhålla, att tillgången på statliga krediter för bostadsbyggandet inte innebär någon begränsning i fråga om byggmöjligheterna i Storstockholm. Sedan åtskilliga år har lånemedel ställts till förfogande för så många lägenheter som det på förhand har bedömts möjligt att påbörja med hänsyn till de reala resurserna. Bostadsstyrelsen är vidare nu liksom tidigare beredd att medverka till en ökning av bostadsbyggandet i Storstockholm utöver den av låneramen markerade nivån.

Planeringen av bostadsförsörjningen är primärt en uppgift för kommunerna. Detta gäller generellt för hela landet, således också för huvudstadsregionen. Enligt de bestämmelser om bostadsbyggandets planering, som trätt i kraft från ingången av år 1963, skall kommuner med kontinuerlig byggnadsverksamhet upprätta kommunala bostadsbyggnadsprogram för en period av fem år. Dessa program skall revideras varje år och får alltså karaktären av rullande planer för bostadsförsörjningen. De kommunala femårsprogrammen skall innehålla en uppskattning av byggnadsbehovet med hänsyn till befolkningsförhållandena och näringslivets utveckling. Dessutom skall de innehålla en bedömning av förutsättningarna att genomföra ett byggande av behövlig omfattning. Om kommunerna kommer till slutsatsen att byggkapaciteten understiger byggbehovet, skall orsakerna här till klarläggas. Huvudsyftet med denna planeringsverk-

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

samhet är att få till stånd en kartläggning av de hinder av skiftande slag som kommunerna möter vid genomförandet av byggnadsplanerna.

Sedan det klagjorts vilka konkreta hinder som ligger i vägen för att öka bostadsbyggandet skall man försöka undanröja dessa hinder. I vissa fall ligger det inom kommunernas eget kompetensområde att vidta de åtgärder som erfordras för att planhindren skall övervinnas. I andra fall kan insatser från statligt håll behövas. Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna svarar för samordningen av planeringsverksamheten. Det är närmast dessa myndigheter som har att ta initiativet till sådana åtgärder som kan bli påkallade från statens sida. Troligen erfordras emellertid en samverkan mellan flera olika myndigheter, särskilt på länsplanet, för att klara upp de problem som här gör sig gällande. Inte minst får man räkna med att länsstyrelserna med hänsyn till sin befattning med bebyggelseplaneringen lämnar medverkan i detta arbete.

Verksamheten med kommunala bostadsbyggnadsprogram har nyss påbörjats. Erfarenheten är alltså ännu mycket begränsad. Det finns dock anledning att tro, att verksamheten skall visa sig fruktbärande när det gäller att komma till rätta med svårigheterna inom bostadsplaneringen. Tänkbart är att länsmyndigheterna på sina håll, kanske bl. a. i Stockholmsområdet, kan behöva förstärkas för att arbetet skall få önskvärd effektivitet. Sedan närmare erfarenheter av verksamheten vunnits, är regeringen beredd att pröva framställningar därom.

Jag räknar med att detta nya grepp på planeringsfrågorna så småningom skall avsätta positiva resultat också i fråga om bostadsförsörjningen i Storstockholm. Jag vill också erinra om att en särskild utredning pågår angående det länsadministrativa arbetet i bl. a.

huvudstadsområdet. Detta utredningsarbete kan tänkas leda till åtgärder, som stärker och utvecklar det interkommunala samarbetet i området till gagn för bostadsförsörjningen. I samband med det arbete beträffande den kommunala indelningen, som pågår i inrikesdepartementet, kommer frågan om indelningen i Storstockholm att prövas.

Ett särskilt problem inom bostadsplaneringen utgör markfrågan. Bristen på byggbar mark har i den bostadspolitiska debatten ofta utpekats som en av de främsta orsakerna till att bostadsplaneringen släpar efter och bostadsproduktionen inte når tillräcklig omfattning. Regeringen har uppdragit åt byggnadsstyrelsen att verkställa en utredning rörande bebyggelseplaneringens läge i kommunerna. Enligt direktiven bör denna utredning syfta till att klarlägga i vad mån och i vilken omfattning brister föreligger i fråga om tillgången på planlagd mark för olika ändamål. I den mån eftersläpning i planeringsarbetet förekommer, bör orsakerna härtill undersökas och förslag framläggas till åtgärder, som kan bidra till att underlätta och påskynda planeringen för att därmed förbättra kommunernas planeringsberedskap. Frågan om hur man skall främja en aktiv kommunal markpolitik övervägs för närvarande inom regeringen. Förutsättningarna för en sådan politik påverkas givetvis bl. a. av åtgärder till förhindrande av spekulationsvinster i samband med markförsäljning. En utredning härom har nyligen aviserats. Slutligen vill jag erinra om att staten lämnat ett icke oväsentligt bidrag till lösning av markfrågorna i Storstockholm genom att medverka till att Järvafältet frigöres för bostadsbebyggelse.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att det är kommunernas uppgift att svara för bostadsförsörjningen och den planeringsverksamhet som sammanhänger

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

därmed men att staten på olika sätt aktivt medverkar för att bistå kommunerna.

Interpellantens fråga rörande bostadsförmedlingen vill jag besvara genom att hänvisa till pågående utredning om bostadsförmedlingens organisation och principer. Det ingår i denna utrednings uppgifter att dels pröva möjligheterna att öka de kommunala förmedlingarnas tillgång på lägenheter, dels överväga frågan om den interkommunala bostadsförmedlingen.

Vidare anförde:

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för det utförliga svaret. Det är mycket värdefullt att vi har fått detta svar, även om det kommit i vårskedagens elfte timme.

Skulle jag på något sätt karakterisera svaret, skulle jag vilja säga att det är mycket välvilligt men också föga eller till intet förpliktande när det gäller statsmakternas insatser för att försöka lösa dessa stora och väsentliga frågor som rör bostadsförsörjningen och bostadsförmedlingen för invånarna i Storstockholmsområdet.

Jag vill, herr talman, bringa i erinran just vad interpellationen åsyftar, nämligen först och främst det förhållandet att medan bostadsbyggandet i landet i dess helhet mellan åren 1961 och 1962 ökade med så mycket som 12 000 påbörjade lägenheter, förelåg för motsvarande tidsperiod i Storstockholmsområdet en minskning med icke mindre än 712 lägenheter. Storstockholmsområdet släpar efter och har icke kunnat tillgoda göra sig de nya, vidgade möjligheterna att bygga mer. Detta är särskilt beklagligt med hänsyn till att alla vet hur pass allvarlig bostadsbristen är just i detta område.

Det är ganska anmärkningsvärt, att i

t. ex. en stad som Lidingö påbörjades under år 1962 inte en enda lägenhet i flerfamiljshus. Nybyggandet i denna stad inskränkte sig till 124 småhus. Även i Solna minskade igångsättningen kraftigt, från 840 lägenheter under 1961 till en så låg siffra som 91 lägenheter under 1962. I kommunerna Märsta och Tyresö har bostadsbyggandet likaså starkt avtagit under år 1962.

I denna mörka bild framstår situationen i Stockholms stad såsom något mera gynnsam. Där förelåg ingen minskning av bostadsbyggandet, utan en liten ökning under år 1962. Minskningen faller således helt på förortskommunerna.

Hur skall man då komma till rätta med detta missförhållande? Kan någon egentlig förbättring påräknas? Ja ser man på igångsättningen under 1963 liksom på det planerade nybyggandet, kan man redan konstatera betydande förbättringar. Men då är frågan: Kan statsmakterna ytterligare hjälpa till, eller är medborgarna i Storstockholmsområdet helt beroende av dels hur Stockholms stad sköter sina angelägenheter på bostadsbyggandets område, dels också i hur hög grad grannkommunerna är i stånd att lösa sina kommunala uppgifter inom bostadsförsörjningen?

Jag vill därvid givetvis tacksamt notera redovisningen i svaret av vad statsmakterna i dag gör och det positiva som håller på att ske. Det bör slås fast att kreditgivningen numera inte utgör något hinder för kommunerna i Storstockholmsområdet och för Stockholms stad att utöka sitt bostadsbyggande. Det finns för dagen i praktiken inga kreditrestriktioner, utan kommunerna och alla som sysslar med bostadsbyggande kan lägga upp långsiktiga planer för byggandet. Vidare är bostadsstyrelsen beredd att, om låneramarna överskrides, försträcka ytterligare medel.

Allt detta, som sålunda skett på den statliga sidan, är enbart glädjande. Det

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

är också glädjande att man har fått denna femårsplan, denna rullande framtidsbedömning, som skall göra det möjligt att upprätthålla en mer långsiktig bostadsproduktion, så att det inte uppstår alltför kraftiga skiftningar i själva byggandet, utan detta skall kontinuerligt kunna hållas på en hög nivå och successivt utökas, speciellt i de stora bristområdena.

Jag noterar också den värdefulla upplysningen i svaret, att denna bostadsplanering också innebär att man skall försöka kartlägga de hinder av olika slag som möter kommunerna när de skall genomföra sina byggnadsplaner. Behovet av en sådan kartläggning är särskilt stor i Storstockholmsområdet. Här bor icke mindre än 15 procent av landets invånare, och inflyttningen till Stockholms förortskommuner är mycket stark. Vidare sker det en mycket stark ekonomisk expansion i detta område framför allt inom servicenäringarna. Skol- och universitetsinvesteringarna är betydande och kommer att öka allt hastigare under den närmaste tioårsperioden. Trafikfrågorna kräver lösningar som sträcker sig årtionden framåt — det gäller att planera för trafikbehoven ända in i nästa sekel.

Allt detta gör att man här i Stockholm ställs inför speciella problem vid planering och kartläggning av de olika hinder som finns. Beträffande trafiken och genomförandet av en ordentlig exploatering av marken vill jag bara påpeka en sådan sak som att den natur vi har i Stockholmsområdet visserligen är mycket vacker men att den gör det särskilt besvärligt att övervinna olika trafik hinder och snabbt och ekonomiskt få fram tomtmark för olika sorters tätbebyggelse.

Alla dessa problem har föranlett en mycket sakkunnig man, landshövdingen i Stockholms län Erik Westerlind att förordna ett vidgat aktionsprogram, som innebär en komplettering av

aktionsprogrammet för bostadsbyggandet med en snabbt verkställd statlig långtidsutredning för Storstockholmsområdet. Denna utredning skulle bilda grundvalen för en interdepartemental samordning av de statliga insatser och åtgärder, som framstår som en oundgänglig förutsättning för att man skall få ett framgångsrikt och kontinuerligt högt bostadsbyggande och skapa ett rationellt fungerande samhälle för Storstockholms av bostads- och utrymmebrist drabbade människor. Han påpekar slutligen, att det inte bara är ett kommunalt utan också i allra högsta grad ett riksintresse att en sådan statlig långtidsutredning verkställs för Stockholmsområdet.

Jag håller med landshövdingen om nyttan av en sådan statlig långtidsutredning, men jag skulle vilja komplettera med att säga, att själva utredningen kanske inte är så väsentlig som en beredning på ämbetsmannaplanet med representanter från de olika departementen, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Stockholms län och de berörda centrala ämbetsverken. Denna beredning skulle hjälpa Stockholms stad och förortskommunerna med alla dessa oerhört komplicerade frågor som gäller framför allt trafik, vägar, tomter och planering. Det skulle finnas en instans, som var ansvarig för att samarbetet mellan Stockholms stad och förortskommunerna blev det bästa möjliga och som även såg till att ingenting på något statligt område stoppade upp de planer, som uppgjorts och godkänts av Stockholms stad och förortskommunerna. Om en sådan beredning fick en tillräckligt handlingskraftig ordförande och ett effektivt arbetande kansli, skulle den säkert vara det viktigaste bidrag statsmakterna kunde lämna till ett snabbt undanröjande av de olika hinder som kommer att visa sig — och som redan har visat sig — vid långtidsplanering för bostadsbyggande.

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

Jag tycker att det är värdefullt att interpellationssvaret iakttar en tillbörlig försiktighet när det gäller att bedöma möjligheterna för Stockholms stad och förortskommunerna att realisera det nya aktionsprogrammet för bostadsbyggande: att producera 39 000 lägenheter under två år, 1963 och 1964, vilket innebär att igångsättningen måste ökas mycket kraftigt under 1964. Man är verkligen tveksam inför möjligheten att genomföra detta program.

Beträffande behovet av statliga insatser för att underlätta planeringen noterar jag med tillfredsställelse, att herr statsrådet kan tänka sig — visserligen uttryckt i de försiktigaste av försiktiga ordalag — en viss förstärkning av länsstyrelsepersonalen i Stockholms län. När det gäller tjänster och personalfrågor kan man visserligen aldrig uttrycka sig tillräckligt försiktigt, men att döma av uttalanden av landshövding Westerland framstår det som ganska klart, att om länsstyrelsen över huvud taget skall kunna göra tillräckliga insatser behövs det en förstärkning av den personal som handlägger dessa frågor inom länsstyrelsen. Jag hoppas sålunda att länsstyrelsen inte på grundval av detta svar skall tveka att inkomma med framställning om den nödvändiga personalförstärkningen.

Vad beträffar Järnvägfältets utnyttjande för bostadsbyggande, så har den saken tidigare diskuterats här i kammaren. Jag noterar nu bara att det är fråga om en mycket viktig samordning mellan försvarsdepartementet, de olika förbanden och de kommunala organen, om man skall kunna hålla tidtabellen för Järnvägfältets bebyggande. Det är i dag mycket svårt för Stockholms stad och grannkommunerna att komma överens om hur Järnvägfältet skall exploateras och hur mycket mark som skall tillfalla Stockholms stad respektive kommunerna. Detta är just en sådan fråga, där man skulle behöva hjälp av en statlig bered-

ning för att undanröja hindren. Ty om de får växa sig än större, kan de förorsaka att exploateringen av Järnvägfältet uppskjutes, kanske för onödigt lång tid.

Herr statsrådet har i interpellationssvaret pekat på frågan om den kommunala indelningen och den mera aktiva markpolitik som statsmakterna skall försöka uppmuntra. Jag förmodar att detta har tagits med i svaret enbart för fullständighetens skull, ty jag är övertygad om att varken den kommunala indelningen eller åtgärderna på utredningsplanet att skapa en aktivare kommunal markpolitik kommer inom de närmaste fem åren att få någon betydelse för lösningen av bostadsfrågan i Storstockholmsområdet.

Avslutningsvis vill jag också beröra en annan fråga, som jag tror att det beredningsorgan jag här talat om skulle behöva ägna stor uppmärksamhet åt, därest man skall kunna klara det nya stora aktionsprogrammet samtidigt med de jättelika investeringarna på skol- och universitetsområdet, trafikomläggningarna, vägarna och planeringen i övrigt. Jag tänker på arbetskraftstillgången inom byggnads- och anläggningsområdet. Det föreligger risk för en bristsituation därvidlag, om man inte ser till att det blir en tillräckligt stark nyrekrytering av byggnads- och anläggningsarbetare. Jag vill erinra om att medelåldern för byggnadsarbetare är högre i Storstockholmsområdet än i landet i övrigt. Men om man skall kunna tillgoda behovet av byggarbetskraft i Storstockholmsområdet, måste man också lösa bostadsfrågan för inflyttande byggnadsarbetare.

Därmed är jag inne på behovet av en mera aktiv bostadsförmedling. I likhet med andra städer måste Storstockholm nu diskutera frågan om viss förtursrätt för byggnadsarbetare, som kommer hit för att avhjälpa bostadsbristen. Vad man på senare tid kommit överens om mellan Stockholms stad och grann-

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

kommunerna inger också vissa löften om en Storstockholmsbostadsförmedling. Man börjar försiktigt och efter hand utöka samarbetet, så att man får i gång ett verkligt utbyte av lägenheter och samtidigt kan skapa en större bostadsmarknad för de bostadssökande. Detta är oundgängligen nödvändigt, ty det är framför allt fastlåsningsen som gör bostadsbristen så psykologiskt svår att utvärda. Om det inom ramen för det nuvarande bostadsbeståndet hade funnits en något större flyttningsrörlighet, skulle inte bostadsbristen framstå såsom lika allvarlig, även om den rent statistiskt vore lika stor. Trycket blir mindre, om rörligheten på bostadsmarknaden ökar.

De ansatser, som i detta avseende göres, hälsar jag därför med tillfredsställelse. Det blir väl också tillfälle att återkomma, om samarbetet på bostadsförmedlingens område inte ger det goda resultat man har anledning hoppas efter de överenskommelser som träffats mellan Stockholms stad och grannkommunerna.

Herr talman! Med det anförda ber jag att än en gång få tacka herr statsrådet för det svar han lämnat.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Herr Kellgren nämnde inledningsvis att han hade fått ett artigt svar. Jag tror också han sade att han hade en känsla av att svaret var till intet förpliktande. Jag vill understryka att det svar jag lämnat inte bara innesluter en siffermässig redogörelse för situationen här i Stockholm utan framför allt en redogörelse för vad statsmakterna har planerat och planerar.

Herr Kellgren var så pessimistisk, att han ansåg att åtgärderna beträffande t.ex. markfrågorna inte skulle få någon verkan förrän långt in i framtiden. Jag vill påpeka för herr Kellgren att det som han i första hand frågade efter i sin interpellation var, vilka åt-

gärder som från statsmakternas sida är vidtagna eller planerade för att stödja markpolitik, planering, projektering etc., och det är på denna punkt jag har gett ett svar.

Jag skulle, herr talman, tro att herr Kellgren kommer att få just de svar han efterlyser när de utredningar som av mig redovisats i interpellationssvaret har blivit färdigställda. Det pågår ändock en väsentlig aktivitet på detta område i form av utredningar och undersökningar. Flera utredningar är även nu under planering vilka kommer att beröra även för Storstockholms bostadsproblem viktiga frågor.

Jag har också, herr talman, i mitt svar belyst och redogjort för de statliga samordningsåtgärder som är aktuella i fråga om den kommunala bostadsplaneringen. Dessa frågor har alltså uppmärksamats och är i allra högsta grad under observation. Jag är emellertid också angelägen om att betona, att det är bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas uppgift att svara för en samordning på detta område. Denna verksamhet har försökskaraktär, och erfarenheterna från denna bör avvaktas innan några speciella institutioner tillskapas.

Jag är alltså inte beredd att nu säga ja till den propå som herr Kellgren framförde i sitt anförande. Däremot kan det tänkas — och det har jag tidigare betonat — att de existerande organ som har hand om bostadsplaneringen kan behöva förstärkas för att bättre kunna fullfölja sina i detta avseende mycket väsentliga uppgifter. Som jag redan framhållit i mitt interpellationssvar är regeringen beredd att ta upp denna fråga.

Med detta, herr talman, har jag velat ytterligare understryka den positiva vilja som självfallet hysas från statsmakternas sida för att medverka till att vi i planeringshänseende kan lösa dessa frågor. Jag vill emellertid icke heller,

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

herr talman — såsom jag framhöll i mitt svar — undanskymma att planeringen av bostadsförsörjningen är en primär uppgift för kommunerna. Jag är övertygad om att både Stockholms stad och dess förortskommuner känner detta ansvar mycket starkt, och jag uttalar min livliga förhoppning att alla positiva krafter skall samverka för att situationen härvidlag skall kunna förbättras i framtiden.

Herr KEIJER (fp):

Herr talman! I sin interpellation — som han själv i dag citerat — har herr Kellgren bland annat anført en av kommunerna i Stockholmsområdet — Lidingö — som ett talande exempel på hur illa det är sörjt för bostadsplaneringen och färdigställandet av bostäder i flerfamiljshus. Det är alldeles riktigt att det under år 1962 inte igångsattes något flerfamiljshus i Lidingö. Detta är emellertid ett förhållande som också stadens myndigheter beklagat.

Under samma år färdigställdes emellertid 391 lägenheter i flerfamiljshus och dessutom 106 i radhus eller i egnahem. Under den gångna delen av detta år har också igångsättning skett av en hel del flerfamiljshus, för närvarande 134 lägenheter. Ett par etapper av en ny stadsdel, Centrala Skärsåtra, har i år färdigbyggts, väsentligen av HSB. När denna stadsdel är färdig genom att också den tredje etappen färdigställts omfattar den omkring 300 nya lägenheter i flerfamiljshus.

Just beträffande Lidingö bör emellertid vissa förhållanden beaktas. Redan i regionplanen för Stockholmstrakten har beträffande Lidingö framhållits, att bostadsproduktionen i staden måste inskränkas i avvaktan på en ny bro. Sedan mitten av 50-talet har vidare såväl byggnadsstyrelsen som länsarkitekten vid granskningen av förslag till nya stadsplaner av större betydelse anført tveksamhet med hänsyn till brosituationen.

Numera har projekteringsarbetet inlett i samverkan mellan Stockholm, Lidingö och kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för byggandet av en ny bro.

Bostadssituationen i Lidingö är, herr talman, mycket allvarlig. Staden ligger så nära Stockholms centrum att inflyttningsstrycket är utomordentligt starkt. Stadens bostadskö ökade under år 1962 från ca 3 600 till ca 4 400 bostadssökande, och denna kö utgörs i enlighet med reglerna för Storstockholms samordnade bostadsförmedling uteslutande av lidingöbor. I förhållande till folkmängden är kön av bostadssökande utan egen bostad längre i Lidingö än i Stockholm, trots att under den senaste tioårsperioden 4 641 lägenheter färdigställdes i Lidingö. Enligt 1960 års folk- och bostadsräkning är den s. k. självförsörjningsgraden i Lidingö 60 procent, d. v. s. högre än i flertalet andra kranskommuner till Stockholm. Näringslivet i staden, som bl. a. innefattar AGA, AB Svenska Shells anläggningar och Liva margarinfabriker, efterfrågar i betydande omfattning lägenheter och har stora svårigheter att skaffa erforderlig personal på grund av bostadsbristen.

För ungdom i giftasvuxen ålder har väntetiden i bostadskön hittills varit 4—6 år. Under tiden fram till den nya brons färdigställande torde väntetiden bli ännu längre.

Trots läget i brofrågan har staden med hänsyn till bostadssituationen deltagit i såväl det första som det andra aktionsprogrammet för bostadsförsörjningen inom Storstockholmsområdet, så långt det varit möjligt. Enligt det andra aktionsprogrammet, d. v. s. det som avser åren 1961—1965, har staden förklarat sig skola igångsätta genomsnittligt 530 lägenheter i småhus och flerfamiljshus per år. Förskjutning i detta program uppstår, liksom fallet är i de flesta förortskommunerna, på grund av främst hinder av olika slag för planarbetet. Att inga lägenheter i flerfamiljshus igång-

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Storstockholm

sattes under 1962 är närmast en tillfällighet. Produktionen av hyreslägenheter sker numera närmast stadsdelsvis. En förskjutning i arbetet på en stadsplan leder sålunda lätt till totalstopp under viss tid för produktionen av sådana lägenheter. Riskerna härvidlag är så mycket större för Lidingö som staden med hänsyn till läget i brofrågan inte har möjlighet att framlägga många alternativa stadsplaner på en gång.

Med detta, herr talman, har jag inte velat säga att allt är väl beställt med bostadsbyggandet i Storstockholm eller ens i Lidingö. Men jag tror mig kunna säga att myndigheterna i Lidingö med uppmärksamhet och ansvarskänsla följer bostadssituationen i sin stad. Den nya bro man hoppas få färdig någon gång i slutet av detta årtionde kommer naturligtvis att i vissa hänseenden förändra bebyggelsesituationen.

Låt mig också påpeka, herr talman, att i flera av Stockholms grannkommuner har de nya statliga parkeringsbestämmelserna betytt ingripanden ända till upprivande av redan i allt väsentligt färdiga stadsplaner. Det är för bostadsförsörjningen högst beklagligt att genom dylika plötsliga statliga ingripanden det redan ansträngda bostadsprogrammet skall bli ytterligare försenat. Det är, såsom framhållits i interpellationssvaret, av väsentlig betydelse att ett förtroendefullt och bostadsfrämjande samarbete äger rum mellan de statliga och de kommunala myndigheterna.

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Jag är tacksam för den föregående talarens inlägg, ty det var en utmärkt illustration av de svårigheter som möter i en av Stockholms mera betydande förortskommuner när det gäller att komma till rätta med bostadsbristen. Jag tänker framför allt på den väsentliga brofrågan. Det är ju en fråga som inte kan lösas enbart genom kom-

munens insatser, utan det fordras att statsmakternas olika organ i högsta grad medverkar. Det beror sålunda på vilken effektivitet statsmakternas olika organ kan ådagalägga, om frågan skall bli löst något år tidigare än den eljest kunnat bli löst.

Detta är bara en av de stora frågor som skulle fordra behandling i en beredning av det slag jag talade om. Många andra viktiga trafikfrågor för enar Stockholms stad med förortskommunerna norr om Stockholm, framför allt åt Uppsalahållet. De stora motorvägar som skall gå som en krans kring Stockholm skapar vidare trafikproblem som i högsta grad berör bostadsfrågan.

Det är därför, herr talman, som jag vill säga till herr statsrådet att jag inte på något sätt underskattar betydelsen av de statliga åtgärder som redovisas i interpellationssvaret. Jag är tacksam för att man planerar så mycket för framtiden.

Hur man skall kunna stimulera framtiden aktiva marknadspolitiken från kommunernas sida och hur man skall kunna få en bättre administrativ samordning t. ex. mellan Stockholms stad och Stockholms län är stora och väsentliga frågor som får betydelse för framtiden. Men jag är mindre övertygad om att de kommer att få betydelse inom låt oss säga en femårsperiod. Det är ändå inom den närmaste femårsperioden som man får räkna med att bostadsbristen kommer att kännas mest tryckande, dels därför att man har att övervinna den tidigare eftersläpningen, dels därför att man måste tillgodose de behov som uppstår genom att familjebildningen är så stor i åldrarna mellan 20 och 30 år. Dessa årsklasser är mycket stora i Stockholm och dess grannkommuner. Detta illustreras också av vad den föregående talaren nämnde, nämligen hur antalet människor i bostadskön i Lidingö kan beräknas öka.

Jag är som sagt mycket tacksam för

Svar på interpellation ang. bostadsbyggandet och bostadsförmedlingen i Stockholm

det senaste inlägget. Jag fick intrycket att det stärker min argumentation.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! För att missförstånd skall undvikas vill jag understryka att den kommunala bostadsplaneringen som man nu arbetar med omfattar just femårsperioder. Under den nu aktuella femårsperioden räknar vi med att planeringen skall kunna få en ökad effektivitet, till båtnad för bostadsbyggandet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial nr 131—140, bevillningsutskottets betänkanden och memorial nr 44, 45 och 48, bankoutskottets utlåtande och memorial nr 20 och 23 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 26.

§ 11

På förslag av herr förste vice talmanen beslöt kammaren, att bevillningsutskottets betänkande nr 45, statsutskottets utlåtanden nr 137—140, bevillningsutskottets betänkande nr 44 och bankoutskottets utlåtande nr 20 skulle i angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

§ 12

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr Johanson i Västervik, som vid kammarens sammanträde den 2 nästlidne april med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 13

Till bordläggning anmäldes konstitutionsutskottets memorial nr

13, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om överlåtelse till Skövde stad av visst markområde i staden,

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om överlåtelse till Karlskrona stad av visst markområde i staden,

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till stöd åt Aktiebolaget Statsgruvor jämte i ämnet väckta motioner,

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande gymnasier m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för utformningen av skolväsendets centrala ledning m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig lönereglering för skolledare och lärare vid yrkesskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för skolledare och lärare vid lantbrukets och skogsbrukets yrkesskolor m. m.,

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken, och

nr 151, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

bevillningsutskottets memorial nr 49, angående uppskov med behandlingen av vissa till bevillningsutskottet hänvisade ärenden;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 21, angående regleringen för budgetåret 1963/64 av utgifterna under hu-

vudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. ävensom i anledning av väckt motion om viss utvidgning av riksdagens uppsyningsstjänst, och

nr 25, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade ärenden;

andra lagutskottets memorial nr 59, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

tredje lagutskottets memorial nr 30, angående uppskov med behandling av vissa utskottet tilldelade ärenden; jordbruksutskottets memorial:

nr 17, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Befrämjande av husdjursaveln m. m., och

nr 18, angående uppskov med behandlingen av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden; samt

allmänna beredningsutskottets memorial nr 35, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 18.19.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 28 maj

Kl. 11.00

§ 1

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 130, 141 och 152 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositioner:

1:a omröstningen

(enligt memorialet nr 130)

Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionerna I: 479 och II: 590 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, med bifall till motionerna I: 479 och II: 590, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att

statsbidrag måtte utgå till den mosaiska Hillelskolan i Stockholm.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 94 Ja och 123 Nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 76 Ja och 67 Nej, vadan, då därtill

lades andra kam-
marens röster

eller 94 Ja och 123 Nej,

sammanräkningen

visade 170 Ja och 190 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt memorialet nr 141)

Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionerna I: 632 och II: 784 icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, med bifall till motionerna I: 632 och II: 784, till *Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 150 000 kr.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 96 Ja och 124 Nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 71 Ja och 76 Nej, vadan, då därtill

lades andra kam-
marens röster

eller 96 Ja och 124 Nej,

sammanräkningen

visade 167 Ja och 200 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

3:e omröstningen

(enligt memorialet nr 152)

Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionerna I: 136 och II: 161 icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att i anledning av motionerna I: 136 och II: 161 till *Bidrag till S:t Lukasstiftelsen* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 30 000 kr.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 105 Ja och 114 Nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 76 Ja och 69 Nej, vadan, då därtill

lades andra kam-
marens röster

eller 105 Ja och 114 Nej,

sammanräkningen

visade 181 Ja och 183 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 2

Justerades protokollet för den 21 in-
nevarande maj.

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 13, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 142—151, bevillningsutskottets memorial nr 49, bankoutskottets utlåtande och memorial nr 21 och 25, andra lagutskottets memorial nr 59 samt tredje lagutskottets memorial nr 30.

§ 4

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 17, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Befrämjande av husdjursaveln m. m.

Ekonomisk debatt

Sedan kammaren på framställd proposition bifallit utskottets hemställan om memorialets företagande till avgörande efter allenast en bordläggning, bifölls utskottets i memorialet i övrigt gjorda hemställan.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets memorial nr 18 och allmänna beredningsutskottets memorial nr 35.

§ 6

Ekonomisk debatt, tillika svar på interpellation ang. förvärvsavdraget för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 45, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1963/64, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Jämlikt § 40 riksdagsordningen hade bevillningsutskottet avgivit förslag till beräkning av de särskilda bevillningarnas belopp för budgetåret 1963/64 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande års riksdag fastställda grunder.

På sätt framginge av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1963 (Bilaga 1 till statsverkspropositionen 1963: Inkomster å driftbudgeten) hade chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1963/64 jämte därmed sammanhängande frågor. Departementschefen hade därvid anmält riksrevisionsverkets skrivelse den 14 december 1962 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

I en den 26 april 1963 dagtecknad proposition nr 150 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret

1963/64, m. m., hade Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit riksdagen att besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1963/64 med 100 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 150 hade i här berörd del hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 8 av herrar *Harry Carlsson* och *Eric Petersson* samt II: 8 av herr *Carlsson* i Huskvarna m. fl., vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning och förslag till sådana bottenavdrag för folkpensionärer att den oskäliga skattebelastningen av pensionärernas inkomster vid sidan av folkpensionen bringas att upphöra»;

2) de likalydande motionerna I: 14 av herr *Lundström* m. fl. och II: 16 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte

A. besluta att förvärvsavdraget för förvärvsarbetsbetande gift kvinna och ensamstående med hemmavarande barn under 16 år skulle — utöver det fasta avdraget om 300 kronor — förstärkas så, att det nuvarande kvotavdraget, som vore 20 % av inkomsten, höjdes till 25 % av inkomsten och att avdragets maximibelopp, som nu vore 2 000 kr., höjdes till 4 000 kr., att gälla fr. o. m. 1963 års inkomster,

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att allmänna skatteberedningen vid fortsatt översyn av förvärvsavdragen skyndsamt måtte pröva

a) en omkonstruktion av förvärvsavdraget i syfte att

dels genomföra en höjning av avdraget för avdragsberättigade med lägre inkomster, så att avdraget även för dessa

Ekonomisk debatt

bättre överensstämde med de faktiska merkostnaderna,

dels höja den nuvarande gränsen för barns ålder för åtnjutande av rätt till kvotavdrag inom förvärvsavdraget,

dels genomföra en höjning av avdraget i de fall en familj inte hade barn under 16 år och kvinnan hade förvärvsarbete utanför hemmet,

dels ock genomföra en höjning av förvärvsavdraget i de fall, där hustrun verksamt deltagit i makens rörelse eller jordbruk eller haft inkomst av arbete i eget jordbruk, enligt i motionernas motivering givna riktlinjer,

b) möjligheterna att medge rätt för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering vid inkomstbeskattningen;

3) de likalydande motionerna I: 90 av herrar *Jonasson* och *Eric Carlsson* samt II: 103 av herr *Gustavsson* i Alvesta m. fl., vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om skyndsam prövning av möjligheterna att undantaga från deklarations-skyldighet folkpensionärer, som i huvudsak inte har andra inkomster än folkpensionen, samt därmed i inkomst-avseende likställda»;

4) de likalydande motionerna I: 255 av herr *Hagberg* m. fl. och II: 305 av herr *Heckscher* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, efter företagen utredning, för riksdagen framlägga förslag om en indexreglering av ortsavdragen och av inkomstskattekalkulernas skiktintervaller,

b) uttala, att enligt riksdagens mening allmänna skatteberedningen borde inrikta sig på att framlägga förslag bl. a. om en betydande och över hela fältet gående sänkning av progressiviteten, med tyngdpunkten förlagd till de nu obehörigt hårt drabbade mellanskikten i skatteskalen för gifta, i så god tid att dessa kunde föreläggas 1964 års riksdag;

5) de likalydande motionerna I: 365

av herr *Hagberg* m. fl. och II: 434 av herr *Heckscher* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte

dels antaga följande

a) Förslag

till

Lag om ändring av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla följande ändrade lydelse.

48 §.

2 mom. Skattskyldig fysisk — — — nedan sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken och icke haft hemmavarande barn under 18 år, åtnjuter kommunalt ortsavdrag med 4 500 kronor.

Har skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, haft hemmavarande barn under 18 år, som icke haft 2 400 kronors inkomst, åtnjuter han ortsavdrag med dels 4 500 kronor, dels därutöver följande belopp för sådant barn, nämligen 1 000 kronor för ettvar av de två första barnen och 1 500 kronor för varje följande barn.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom ogift skattskyldig (varmed jämställas änklings, änka eller fränskild) äger, därest han haft ett eller två hemmavarande barn under 18 år, som icke haft 2 400 kronors inkomst, åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 4 500 kronor och, därest han haft ytterligare sådant barn, med 1 500 kronor för varje barn utöver två.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sägs (*ensamstående*) äger åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 2 250 kronor.

Ekonomisk debatt

Har skattskyldig — — — tiotal kronor.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt däri meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, dock att äldre bestämmelser skola gälla i fråga om 1963 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1963 eller tidigare år.

b) *Förslag*

till

Förordning om ändring av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

10 §.

1 mom. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig, som åtnjuter statligt ortsavdrag med belopp, som beräknats med ledning av 48 § 2 mom. andra, tredje eller fjärde stycket kommunalskattelagen och som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret, utgör grundbeloppet:

när den — — — av återstoden.

För annan — — — av återstoden.

Ändå att — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, dock att äldre bestämmelser skola gälla i fråga om 1963 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1963 eller tidigare år.

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådana författningsändringar, som föranleddes av ett bifall till vad i motionerna föreslagits;

6) de likalydande motionerna I: 366 av herr *Hagberg m. fl.* och II: 435 av herr *Heckscher m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning samt förslag snarast om skattefrihet för inkomst — förslagsvis upp till ett årligt belopp av 1 500 kronor — i den mån denna förvärvats genom deltidsarbete för vård och tillsyn av äldre människor i deras hem; samt

B. besluta, att för ålders- och invalidpensionär skulle utgå förhöjda ortsavdrag, nämligen med 3 600 kronor för ensam pensionär, med 6 000 kronor för makar av vilka en vore pensionär och med 7 200 kronor för makar som båda vore pensionärer;

samt på grund härav antaga följande

a) *Förslag*

till

Lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 65 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i nämnda lag skall införas en ny paragraf benämnd 48 a §, av nedan angiven lydelse.

48 a §.

Vad i 48 § 2 mom. stadgas skall icke gälla skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret och som enligt bestämmelserna i 3 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering är ålders- eller invalidpensionär eller vars make är sådan pensionär. Denne äger att å den i hemortskommunen taxerade inkomsten åtnjuta kommunalt ortsavdrag på sätt nedan sägs.

Ekonomisk debatt

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, åtnjuter, därest endast en av makarna är pensionär som i första stycket sagts, kommunalt ortsavdrag med 6 000 kronor.

Därest sammanlevande makar båda är pensionärer enligt ovan, åtnjutes kommunalt ortsavdrag med 7 200 kronor.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levtt tillsammans med andra maken, ävensom ogift skattskyldig (varmed jämställes änka, änking eller fränskild) äger, därest han haft hemmavarande barn under 16 år, likaledes åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 7 200 kronor.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sagts äger åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 3 600 kronor.

Bestämmelser om ortsavdrag enligt 48 § 2 mom. skola i tillämpliga delar avse jämväl avdrag enligt 48 a §.

65 §.

Fråga, huruvida skattskyldig är ålders- eller invalidpensionär och huruvida skattskyldig haft barn eller icke, liksom ock frågan om barns ålder skall bedömas efter förhållandena den 1 november året näst före taxeringsåret. Med barn avses jämväl styvbarn ävensom adopterat barn.

I fråga — — — följande beskattningsåret.

De för — — — make avlidit.

Har eljest — — — för taxeringen.

De för — — — haft barn.

(Se vidare anvisningarna.)

b) Förslag

till

Förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

8 §.

Skattskyldig fysisk — — — 1 mom. kommunalskattelagen.

Vad i 48 § 2 och 3 mom., 48 a § samt 49 § kommunalskattelagen stadgas angående kommunalt ortsavdrag skall äga motsvarande tillämpning beträffande statligt ortsavdrag.

10 §.

1 mom. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig, som åtnjuter statligt ortsavdrag med belopp, som beräknats med ledning av 48 § 2 mom. andra eller tredje stycket kommunalskattelagen eller 48 a § andra, tredje eller fjärde stycket samma lag och som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret, utgör grundbeloppet:

när den — — — beskattningsbara inkomsten;

när den — — — av återstoden.

För annan — — — av återstoden.

Ändå att — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964, dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1964 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1964 eller tidigare år.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1964, dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1964 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1964 eller tidigare år.

Ekonomisk debatt

7) de likalydande motionerna I: 428 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 532 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

a) besluta att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen såvitt gällde 1964 och kommande års taxeringar måtte erhålla i motionerna angiven lydelse,

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan rörande utformning och förbättring av förvärvsavdragen skyndsamt måtte utredas samt att förslag förelades 1964 års riksdag i syfte att uppnå främst dels höjning av nu gällande fasta avdrag, dels sådana grunder i övrigt att rätt till relativt högre förvärvsavdrag erhöles vid lägre inkomster, dels högre maximalt förvärvsavdrag, allt i enlighet med vad i motionerna anförts;

8) de likalydande motionerna I: 510 av herr *Adolfsson* samt II: 624 av herrar *Hagberg* och *Holmberg*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte understryka att i motionerna angivna förslag avseende skattepolitiken skulle beaktas av den arbetande skatteutredningen;

9) de likalydande motionerna I: 515 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 627 av herr *Hedlund m. fl.*, vari bl. a. hemställts,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att vid pågående skatteberedning, främst med hänsyn till de lägre inkomstgrupperna, måtte utarbetas förslag till en successiv höjning av de skattefria ortsavdragen med sådan utformning, att avdragsbeloppen därefter garanterades värdebeständighet och standardföljsamhet, samt

att riksdagen även i övrigt måtte beakta vad i motionerna anförts;

10) de likalydande motionerna I: 518 av herr *Lundström m. fl.* och II: 630 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts,

A. att riksdagen måtte fastställa ändrad skatteskala för statlig inkomstskatt i enlighet med i motionerna angivna

grunder att gälla fr. o. m. 1964 års inkomster,

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext;

11) de likalydande motionerna I: 524 av herrar *Sveningsson* och *Kaijser* samt II: 620 av herr *Björkman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att förvärvsavdragets maximum skulle höjas från 2 000 till 3 000 kr. med rätt för den som kunde styrka högre kostnader för barnets omhändertagande än 3 000 kr. att inom ramen för 20 procent av inkomsten få avdrag härför, samt

att förvärvsavdraget för gift kvinna som haft inkomst av jordbruksfastighet liksom avdraget vid s. k. faktisk samtaxering skulle, där hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och styrkta kostnader för barnens omhändertagande som överstege 300 kr., medges för de verkliga kostnaderna, dock högst med 20 procent av det värde vartill hustruns arbete uppskattades,

samt på grund härav antaga följande

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

46 §.

3 mom. Har kvinna med hemmavarande barn under 16 år haft inkomst av rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kr. och därjämte utan särskild prövning med 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 3 000 kr. Kan den skattskyldige styrka, att hennes verkliga kostnader för barnens omhän-

Ekonomisk debatt

derhavande överstigit 3 000 kr. må hon åtnjuta avdrag för dessa kostnader intill ett belopp motsvarande 20 procent av inkomsten. Gift kvinna, som icke har hemmavarande barn under 16 år, må, därest hon levt tillsammans med sin man och haft inkomst som nyss sagts, åtnjuta avdrag med 300 kr. Kvinna, som haft inkomst av jordbruksfastighet och utfört arbete i förvärvskällan till minst 300 kronors värde, må, därest hon antingen varit gift och levt tillsammans med sin man eller ock haft hemmavarande barn under 16 år, åtnjuta avdrag enligt vad som sägs i tredje stycket beträffande gift man.

Vad i — — — eller frånskild).

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru, haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kr., må mannen åtnjuta avdrag med nämnda belopp. Har hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och kan det styrkas, att de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande överstigit 300 kr., må mannen åtnjuta avdrag för dessa kostnader, dock högst med ett belopp motsvarande 20 procent av det värde var till hustruns arbete uppskattas.

Avdrag enligt detta moment må åtnjutas endast av den som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt. Avdraget må åtnjutas endast om och i den mån den inkomst som berättigar till avdrag därtill förslår och må för skattskyldig eller, om skattskyldig varit gift och levt tillsammans med sin make och icke haft hemmavarande barn under 16 år, för makarna tillsammans icke överstiga 300 kr. Har skattskyldig haft hemmavarande barn under 16 år, må avdraget för skattskyldig eller för makarna tillsammans icke utan prövning överstiga 3 000 kr. Där avdraget beräknas med hänsyn till de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande, må de för skattskyldig eller för

makarna tillsammans icke överstiga dessa kostnader.

Avdrag enligt — — — sagda kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1964 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1964 eller tidigare år.

12) motionen II: 628 av herr *Nordgren* och fröken *Wetterström*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, efter företagen utredning där de i motionen anförda synpunkterna beaktats, för riksdagen snarast framlägga förslag rörande förvärvsavgiftens utformning; ävensom

13) motionen II: 633 av herr *Westberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte beträffande avdraget i 46 § 2 mom. kommunalskattelagen för icke-vårdnadshavare för underhåll till eget barn

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att allmänna skatteberedningen skyndsamt prövade frågan om en höjning av gränsen för barnets ålder för åtnjutande av rätt till avdraget, samt

b) besluta att fr. o. m. 1963 års inkomster höja avdragets maximibelopp till 2 000 kr. och således antaga följande

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla följande ändrade lydelse.

46 §.

2 mom. I hemortskommunen — — — njuta avdrag:

Ekonomisk debatt

1) för periodiskt — — — eller uppfostran;

2) för *dels* — — — omyndiga barn;

3) för *dels* — — — försäkring; samt

4) för belopp som den skattskyldige under beskattningsåret utgivit för underhåll av sådant hans barn under 16 år som icke varit hemmavarande, dock sammanlagt högst för 2 000 kronor.

Har skattskyldig — — — eller underhållsbidraget.

Därest skattskyldig — — — nämnda tid.

Avdrag, som — — — 18 år.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1963 års taxering och i fråga om eftertaxering för år 1963 och tidigare år.

Utskottet hemställde,

A) *beträffande lagstiftning om höjda ortsavdrag för barnfamiljer*

att de likalydande motionerna I: 365 av herr Hagberg m. fl. och II: 434 av herr Heckscher m. fl., i vad avsåge förevarande fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) *beträffande utredning om indexreglering av ortsavdrag och skatteskalor m. m.*

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 255 av herr Hagberg m. fl. och II: 305 av herr Heckscher m. fl. om indexreglering av ortsavdragen, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 515 av herr Bengtson m. fl. och II: 627 av herr Hedlund m. fl., såvitt anginge höjning av ortsavdragen,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) *beträffande ortsavdragen för folkpensionärer m. fl.*

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 366

av herr Hagberg m. fl. och II: 435 av herr Heckscher m. fl., såvitt anginge lagstiftning om höjda ortsavdrag, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 8 av herrar Harry Carlsson och Eric Petersson samt II: 8 av herr Carlsson i Huskvarna m. fl. om utredning angående särskilda bottenavdrag för folkpensionärer,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D) *beträffande utredning om befrielse från deklarationsskyldighet för folkpensionärer m. fl.*

att de likalydande motionerna I: 90 av herrar Jonasson och Eric Carlsson samt II: 103 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E) *beträffande avdrag för underhåll till icke hemmavarande barn*

att motionen II: 633 av herr Westberg

a) i vad avsåge höjning av maximitill beloppet till 2 000 kronor, samt

b) i vad avsåge utredning om åldersgränsen för barn,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F) *beträffande ändrad lagstiftning rörande förvärvsavdrag för gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller eget arbete och för gift man, vars hustru utför arbete i mannens jordbruk eller rörelse, ävensom för ensamstående barnförsörjare*

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 14 av herr Lundström m. fl. och II: 16 av herr Ohlin m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 428 av herr Bengtson m. fl. och II: 532 av herr Hedlund m. fl., ävensom

3) de likalydande motionerna I: 524 av herrar Sveningsson och Kaijser samt II: 620 av herr Björkman m. fl.,

samtliga motioner i vad avsåge förevarande frågor,

Ekonomisk debatt

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

G) *beträffande utredning om förvärvs-avdraget*

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 14 av herr Lundström m. fl. och II: 16 av herr Ohlin m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 428 av herr Bengtson m. fl. och II: 532 av herr Hedlund m. fl., ävensom

3) motionen II: 628 av herr Nordgren och fröken Wetterström,

samtliga motioner i vad avsåge förevarande fråga,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

H) *beträffande utredning om skattefrihet för visst deltidsarbete*

att de likalydande motionerna I: 366 av herr Hagberg m. fl. och II: 435 av herr Heckscher m. fl., i vad avsåge förevarande fråga,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

I) *beträffande utredning om skattepolitiken*

att de likalydande motionerna I: 510 av herr Adolfsson samt II: 624 av herrar Hagberg och Holmberg, såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

J) *beträffande lagstiftning om skatte-skalorna för statlig inkomstskatt*

att de likalydande motionerna I: 518 av herr Lundström m. fl. och II: 630 av herr Ohlin m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

K) *beträffande utredning om skatte-skalorna för statlig inkomstskatt*

att de likalydande motionerna I: 255 av herr Hagberg m. fl. och II: 305 av herr Heckscher m. fl., i vad avsåge förevarande fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

L) *beträffande uttagningsprocenten*

att riksdagen — med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 150, i vad propositionen hänvisats till bevill-

ningsutskottet — måtte besluta att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1963/64 med 100 procent av grundbeloppet; ävensom

M) *beträffande bevillningarna*

att bevillningarna för budgetåret 1963/64 måtte beräknas enligt en i utskottets hemställan intagen specifikation.

Reservationer hade avgivits

beträffande lagstiftning om höjda orts-avdrag för barnfamiljer

I) av herrar Hagberg, Yngve Nilsson, Nilsson i Svalöv och Magnusson i Borås, vilka — under återopande av innehålllet i de likalydande motionerna I: 365 av herr Hagberg m. fl. och II: 434 av herr Heckscher m. fl. — ansett, att utskottet bort tillstyrka motionärernas förslag om en höjning av nuvarande ortsavdrag å 4 500 kr. för skattskyldiga med hemmavarande barn under 18 år, nämligen för gifta med 1 000 kr. för ettvarvt av de två första barnen och 1 500 kr. för varje följande barn samt för ensamstående med 1 500 kr. för varje barn utöver två, samt att utskottet på grund härav under punkt A) bort hemställa,

att riksdagen måtte antaga de vid motionerna fogade förslagen till

1) lag om ändring av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

2) förordning om ändring av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

beträffande utredning om indexreglering av ortsavdrag och skatteskalor m. m.

II) av herrar Hagberg, Stefanson, Lundström, Yngve Nilsson, Sundin, Gustafson i Göteborg, Nilsson i Svalöv, Vigelso, Christenson i Malmö och Magnusson i Borås, vilka

dels anfört följande:

»Frågan om åtgärder i syfte att förhindra den automatiska höjning av skatetrycket som inflationen leder till ge-

Ekonomisk debatt

nom att den urholkar ortsavdragens värde och samtidigt åstadkommer att progressionsskärpningar inträder vid reellt sett allt lägre inkomstbelopp är inte uttryckligen berörd i direktiven för allmänna skatteberedningen. Med hänsyn till de principiella skäl som talar för sådana åtgärder förutsätter utskottet, att ifrågavarande spörsmål och andra därtill anknutna skattetekniska problem blir ingående belysta av utredningen, samt att utredningen framlägger förslag i anslutning härtill.»

dels ock ansett, att utskottet under punkt B) bort hemställa,

att riksdagen — i anledning av motionerna I: 255 av herr Hagberg m. fl. och II: 305 av herr Heckscher m. fl. samt I: 515 av herr Bengtson m. fl. och II: 627 av herr Hedlund m. fl., alla motionerna såvitt nu var i fråga — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas sålunda anförts;

beträffande utredning om höjning av ortsavdragen

III) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottet under punkt B) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 515 av herr Bengtson m. fl. och II: 627 av herr Hedlund m. fl., såvitt nu var i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att vid pågående skatteberedning förslag måtte utarbetas till en successiv höjning av ortsavdragen i enlighet med vad reservanternas anförts;

beträffande ortsavdragen för folkpensionärer m. fl.

IV) av herrar *Hagberg*, *Yngve Nilsson*, *Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka — under återopande av innehålllet i de likalydande motionerna I: 343 av herr Hagberg m. fl. och II: 400 av herr Heckscher m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 8 av herrar *Harry Carlsson* och *Eric Peterson* samt II: 8 av herr Carlsson i Huskvarna m. fl., förstnämnda motionspar såvitt här var

i fråga — ansett, att utskottet bort föreslå, att för ålders- och invalidpensionärer skulle utgå förhöjda ortsavdrag, nämligen 3 600 kr. för ensam pensionär, 6 000 kr. för makar av vilka en vore pensionär och 7 200 kr. för makar som båda vore pensionärer, samt att utskottet på grund härav under punkt C) bort hemställa,

att riksdagen måtte antaga de vid motionerna I: 366 av herr Hagberg m. fl. och II: 435 av herr Heckscher m. fl. förgade förslagen till

a) lag om ändring i komunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

b) förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med den ändring, att 8 § erhöles följande lydelse.

8 §.

Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under beskattningsåret, äger att å den taxerade inkomsten åtnjuta statligt ortsavdrag. Vad i 48 § 2 och 3 mom., 48 a § samt 49 § kommunal-skattelagen stadgas angående kommunalt ortsavdrag skall äga motsvarande tillämpning beträffande statligt ortsavdrag.

V) av herrar *Stefanson*, *Lundström*, *Gustafson* i Göteborg och *Christenson* i Malmö, vilka — under återopande av innehålllet i de likalydande motionerna I: 8 av herrar *Harry Carlsson* och *Eric Peterson* samt II: 8 av herr Carlsson i Huskvarna m. fl. — ansett, att utskottet bort tillstyrka den av motionärerna föreslagna utredningen och att utskottet således under punkt C) bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 8 av herrar *Harry Carlsson* och *Eric Peterson* samt II: 8 av herr Carlsson i Huskvarna m. fl. — i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning och

Ekonomisk debatt

förslag till sådan höjning av de skattefria bottenavdragen för folkpensionärer, att smärre inkomster vid sidan av folkpensionen bleve i ökad utsträckning skattefria;

beträffande utredning om befrielse från deklarationsskyldighet för folkpensionärer m. fl.

VI) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottet under punkt D) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 90 av herrar *Jonasson* och *Eric Carlsson* samt II: 103 av herr *Gustavsson* i *Alvesta* m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning av möjligheterna att undantaga från deklarationsskyldighet folkpensionärer, som i huvudsak inte hade andra inkomster än folkpensionen, samt därmed i inkomsthänsende likställda i enlighet med vad reservanterna anført;

beträffande avdrag för underhåll till icke hemmavarande barn

VII) av herrar *Hagberg*, *Stefanson*, *Lundström*, *Yngve Nilsson*, *Sundin*, *Gustafson* i *Göteborg*, *Nilsson* i *Svalöv*, *Vigelsbo*, *Christenson* i *Malmö* och *Mag-nusson* i *Borås*, vilka — under återopande av innehållet i motionen II: 633 av herr *Westberg* — ansett, att utskottet bort föreslå en höjning av maximibeloppet för ifrågavarande avdrag till 2 000 kronor ävensom översyn av gällande regler beträffande barnets ålder och att utskottet således under punkt E) bort hemställa,

a) att riksdagen måtte antaga det vid motionen fogade förslaget till lag om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

b) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam översyn av frågan om höjning av barnets ålder för rätt till avdrag för ensamstående barnförsörjares underhållsbidrag till icke hemmavarande barn;

VIII) av fröken *Ranmark*, utan angivet yrkande;

beträffande ändrad lagstiftning rörande förvärvsavdrag för gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller eget arbete och för gift man, vars hustru utför arbete i mannens jordbruk eller rörelse, ävensom för ensamstående barnförsörjare

IX) av herrar *Stefanson*, *Lundström*, *Gustafson* i *Göteborg* och *Christenson* i *Malmö*, vilka — under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 14 av herr *Lundström* m. fl. och II: 16 av herr *Ohlin* m. fl. i vad desamma avsåge ändrad lagstiftning rörande förvärvsavdrag — ansett, att utskottet under punkt F) bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 14 av herr *Lundström* m. fl. och II: 16 av herr *Ohlin* m. fl., måtte antaga följande

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

46 §.

3 mom. Har kvinna med hemmavarande barn under 16 år haft inkomst av rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kronor jämte 25 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 4 000 kronor. Gift kvinna, som icke har hemmavarande barn under 16 år, må, därest hon levt tillsammans med sin

Ekonomisk debatt

man och haft inkomst som nyss sagts, åtnjuta avdrag med 300 kronor. Avdrag med sistnämnda belopp må jämväl åtnjutas av kvinna, som haft inkomst av jordbruksfastighet och utfört arbete i förvärvskällan till minst 300 kronors värde, därest kvinnan antingen varit gift och levt tillsammans med sin man eller ock haft hemmavarande barn under 16 år.

Vad i — — — eller frånskild).

Har gift — — — nämnda belopp.

Avdrag enligt detta moment må åtnjutas endast av den som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt. Avdraget må åtnjutas endast om och i den mån den inkomst som berättigar till avdrag därtill förslår och må för skattskyldig eller, om skattskyldig varit gift och levt tillsammans med sin make, för makarna tillsammans icke överstiga 300 kronor eller, därest förhöjning av avdraget med 25 procent av inkomsten ifrågakommer, 4 000 kronor.

Avdrag enligt — — — sagda kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1963 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1963 eller tidigare år.

X) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets hemställan under punkt F) bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 428 av herr Bengtson m. fl. och II: 532 av herr Hedlund m. fl. ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 14 av herr Lundström m. fl. och II: 16 av herr Ohlin m. fl. samt de likalydande motionerna I: 524 av herrar Sveningsson och Kaijser samt II: 620 av herr Björkman m. fl., samtliga motioner såvitt nu var i fråga, måtte antaga följande

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

46 §.

3 mom. Har kvinna med hemmavarande barn under 16 år haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon njuta avdrag med 300 kronor jämte 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 2 000 kronor. Gift kvinna, som inte har hemmavarande barn under 16 år, må, därest hon levt tillsammans med sin man och haft inkomst som nyss sagts, åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Vad i föregående stycke sägs skall även gälla beträffande man med hemmavarande barn under 16 år, därest han antingen varit gift men icke levt tillsammans med sin hustru eller ock varit ogift (varmed jämställes änkring eller frånskild).

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru, haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen njuta avdrag med nämnda belopp. Har makarna haft hemmavarande barn under 16 år och har hustrun i ej blott ringa omfattning deltagit i arbetet i förvärvskällan, må mannen utöver sagda belopp åtnjuta avdrag med jämväl 20 procent av det belopp, som motsvarar femtedelen av hans inkomst av förvärvskällan, dock så att det fasta avdraget och kvotavdraget sammanlagt uppgår till högst 1 000 kronor.

Ekonomisk debatt

Avdrag enligt — — — 2 000 kronor.

Avdrag enligt — — — sagda kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1963 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1963 eller tidigare år.

XI) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka — under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 524 av herrar *Sveningsson* och *Kaijser* samt II: 620 av herr *Björkman* m. fl. — ansett, att utskottet under punkt F) bort hemställa,

att riksdagen måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

beträffande utredning om förvärvsavdraget

XII) av herrar *Hagberg, Stefanson, Lundström, Yngve Nilsson, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Christenson* i Malmö och *Magnusson* i Borås, vilka — under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 14 av herr *Lundström* m. fl. och II: 16 av herr *Ohlin* m. fl., de likalydande motionerna I: 428 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 532 av herr *Hedlund* m. fl., båda motionsparen såvitt här var i fråga, samt motionen II: 628 av herr *Nordgren* och fröken *Wetterström* — ansett, att utskottet under punkt G) bort hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam översyn av bestämmelserna angående förvärvsavdrag med beaktande av de i ovannämnda motioner framförda förslagen och synpunkterna;

beträffande utredning om skattefrihet för visst deltidsarbete

XIII) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka — under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 343 av herr *Hagberg* m. fl. och II: 400 av herr *Heckscher* m. fl. — ansett, att utskottet under punkt H) bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 366 av herr *Hagberg* m. fl. och II: 435 av herr *Heckscher* m. fl., såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning samt förslag snarast om skattefrihet för inkomst — förslagsvis upp till ett årligt belopp av 1 500 kronor — i den mån denna förvärvats genom deltidsarbete för vård och tillsyn av äldre människor i deras hem;

beträffande lagstiftning om skatteskalorna för statlig inkomstskatt

XIV) av herrar *Stefanson, Lundström, Gustafson* i Göteborg och *Christenson* i Malmö, vilka — under återopande av en utförlig motivering — ansett att utskottet under punkt J) bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 518 av herr *Lundström* m. fl. och II: 630 av herr *Ohlin* m. fl., måtte antaga följande

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

10 §.

1 mom. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig, — — — utgör grundbeloppet:

när den beskattningsbara inkomsten

Ekonomisk debatt

icke överstiger 12 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten; när den beskattningsbara inkomsten överstiger

12 000	men icke	16 000 kr.:	1 200 kr. för	12 000 kr. och 18 % av återstoden;
16 000	»	20 000 » :	1 920 » »	16 000 » » 26 % » » ;
20 000	»	25 000 » :	2 960 » »	20 000 » » 33 % » » ;
25 000	»	30 000 » :	4 610 » »	25 000 » » 38 % » » ;
30 000	»	40 000 » :	6 510 » »	30 000 » » 43 % » » ;
40 000	»	60 000 » :	10 810 » »	40 000 » » 48 % » » ;
60 000	»	100 000 » :	20 410 » »	60 000 » » 54 % » » ;
100 000	»	150 000 » :	42 010 » »	100 000 » » 59 % » » ;
150 000 kr.			71 510 » »	150 000 » » 65 % » » .

För annan — — — — — utgör grundbeloppet:

när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 6 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

6 000	men icke	9 000 kr.:	600 kr. för	6 000 kr. och 18 % av återstoden;
9 000	»	12 000 » :	1 140 » »	9 000 » » 24 % » » ;
12 000	»	16 000 » :	1 860 » »	12 000 » » 30 % » » ;
16 000	»	20 000 » :	3 060 » »	16 000 » » 36 % » » ;
20 000	»	30 000 » :	4 500 » »	20 000 » » 41 % » » ;
30 000	»	40 000 » :	8 600 » »	30 000 » » 45 % » » ;
40 000	»	60 000 » :	13 100 » »	40 000 » » 49 % » » ;
60 000	»	100 000 » :	22 900 » »	60 000 » » 54 % » » ;
100 000	»	150 000 » :	44 500 » »	100 000 » » 59 % » » ;
150 000 kr.			74 000 » »	150 000 » » 65 % » » .

Ändå att — — — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — — — ekonomiska intressen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1964; dock att äldre bestämmelser alltjämt skola gälla i fråga om 1964 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1964 eller tidigare år.

beträffande utredning om skatteskalorna för statlig inkomstskatt

XV) av herrar Hagberg, Yngve Nilsson, Nilsson i Svalöv och Magnusson i Borås, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 255 av herr Hagberg m. fl. och II: 305 av herr Heckscher m. fl. — ansett, att utskottet under punkt K) bort hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att enligt riksdagens mening allmänna skatteberedningen borde inrikta sig på att framlägga förslag bl. a. om en betydande och över hela fältet gående sänkning av progressiviteten, med tyngdpunkten förlagd till de nu obehörigt hårt drabbade mellanskikten i skatteskalen för gifta, i så god tid att detta kunde föreläggas 1964 års riksdag.

Särskilda yttranden hade avgivits

beträffande skatteskalorna för statlig inkomstskatt

I) av herrar Sundin och Vigelsbo;

Ekonomisk debatt

beträffande bevilningarna och uttagningsprocenten

II) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Sträng, hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av detta ärende besvara herr Antonssons interpellation angående förvärvsavdraget för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Det finns väl egentligen inte någon i detta land som är nöjd med de nuvarande skattereglerna — inte ens finansminister Sträng, vilket ju tydligt framgår av de direktiv som han utfärdat för skatteberedningens arbete. Allmänna skatteberedningen arbetar intensivt, men givetvis kommer det att ta tid innan den hunnit slutföra sina mycket omfattande arbetsuppgifter. Vad skall man då göra i avvaktan på att skatteberedningens förslag blir framlagt? En del tycks mena att vi skall sitta med armarna i kors och avvakta beredningens förslag, att det inte finns någon anledning att ändra de nuvarande skattereglerna förrän förslaget har lagts fram, remissbehandlats och blivit föremål för beslut i riksdagen.

Men det finns flera skäl, herr talman, för att vi inte kan handla på det sättet. Ett av dessa skäl är att det här i landet pågår en ständig skatteskärpning, en ständig ökning av skattetrycket. Även om riksdagen inte fattar några som helst beslut om skattehöjningar, fungerar vårt nuvarande skattesystem med sin starka progressivitet på ett sådant sätt, att skattetrycket ständigt ökar. De nuvarande skatteskalorna, som är ett resultat av det s. k. skattepaketet, är ju så egendomligt konstruerade, att

marginalskatten för gift skattskyldig blir tre gånger så stor från en inkomst av strax intill 20 000 kronor till en inkomst av cirka 25 000 kronor; den statliga skatten är 10 procent för gifta med inkomster på upp emot 20 000 men 30 procent på inkomstökningar över 25 000. Däremellan finns ett läge där marginalskatten blir dubbelt så stor som på inkomster upp till 20 000 kronor.

Man kan naturligtvis fråga, om man behöver ta hänsyn till folk som har inkomster omkring 20 000 kronor. Det finns många som har en känsla av att de är relativt stora inkomsttagare och ganska få människor och att det därför inte har så stor betydelse hur skatteskalorna är konstruerade. Men jag tror att man då underskattar det som ett effektivt näringsliv och starka fackliga organisationer har åstadkommit: ett mycket stort antal inkomsttagare här i landet är nämligen nu uppe i de inkomster där denna hårda skärpning av marginalskatten gör sig gällande. Under inflationsåren sade man ofta att priserna åker hiss men lönerna går i trappan. Det uttalandet är inte riktigt längre. Däremot skulle man kunna säga att i de inkomstlägen jag nyss talade om skatterna åker hiss men lönerna går i trappan.

Jag frågade nyss, om detta har någon betydelse för något nämnvärt antal människor. Det är då av intresse att konstatera, att den genomsnittliga familjeinkomsten här i landet 1961 var 18 300 kronor, att den nu beräknas uppgå till 20 800 kronor och att den nästa år antagligen blir 1 000 kronor högre eller mera. Då har man räknat med alla gifta inkomsttagare, oavsett om bara den ena eller båda makarna arbetar. Om man plockar ut de familjer där båda makarna arbetar utanför hemmet kommer man upp till ännu högre belopp. Den gifte genomsnittlige inkomsttagaren befinner sig alltså i ett sådant inkomstläge, att han drabbas av dessa

Ekonomisk debatt

mycket höga marginalskattehöjningar. Jag måste bekänna att jag blev mycket förvånad, när jag först hörde denna siffra — vi lever ju kvar i den föreställningen att inkomsterna är mycket lägre — men uppgiften lämnades av en expert i en av skatteberedningens underkommittéer som jag vet att finansminister Sträng har stort förtroende för.

Detta är motivet till det förslag, som folkpartiet lägger fram i en reservation, om omedelbar ändring av skatteskalorna för att få bort den där »hisseffekten» hos skatterna och få en lugnare trappa att gå i. Det som folkpartiet föreslår är visserligen bara en provisorisk åtgärd — vi hoppas ju att det förslag som skatteberedningen väntas framlägga nästa år kommer att innebära genomgripande förändringar i skatteskalorna och att det proportionella skiktet höjs — men det förhållande jag berört talar starkt för denna provisoriska åtgärd.

Folkpartiet står ensamt med sin reservation. Högerpartiet har i stället för att ansluta sig till den begärt en utredning, som skulle innebära att vi nästa år finge förslag om ändring i skatteskalorna. Men även om skatteberedningen kan arbeta så snabbt, att den kan lägga fram ett förslag till nästa år, är det väl högst otroligt att ärendet efter remissbehandlingen hinner avgöras i riksdagen samma år, utan vi får nog vänta två år på en sådan reform. Därför skulle jag gärna vilja ha ett besked från högerpartiet, att man, i avvaktan på de mer genomgripande förslag som skatteberedningen kan komma fram till, är villig att ansluta sig till vårt förslag om omedelbar förbättring i fråga om marginalsattesatserna.

Till utlåtandet är också fogat ett särskilt yttrande av företrädare för centerpartiet, där man i princip ansluter sig till de av oss föreslagna skatteskalorna. Det skulle vara värdefullt, om vår re-

servation finge stöd även från det hållet.

Herr talman! Det är ytterligare två punkter beträffande vilka vi anser att riksdagen bör besluta om ändring omedelbart utan att avvakta skatteberedningens betänkande. Den första gäller förvärvsavdragen. Det är alldeles uppenbart att dessa är för låga, och folkpartiet framför i reservation förslag om höjning av dem med en fjärdedel för *alla* som nu har förvärvsavdrag. Dessutom anser vi att maximibeloppet bör höjas från 2 000 till 4 000 kronor — alltså en fördubbling.

Den andra punkten gäller avdrag för belopp som ensamstående förälder betalar till icke hemmavarande barn. Detta avdragsbelopp är begränsat till 1 000 kronor. Det är en kvarleva från en tid, då det rådde helt andra förhållanden. I en gemensam reservation från de tre oppositionspartierna begärs nu att man skall höja detta avdrag från 1 000 till 2 000 kronor, och vidare begärs en utredning om åldersgränsen. Detta är, herr talman, ett synnerligen rimligt krav.

Tidigare fick sådana föräldrar — det gäller ogifta och fränskilda fäder och även ensamstående mödrar som inte kan ha sina barn hemma utan är tvungna att inackordera dem hos släktingar eller hos andra på annan ort — ett förhöjt ortsavdrag. Men när i samband med en omläggning av skattereglerna detta togs bort, ville man kompensera detta genom att ge dem rätt till avdrag med 1 000 kronor, vilket då i stort sett motsvarade vad de gått miste om genom förlusten av det höjda ortsavdraget. Detta särskilda avdrag med 1 000 kronor var alltså tänkt som en kompensation för att man berövade dessa ensamstående föräldrar med icke hemmavarande barn rätten till förhöjt ortsavdrag.

Sedan har mycket hänt på detta område. De ensamstående föräldrarna har

Ekonomisk debatt

fått betydande förbättringar och detta med all rätt, men beloppet 1 000 kronor har kvarstått oförändrat under alla år. Vi kan ta ett praktiskt exempel som visar hur detta verkar. Låt oss tänka oss en ensamstående mor som har ett barn hemma. Hon får då dubbelt ortsavdrag, alltså 2 250 kronor extra. Vidare har hon rätt till förvärvsavdrag, vilket kan uppgå till 2 000 kronor. Om hon där- emot inte kan ha barnet hemma hos sig utan t. ex. får ha det hos morföräldrarna som bor i en annan kommun, vilket händer ganska ofta, så förlorar hon rätten till förvärvsavdrag på upptill 2 000 kronor. Det kanske kan vara motiverat av många skäl. Men hon förlorar dessutom det extra ortsavdraget på 2 250 kronor förutom att hon blir beskattad efter högre skatteskala. Detta är ju en ganska orimlig konstruktion av skatte- reglerna. Jag vet att det finns sympatier långt in i det socialdemokratiska partiet för en ändring på denna punkt.

Herr talman! Förra året gjorde finansminister Sträng en deklaration i den ekonomiska debatten. Han förklarade då med anledning av förslag beträffande förbättring av de ensamstående föräldrarnas skatteförhållanden, att han tänkte till höstrikdagen lägga fram förslag som skulle tillgodose dessa familjers berättigade krav. Ett sådant förslag fick vi också, vilket vi är mycket glada över. Jag tycker det skulle vara mycket lämpligt, om finansminister Sträng också i år ville göra en deklaration, att han till höstrikdagen kommer att ta bort denna ganska orimliga anordning som lever kvar kanske delvis därför att man inte har observerat förhållandet.

Detta var, herr talman, tre avsnitt där jag menar att man bör vidta omedelbara åtgärder utan att avvakta skatteberedningens betänkande. I reservationerna framläggs också förslag om utredning på olika punkter. Vi har bl. a. berört folkpensionärernas skatteförhållanden, vilka är långt ifrån tillfredsstäl-

lande. Det gäller gifta folkpensionärer med förhållandevis små sidoinkomster. Under vissa förutsättningar kan ett gift folkpensionärspar, som har en extra inkomst på 2 000 kronor vid sidan av folkpensionen och ett kommunalt bostadstillägg på 2 400 kronor, förlora hela denna extra inkomst genom högre skatt och en sänkning av det kommunala bostadstillägget. Vi tycker inte att detta är tillfredsställande. De reformer som vidtagits på detta område under sista tiden har inte löst frågan, och därför har vi begärt en utredning som skall göra det möjligt för folkpensionärer med små sidoinkomster att i ökad utsträckning få dem skattefria.

Vi har vidare begärt en utredning om åtgärder som skall förhindra att inflationen automatiskt skärper skatte- trycket.

Beträffande ortsavdragen finns en reservation från högerhåll om barnavdrag vid beskattningen. Vi har från folkpartiets sida intagit den ståndpunkten, att starka principiella skäl talar för att man i ett nytt skattesystem har en kombination av barnbidrag och barnavdrag. Den frågan är emellertid mycket komplicerad. Det finns praktiska skäl som talar i olika riktningar. Vi anser därför att denna fråga bör tas upp i samband med skatteberedningens bedömning av skattesystemet i dess helhet.

I en reservation från centerpartihåll yrkas, att riksdagen skall göra ett uttalande om att de vanliga ortsavdragen skall höjas så, att de kommer att uppgå till 3 000 kronor för ensamstående och 6 000 kronor för två gifta inkomsttagare. Dessa frågor behandlas nu mycket ingående av skatteberedningen. Jag skall inte uttala mig om de angivna beloppen och sätta dem i relation till vad som diskuteras i skatteberedningen. Jag vill endast säga att frågorna redan behandlas och att det därför inte finns anledning att göra framställning om att de skall bli föremål för uppmärksamhet.

I centerpartireservationen finns emel-

Ekonomisk debatt

lertid ett uttalande som jag ställer mig mycket tveksam till. Man säger å ena sidan, att det är angeläget med ett skattefritt existensminimum ur de lägre inkomsttagarnas synpunkt. Detta är riktigt. Å andra sidan säger man dock, att man bör pröva möjligheterna att låta ortsavdragen utgöra ett direkt avdrag inte på inkomsten utan på den slutgiltiga skatten. Men i så fall är det inte längre något skattefritt existensminimum utan man får helt enkelt på en bakväg fram en höjning av progressiviteten i skattesystemet. Om hela skattesystemet skall göras om är det betydligt enklare att göra en sådan omläggning i skatteskalan, om man nu från centerpartihåll skulle önska detta.

Om man betraktar de förslag som lagts fram från folkpartiets sida kan man konstatera, att det finns statsfinansiellt utrymme för dem. Man kan emellertid inte bedöma sådana förslag enbart ur statsfinansiella synpunkter, utan det är mycket viktigt att man även gör en samhällsekonomisk bedömning. Vi har från folkpartiets sida varit angelägna om att få en finanspolitik som stimulerar produktionen och ger samhällsekonomisk balans. Det innebär inte att vår finanspolitik stämmer överens med finansminister Strängs totalbudgetresonemang. För den som år efter år kritiserat herr Strängs budgetbalanseringsteorier är det intressant att se, att finansministern i detta hänseende nu mer och mer blir en kringskuren kung. I USA, som finansministern alltid satt upp som ett föredöme för Sverige, vacklar hela denna teori, och jag såg i en ledare i Dagens Nyheter för ett par veckor sedan ett resonemang som visar att man även i vårt land mer och mer kommer underfund med att det inte går att göra en samhällsekonomisk bedömning utifrån schablonmäsiga budgetbalanseringsprinciper.

Vi är inte rädda för att sätta vår be-

dömning mot herr Strängs. Det har år efter år visat sig att vår bedömning varit realistisk. De förslag som vi lade fram förra året, vilka skulle påverka innevarande års budget, bedömdes på sin tid av regeringen som ansvarslösa. Man har nu fått ändra uppfattning härom.

Vi har behandlat dessa frågeställningar i en av våra reservationer, och jag vet att efterföljande talare kommer att beröra dem. Jag skall därför inte ta upp resonemang härom nu utan jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna II, V, VII, IX, XII och XIV.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Högerpartiet har här i riksdagen under flera år framlagt förslag om långt gående direkta skattesänkningar. Dessa förslag har i främsta rummet byggt på nya skatteskalor, som dels skulle ge alla skattskyldiga en lägre statlig inkomstskatt och dels skulle minska progressiviteten i beskattningen. Om våra skatteförslag antagits av riksdagen skulle vi dessutom fått en mjukare övergång från det proportionella bottenkiktet, och vi skulle fått en väsentligt högre tudelningsgräns än vad som nu är fallet. Våra skattesänkingsförslag har alltid varit fotade på besparingar i fråga om statens utgifter och därför varit väl underbyggda.

Även till årets riksdag har vi lagt fram förslag om skattesänkningar som huvudsakligast bygger på besparingar i fråga om statens utgifter. Vi har dock beaktat att allmänna skatteberedningen lär ha för avsikt att under 1964 framlägga förslag rörande fysiska personers beskattning. Därför har vi från högerpartiets sida inte i år lagt fram något preciserat förslag till nya skatteskalor utan i detta avseende begränsat oss till att föreslå, att »riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att enligt riksdagens mening allmänna skatteberedningen bör inrikta sig på att fram-

Ekonomisk debatt

lägga förslag bl. a. om en betydande och över hela fältet gående sänkning av progressiviteten, med tyngdpunkten förlagd till de nu obehörigt hårt drabbade mellanskikten i skatteskalan för gifta, i så god tid att dessa kan föreläggas 1964 års riksdag».

Från högerpartiets sida hyser vi den förhoppningen, att riksdagen skall fatta ett beslut i enlighet med vårt förslag. Vi hyser denna förhoppning därför att det för oss står fullt klart vilka skadliga verkningar på olika områden — arbetsvilja, företagsamhet, sparvilja, deklarationsmoral etc. — som en alltför hög direkt beskattning har. Framför allt har vi klart för oss vilka skadliga verkningar en hård progressivitet och därav föranledda marginalskatter har på det ekonomiska livets olika områden.

Insikten om de skadliga verkningarna av en alltför hård progressiv beskattning har under de senare åren blivit alltmer allmän. Jag har tyckt mig märka att också vår socialdemokratiska regering har nått denna insikt, ehuru den ännu inte tagit sig uttryck i förslag om sänkning av den progressiva beskattningen. Det vore — menar jag — av vikt att vår finansminister något ville studera hur man gör på andra håll i världen. USA tänker exempelvis möta en befarad konjunkturnedgång med bl. a. kraftiga lättnader i den direkta federala beskattningen. Jag anser, herr finansminister, att detta vore något att ta efter.

Vid utskottsbehandlingen av detta högerpartiets skrivelseförslag har utskottsmajoriteten utan att taga ställning till frågan om progressiviteten eller marginalskatternas höjd avstyrkt förslaget med hänvisning till allmänna skatteberedningens arbete. Jag vågar, herr talman, tolka utskottsmajoritetens tystnad i sakfrågan som ett indirekt medgivande, att vi har inkomstskatteskalor vilkas höjd bör justeras nedåt.

Då vi från högerpartiets sida med

den motivering som jag här anfört inte i år lagt fram förslag till ändrade skatteskalor har vi i stället koncentrerat våra skattesänkingsförslag till barnfamiljerna och folkpensionärerna och föreslagit höjda ortsavdrag för båda dessa grupper. För barnfamiljernas del skulle detta medföra ett återställande av den skatterättvisa, som försvann med 1947 års beslut om borttagande av ortsavdrag för barn. Det senare förslaget — förhöjda ortsavdrag för folkpensionärer — skulle i första hand leda till att folkpensionärer skulle kunna skaffa sig vissa extrainkomster utan att drabbas av ökad skatt.

Frågan om skatterättvisa åt barnfamiljerna har alltsedan år 1947 varit föremål för livlig diskussion. Från högerpartiets sida anser vi att det förhållandet, att barnbidrag förekommer, icke är tillräckligt skäl för att avstå från en differentiering av beskattningen mellan barnfamiljerna och övriga skattskyldiga, då man — såsom vi i vår lagstiftning gör — utgår från skatteförmågeprincipen. Endast om barnbidraget vore av sådan storleksordning, att det täckte alla barnkostnader skulle skäl föreligga för att belasta barnfamiljerna med samma skatt som de barnlösa. Även om barnbidragen höjdes väsentligt skulle barnfamiljerna ändå inte få skatterättvisa. Vi hävdar inom högerpartiet att den bästa och riktigaste vägen att nå fram till denna skatterättvisa är att ha en kombination av barnbidrag och ortsavdrag för barn. De nu utgående barnbidragen vill vi inte ändra. Vi vill komplettera dem med att ge föräldrarna höjda ortsavdrag. Riksdagen har redan varit inne på den vägen i och med förra årets beslut om att — vid sidan av det dubbla ortsavdraget för ensamstående barnförsörjare — medge rätt till fullt förvärvsavdrag. Ortsavdragshöjningen fick därigenom en ny karaktär och blev att betrakta som ett barnavdrag.

Ekonomisk debatt

Vårt förslag är att det nuvarande ortsavdraget — 4 500 kronor för gift skattskyldig — skall höjas med 1 000 kronor för ettvarvt av de två första barnen och med 1 500 kronor för varje följande barn. En trebarnsfamilj skulle alltså få ett ortsavdrag av 8 000 kronor, en fyrbarnsfamilj 9 500 kronor etc. Detta skulle betyda en skattelättnad av lägst cirka 900 respektive 1 200 kronor för vederbörande familjer och dessutom oförändrade barnbidrag.

Att vi från högerpartiets sida så intensivt arbetar för återinförandet av höjda ortsavdrag för barnfamiljerna beror i första hand därpå, att — såsom jag tidigare framhållit — vårt skattesystem för fysiska personer bygger på principen »skatt efter bärkraft». Detta skattesystem innebär bl. a. att det finns ortsavdrag, varigenom en viss inkomst blir skattefri, nämligen den inkomst som användes enbart till täckande av de mest elementära levnadskostnaderna. Denna inkomst har ingen skattekraft. Enligt gällande ordning är ortsavdraget dubbelt så stort för gift person som för ensamstående. Vad är då naturligare än att detta avdrag ytterligare höjes i proportion till familjernas barnantal?

Utskottsmajoriteten har visserligen avstyrkt högerpartiets förslag, och det mest troliga är väl att kammaren i dag kommer att följa utskottsmajoriteten. Men jag är av den bestämda uppfattningen, att tiden så att säga arbetar för en lösning av barnfamiljernas skatteproblem enligt vår linje. Att jag vågar tro detta har flera orsaker.

För det första anser jag att förra årets riksdagsbeslut beträffande ensamstående personer med barn innebar att riksdagen i princip accepterade systemet med ortsavdrag för barn.

För det andra har vi i folkpartiets partimotioner I: 518 och II: 630 ett gott stöd för tanken på höjda ortsavdrag för barnfamiljerna. Det heter i dessa motioner: »Barnfamiljernas skattepro-

blem bör över huvud taget ägnas större uppmärksamhet. Denna uppgift bör vara en väsentlig sak för skatteberedningen. Vid den omfattande översyn av beskattningen som där utföres, anser vi det naturligt att frågan om *skattefria barnavdrag* såsom komplement till ortsavdrag och barnbidrag prövas på ett förutsättningslöst sätt.»

En tredje sak som gör mig optimistisk är ett uttalande, som andra lagutskottet enhälligt gjorde i sitt utlåtande nr 6 av förra året. Det heter där: »Vid diskussion av stödet åt barnfamiljerna får man å andra sidan icke alltför ensidigt inrikta sig på stöd i form av allmänna barnbidrag. De nuvarande barnbidragen utgör väsentligen en socialpolitiskt motiverad form av skatteåterbäring till barnfamiljerna och bör därför ses mot bakgrunden av vårt gällande beskattningssystem. Det är möjligt att man inom detta kan skapa regler som bättre än nu tillgodoser barnfamiljerna.»

För det fjärde vill jag erinra om att i betänkandet från 1954 års familjeutredning, rubricerat »Samhället och barnfamiljerna m. m.», finns uttalanden som tyder på att man har den uppfattningen, att barnbidrag icke ensamma löser barnfamiljernas problem.

Slutligen vill jag för det femte peka på den motivering, varmed bevillningsutskottets majoritet avstyrkt högerpartiets förslag om förhöjt ortsavdrag för barnfamiljerna. Utskottet erinrar först om att utskottet föregående år uttalat, att vissa skäl kunde anföras för en ytterligare höjning av ortsavdragen, men att utskottet likväl avstyrkte en sådan höjning med hänvisning till budgetläget och allmänna skatteberedningens arbete. Därefter framhåller utskottsmajoriteten att högerpartiets förslag skulle minska statens inkomster med cirka 300 miljoner kronor och säger i anslutning därtill: »Utskottet anser det av stats- och kommunfinansiella skäl inte möj-

Ekonomisk debatt

ligt att höja ortsavdragen i enlighet med motionernas förslag.»

Jag ber att för kammarens ledamöter få understryka, att det alltså är av rent finansiella skäl som utskottsmajoriteten avstyrkt förslaget. I fortsättningen heter det: »Enligt utskottets mening bör en höjning av ortsavdragen anstå i avbidan på resultatet av allmänna skatteberedningens arbete.»

Jag drar av utskottsmajoritetens skrivning den slutsatsen, att utskottet i sak har en positiv inställning men att utskottet inte vill föregripa utredningsarbetet. Det är då bara att hoppas att utredningen arbetar snabbt, så att barnfamiljernas skatterättvisa fortast möjligt blir återställd. Att frågan finansiellt kan lösas torde vara klart.

Budgetläget kommer emellertid senare i dag att belysas av andra talare från högerpartiet, och jag skall därför nu för egen del avstå från att gå närmare in därpå.

Herr talman! I föreliggande betänkande behandlas, utöver vad jag nu berört, vissa andra av högerpartiet väckta motioner. Så har i motionerna I: 255 av herr Hagberg m. fl. och II: 305 av herr Heckscher m. fl. yrkats utredning rörande indexreglering av ortsavdragen och skatteskalorna. Det ligger så till, att den fortgående inflationen med i kronor räknat stigande inkomster undan för undan medför att allt fler och fler personer drabbas av en progressivitet i beskattningen som inte varit avsedd, samtidigt som ortsavdragets ursprungliga värde urholkas. Genom en indexreglering av såväl skatteskalorna som ortsavdraget skulle denna genom inflationen uppkommande snedvridning i beskattningen helt kunna förhindras. Högerpartiet påyrkar därför en utredning rörande denna sak samt ett förslag i frågan, och vi kan glädja oss åt att ha en enhetlig borgerlig opinion i riksdagen bakom vårt förslag.

Även frågan beträffande ändrad lag-

stiftning rörande förvärvsavdrag för gift kvinna har tagits upp från högerpartiets sida i olika motioner. Fru Kristensson kommer sedermera i dag att ta upp detta problem till behandling. På samma sätt kommer högerpartiets förslag beträffande utredning om skattefrihet för visst deltidsarbete i åldringsvården att tas upp av annan talare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna I, II, IV, VII, XI, XII, XIII och XV.

Herr talman! Till detta yrkande vill jag emellertid foga ett tillägg. Såsom herr Gustafson i Göteborg nyss anförat anser folkpartiet, liksom vi i högerpartiet, att det är angeläget med en väsentlig skattesänkning. Men medan vi velat lägga denna på barnfamiljerna, har folkpartiet föreslagit ändring av skatteskalorna. Det framgår av vad jag tidigare sagt att även vi i högerpartiet vill ha en sänkning av progressiviteten, och vi skulle nog velat gå betydligt längre, herr Gustafson, än vad folkpartiet gjort i sin reservation XIV av herr Stefanson m. fl., därest budgetutrymmet hade tillåtit detta. Såsom läget nu är avser jag dock själv — och jag tror att alla inom högerpartiet kommer att göra detsamma — att, för den händelse vårt förslag om förhöjda ortsavdrag för barnfamiljerna avslås av riksdagen, rösta för den kläm som är fogad till reservation XIV av herr Stefanson m. fl. för att därmed betona hur betydelsefullt jag finner skattesänkingsproblemet.

Herr talman! Då jag emellertid inte helt kan ansluta mig till den av folkpartireservanterna anförda motiveringen, vill jag alternativt hemställa om bifall till klämman i reservation XIV med uteslutande av motiveringen.

Herr VIGELSBÖ (cp):

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg har nyss från denna plats konstaterat att det finns de som är missbelåt-

Ekonomisk debatt

na med skatterna, och jag skall be, herr talman, att få instämma i detta.

Vid behandlingen av frågan om statsreglering har man tagit upp en hel mängd motionsyrkanden som framkommit under riksdagens gång. Dessa motioner innehåller många yrkanden som går i olika riktningar och är av olika karaktär.

Statsregleringsförslaget, sådant som det har utformats i Kungl. Maj:ts komplementeringsproposition nr 150 jämte de bilagor som fogats till densamma, ger en god bild av vårt samhälles ekonomi, dess utveckling och funktion samt dess olika arbetsformer. Det är uppenbart att en sådan allmänt omspännande redovisning kan göras till föremål för olika tolkningar samt med anledning härav också leda till olikartade bedömanden och slutsatser.

Oaktat den utveckling som ägt rum inriktats på att skapa största möjliga ekonomiska rättvisa olika medborgargrupper emellan, återstår givetvis alltså obeaktade rättvisekrav, vilka det synes vara en samhällets angelägenhet att med det snaraste bringa till en lösning. Krav i den riktningen har i år liksom tidigare år i ett flertal motioner förts fram till riksdagens övervägande.

Med hänsyn till den ekonomiska utveckling som ägt rum — en ständigt pågående inflation, stigande löner och varupriser samt dalande penningvärde — måste alltid redan till synes lösta problem aktualiseras på nytt, samtidigt som nya rättvisekrav framstår som mycket påtagliga. Den arbetande skatteberedningen har som sin uppgift att handlägga hithörande frågor, och man kan bara hoppas att den inte förpuppas och bara blir en remissinstans, utan att den med det snaraste kan presentera resultatet av sitt arbete. Utredningen är mycket värdefull som remissinstans och har varit en god tillgång för bevillningsutskottet vid behandlingen av den långa rad motioner vi arbetat med inneva-

rande år, men vår uppfattning är att skatteberedningen bör bli något annat än bara en avstjälpningsplats för motioner som utskottet vill bli kvitt.

Man kan inte komma ifrån att den pågående inflationen medför automatiska skattehöjningar. Som redan framhållits urholkar den ortsavdragen och åstadkommer skärpningar i progressiviteten vid reellt sett lägre inkomstbellopp. Då frågan om indexreglering av ortsavdrag och skatteskalor inte uttryckligen berörts i direktiven för allmänna skatteberedningen, har vi ansett att även den frågan bör bli föremål för beredningens uppmärksamhet. Utskottets motivering för avslag på detta krav synes knappast kunna betecknas som bärande. Med nu gällande källskattesystem med preliminär skatt och slutreglering i form av efterskatt eller återbäring synes skälet för avslag på förslaget om en utredning av indexregleringen inte vara helt hållbart. Slutskatten utjämnar ju vad som uttagits för mycket eller för litet i preliminär skatt. Sålunda synes också möjlighet föreligga att utjämna en på grund av indexregleringen tillkommen förändring.

Den ortsavdragsreform som genomfördes i samband med det bekanta skattepaketet hälsades allmänt med stor tillfredsställelse. Redan vid reformens tillkomst angav vi emellertid den målsättningen att ortsavdraget borde höjas till 3 000 kronor för ensamstående och 6 000 kronor för äkta makar. Vi ansåg att det kravet borde uppfyllas så snart ekonomiska möjligheter härför förelåg. Med hänsyn till att en hel del andra kostnadskrävande reformer har genomförts under den gångna tiden — reformer som vi knappast anser vara av samma angelägenhetsgrad som en ortsavdragsreform — synes numera inte heller några skäl kunna anföras mot att åtminstone undersöka och utreda denna fråga för att åstadkomma en lösning.

Om skatterättvisa skall kunna skipas,

Ekonomisk debatt

så långt detta är möjligt, så intar de höjda ortsavdragen en mycket framskjuten plats. Ett skattefritt existensminimum på 3 000 kronor för ensamstående och 6 000 kronor för äkta makar synes med hänsyn till förändringarna i det ekonomiska läget nu inte vara omotiverat. Vi anser det också vara nödvändigt ur de lägre inkomsttagarnas synpunkt att en sådan reform genomföres med det snaraste. Vi hemställer därför från vårt håll att denna frågas stora angelägenhet bringas till skatteberedningens kännedom och hemställer om förslag till successiv höjning av ortsavdragen till av oss angivna belopp.

För underlättande av och förenkling i taxeringsförfarandet har under senare år vissa schablonregler införts, och jag tror att man har enbart goda erfarenheter av sådana regler vid beskattningsförfarandet. I en till bevillningsutskottets betänkande fogad reservation av herr Sundin och mig själv, vilken grundar sig på två i ärendet väckta motioner, nämligen I: 90 och II: 103, har vi föreslagit att folkpensionär, som i huvudsak inte har andra inkomster än folkpensionen, och därmed i inkomsthänseende likställda inkomsttagare skall befrias från deklarationsplikt. Vi har därför hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att denna fråga utredes. Vi har emellertid inte klart för oss om det i så fall skall bli en specialutredning, eller om frågan skall utredas av allmänna skatteberedningen.

I rättvisans namn skall också i sammanhanget medges att vissa problem kan uppstå med hänsyn till uttaget av vissa socialförsäkringsavgifter. Vi anser emellertid att finansieringen av de grundläggande förmånerna inom socialförsäkringen bör med det snaraste omläggas från avgifts- till skattefinansiering. I samband därmed borde också den föreslagna ändringen av deklarationsplikten inte vara alldeles omöjlig.

Vidare har vi också föreslagit ett visst kvotavdrag för hustrur inom handel, hantverk, jordbruk och trädgårdsskötsel i de fall då de har hand om barn under 16 år. Vi är nämligen medvetna om att denna barntillsyn är av värde, och den binder också hustrun vid hemmet på ett helt annat sätt än när det inte finns barn. Vi har ansett att man på denna punkt borde ha fått fram ett kvotavdrag vid beskattningen, och här om har vi också motionerat.

Ser man sedan på det s. k. förvärvsavdraget, vilket ju varit föremål för diskussion under många år, kan man konstatera att det är betydande grupper inom samhället som är berövade möjligheten att utnyttja detta förvärvsavdrag. Särskilt inom vissa näringar, t. ex. handel, hantverk, jordbruk och trädgårdsskötsel, varvid familjeföretagen i stort sett dominerar, görs betydande insatser av gifta kvinnor, vilka arbetar i makarnas gemensamma företag. Under de senaste åren med ständigt ökad brist på arbetskraft både inom jordbruk, hantverk och småföretagsamhet i övrigt har företagares hustrur i allt större omfattning måst övertaga en del av den flyende arbetskraftens uppgifter. När hustrun således arbetar i mannens förvärvsyrke synes det oss i hög grad orättvist, att hon därvid från beskattningssynpunkt skall inta en ogynnsammare ställning än den som arbetar helt utanför mannens förvärvsområde. Frågan bör vara värd att utreda, och jag ber på den punkten få yrka bifall till reservationen XII av herr Hagberg m. fl.

I övrigt ber jag få yrka bifall till reservationerna II, III, VI, VII och X.

Det är emellertid ytterligare en sak som jag skulle vilja säga, innan jag lämnar talarstolen. När man läser denna reviderade nationalbudget, som jag tycker är mycket intressant i och för sig och som jag också tror på ett vederhäftigt sätt återger de ekonomiska förhållandena, finner man att det där

Ekonomisk debatt

bl. a. talas om en stegring av livsmedelskostnaderna med 7,9 procent, medan det samtidigt också kalkylerats med en nedgång i jordbrukets inkomster med 2,5 procent. Detta är genomsnittet. Det finns också jordbrukare som det går ihop för, men säkerligen finns det jordbrukare som har större underskott än 2,5 procent. Att i detta sammanhang fråga vem som tar pengarna borde kanske vara överflödigt, men frågan bör ju vara berättigad med hänsyn till att vid varje tillfälle, då priset på en livsmedelsprodukt höjs, anklagas jordbruket såsom varande den stora syndabocken i denna ekonomiska operation. Jag skulle tro att det en dag måste framstå för hela det svenska folket och för hela den konsumerande befolkningen, att det i detta fall inte är jordbrukarna som utgör den stora belastningen för dagens konsumenter, utan att det är andra faktorer som också spelar en stor roll. Stockholmstidningarna, framför allt aftontidningarna, som kan sätta meterhöga rubriker till sina artiklar om bönderna såsom belastning för livsmedelskonsumenterna, kommer nog en vacker dag, även om rubrikerna blir dubbel så höga, att för svenska folket framstå som i detta avseende ovederhäftiga och propagandistiska.

I övrigt har jag inte något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! I anslutning till tilläggspropositionen har vi en rad idel bekanta motioner, som inte är framlagda i direkt anslutning till propositionen, utan som kom vid årets början. Jag hoppas att ingen tar illa upp eller betraktar det som något slags nonchalans, om jag nu inte i detalj går in på allt. Jag skall ändå försöka att i korthet beröra de reservationer som har fogats till betänkandet. Jag vill först

erinra om att de ifrågavarande motionerna skulle kosta staten cirka 300 miljoner kronor och kommunerna cirka 280 miljoner kronor. Det skulle betyda, att man skulle tvingas höja den kommunala utdebiteringen med i genomsnitt 55 öre per skattekrona.

Jag tar först upp frågan om ortsavdragen, vilka höjdes ganska kraftigt i december 1961 i samband med det s. k. skattepaketet. Därvid fick två tredjedelar av medborgarna en kraftig förbättring genom att skattegrupperingen samtidigt slopades. Då menade riksdagen att ortsavdragen med denna höjning i fortsättningen indexmässigt skulle behålla sitt realvärde från den senaste höjningen, som skedde år 1958. Avdraget skulle till och med bli något större.

I fjol uttalade bevillningsutskottet i anledning av förslag om höjning av ortsavdragen att vissa skäl kunde anföras för ytterligare höjning. Utskottet ansåg dock, som herr Nilsson i Svalöv tidigare i dag sade, att budgetläget inte tillät detta och hänvisade till allmänna skatteberedningen. Nu säger herr Nilsson i Svalöv med anledning av att högern i år har motionerat i denna fråga — jag tror inte att det förekom några motioner vid förra årets riksdag om införande av ortsavdrag för barn — att han vill tolka utskottets skrivning så, att utskottet skulle vara positivt inställt till en sådan åtgärd.

Jag tror mig kunna försäkra åtminstone å de socialdemokratiska ledamöternas vägnar att utskottet fortfarande i princip är motståndare till ortsavdrag för barn. Vi har dock en allmän skatteberedning under arbete, och vilket resultat denna kan komma fram till vid sina överväganden vet vi ingenting om. Herr Nilsson i Svalöv vet emellertid att en överväldigande majoritet i riksdagen i dag är absolut motståndare till att vi återigen skulle införa ortsavdrag för barn. Anledningen till att vi i stället

Ekonomisk debatt

införde barnbidrag var nämligen att ortsavdragen fick så orättvisa följder.

Ett bifall till dessa motionsförslag skulle alltså i själva verket kosta hundratala miljoner kronor. Så gynnsam är inte samhällsekonomin, att man kan bestämma sig för en så stor utgift utan närmare utredning. För kommunerna skulle en sådan åtgärd bli en svår belastning, såvida inte staten skulle träda in och betala dessa 280 miljoner kronor. I alla händelser blir det en omfördelning av skattemiljonerna från barnlösa familjer och ogifta till barnfamiljerna. Därför menar utskottet att höjningen bör anstå i avbidan på resultatet av allmänna skatteberedningens arbete.

Visst vore det av värde om man, såsom högern föreslår, kunde indexreglera ortsavdragen och även skatteskalorna. Detta låter sig dock inte göra. I varje fall går det inte inom det källskattesystem som nu tillämpas. Jag behöver inte närmare utveckla denna fråga. Alla vet ändå hur det går till att räkna fram källskattetabellerna. För övrigt är tvärtom den allmänna skatteberedningens uppgift att utreda, om man kan få fram en definitiv källskatt. Med hänsyn till detta bör man inte krångla till skattesystemet ytterligare genom att även försöka föra in kompensation för penningvärdeförsämring o. d. i detta sammanhang. Tabellerna skall ändå vara färdiga i god tid, och ytterligare omräkningar skulle naturligtvis reducera systemets fördelar.

Beträffande folkpensionärerna skall jag tillåta mig att endast säga några få ord. Riksskattenämnden har nyligen utfärdat anvisningar beträffande tillämpningen av det särskilda bottenavdrag på upp till 3 000 kronor som folkpensionärerna har rätt att tillgodogöra sig. Detta avdrag skall försöksvis tillämpas vid årets taxering. Vidare är frågan om förhöjda extra avdrag för nedsatt skatteförmåga för närvarande under utred-

ning inom finansdepartementet, och med hänsyn härtill avstyrker utskottsmajoriteten motionerna på denna punkt. Jag kanske ändå skall tillåta mig att erinra om att riksdagen nyligen beslöt att höja inkomstgränserna för de inkomstprövade förmåner som folkpensionärerna har.

Herr Vigelsbo omnämnde deklara- tionsplikten för folkpensionärer, vilken centerpartiet vill slopa. Att bevillnings- utskottet inte velat gå med på detta förslag beror närmast på att vissa social- försäkringsavgifter uttas redan vid 2 400 kronors inkomst. Det skulle ställa sig svårt att tillämpa olika deklara- tionsgränser för olika kategorier av skattskyldiga. En generell höjning av gränsen torde åtminstone för ensam- stående skattskyldiga inte kunna ske utan en samtidig höjning av ortsavdra- gen. Detta vill, som jag sade nyss, ut- skottet inte vara med om.

Nu erkände herr Vigelsbo att ett slo- pande av deklara tionsplikten för folk- pensionärer skulle ställa sig besvärlig med hänsyn till dessa avgifter. Detta problem vill han lösa på det sättet, att man bakar in dessa avgifter i skatte- systemet och inte tar ut dem separat. Alla som sysslat med eller närmare tänkt sig in i detta problem vet, hur svårt det är att lösa detta på ett riktigt sätt. I varje fall är problemet ännu inte löst.

I reservation VII föreslår hela opposi- tionen en höjning av det allmänna av- draget, som nu utgår med högst 1 000 kronor, för ensamstående som under- håller icke hemmavarande barn under 16 år. Reservanterna vill höja detta av- drag till 2 000 kronor. Därjämte vill de att allmänna skatteberedningen skynd- samt skall pröva frågan om höjning av åldersgränsen för dessa avdrag till 18 år. Jag vill påpeka att förra året inte ens folkpartisterna tillstyrkte motioner- na om höjning av detta avdrag.

Utskottsmajoriteten står inte främ-

Ekonomisk debatt

mande för en höjning av detta avdrag, eftersom de ensamstående det här gäller i många fall har en mycket begränsad avdragsrätt i förhållande till de skatterättsliga förmåner som ensamstående med hemmavarande barn har. Utskottet kan dock inte förorda en omedelbar lagstiftning, eftersom socialpolitiska kommittén prövar frågan om en översyn och samordning av reglerna för underhållsbidrag och bidragsförskott. Resultatet av detta arbete kan aktualisera en ändring av bestämmelserna för underhållsbidragen, vilka vi betraktar som den enda riktiga och rationella lösningen av detta problem. Det kanske jag kan tillåta mig att säga mera generellt beträffande denna fråga. Allmänna skatteberedningen har också att ta ställning till i vad mån vid beskattningen större hänsyn bör tas till försörjningsbördan. Med hänsyn till detta avstyrker utskottet även detta yrkande.

Beträffande förvärvsavdragen — denna eviga följetong — återkommer i stort sett samma yrkanden som riksdagens ledamöter så väl känner till. Varken motionärer, reservanter eller utskottets ledamöter, som står bakom betänkan-det, har några som helst möjligheter att framlägga nya synpunkter på dessa förvärvsavdrag. Jag vägrar därför, herr talman, att debattera denna fråga, utan nöjer mig med att konstatera, att riksdagen under ett flertal år har behandlat dessa yrkanden och avslagit dem.

Nu yrkar bevillningsutskottet åter avslag. Jag vill ånyo understryka något som jag anser vara väsentligt, nämligen att man åstadkommer ingen rationell lösning av detta på annat sätt än genom att införa vårdnadsbidrag. En rad utredningar pågår ju också beträffande den saken. Vi får hoppas att vi därigenom slipper dessa motioner i fortsättningen liksom att ständigt behöva diskutera samma saker.

En nyhet i reservationerna är ett förslag om utredning beträffande skatte-

frihet för sådana som genom deltidsarbete vårdar och övar tillsyn av äldre människor i deras hem, som det heter. Herr Nilsson i Svalöv talade så varmt för detta, och jag skall gärna understryka att det är mycket behjärtansvärt i och för sig. Det finns många människor i vårt land, inte minst barn gentemot sina föräldrar som gör en mycket uppoffrande gärning mot ringa ersättning. Det är alldeles uppenbart att samhället tjänar på denna vård i hemmet, eftersom vederbörande inte behöver vistas på allmän sjukvård eller anstalt av något slag. Det är också anledningen till att landstingen ger vårdbidrag till sådan hjälp — jag antar att alla landsting gör det. Dessa bidrag ökas successivt. Men att införa någon bestämmelse om skattefrihet för ett visst slags arbete kan aldrig vara riktigt ur samhällets synpunkt och skulle säkert falla sig mycket svårt. Vi skulle då säkert kommande år få en rad motioner om skattelättnader för andra liknande kategorier, som anser sig utföra ett lika gagnande samhällsarbete som det här är fråga om. Denna fråga har faktiskt stor likhet med den Dicksonska motionen om att sjuksköterskorna skulle få något slag av extra skattelindring. Det var kanske ännu mer horribelt, eftersom en viss grupp av medborgare eller en viss yrkesgrupp i samhället därigenom skulle få en särskild beskattning. Uppmuntran till dylikt samhällsgagnande arbete måste ske på annat sätt, vilket också har blivit fallet i allt större utsträckning. Det går heller inte att bortse från den svåra kontroll som ett bifall till detta yrkande skulle föra med sig. Utskottet har därför yrkat avslag.

En kommunistmotion tar upp många skattepolitiska problem och föreslår att allmänna skatteberedningen skall få direktiv att pröva dessa. I anledning härav vill jag rent allmänt understryka — liksom jag gjort många gånger tidigare — att allmänna skatteberedningen har

Ekonomisk debatt

fria händer att pröva nästan allt mellan himmel och jord som rör skatterna. Detta känner också herr Gustafson i Göteborg mycket väl till. Allmänna skatteberedningen har möjligheter att överväga olika reformer på skatteområdet, och så vitt jag förstår kan den — om det anses absolut önskvärt — bryta ut ett visst område och lägga fram förslag i centrala skattefrågor. Skall emellertid allmänna skatteberedningen få ytterligare direktiv utöver de mycket vida som den redan har, skulle det endast försvåra dess arbete att söka åstadkomma lämpligast möjliga lösningar. Utskottet kan således inte heller biträda denna motion.

Som jag tidigare sade fanns det ingen motion i direkt anslutning till tilläggspropositionen. Följaktligen ansluter sig alla till en uttagsprocent av 100. Däremot återkommer folkpartiet med samma förslag om skatteskalor som förra året, och högerpartiet vill att allmänna skatteberedningen inriktar sig på en sänkning av den progressiva skateskalan. Centerpartisterna i bevillningsutskottet nöjer sig med att konstatera, att den allmänna skatteberedningen redan sysslar med dessa ting, vilket den som bekant också gör. Allmänna skatteberedningen skall beakta progressiviteten och ha möjligheter att föreslå att den helt avskaffas i sin avvägning av skatteproblemet.

Jag såg för någon tid sedan att Högers ungdomsförbund hade roat sig med att räkna ut vad det skulle kosta att avskaffa progressiviteten. En familj med en inkomst på 10 000 kronor skulle drabbas av en skattehöjning på 33 procent om progressiviteten slopades, medan den som har 50 000 kronors inkomst skulle få sin skatt reducerad med hälften. Jag vet verkligen inte hur många av kammarens ledamöter som är beredda att göra en så radikal förändring av vårt skattesystem. Nu tänkte sig visserligen inte Högers ungdomsför-

bund att man skulle gå fram så hårt, men det var i alla fall intressant att konstatera vad man där kommer till när man sysslar med dessa ting på annat sätt än genom att bara motionera i riksdagen.

Visst kan skatteskalorna utformas såväl estetiskt som skattemässigt bättre än nu, men det blir då ett ganska kraftigt skattebortfall. Folkpartimotionens förslag medför 155 miljoner kronors skattebortfall per år enligt motionärerna själva.

Nu säger herr Gustafson i Göteborg att det här i landet pågår en ständig skattestegring. I detta instämde herr Vigelsbo, och han tillade, att det finns många människor som inte är belåtna med de nuvarande skatterna. Det var en förunderlig ny upptäckt som herr Vigelsbo har gjort, måste jag säga!

Skatterna har ökat, men hur ställer sig den privata konsumtionen, den inkomst som är disponibel sedan skatterna betalats? Den har mer än fördubblats på tio år! Om man tar hänsyn till penningvärdeförsämringen har medborgarnas disponibla inkomst ändå ökat med ungefär en tredjedel på tio år, från jämförelsetalet 100 år 1949 till 139 år 1960. Det går alltså inte att inbilla människorna att de blir fattigare och fattigare och i varje fall inte får någon verklig standardökning därför att samhället tar så höga skatter av dem. Att det i verkligheten inte förhåller sig så har de flesta säkerligen kommit underfund med själva, ty det kan man se av valresultaten. De ökade resurserna för undervisning, sjukvård m. m. har också ökat den personliga valfriheten. Skatterna är ju inte någonting som »kastats bort», såsom det utmålas, utan de användes till ting som är högst reella och synnerligen nödvändiga för de flesta människor.

Hade majoriteten och regeringen lika lätt som oppositionen tycker sig ha att skaffa pengar på annat sätt än genom

Ekonomisk debatt

skatter eller hade de samma möjligheter som oppositionen att obekymrade av konsekvenserna erbjuda populära ting, så skulle säkert skatteskalorna se annorlunda ut. En hel del av vad oppositionen nu föreslår skulle då kunna bifallas snabbare — så småningom kommer naturligtvis mycket av vad som nu yrkas att bli verklighet, när de samhällsekonomiska realiteterna medger det.

Det aktuella budgetläget och prognoserna för framtiden inbjuder inte till utsvävningar. Statsfinanserna har varit goda i år, men den gradvis ändrade konjunkturen kräver skärpt vaksamhet, det tycks ekonomerna vara överens om. Underskottet för det löpande budgetåret på totalbudgeten är cirka 150 miljoner kronor mot tidigare beräknade 400 miljoner kronor. Det är ingen större förändring, men jämför man med föregående budgetår är det i alla fall en försvagning med 700 miljoner kronor. Det hade inte varit någon samhällsekonomisk olycka under nu löpande år med hänsyn till konjunkturen, skulle jag tänka mig, men den ekonomiska politiken får inte ses på så kort sikt. Studerar man kalkylerna för de tre närmaste budgetåren, förmörkas bilden. Det behövs redan nästa budgetår en upplåning av 1 miljard kronor, och utgifterna beräknas stiga med 1,7, 1,0 respektive 1,4 miljarder kronor under de närmaste tre åren. Höjda folkpensioner, ökade bostadslån, stegrade kostnader för utbildning och vård på olika områden är ting som främst bidrar till ökningen. Med några undantag är kostnaderna för andra större reformer ännu icke medtagna i kalkylen. Vi kan därför med säkerhet räkna med ännu större utgiftsökningar även om riksdagen nu avslår oppositionens många utgiftsökande och inkomstminskande förslag. 1964/1965 kommer staten att behöva låna cirka 2 miljarder kronor. Ja, säger man, men inkomsterna stiger väl

också? Inkomsterna beräknas stiga i en takt som motsvarar produktionsökningen, d. v. s. 4 procent per år. Nu kan man visserligen som folkpartisterna säga att inkomsterna är försiktigt beräknade. Ökningen var ju 7 procent innevarande år, och varför då endast räkna med 4 procent för de tre kommande åren? Visst kan inkomsterna stiga mera, de kan rent av bli fördubblade, men så illa får vi väl hoppas att det inte går. Jag säger »illa» ty en sådan inkomststegring skulle betyda att vi hamnar i en inflationsutveckling. Stiger inkomsterna kraftigt stiger priserna också och därmed automatiskt utgifterna. 1 procents prisstegring gör 60 miljoner kronors ökning på vardera folkpensionerna och statstjänstemannalönerna. Stiger inkomsterna mer än produktionen sätter ovillkorligen prisregulatorn in och åstadkommer den balans vi annars inte kan åstadkomma.

Nu kan man säga att själva produktionen kan bli större och därmed ge ökat utrymme för inkomststegringar utan samhällsekonomiska störningar. Men om jag har förstått oppositionen rätt har den ständigt varnat och sagt att produktionsutvecklingen tenderar att avta. Man utmålar ständigt vilka svårigheter företagsamheten har, inte minst på grund av den socialdemokratiska politiken. Men hur det än är med den saken, får man inte dra för stora växlar på antagandet att produktionsökningen skall bli mycket större än vad experterna kommit fram till i sin prognos. Reservanterna talar för övrigt om en relativt svag tillväxt av industriproduktionen under senare år och framöver.

Prisstegringen har en olycklig benägenhet att i en sådan situation bli större än inkomstökningen. En dylik inkomstökning kan inte läggas till grund för en långsiktig planering av utgifter och inkomster eller för en rationell

Ekonomisk debatt

budgetpolitik; med inflationspengar löser man inte några problem.

Nu försöker folkpartireservanterna att med hjälp av bokföringstekniska åtgärder beträffande kommunalskattemedlen och reservationsmedelsbehållningarna få stöd för en prognos om en gynnsammare finansutveckling. Även förra året pekade folkpartiet på dessa kommunalskattemedel. Utskottet framhöll då att för budgetens utformning är statens lånebehov avgörande och inte de bokföringsmässiga minusposterna. Jag vill erinra om detta förhållande. Man lär inte kunna bortse från det faktum att utgiftsutvecklingen kommer att skapa svårigheter att upprätthålla den budgetbalans som erfordras för en stabil utveckling. Utskottet understryker i likhet med departementschefen att det med hänsyn till denna utveckling finns anledning att betrakta framtiden med en viss oro. Skall oppositionens önskemål tillfredsställas i fråga om de ting, som endast den offentliga sektorn kan tillgodose, blir det ofrånkomligen påfrestningar på kommande års budgeter. Det är uppenbart.

Jag läste i Finanstidningen att oppositionen hotar att försämma budgetbalansen. Finanstidningen skriver, och jag tillåter mig, herr talman, att sluta med detta citat: »Villigt skall medges att oppositionspartiernas ställning inte är lätt. De har att välja mellan två alternativ som båda måste te sig föga lockande. Det ena är att säga nej till åtminstone en avsevärd del av regeringens reformförslag i den mån dessa innebär ökad belastning av statsfinanserna och därmed högre skatter, respektive att gå fram med självständiga krav på nedskärning av redan beviljade förmåner. — — — Det andra alternativet är att försöka besegra socialdemokraterna med deras egna vapen, d. v. s. locka väljare med förbisedda reformkrav respektive med överbud på reformförslagen. — Praktiskt taget hela

ansvaret för upprätthållandet av en godtagbar jämvikt i statsfinanserna kommer att falla på herr Sträng», är den pessimistiska slutsatsen. Finanstidningen utgår alltså i förväg från att oppositionen inte skall klara det moraliska kraftprov man tidigare talat om.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt ansåg att jag hade tolkat utskottsmajoritetens uppfattning felaktigt då jag utgick från att dess skrivning innebar att man i princip inte var emot att undersöka huruvida barnbidraget skulle kunna kompletteras med ortsavdrag för barn.

Herr Brandt sade att det tvärtom nog fanns en överväldigande majoritet här i riksdagen som i princip var emot ortsavdrag för barn. Jag tror att herr Brandt tog till litet för kraftiga ord när han talade om en »överväldigande majoritet».

Jag erinrade i mitt anförande om att vi i högerpartiet fått stöd för vårt förslag i folkpartiets motion. Jag erinrade också om att vi har ett gott stöd även i andra lagutskottets yttrande 1962 samt i vad 1954 års familjeutredning skrivit i sitt betänkande. Jag skulle för övrigt vilja tillägga att i den debatt som fördes här i kammaren den 27 mars i år fanns positiva uttalanden från socialdemokratiskt håll i vad det gäller tanken på en kombination av barnbidrag och ortsavdrag.

Det skulle bli en stor belastning för kommunerna om högerpartiets förslag genomfördes, sade herr Brandt vidare. Men, herr Brandt, det blir inte någon kostnadsökning för kommunerna om vårt förslag genomföres. Jag medger att det blir ett minskat skatteunderlag vilket i sin tur kommer att medföra en ökad utdebitering. Men detta kommer

Ekonomisk debatt

endast att medföra en omfördelning av skatten inom kommunen på ett sådant sätt att somliga får högre skatt, andra lägre. Barnfamiljerna kommer att få lägre skatt om vårt förslag genomföres.

Herr Brandt kom sedan in på motionerna om förvärvsavdrag och sade sig vägra att diskutera dessa motioner som återkomme som en följetong år efter år. Ja, herr Brandt, medverka till att motionerna blir bifallna så slipper herr Brandt att diskutera dem i fortsättningen! Men även om motionerna har följetongsform vill jag erinra om att riksdagen tidigare har haft att ta ställning till sådana motioner som återkommit år efter år vilka emellertid så småningom lett till resultat. Jag tänker här på motionerna rörande kvarlätenskapsskatten. Från och med 1948 och under cirka tio år framåt återkom vi från högerpartiet år efter år med förslag om slopandet av denna skatt. Det ledde till sist till resultat, herr Brandt.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt var kanske litet för välvillig när han i fråga om skatteskalorna talade om kostnaderna. Jag kanske bör säga att kostnaderna enligt folkpartiets förslag utgör 65 miljoner under det första året och ytterligare 155 miljoner under följande år.

Herr Brandt kom med en ganska våldsam argumentering, i vilken han liksom vände sig mot dem som skulle överväga att man helt tar bort progressiviteten och som anser att alla skattepengar är bortkastade. Jag tycker inte att man bör ta till sådana ord när det gäller en förbättring av skatteskalorna, som vi väl alla är överens om är motiverad. Herr Brandt säger att det är omöjligt att få till stånd ett system som gör att man eliminerar inflationens uppskrivande verkan på skatterna. Det är säkerligen inte så omöjligt som herr Brandt säger.

När det gäller avdraget för ensam-

stående förälder för icke hemmavaran- de barn säger herr Brandt att folkpartiet inte ens yrkat bifall till en motion härom förra året. Förra året var motionären litet mera blygsam och begärde inte en så stor höjning som i år. Det är sant. När det gäller frågan om bifallsyrkande ber jag att få hänvisa herr Brandt till bevillningsutskottets betänkande nr 45 förra året, sid. 32, reservation nr 6, där folkpartiet och höger- gemensamt yrkade på en höjning av detta avdrag. I år är det högerpartiet, folkpartiet och centerpartiet, som gemensamt yrkar detta, och det finns dessutom en blank reservation från socialdemokratiskt håll, som innebär en sympatityttring för detta. Jag vill på nytt framhålla att de nuvarande bestämmelserna är orimliga. De är en kvarleva från helt andra tider, och här borde alla kunna vara med om att rätta till detta förhållande.

När det gäller folkpensionärerna hänvisar herr Brandt till de nya anvisningar som riksskattenämnden har utfärdat. Det anförande som jag nyss höll, herr Brandt, och de synpunkter jag däri framförde byggde just på de nya anvisningar som har utfärdats.

Till sist, herr talman! Herr Brandt låter mycket övertygad när han säger att det inte finns något utrymme för de förslag som oppositionen har framlagt: det blir stora underskott i budgeten och det är omöjligt att genomföra dem. Detta hade kanske låtit mera övertygande, om jag inte hade tittat litet på vad herr Brandt sade förra året i debatten. Han sade då att underskottet i totalbudgeten är beräknat till 700 miljoner kronor, men att det kan bli vida större. Han sade att oppositionen manipulerar när det gäller reservationsmedelsförbrukningen och att den kommer att öka. Resultatet var att underskottet inte blev 700 miljoner. Det blev vida mindre. Det beräknades i tilläggspositionen till 150 miljoner, och kan-

Ekonomisk debatt

ske blir det ännu mindre. Reservationsmedelsförbrukningen har icke ökat utan minskat.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Tillåt mig att börja med en allmän reflexion rörande den skattepolitik som föreslås från vår sida. Kamraren har utan tvivel observerat att de krav som vi framför på en revision av skattesystemet visserligen på längre sikt är ganska talrika och enligt vår mening betydelsefulla, men det rör sig inte om några radikala sänkningar av det totala skattetrycket. Staten, kommunerna och landstingen måste ha resurser för att kunna genomföra den väldiga expansion på sjukvårdens och hälsovårdens, undervisningsväsendets och andra områden som nu förestår. När vi reser krav att det allmänna skall alltmer energiskt bekämpa kösamhället och bl. a. göra vad som göras kan för att lösa de utbildningsproblem, vilkas lösning är en förutsättning för framgång i denna kamp mot kösamhället, vill vi verkligen inte vara med om att beröva det allmänna erforderliga ekonomiska arbetsförutsättningar.

Inget inslag i den offentliga debatten under senare år har varit mera grundlöst och orättvist än när man på socialdemokratiskt håll i avsaknad av sakliga argument har påstått, att vi i folkpartiet inte vill ta de finansiella konsekvenserna av våra förslag. Jag hänvisar härvidlag till vad herr Gustafson i Göteborg nyss sagt rörande de senare årens statliga finanser och till den alltigenom grundlösa kritik som statsminister Erlander framförde i den stora valdebatten inför Sveriges folk. Grundlösheten står vid det här laget klar för alla.

Jag skall i dag inte fortsätta denna del av den finanspolitiska debatten utan ta upp ett centralt ekonomiskt principspörsmål. Flera av talarna i dag har liksom tidigare även jag själv snuddat vid några sidor av detta problem. Men en

mera samlad belysning därav tror jag inte har förekommit.

Vad jag syftar till är den svenska kapitalmarknaden — i ordets vidsträcktaste bemärkelse — särskilt då tendensen till ett ständigt växande offentligt eller annat kollektivistiskt inflytande och de risker som ett offentligt finansiellt maktmonopol skulle medföra — risker både för systemets effektivitet och för människornas frihet och oberoende.

Naturligtvis kan jag här endast ge detta stora spörsmål en mycket översiktlig behandling. Svensk liberalism är som alla vet motståndare till enskild lika väl som till offentlig monopolisering eller koncentration av den ekonomiska och finansiella makten. Självklart är att riksbanken bör ha möjligheter att föra en effektiv kreditpolitik och att denna bör stödjas bl. a. genom konjunkturbekämpande offentliga finanspolitiska åtgärder och genom en rationell arbetsmarknadspolitik. Därom råder veterligen inga delade meningar. Men tendenserna till en ständigt fortgående ökning av den offentliga bestämmanderätten över kapitalmarknaden kan skapa en situation, som medför stora risker för det ekonomiska system, på vars grund vårt välbefinnande och den enskildes oberoende och fria ställning är uppbyggda. Om samhället försvårar den enskilda kapitalbildningen och skaffar sig kontroll över nästan allt det kapital som är tillgängligt för utlåning, då skulle man få ett tillstånd liknande det som äldre socialister ville uppnå genom ett förstatligande av bankväsendet. Därmed skulle en massa beslut rörande fri företagsamhet och en utvidgning av den bestående företagsamheten bli beroende av offentligt, tyst eller explicit medgivande. Staten skulle kunna starkt öka sitt dirigerande inflytande som kreditgivare, inte som ägare av näringslivet. I själva verket kan vi här i Sverige komma att glida in i ett system som

Ekonomisk debatt

öppnar sådana möjligheter. Det som här sker är nog det mest betydelsefulla som händer i fråga om samhällets ekonomiska organisation här i landet under nuvarande epok. Man kan inte invända att vi inte har kommit så långt. Ty även om detta är fullt riktigt, så gäller det att i tid se vartåt utvecklingen pekar, om den skall kunna påverkas på önskat sätt. Låt mig belysa några sidor av denna utveckling genom att ta upp tolv punkter.

1. Offentligt sparande ersätter i växande grad det enskilda sparandet. Den nedgång i det enskilda sparandet som framkallas av progressiviteten i beskattningen och den av alla önskade större sociala tryggheten, genom vilken ju behovet minskar av enskilt sparande för ålderns dagar, söker man sedan några år balansera genom ökat offentligt sparande. Den statliga beskattningen uppgick t. ex. senaste finansår, 1961/62, till cirka 1,5 miljarder utöver driftutgifterna. Då har jag inte inräknat den halva miljard som staten tog hand om för kommunernas del. Det tämligen förvirrade talet om totalbalansering av budgeten får ses mot den bakgrund jag här antytt. Hellre än att stimulera det enskilda sparandet tillåter man statligt tvångssparande via budgeten.

2. ATP-fondernas tillväxt kommer om några år att uppgå till bortåt 5 000 miljoner kronor om året. Fonderna kommer även därefter att ha en progressivt växande tendens. Fondförvaltningen har hittills i stort sett skötts på ett betryggande sätt, men låt oss inte förbise att staten och LO tillsammans har kontrollen i styrelserna och att man har en starkt centraliserad organisation.

3. Den långsiktiga kommunala upplåningen är begränsad och beroende av statliga tillstånd. Kommunerna tvingas därigenom varje år — i varje fall har det varit så under en ganska lång period — till ett offentligt sparande medelst höga kommunalskatter för att finansiera

inte bara löpande utgifter utan även en stor del av investeringarna. Det rör sig här om många hundratals miljoner kronor per år. Därigenom minskas kommunernas anspråk på lån t. ex. från försäkringsföretag eller ATP-fonderna, som blir disponibla för andra ändamål.

4. Försäkringsföretagens rätt att fritt placera sina fonder är starkt begränsad. Att dessa företag på grund av den traditionella konservatism, som tidigare än snävare bestämmelser har framkallat, inte till fullo utnyttjat ens den förefintliga rörelsefriheten är en annan sak. Det hindrar inte att lagstiftningen innebär ett hinder för en mera radikal lösning av deras placeringspolitik, varigenom de skulle få tillfälle att mera aktivt delta i näringslivets utbyggnad, samtidigt som förlusterna genom inflation skulle undvikas eller i varje fall minskas, till försäkringstagarnas gagn.

5. Riksbankens kontroll av affärsbankernas verksamhet har utbyggts. Det är nu inte längre fråga om likviditetskvoter allenast. Lagstiftningen har kompletterats och möjliggör fastställande även av placeringskvoter. Detta är i princip en offentlig dirigering av medlens placering. Kvantitativa restriktioner har dessutom inte sällan lagts på affärsbankernas kreditgivning. Sparbankernas kapitalplacering är sedan länge av lagstiftning och tradition inkörd i speciella banor, varför deras handlingsfrihet är begränsad, särskilt när det gäller krediter av annat slag än mot realsäkerhet av högsta klass och köp av obligationer och vissa andra lån.

6. Utvecklingen av postgirots och postbankens verksamhet ökar ytterligare de resurser som offentliga institutioner direkt behärskar. Detsamma gäller i viss mån den i och för sig mycket välkomna kreditgivning som sker genom Industrikredit AB och närbesläktade företag.

7. Även om Sveriges kreditbank utan tvivel bidragit till att de socialdemo-

Ekonomisk debatt

kratiska politikerna har befriats från en del fördomar rörande affärsbankernas karaktär och lönsamhet, så innebär å andra sidan statens, landstingens och vissa kommuners gynnande av Sveriges kreditbank ett nytt inslag som indirekt betyder en ökning av det offentliga inflytandet över en del av kapitalmarknaden.

8. Riksbankens kontroll av enskilda företags emissioner av obligationslån under efterkrigstiden har naturligtvis inneburit en direkt reglering av en viktig del av kapitalmarknaden. Under 1950-talet fick privata endast emittera sådana lån till ett belopp som var ungefär 5 procent av de totala emissionerna. Stat och kommun tog $\frac{2}{3}$ och hypoteksinstituten $\frac{1}{4}$ av hela kakan. Dessa senare institut är som bekant sedan länge offentliga institutioner.

9. Samtidigt som på dessa vägar en betydande ökning skett av de kapitalbelopp som direkt och indirekt kan kontrolleras av det allmänna, har under de senaste åren en minskning ägt rum av det sparande som sker inom de enskilda företagen. Detta beror inte bara på att konjunkturerna försvagats — vilket man kan hoppas kommer att rätta till sig — utan också på ändrade internationella konkurrensförhållanden, på den lönepolitiska utvecklingen samt på socialpolitiska åtgärder. Verkan därav blir sannolikt på längre sikt en större övervältring av t. ex. socialavgifterna på priser och löner än de senaste åren. Men inte desto mindre får man räkna med en relativt sett minskad kapitalbildning inom företagen jämfört med 1950-talet. I stället för en betydande uppsamling av pensionsfonder inom företagen börjar för övrigt nu en förbrukning av de tidigare samlade fonderna. Av flera skäl blir alltså den inom företagen skeende kapitalinsamlingen mindre än tidigare.

10. De enskilda människornas sparande har mer och mer kommit att gälla

förvärv av sommarstugor, bilar, TV-apparater och sådana i och för sig mycket önskvärda ting. Det måste likväl konstateras att det enskilda sparandet i relativt mindre utsträckning än förr blir tillgängligt för investeringar i näringslivet. Därvidlag är vi vida sämre ställda än t. ex. Schweiz med dess mångsidiga kapitalmarknad. Allt fortfarande sker emellertid ett icke ringa enskilt sparande för partiell finansiering av egna bostäder. Även här framträder emellertid en tendens till ändring. Allt fler människor ställer sig frågande till att de själva skall behöva spara belopp som täcker en väsentlig del av kostnaderna för deras bostad, t. ex. genom amorteringar på egna hem eller genom systemet med insatslägenheter.

11. Den fortsatta inflationen innebär en stöld från spararna och minskar det enskilda sparandet och försäkringssparandet. Under 1950-talet har spararna varje år genom prisstegringar berövats ett värde som överstiger i varje fall en miljard kronor. Jag ser att finansministern ler belåtet. Jag kan inte dela hans belåtenhet över vad som här sker.

12. Under efterkrigstiden har regeringen genom reglering av de internationella kapitalrörelserna och genom förbud mot långsiktiga lån i utlandet hållit kapitaltillgången i Sverige nere. Ännu är inte full frihet återställd på kapitalrörelsernas område.

Sammanfattningsvis kan sägas, att den nuvarande politiken främjar en utveckling, där det allmänna får möjlighet att direkt eller indirekt behärska en måhända så småningom dominerande del av kapitalmarknaden.

Vad jag här har belyst är den *samlade* effekten av vissa gamla och nya förhållanden som berör kapitalmarknaden. Den har ökat statens inflytande, öppnat möjligheter till statlig centraldirigering av investeringarna, och den medför uppenbara risker för en framtida beroendeställning gentemot staten

Ekonomisk debatt

för de kreditsökande. Det sagda innebär naturligtvis inte ett förord för ändring på alla dessa punkter — utan, som jag nu skall visa, på några av dem.

Vad kan då, herr talman, göras för att motverka denna hotande och tilltagande finansiella maktkoncentration i de offentliga organens händer eller hos närbesläktade slag av institutioner, utan att fördenskull den trygghetsskapande politik försvåras, om vilken våra fyra demokratiska partier länge varit i stort sett ense? Låt mig ange några synpunkter och reformkrav, som ur liberal synvinkel framstår såsom väl värda allvarlig uppmärksamhet.

För det första gäller det att bevara och öka den självständighet som ledningarna för en rad hel- och halvfientliga institutioner, t. ex. hypoteksinstituten och industrikreditföretagen m. fl. sedan gammalt besitter.

För det andra gäller det att inte i onödan reglera de finansiella institutionernas verksamhet. Särskilt viktigt är att friare regler bestämmas för försäkringsföretagens placeringar. Dessa kan om några år komma att röra sig om 3 000 miljoner kronor — sannerligen inte något ringa belopp. Det är, som jag nyss framhöll, ingen ursäkt att dessa företag ännu inte till fullo utnyttjat den begränsade frihet de har. Deras konservatism härvidlag kan med rätta kritiseras. Men detta är inget skäl att beröva dem den handlingsfrihet som de säkert så småningom skulle utnyttja på ett sätt som ökar försäkringstagarnas trygghet i en tid, då fortlöpande inflation är den stora faran för placeringsarnas värde.

Ett annat exempel på onödiga regleringar är lagstiftningen om placeringskvoter för affärsbankerna.

För det tredje är det väsentligt att de offentliga institutioner, som konkurrerar med enskilda, t. ex. på affärsbanksområdet, får konkurrera på lika villkor och icke gynnas av en offentlig förmånsbehandling.

För det fjärde skulle ökade möjligheter till självfinansiering inom företagen starkt bidra till decentralisering inom kapitalförsörjningen och till effektiv nyinvestering inom näringslivet. Jag har redan framhållit att företagsbeskattningen bör ta sådana hänsyn. Man invänder ofta, att detta innebär att företagens ägare får en förmögenhetsökning. Men man bör inte förbise att höga arvsskatter och hårda förmögenhetsskatter här i landet tillsammans med dubbelbeskattningen av bolagsvinsterna i själva verket betyder, att det allmänna tar långt mer än $\frac{9}{10}$ av fördelarna av den värdestegring som i viss mån är en ofrånkomlig sida av ett starkt expanderande näringsliv. En sådan expansion är ju av allmänt intresse, inte minst för löntagarna. För övrigt vill jag hänvisa till möjligheten att inom en del branscher tillämpa ett system med andel i vinsten på så sätt att vinstandelarna sparas och till största delen kvarstannar i företagen under längre perioder. Staten borde genom lämpliga skatteregler uppmuntra en sådan utveckling.

För det femte är det angeläget att skapa garantier för att ATP-fonderna inte kommer att disponeras för andra ändamål än de angivna och att man alltså tar särskild hänsyn till försäkringssystemets trygghetskrav. Jag kan emellertid inte ansluta mig till den uppfattningen att man bör förhindra att ATP-fonderna fortsätter att tillväxa. ATP-systemet betyder en växande ålderstrygghet och ersätter därigenom en tillväxt i sparandet i form av andra försäkringar för pensionsändamål. Den som inte gärna ser en mindre kapitalbildning inom ATP än den som eljest skulle ha kommit till stånd på annat håll, har anledning kräva att omtanken om tryggheten på äldre dar i vårt samhälle liksom tidigare skall förenas med en icke ringa kapitalbildning. En annan politik vore i sanning att övervältra bördan för tryggheten på kommande ge-

Ekonomisk debatt

nerationer. Härtill kommer att endast ett tillräckligt försäkringssparande — inklusive ATP-fondernas tillväxt — kan hindra krav på ett betydande permanent budgetöverskott. Ett sådant på skattebetalarnas bekostnad framtvingat statligt sparande, vilket förutsätter mycket höga skattesatser med negativa verkningar på enskilt sparande och företagssamhet, är utan tvivel ett sämre alternativ.

För det femte finns det anledning att införa generösare regler för återlåning av försäkringsavgifter från ATP-fonderna. Om företagen tilläts att ackumulera premier och att låna på litet längre sikt än för närvarande, skulle åtskilligt kunna vinnas, med bevarad trygghet mot förluster.

Från vårt håll har ofta framhåvts att det enskilda sparandet hos privatpersoner kan befrämjas genom skattepolitiska åtgärder. På tal om sparandet kommer också frågan om värdefasta placeringar in. Det är i och för sig upprörande, att samhället så litet intresserar sig för att skydda spararna mot inflationsförluster. Det är inte bara orättvist, utan följderna blir naturligtvis den att det enskilda sparandet nedgår mer än som eljest vore sannolikt. Det är alltså en dumhet från samhällets sida att inta denna ointresserade hållning. Därmed minskas kapitalmarknadens resurser.

Det är uppenbart, att fria internationella kapitalrörelser skulle något modifiera den offentliga makten över kapitalmarknaden. Det har varit ett av skälen till att herr Sträng tidigare har motsatt sig frihet för sådana kapitalrörelser. Jag kan här också nämna att friare möjligheter för utländska företag att slå sig ner i vårt land, skulle ha en liknande verkan. Den svenska socialdemokratien, som brukar skryta med sin internationella inställning, har härvidlag utan tvivel en kluven själ. Man är så förtjust i vad man kallar rationell planhushållning att man emellanåt vi-

sar starka sympatier för en inskränkning av de internationella ekonomiska förbindelserna. Jag hoppas, att stor marknadsproblemen här skall leda socialdemokratien fram till en mera liberal inställning även vad kapitalmarknadsproblemen beträffar.

Över huvud behövs det från officiellt håll en vidgad insikt rörande betydelsen av en smidig och balanserad kapitalmarknad. Gör en jämförelse med arbetsmarknaden! Hur mycket anstränger man sig inte för att få denna smidig och väl fungerande? Det är utmärkt! Det har allas sympatier och stöd. Varför saknar socialdemokratien sinne för att starka skäl också talar för att en smidig kapitalmarknad skulle öka effektiviteten hos vårt näringsliv och därmed förbättra allas våra levnadsvillkor? Jag menar naturligtvis inte att det är lika viktigt att förbättra kapitalmarknadens organisation och funktion som arbetsmarknadens. Men jag hävdar bestämt att även den förras effektivitet är mycket betydelsefull och att en god lösning av dess problem bl. a. underlättar vidmakthållande av full sysselsättning med stigande realinkomster.

Vad jag efterlyser är ett samlat grepp på den svenska kapitalmarknadens problem. Till de centrala synpunkterna hör onekligen önskvärdheten av decentralisering och maktfördelning samt vidgad användning av lönsamhetskriterier vid kapitalets användning och investeringarnas inriktning. Problemet om kriterierna för offentliga investeringar bl. a. för deras inbördes avvägning, som i utlandet mycket debatteras, bör även hos oss tas upp till seriös behandling. Naturligtvis tarvas ett samhällsinflytande, som utövas bl. a. genom riksbankens kreditpolitik och bankinspektionen. En viktig fråga blir vilket inflytande därutöver som behövs för att kapitalmarknaden skall fungera bra och så att en statlig maktkoncentration undviks.

Visst kan man säga att det viktigaste är att vi har en regering och en finans-

Ekonomisk debatt

minister som är återhållsam med ingripanden, regleringar o. d. och som alltså inte frestas av maktfullkomlighet. Men organisationsförhållanden och fast praxis hos olika finansiella institutioner kan vara avgörande.

Då vi här i dag diskuterar investeringsfondernas användning vill jag tillägga att här behövs fastare kriterier särskilt när regeringen ger speciella tillstånd till företagen att disponera fonderna utan hänsyn till sysselsättningskonjunkturen. Det får inte bli fullmakt för regeringen att godtyckligt bevilja en del företag skattelättnader utan anknytning till klart redovisade principmotiv. Eljest blir det fara för att likheten inför lagen eftersättes.

När jag här i dag talar så mycket om vikten av att en utveckling mot ett statligt finansiellt maktmonopol bromsas redan på ett någorlunda tidigt stadium genom en målmedveten strävan efter decentraliserad beslutanderätt inom ramen för en aktiv penning- och konjunkturpolitik, gör jag det inte bara med hänsyn till dess betydelse för dynamiken, utvecklingskraften, fungibiliteten hos vårt ekonomiska system. Jag gör det lika mycket därför att det skulle medföra stora risker för den enskilda människans frihet och oberoende, om staten fortsatte att steg för steg öka sin finansmakt och så småningom skaffa sig en dominerande ställning med makt att på en omväg dirigera näringsliv och människor. För mycket makt samlad på ett ställe är en fara för individens frihet och oberoende och i längden även för demokratin. Vad saken gäller är alltså inte någon liten ekonomisk-teknisk fråga som endast specialisterna behöver syssla med utan ett vitalt intresse för hela Sveriges folk.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! I betänkande nr 45 har bevillningsutskottet sammanfört en rad

olika frågor. Om jag fattat det rätt har utom propositionen 13 eller 14 motiöner tagits upp i detta betänkande. Det finns naturligtvis en viss risk för att debatten då — särskilt om den också skall vara en allmän ekonomisk debatt — blir något slags sillsallad. Jag hoppas i varje fall att jag inte behöver bidra till att ytterligare förvärpa situationen i det hänseendet. Däremot måste jag be kammaren om ursäkt för att jag kommer att beröra frågor, som vi talat om ganska många gånger förut. Den enda trösten är, som det heter, att droppen urholkar stenen och att det då kanske är tänkbart att dropparna från oppositionen också kan urholka statsrådet Sträng — givetvis endast i figurlig mening.

Det ekonomiska läge som belyses i kompletteringspropositionen är en mycket splittrad konjunktur, en konjunktur som är svår att överblicka och där läget är olikartat på olika områden. Därför resonerar också regeringen i kompletteringspropositionen i mycket hög grad fram och tillbaka. Man säger t. ex. i fråga om skatteberäkningarna att »— — — de tidigare beräkningarna inneburit en inte oväsentlig överskattning av aktiebolagens inkomster, när dessa antogs förbli oförändrade». Men detta, säger man, »— — — kompenseras dock till stor del av en ökning av uppbörden av den allmänna varuskatten». Detta betyder, om jag förstår det rätt, att den inre omsättningen ökat snabbare än den vinstgivande produktionen.

I kompletteringspropositionen beröres också den avmatning som ägt rum inom skogs- och verkstadsindustrien och som i huvudsak är betingad av internationella inflytelser. Statsrådet är något mindre pessimistisk, säger han, än han var för ett halvår sedan, men i investeringsuppsvinget skall dock förut sättas stödet av kraftigare expansion inom våra viktigare avnämrländer. Han talar även i andra sammanhang om betydelsen av en gynnsammare ex-

Ekonomisk debatt

portutveckling för landets ekonomi över huvud taget.

Är detta en optimistisk eller pessimistisk bedömning av läget? Såvitt jag förstår är statsrådet i kompletteringspropositionen ändå i huvudsak optimistisk. Hans resonemang går ut på att det blir nog bra; vi har det inte sämre i Sverige än man har det i andra västeuropeiska länder, dessutom kan man konstatera en viss återhämtning i både Storbritannien och Förenta staterna etc. I andra sammanhang har herr Sträng visat sig något mera pessimistisk; sålunda talade han den 1 maj i Malmö enligt TT-referatet om »ett marknadsläge, där vinsterna och självfinansieringen blir hårdare pressade».

Jag tror att det ligger mera i den bedömning som statsrådet gav uttryck åt i Malmö än den som kommer fram i kompletteringspropositionen. Vad som håller på att ske är likartat med vad som inträffade under åren närmast före andra världskriget, d. v. s. vi får en produktionsökning som framför allt hänförs sig till produktion för hemmamarknaden, medan däremot marginalerna för exportindustrien är mycket knappa. Men vi befinner oss inte i samma läge som då. Vårt beroende av exportnäringarna är mycket större än under åren närmast före 1939. Det räcker inte för ett litet land som Sverige, som är så starkt beroende av export, att avmattningen inte är större än i de stora länderna. Sverige måste för att behålla sin ekonomiska ställning förbli långt framme i täten. Annars försvinner våra marknader och därmed också grunden för vår välståndsutveckling.

Problemet ligger här på kostnadssidan, och det har statsrådet också antytt både i statsverkspropositionen och i kompletteringspropositionen. Enklare uttryckt kan man säga, att vårt välstånd beror på att man i Sverige tillverkar varor, som andra folk vill köpa, till priser som andra folk vill betala. Det är under sådana förhållanden

oroande om det förhåller sig så som det står i propositionen sid. 9: »Löne-kostnadernas snabba ökning under de senaste åren har hittills inte hindrat av-sättningen av de svenska exportvarorna, även om de volymmässiga ökningarna fått köpas till priset av pressade vinstmarginaler.» Man frågar sig då: Hur långt kan man pressa priserna, innan det blir fråga om förlust i stället för vinst?

En undersökning som gjorts av Verkstadsföreningen för en viktig del av det svenska näringslivet är i det hänseendet ganska belysande. Även om man måste räkna med att de uttalanden som där gjorts och som jag bara haft tillgång till i sammanfattning naturligtvis präglas av de särskilda företagens oro inför sitt läge, är det ändå uppenbart att hela denna sammanställning visar en enhetlig bild, en bild av att man inom denna viktiga gren av näringslivet är ytterligt orolig för hur man skall kunna klara sin export och försäljning i fortsättningen med dessa ytterligt knappa vinstmarginaler, som lätt kan slå över till förlustmarginaler i stället.

Kostnaderna är för näringslivet framför allt lönekostnaderna. Statsrådet Sträng har ju starkt drivit den tesen att regeringen inte ens med kloka råd skall försöka påverka löneförhandlingarna — i varje fall skall det inte ske under valår. Den enda vägen för det allmänna att göra en insats här är i så fall att påverka kostnaderna genom skatterna. Det är då inte bara fråga om företagsbeskattning, utan lika mycket om beskattning av enskilda löntagare, eftersom den senare beskattningen ju inverkar på lönekraven. Folk räknar i allmänhet med sin lön sådan de får den i lönkuvertet och inte med det ursprungliga belopp som står att läsa på ett medföljande papper. Det är inte heller någon tillfällighet att i både Storbritannien och Förenta staterna de viktigaste åtgärderna för att stimulera

Ekonomisk debatt

konjunkturutvecklingen utgjorts av skattesänkningar. Den förbättring av konjunkturerna i dessa länder, som statsrådet Sträng berör i kompletteringspropositionen, bygger således till väsentlig del därpå att man har beträtt skattesänkningssvågen.

Högerpartiet har i år liksom eljest framfört konkreta förslag till skattesänkningar. Vi har då stått inför frågan, var dessa skattesänkningar i första hand borde ske. Härvidlag är det även andra synpunkter än de rent ekonomiska som spelar en roll. Vi har sagt oss att i dagens svenska samhälle är barnfamiljerna i alla ekonomiska hänseenden missgynnade i jämförelse med ensamstående personer eller familjer utan barn. Det svenska skattesystemet bygger i huvudsak på principen om skatteförmåga, såsom herr Nilsson i Svalöv här tidigare utvecklat. Men när det gäller familjer med barn tillämpas inte längre principen om skatteförmåga, och därför blir barnfamiljerna missgynnade.

Med hänsyn till barnfamiljerna krävs det enligt vår uppfattning en omfördelning av beskattningen — och det gladdde mig mycket att herr Brandt i sitt yttrande just använde uttrycket omfördelning — både på det statliga och på det kommunala området. Jag tror att just en skattesänkning för barnfamiljerna skulle möjliggöra för ett mycket stort antal löntagare att begränsa sina löneanspråk på det sätt den ekonomiska utvecklingen kräver. De skulle ju få kompensation för denna begränsning genom en minskning av det allmännas skatteanspråk.

Man har i detta sammanhang diskuterat, om det bör skapas skatterättvisa för barnfamiljerna genom höjda ortsavdrag eller en höjning av barnbidragen. Först och främst bör kanske konstateras att i nästan alla andra länder utom Sverige tillämpas systemet med ortsavdrag för barnfamiljer. Vidare bör

vi inte överdriva skillnaden mellan skattefria barnbidrag, skatterabatter och ortsavdrag för familjer med barn. Alla tre får i kronor räknat kraftigare effekt för större inkomsttagare, fastän det procentuellt förhåller sig på motsatt sätt. Även här i riksdagsdebatterna göres ibland det påståendet att barnbidraget kan betraktas som ett slags skatterabatt.

Vid bedömandet av denna fråga måste man ta hänsyn till den stegring av levnadsstandarden som skett under de senaste tjugo åren. Sverige har nu den högsta levnadsstandarden i Europa och den näst högsta levnadsstandarden i världen, tack vare att svenska arbetare, tjänstemän och företagare är så skickliga i att producera varor som andra människor vill köpa av oss och detta till priser som de vill betala. Eller jag kanske bör uttrycka mig så, att till följd av denna mycket stora skicklighet har vårt land lyckats utvärda 30 års socialdemokratisk styrelse och tre socialdemokratiska finansministrar utan att det inträffat några ekonomiska katastrofer.

Men denna välförhållande utveckling gör också att vi i dag befinner oss i ett annat läge i fråga om beskattningen av barnfamiljerna än vad som var fallet för tjugo års sedan. Behovssynpunkten är inte längre något argument när det gäller att träffa ett val mellan å ena sidan ortsavdrag för familjer med barn och å andra sidan barnbidrag. Vidare är den psykologiska effekten mycket viktig; ortsavdrag, skatteavdrag ger en starkare stimulans till en självständig arbetsinsats och därmed till en inkomstökning för den eller dem som svarar för familjens försörjning.

Så gott som alla barnfamiljer kan för närvarande tillgodogöra sig ett skatteavdrag. Så var inte alls fallet när de allmänna barnbidragen infördes. För övrigt innebär vårt förslag att det skall utgå ett tillägg till barnbidragen i de

Ekonomisk debatt

förhållandevis mycket få fall då ett ortsavdrag inte kan till fullo utnyttjas. Och vad beträffar det vanliga argumentet att höjda ortsavdrag skulle ha den tråkiga effekten att de gynnar de största inkomsttagarna, kan jag lugna kamraren med påpekandet att de största inkomsttagarna i dessa sammanhang är statsfinansiellt praktiskt taget betydelselösa. Vi har undersökt, hur det skulle ställa sig, om man införde ett s. k. tak, d. v. s. ordnade det så att de allra största inkomsttagarna inte skulle gynnas genom en höjning av ortsavdragen. Det är visserligen möjligt att åstadkomma ett sådant tak, men det hela blir administrativt mycket krångligt, och den vinst som staten skulle göra står inte i rimlig proportion till de administrativa svårigheterna.

På dessa grunder har högerpartiet i år koncentrerat sina skattesänkingsförslag till åtgärder för barnfamiljernas del med en differentiering av förmånerna för de större familjerna. Inom parentes sagt innebär vårt förslag att vi i fråga om gynnandet av barnfamiljerna har gått längre än som sker i något annat aktuellt förslag.

Detta gör emellertid att vi av statsfinansiella hänsyn inte har kunnat föreslå så många andra åtgärder som vi skulle ha önskat. Vi har denna gång t. ex. inte ansett oss kunna yrka på en omedelbar ändring av skatteskalorna. Jag vill emellertid i likhet med herr Nilsson i Svalöv understryka att om riksdagen inte skulle bifalla vårt förslag till höjda ortsavdrag för familjer med barn, finner vi oss oförhindrade att i stället rösta på ett förslag till ändring av skatteskalorna. Vi kommer sålunda att i andra hand rösta för reservation XIV av herr Stefanson m. fl. med uteslutande av motiveringen. Jag vill gärna understryka att statsrådet Sträng inte bör utföra några av sina vanliga dubbel-additioner genom att lägga ihop det ena och det andra; här är det fråga om al-

ternativa förslag. Jag ser nu på statsrådet att han denna gång har uppfattat att det förhåller sig på detta sätt, något som bereder mig lika stor glädje som upptäckten tycks bereda honom.

Utskottsmajoriteten påstår emellertid — herr Brandt var inne på samma sak — att dessa förslag är mycket allvarliga från budgetsynpunkt. Detta kommer tydligast fram i resonemanget om skatteskalorna. Jag citerar en formulering på sidan 45 i betänkandet:

»Emellertid skulle ett bifall till motionärernas förslag innebära ett betydande årligt skattebortfall, beräknat till 65 milj. kronor för nästa budgetår samt ytterligare 155 milj. kronor för det därpå följande budgetåret. Såsom framgår av det följande är konjunkturläget nu sådant att man måste inta en ytterligt restriktiv hållning till framställningar som går ut på minskade statsinkomster.»

I sitt tal i Malmö den 1 maj var statsrådet Sträng inne på samma tankegångar. Han talade då om — jag citerar åter — en »överbudsauktion i den svenska riksdagen som endast skiljer sig från vanliga auktioner däruti att man bjuder utan att anvisa pengar för betalningen».

Detta är mycket intressant. Så exakt kan alltså bevillningsutskottet och statsrådet Sträng förutse framtiden. De 155 miljoner kronor som bevillningsutskottet talar om är inte ens 30 procent av statsrådet Strängs normala felekning på en budget. Men bevillningsutskottet vet exakt att det skulle vara ytterligt farligt med tanke på konjunkturläget att gå med på en sådan minskning av budgetöverskottet. När statsrådet Sträng talar om överbud gäller kanske dessutom detsamma som jag hade anledning att säga till en av hans kolleger härom kvällen: Överbud föreligger enligt den sittande regeringens terminologi när oppositionen föreslår sådant som regeringen har för avsikt att föreslå år 1964, då det är valår. Att komma i för-

Ekonomisk debatt

väg med ett förslag som regeringen tänker lägga fram senare är alltså ett överbud. Högerpartiets aktuella förslag innebär sammanlagt en nettominskning av budgetöverskottet med mindre än 200 miljoner kronor för budgetåret 1963/64 och mindre än 100 miljoner kronor för budgetåret 1964/65, om man inte räknar in sparavdragen. Hur mycket dessa budgetmässigt betyder beror på hur stor ökningen av sparandet blir.

Dessutom får naturligtvis statsrådet lov att bestämma sig i fråga om konjunkturerna. Antingen blir det stigande konjunktur och ökade statsinkomster, eller också blir det vikande konjunktur, men då skall man också ha en annan budgetpolitik. Statsrådet har själv sagt i kompletteringspropositionen att han inte tror på sina egna budgetberäkningar. Jag citerar: »Jag är sålunda medveten om att det antagande om skatteunderlagets utveckling på vilket dessa beräkningar bl. a. grundar sig och som utgår från 4 procent uppgång kalenderåret 1964, sannolikt innebär en underskattning. Skulle den för innevarande år antagna ökningstakten av 7 procent fortsätta även under 1964, skulle de preliminära skatteinkomsterna därigenom kassamässigt stiga med ytterligare 350 miljoner kronor.» Samtidigt påpekar statsrådet Sträng emellertid att man också måste ta hänsyn till höjningar av de statsanställdas löne- och pensionsförmåner. Varje procentenhets höjning innebär en ökning av utgifterna med 30 miljoner kronor. Jag har försökt utföra en liten enkel multiplikation och har kommit till resultatet att om varje procentenhets höjning medför en utgiftsökning i budgeten på 30 miljoner kronor betyder den 3-procentiga höjning, som statsrådet anser vara sannolik, en utgiftshöjning på 90 miljoner kronor. Om man drar 90 miljoner från 350 miljoner kronor får åtminstone jag med min begränsade matematiska begåvning fram siffran 260

miljoner kronor. Den utveckling som statsrådet själv finner sannolik innebär följaktligen ett budgetutfall som skulle vara 260 miljoner kronor bättre än det beräknade. Om det förhåller sig så, begriper jag inte varför inte statsrådet uttryckligen talar om det.

Slutligen är det karakteristiskt att de allmänna pensionsfonderna över huvud taget inte nämns. Statsrådet diskuterar den statliga upplåningen i förhållande till kapitalmarknaden som om läget vore alldeles oberört av att dessa mycket stora fonder nu har kommit till. Jag skall inte ta upp något längre resonerang om detta, eftersom herr Ohlin ingående har kommenterat saken. Den omständigheten att man är så tyst i fråga om pensionsfondernas roll på kapitalmarknaden är ägnad att inge de allra värsta farhågor beträffande vad statsrådet Sträng — med den makt han har på detta område liksom på så många andra — tänker använda fonderna till.

I verkligheten är frågan en annan: Är de mycket måttliga skattesänkningar som föreslås av högerpartiet — eller från oppositionshåll i allmänhet — över huvud taget tillräckliga? Svaret är att de på längre sikt *inte* räcker till. Det skulle emellertid innebära en ytterst betydelsefull stimulans, om utvecklingen nu äntligen kunde vända åt ett annat håll, i riktning mot en verklig och inte bara låtsad skattesänkning.

Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till de yrkanden som tidigare i debatten har framställts av herr Nilsson i Svalöv.

Herr HEDLUND (cp):

Herr talman! Herr Heckscher inledde sitt anförande med att tala om sillsallad. Egentligen är det väl gammal skåpmat vi här kommer med. Det är gamla yrkanden, framställda många gånger, som har återkommit vid denna riksdag.

Ekonomisk debatt

Det är faktiskt inte så lätt att få genom ändringsyrkanden, om man inte väljer den metod som tillämpades med det s. k. skattepaketet vi hade härom året. Där gick det ju bra att få igenom ganska betydelsefulla reformer, som vi hade väckt förslag om här i riksdagen under decennier.

Det var den saken.

När en finansminister lägger fram en budget, har han givetvis sökt att finna ett så tillfredsställande förhållande som möjligt mellan inkomster och utgifter. Och ur allmänna budgetsynpunkter bör han rimligtvis inte ha några invändningar att göra mot att byta ut poster på båda sidor. Oppositionen bör, menar jag, kunna ersätta en del inkomstposter med andra av samma storlek, och utgifter bör kunna bytas ut mot utgifter för andra ändamål. Man kan också som högern gjort i många år presentera besparingsförslag för att åstadkomma skattelättnader.

Det sagda gäller självfallet endast finansministerns intresse av budgetens utformning ur statsfinansiell och samhällsekonomisk synpunkt. Att en finansminister som partipolitiker har bestämda uppfattningar om vilka utgiftsposter som bör släppas fram och hur skatterna bör fördelas på skilda grupper är uppenbart. Men det är en helt annan fråga.

Härtill vill jag lägga, att vid en statsbudget som omsluter inte mindre än 23 000 miljoner kronor och som bygger på ett flertal antaganden, vilkas sannolikhet med fog kan diskuteras, spelar det inte någon avgörande roll om det vidtas smärre förändringar i budgetförslaget, inte ens om det påverkar slutsummorna. Vi måste betänka — och det har några talare redan varit inne på — att här är det fråga om ett precisionsarbete som ingen av oss är mäktig, inte ens en finansminister. Om man förnekar riktigheten av de allmänna reflexionerna, så är det i själva verket liktydigt med att man menar att i budgetfrågor

behöver vi varken riksdagsbehandling eller motionsrätt.

Låt mig göra en kort redogörelse för centerpartiets ändringsförslag och några antydningar om motiveringen till ändringarna samt deras effekt på budgeten liksom även en bedömning av frågan i vad mån dessa ändringar kan anses ligga inom ramen för vad som är försvarbart ur såväl statsfinansiell som samhällsekonomisk synpunkt. Ändringsförslagen finns återgivna i bevillningsutskottets betänkande nr 45, i den mån de inte är avgjorda tidigare, och jag tar dem här i den ordning de förekommer i betänkandet.

I fråga om ortsavdragen har centerpartiet på ett tidigare stadium angivit vad vi betraktar som en målsättning, nämligen 6 000 kronor för gifta och 3 000 kronor för ensamstående. Givetvis skall man komma dithän i etapper i mån av råd och läglighet. Men vi har också sagt en annan betydelsefull sak, som många kanske tycker är självklar. Vi har sagt att man kanske kan och bör ersätta detta avdrag på den taxerade slutsumman med ett avdrag på skattebeloppet, lika för alla. Om vi gjorde det, så är det möjligt att både diskussionen om avdragens storlek och den lämpliga progressiviteten i statens beskattning sedan kunde föras mera fördomsfritt. Vi anser det möjligt att en sådan renodling skulle ha den effekten.

Vad sedan penningvärdeförsämringen angår har vi i alla tider talat om den. Vi hade en tid en liten paus i prisförsämringarna och hade just då ingen anledning att tala om dem. Diskussionen om prisstegringen är inte ny. Den har pågått praktiskt taget alltid, även under den s. k. gamla goda tiden från sekelskiftet fram till första världskriget. Detta hindrar dock inte att vi måste försöka komma till rätta med problemet. Det är mycket som vi inte har lyckats komma till rätta med, men som vi hoppas kunna klara upp efter hand, och vi

Ekonomisk debatt

får självfallet anstränga oss även för att klara upp penningvärdeförsämringen. Jag tänker här på konkurrensen på utlandsmarknaden, som givetvis är beroende av förskjutningar i penningvärdet. Och jag tänker på spararna, som ju blir ganska illa åtgångna i den mån inflationen fortgår. De flesta av oss har väl också den uppfattningen att vi måste göra någonting i det avseendet.

Nå, det är kanske inte den saken vi närmast skall tala om utan om inflationens skärpning av beskattningen. Den kommer naturligtvis automatiskt att föra med sig en skatteskarpning och göra det nödvändigt att vi gång på gång justerar skattebestämmelserna för att eliminera denna verkan. Vi får inte glömma det. Då och då har vi ju också företagit ändringar i den riktningen, men jag håller med dem som menar att vi bör försöka finna någon automatik på det område. Det är svårt, men vi bör ändå undersöka möjligheterna, ty betydande fördelar står där att vinna.

Låt mig sedan säga några ord om folkpensionärernas deklarationsskyldighet. Denna pensionärernas deklarationskyldighet inträder vid en årsinkomst på 2 400 kronor. Man har stannat för det beloppet, därför att några avgifter till folkpension eller dylikt inte utgår under denna gräns. Men frågan är, om vi för en så klart avgränsad grupp som folkpensionärerna behöver behålla deklarationsplikt bara därför att det finns andra människor med inkomster av ungefär samma storlek eller något litet däröver. Kan man inte rimligen säga att de som har 5 500 kronor i årsinkomst och är folkpensionärer behöver inte deklarera? Om så skedde, skulle vi få många hundratusen färre deklarationer på taxeringsnämndernas bord.

Men vi syftar självfallet också till en längre gående reform. Vi vill inte att dessa inkomsttagare med 2 400 kronor i årlig inkomst eller något däröver skall belastas med avgifter, utan antingen skall man höja det fria avdraget upp till vad

som gäller för inkomstbeskattningen, eller också skall man lägga utgiften på den statliga beskattningen. Jag lämnar därhän vilket vi skall stanna för, men jag föreställer mig att det förr eller senare blir ofrånkomligt att välja en av dessa två vägar. Och hela deklarationsfrågan blir därigenom betydligt enklare.

I bevillningsutskottets betänkande finns också redovisat ett yrkande om att alla som har folkpension skall beviljas skattenedsättning. Är nu det riktigt bra männe? Det för ju med sig att personer med inkomster på 15 000—20 000 kronor eller mera favoriseras i skattehänseende, samtidigt som skatt tas ut av familjeförsörjare med lägre inkomster. De senare skulle enligt det framlagda förslaget inte komma i åtnjutande av det höjda ortsavdraget. Jag tycker att det förslaget är så skevt till sina verkningar att jag inte kan gå med på det. Det är inte rättvist. När vi här skall försöka åstadkomma förbättringar — och det bör vi göra — måste vi se till att vi lämnar tillräckligt utrymme för att både folkpensionärer med blygsamma inkomster vid sidan om och andra inkomsttagare på samma inkomstnivå får ett sådant allmänt avdrag.

En annan liten men inte oviktig detalj är underhållsplikten för personer med icke hemmavarande barn. Där vill centerpartiet i likhet med jag tror samtliga folkpartister och högermän ha en justering av maximibeloppet upp till 2 000 kronor. Vi vill också att frågan om en höjning av barnets ålder för rätten till sådant avdrag skyndsamt skall utredas.

Förvärvsavdragsfrågorna — som de kallas — har ju diskuterats nästan i oändlighet. Centerpartiets uppfattning, som återfinnes i betänkandet, innebär en förbättring för yrkesverksamma gifta kvinnor. Vi skriver i vår reservation: »Särskilt inom vissa näringar, t. ex. handel, hantverk, jordbruk och trädgårdsskötsel, där s. k. familjeföretag i stor utsträckning dominerar, görs bety-

Ekonomisk debatt

dande arbetsinsatser av gifta kvinnor, vilka arbetar i makarnas gemensamma företag. Genom detta arbete åsamkas betydande merkostnader för barntillsyn m. m. — — — Likaledes bör rätten till kvotavdrag utsträckas att gälla även gift kvinnas och ensamstående vårdnadshavares inkomst av jordbruksfastighet.» Beträffande de övriga problemen begär centerpartiets ledamöter i bevillningsutskottet i likhet med många andra ledamöter »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam översyn av bestämmelserna angående förvärvsavdrag».

Beträffande skatteskalorna har utskottsmajoriteten också fattat sig tämligen kort. Den har skrivit att det torde höra till den arbetande skatteberedningens uppgifter att överväga i vad mån en justering av dessa skalor är erforderlig. Själva har vi givit uttryck för den meningen, att en revidering av skatteskalorna är angelägen i den mån den skulle medföra sänkt skatt för inkomstgrupperna upp till 35 000 kronor för gifta och upp till 17 000 kronor för ensamstående.

Tidigare i år har, som jag antytt, riksdagen i vanlig ordning behandlat en hel del centerpartiförslag, vilka har inverkan på budgetutfallet. Vi har föreslagit större anslag till vägarna, utlandshjälpen, skolmåltiderna, idrotten, till ungdoms- och folkbildningsarbetet. Vi har dessutom föreslagit förbättringar av barnbidragen och de allmänna studiebidragen. Dessa förslag medför tillsammans ungefär 225 miljoner kronor i utgiftsstegringar.

Barnbidragets förbättring avser i vårt alternativ till en del att kompensera barnfamiljerna för avvecklingen av vissa generella bostadssubventioner. Vi har velat satsa mindre på bostadsrabatterna än regeringen men i stället mera på barnbidragen. Barnbidragen är i dag alldeles för låga för att fylla sin uppgift.

Man har tidigare i dag talat om utländska förhållanden, och i utlandet fö-

rekommer det höga barnbidrag. Om jag minns rätt utgår de i Frankrike med cirka 1 000 kronor per barn. Det kostar pengar att fostra upp barn. Det är en investering, som hela samhället har en ofantlig nytta av och som vi inte kan underlåta att göra till betydande belopp.

Däremot är vi i centerpartiet a priori mot en ändring till skatteavdrag för barn. Det skulle innebära en tillbakagång till det system vi hade före barnbidragets genomförande. Motiveringen till utbytet av barnavdrag, som vi hade i många årtionden, mot barnbidrag var ju, att de senare gav ett rättvisare resultat. Barnavdragen gav ett så orättvist utslag, att en familjefar med låg inkomst kanske bara fick ett par tiotus i skattelindring genom ett avdrag på hundra kronor, medan en annan familjeförsörjare för ett lika stort avdrag kunde få sex till sju tiotus i skatteminskning. Vi kan inte gå med på en återgång i denna riktning. Vi håller fast vid barnbidragen, men vi kommer att arbeta för att de skall höjas. Vi har gjort detta även i år.

Vi har i förhållande till finansministerns förslag lagt fram vad han kallar ett överbud beträffande barnbidragen. Vi känner tillfredsställelse över att vi framlagt detta överbud. Det är pengar placerade på rätt ställe och utgifter som vi orkar med. Under sådana förhållanden känner man glädje över att förslaget har presenterats. Jag är också tillfredsställd över att folkpartiet och centerpartiet har kunnat finna varandra i fråga om beloppet. Högerpartiet har en helt annan inställning till dessa problem än vi — det är en av de avgörande olikheterna mellan i varje fall centerpartiet och högerpartiet. Det finns också många andra sådana.

Vi har tillåtit oss att föreslå en inte helt oväsentlig åderlåtning av inkomstsidan av budgeten. Motiveringen för detta är, att näringslivets vinstmarginaler är ytterligt hårt beskurna. Så var fallet år 1962, något som fullt klart framgår av det förhållandet att bolags-

Ekonomisk debatt

skatten kommer att ge mindre på grundval av 1962 års inkomster än den tidigare gjort. I ett sådant läge är det rimligt att försöka lätta på näringslivets kostnader. Vi kan minsann inte göra så mycket i den riktningen: en minskad vinstbeskattning är av ringa värde för dem som just inte har några vinster, o. s. v. I övrigt är det ganska litet vi kan göra för att lätta företagens utgiftssituation. Beträffande el-skatten finns dock en sådan möjlighet.

Jag vill bekänna mig som anhängare till en variabel typ av el-beskattning av företagen, vilken helt kan suspenderas under magra år. Jag vill inte göra gällande att den permanent skall borttagas, och det är icke heller avsikten med vårt förslag på denna punkt. Men jag har, som jag nämnde, den uppfattningen att el-skatten bör kunna vara en liten regulator på kostnadssidan, och därmed har vi dragit vårt lilla strå till stacken för att minska kostnaderna, men mer än några strån kan vi inte dra just nu.

Samtliga de förslag som vi räknat fram skulle föra med sig inkomstbortfall och utgiftsökningar på ungefär 300 miljoner kronor för detta budgetår. Låt oss då se på budgetsituationen. På driftbudgeten rör det sig om 19 miljarder kronor i utgifter och 20 miljarder kronor i inkomster. Det redovisade överskottet uppgår till 204 miljoner kronor. Drar man detta jämte avskrivningsmedlen och övriga likvida medel från kapitalbudgetens utgifter, återstår ett lånebehov på ungefär 1 miljard kronor — allt enligt beräkningarna i kompletteringspropositionen. Statsfinansiellt är det en stark budget, och starkare blir den från statsfinansiell synpunkt, om man beaktar återföring av kommunalskatte medel och reservationsmedelsförbrukningen.

Som jag tidigare sagt är budgeten i vissa avseenden osäker. Den mest osäkra posten är kanske inkomsterna. På ut-

giftssidan har vi tilläggsstaterna och statstjänstemannalönerna. Men åtminstone från statsfinansiell synpunkt är balansen mellan driftbudgetens utgifter och inkomster, såvitt man över huvud taget kan bedöma den, fullt säkerställd, och med hänsyn till det överskott som förekommit på driftbudgeten under åtskilliga år skulle man till och med, om det vore motiverat, från andra synpunkter tåla en underbalansering, men det är inte fråga om detta i dag. Det betyder att den statsfinansiella sidan, när man bedömer huruvida vi klarar de omnämnda 300 miljoner kronorna helt kan lämnas ur räkningen.

Så återstår den samhällsekonomiska bedömningen. Här spelar förväntningarna i fråga om konjunktturen en icke oväsentlig roll, och vi vet ju att vissa tecken på en ökad ekonomisk aktivitet varit skönjbara på den senaste tiden, men utvecklingstendenserna är väl inte entydiga. Hösten och vintern är alltså frågetecken, och blir det nu en expansiv utveckling, kan man räkna med att statens inkomster ökar mer än dess utgifter. Vid motsatt utveckling får en sämre budgetbalans anses samhällsekonomiskt riktig och är också försvarbar ur statsfinansiell synpunkt. Detta visar enligt min mening att budgetförslaget, som bygger på rätt många osäkra antaganden, med sin 23-miljardersumma väl kan tåla en justering på ungefär 300 miljoner kronor. Detta innebär en eller en och en kvarts procent eller liknande. Mot bakgrunden av bl. a. alla dessa osäkra faktorer dristar vi oss säga, herr finansminister, att budgeten, som den skulle ha sett ut om våra förslag gått igenom, skulle ha varit lika bra som finansministerns. Vi vet inte vart utvecklingen pekar, men såvitt jag förstår skulle det ha varit lika bra med våra förslag som med finansministerns.

Jag har länge uppehållit mig vid detta spörsmål, därför att finansministern vid sådana här tillfällen regelbundet brukar

Ekonomisk debatt

ägna stort intresse åt budgeten sådan den teft sig om oppositionens förslag gått igenom. Ibland har jag tyckt att finansministern något överbetonat betydelsen av små skillnader, men det är klart att var och en håller på sin gryn-välling. Finansministern står för budgeten och har anpassat utgifter och inkomster som han finner lämpligt. Han håller naturligtvis på sitt. Vi har gjort vissa justeringar, som vi tycker är fullt försvarbara och håller på den budget som skulle uppkomma efter dessa justeringar.

Självfallet hoppas vi alla på en gynnsam ekonomisk utveckling som skulle kunna ge underlag för förbättringar. Vi har på skattesidan fört fram en del förslag, som vi anser rätt angelägna. Dessa är, som jag inledningsvis nämnde: höjning av de skattefria ortsavdragen, bättre förvärvsavdrag och översyn av skattekalkorna.

Även och icke minst finansieringen av de grundläggande socialförsäkringsförmånerna bör uppmärksammas. Detta är frågor som bör prövas inom skatteberedningen. Andra angelägna reformer måste också tas med i bilden. Jag vill särskilt nämna skolans utbyggnad, studiefinansieringen och familjepolitiken. Kostnadsfördelningen mellan stat och kommun är ett problem som måste få en nöjaktig lösning. Vi har plåstrat på litet undan för undan men inte kommit fram till en enhetlig, samlande och för en tid framöver hållbar lösning. Folkpensionärernas problem måste också uppmärksammas så småningom. 1963 har vi inte något yrkande i den frågan.

Allt detta kostar pengar. Det kan inte genomföras på en gång, utan det får bli successiva reformer i den takt som inkomst- och produktionsutvecklingen medger. Vi får här som eljest i livet ordna efter råd och lägenhet. Låt mig också, herr talman, säga något om investeringsfonderna. Det har nämligen

sagts att denna debatt även skulle kunna omfatta de allmänna riktlinjer som dragits upp i proposition nr 159, som handlar om investeringsfonderna, dock utan att gå in på detaljfrågor. Dessa riktlinjer hör ju intimt samman med den allmänna ekonomiska politiken.

Jag vill genast säga att jag tror att finansministerns förslag beträffande investeringsfonderna går helt i rätt riktning. Frågan är bara om de räcker till. Annars får vi väl öka på här och var. Investeringsfondernas användning för investeringar i lagerökningar bör kunna bli ett smidigt medel i konjunkturpolitiken och av betydande värde i vissa fall. Några principiella betänkligheter har vi inte mot det förslaget, men jag vill starkt understryka vad finansministern säger, nämligen att man får vara försiktig vid användningen av denna möjlighet. Att anhopa lager urskillningslöst i en situation när det är svårt att sälja kan ju lätt fördröja en återhämtning på marknaden högst avsevärt. Det är en mycket grannlaga uppgift att använda investeringsfonderna som medel för att driva en näring där varorna är svårsålda och man i stället får lägga upp lager. Man kan göra ont värre.

Det är därför så mycket mera glädjande att finansministern har strukit under att man på detta område får gå fram med en mycket stor varsamhet. Möjligheten att föra över investeringsfonder i en koncern kan också bli av värde. Införandet av de särskilda investeringsavdragen som skall få utnyttjas utan föregående fonduppsyggnad innebär ett betydelsefullt framsteg också ur principiell synpunkt. Jag vill hälsa med tillfredsställelse att de inte begränsas till aktiebolag och ekonomiska föreningar utan medges också för fysiska personer. Därmed har småföretagarna på denna punkt fått en möjlighet som är jämförbar med den som tillkommer aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Ekonomisk debatt

Finansministern har emellertid avvisat tanken på att utsträcka fondavsättningsrätten till andra företag än aktiebolag och ekonomiska föreningar. Det är tydligen av flera skäl han gjort detta. Jag medger att svårbemästrade tekniska problem kan uppstå så snart de objekt det är fråga om är föremål för progressiv beskattning, men jag tror ändå att man kan klara upp detta. Huruvida man kan bygga på skogskontots principer bör undersökas. Men jag erinrar mig att det innan skogskontona infördes förelåg tekniska svårigheter i trettio eller i varje fall tjugofem år. Sedan kom de, och det fanns inga tekniska svårigheter kvar längre. De försvann av sig själva med tiden. Jag får hoppas att tiden gör att det inte blir så stora svårigheter här heller. De tekniska svårigheterna måste man försöka övervinna om man vill genomföra en reform. Jag är övertygad om att småföretagens andel av den samlade produktionen har en viss betydelse i detta sammanhang och även om deras intresse för investeringsfonder inte har samma stora effekt som när det gäller de större företagen, så är det både ur rättvisesynpunkt och ur hela näringslivets synpunkt av värde att man löser även detta problem.

Beträffande investeringsfonderna har jag inte mer att säga än att jag hör till dem som tycker att vi borde ha följt det norska exemplet och medgivit att fonderna får användas för bearbetning av utlandsmarknaden. Marknadsomvälvningarna och den skärpta konkurrensen medför att företagen måste göra större insatser för att tillvarata och öka sina avsättningsmöjligheter. Kostnaderna bör kunna betraktas som investeringar som är av stor betydelse för framtida avsättnings- och sysselsättningsmöjligheter. Att stimulera till sådana insatser måste ligga i linje med investeringsfondernas allmänna syfte. Jag medger att det föreligger en liten skillnad mellan effekten av en användning

för detta ändamål och fondernas användning för åtskilliga andra ändamål så till vida som sysselsättningen inte påverkas omedelbart. Och det är väl att påverka sysselsättningen man främst siktar till genom investeringsfondsinstitutet. Men jag tror att vi allvarligt bör överväga om vi inte skall göra som norrmännen på denna punkt.

En stor fråga i detta sammanhang är investeringsfonderna och lokaliseringsspolitiken. Propositionen ger här vissa nya möjligheter som bör kunna bli av betydelse för lokaliseringen.

Vi är ju alla på det klara med att samhället är skyldigt att se till att det finns arbete, att det finns möjligheter till utbildning för att kunna klara detta arbete och att det finns bostäder på rimligt avstånd från arbetsplatserna o. s. v. Vi är väl alla också överens om att ingen på allvar kan begära att få arbete just på en bestämd plats — man måste tänka sig att flytta ibland. Vad vi vill i centerpartiet är att folk inte skall flyttas i onödan. Men skall de inte behöva flytta i onödan, krävs det en målmedveten lokaliseringsspolitik. Jag skulle tro att vi får ta upp den debatten något senare, när det Näslundska betänkandet lagts fram, och då får vi också ta upp frågan om rätten till arbete för kvinnorna. Dem kan man ju inte gärna flytta bort från deras familjer, utan man må ju se till att det finns förutsättningar för att skapa arbetstillfällen för en hustru på samma plats där mannen har sitt arbete.

Med dessa ord om lokaliseringsspolitiken har jag velat klart säga ifrån hur orimligt vi tycker att man resonerar på andra håll när man gör gällande att centerpartiets krav går ut på att man skulle ha en industri i varje by. Vi är mer jordbundna än så, herr finansminister! Vi vet att denna fråga måste behandlas realistiskt som alla andra frågor, men vi är också på det klara med — som jag sade — att genom en mål-

Ekonomisk debatt

medveten lokaliseringspolitik, där vi får ett nytt tillskott av instrument genom den lag som vi nu går att anta, kan man i större utsträckning sörja för att folk får bo kvar där de har sitt arbete, sin förankring o. s. v. Vi vet att det inte kommer att dröja så förfärligt länge förrän det i varje familj finns en bil, och det gör att avståndet från bostadsorten till arbetsplatsen inte blir en lika betydelsefull faktor i framtiden som tidigare.

Vi är glada över att dessa synpunkter kommit till uttryck i investeringspropositionen, och jag skall inte nu orda om att centerpartiet har kommit med förslag i detta avseende tidigare, men då fått nej från alla.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Jag skall inte bemöta herr Hedlund i fråga om investeringsfonderna. De kommer, som kammarens ledamöter har observerat, längre fram som en alldeles särskild punkt på dagordningen. Nu känner vi ju allesammans till att herr Hedlund är en strängt upptagen man, och förmodligen har han inte tid att vara kvar här i eftermiddag, eftersom han redan i sitt första anförande vill klara av det hela. Jag förstår honom fuller väl på den punkten. Men jag tror att jag — för att få mera ordning i debatten — skall försöka ägna mig åt vad som just nu står på herr talmannens föredragningslista.

Jag brukar ha svårt för att kunna diskutera dessa ekonomiska frågor om finanspolitik och budgetpolitik utan att se dem i deras sammanhang med den samhällsekonomiska utvecklingen.

Då statsverkspropositionen avlämnades i januari i år, redovisades däri ett statligt upplåningsbehov på drygt en miljard kronor. Det är ju ändå til syvende og sidst den statliga upplåningens omfattning och storlek som är avgörande för finanspolitikens och budgetpoli-

tikens inverkan på samhällsekonomin. Denna statliga upplåning på drygt en miljard kronor måste ses mot bakgrunden av det senast förflutna budgetårets totala överskott eller avbetalningen på statsskulden med 380 respektive 520 miljoner kronor och ett i januari beräknat resultat för innevarande budgetår om 380 miljoner i upplåning, ett resultat som nu har justerats till en uppskattad upplåningssiffra av 150 miljoner för innevarande år. Jag tillät mig att försvara både det innevarande och det kommande årets lättare finanspolitik med en hänvisning till konjunkturutvecklingen, som enligt vår bedömning krävde en ökad offentlig aktivitet för att hålla sysselsättningen uppe. Jag underströk samtidigt att vi tog vissa risker med hänsyn till att konjunkturen snabbt på nytt kunde vända uppåt och ställa anspråk på skärpta finanspolitiska och penningpolitiska åtgärder för att hålla samhällsekonomin i balans, skydda prisstabiliteten och skydda valutareserven.

I det senare avseendet mötte jag föga gensvar från oppositionen, och jag har inte heller funnit något gensvar i dag eller när jag har studerat bevillningsutskottets betänkande med dess alternativa förslag i skattefrågor och propositionens slutreglering. På oppositionssidan hade man i januari definitivt bestämt sig för att vi skulle gå emot dåliga tider. Jag förstår denna filosofi sedd ifrån oppositionens rent partipolitiska och taktiska spekulationer. Även om det inte är ett valår, har oppositionen ändå alltid ett behov av att hålla grytan — jag skall inte vara elak men jag var nära att säga med valfläsket — kokande för att därigenom få någon motivering för alla de överbud och skattesänkingsförslag som värriksdagen har fått uppleva. Självfallet måste då den depressiva samhällsutvecklingen spikas fast.

Nu blev det dess bättre inte på det sättet. Utvecklingen i världen har blivit några grader mer progressiv och opti-

Ekonomisk debatt

mistisk än vi trodde för några månader sedan. I USA och Storbritannien, de länder om vilka vi i början av året var tveksamma, kan utvecklingen i dag bedömas såsom klart uppåtgående. Bruttonationalprodukten beräknas i Förenta staterna stiga med 4,5 procent och i England med 5,5 procent under 1963. För EEC-länderna räknar man med en genomsnittlig stegring av bruttonationalprodukten med 4,5 procent. Även för vårt lands vidkommande har vi anledning att något revidera framtidsutsikterna. Vi räknar nu med en höjning av bruttonationalprodukten med 4,5 procent, en exportökning under 1963 med 6,5 procent, en ökning av industriproduktionen med 3 procent och av den privata konsumtionen med 4 procent. Den privata investeringsökningen, som vid årsskiftet uppskattades så försiktigt som till en halv procent, är nu reviderad till 1,5 procent, och den offentliga investeringen håller sig på den höga nivå som vi genom medvetna insatser har velat eftersträva. Det betyder ett bostadsbyggande, som ökar med 8 procent, en statlig investering som går upp med 5,5 och en kommunal investering som går upp med 11,5 procent. Dessa data ger vid handen, att vi med bibehållande av den starka offentliga insatsen faktiskt ligger på gränsen till vad vi för närvarande orkar med. Ett varningstecken har vi i valutaansparvans utveckling, som under den första tredjedelen av detta år har gått ned med 500 miljoner kronor, att jämföra med en uppgång på 225 miljoner under motsvarande period 1962. Vår valutaansparv är i dag 150 miljoner lägre än för ett år sedan.

Jag är medveten om att det finns förklaringsgrunder till denna negativa utveckling i valutaansparven. Den hårda vintern har försenat våra exportleveranser, och det lättare kreditmarknadsläget i landet, som har gällt under 1963, har sannolikt medverkat till att den s. k. förskjutningsposten nu beräknas minska

med inemot 300 miljoner, och detta får sin omedelbara effekt på valutaansparven. Men det kan också ligga någonting i problemet om valutaansparvströmningen, som i viss mån är oroande och som kan vara ett varningstecken på att ekonomin från efterfrågesidan är litet hög i vårt land just nu. En annan indikator är utvecklingen på den svenska fondbörsen, där vi sedan årsskiftet och till dags dato har kunnat avläsa en kursstegring på i medeltal cirka 10 procent.

Det är i detta läge, herr talman, som oppositionen demonstrerar sin, jag vågar säga avundsvärda avsaknad av sinne för ekonomiska realiteter och för samhällsekonomisk stabilitet. Det är ändå dessa frågor som först och sist utgör en grund och en förutsättning för all vår utveckling.

Mister vi kontrollen över ekonomin och förlorar vi den ekonomiska stabiliteten behöver vi inte, ärade kammarledamöter, bry våra huvuden och syssla med vare sig socialt reformarbete, utbildningsverksamhet, försvarskostnader eller statligt jordbruksstöd; allt måste då underordnas problemet att återställa sunda statsfinanser. Det är i regel en lång och pinsam historia. Det blir då inte vare sig krafter eller resurser över för något annat politiskt arbete. Vi har så många åskådningsexempel på den sanningen ända in på våra egna knutar att jag inte behöver ytterligare understryka detta förhållande.

Är nu det här en skräckmålning och är det för hårda ord i dagens läge? Ja, oppositionens förslag under den gångna värriksdagen mot bakgrunden av den konjunkturbild vi nu avläser är enligt min uppfattning en ganska uppseendeväckande läsning.

När jag nu skall försöka att sammanfatta olika önskemål till en enhetlig bedömning har jag inte som under tidigare år oppositionens egna skuggbudgeter att referera till. Man har i år av bekvämlighetsskäl eller av skäl som jag inte

Ekonomisk debatt

närmare skall söka analysera avstått från detta parallella budgetsammanställningsarbete. Man har i dag från denna talarstol serverat sina förslag under den försåtliga och försiktiga formen, att de för nästa budgetår innebär relativt obetydliga försämringar av det statsfinansiella läget.

Nu har jag, herr talman, med förlov sagt den uppfattningen att om man försöker kuperas svansen på en hund bitvis kan man kanske trösta sig med att det har någon form av djurvänlighet över sig. Men målsättningen är ändå att få en helt kuperad svans. När jag därför försöker bedöma oppositionens olika förslag vill jag se var de slutar. Jag vill beräkna helårseffekten av förslagen därför att de får en helårseffekt redan under det år som följer efter nästa budgetår. Skall det vara någon mening med och något allvar i vad man siktar till är det klart att preciseringarna i slutskedet är avgörande.

Nu kan man naturligtvis säga att dessa preciseringar får göras längre fram när vi får bättre möjligheter att se huruvida utvecklingen blir och att förslagen får realiseras i takt med att vi får ökade resurser — som herr Hedlund så finurligt och försiktigt uttryckte saken. Ja, att vi skall göra förbättringar i takt med ökade resurser är vi väl alla ense om. Det är inte något alternativt politiskt förslag att lägga fram i den dagsaktuella debatten. Om det här inte skall vara rena fönsterskyltningen, d. v. s. att man innerst inne är rädd för vad man manar fram men ändå har behov av att presentera det, vill jag tillåta mig att erinra om att det även i kompletteringspropositionen finns ett försök till bedömning av det ekonomiska framtidsperspektivet ända till åren 1966 och 1967. Dessa bedömningar är inte gjorda hur som helst. Bakom dem ligger ett arbete i verken och i fackdepartementen och en sammanställning av alla dessa synpunkter sedermera i finansdeparte-

mentet. I dessa siffror finns egentligen numera inte något annat än vad som är ren automatik. Där finns inte utrymme för nya reformer.

Känner vi oss själva tillräckligt väl är det säkerligen ingen som tror att det är en realistisk politik att bara sitta och acceptera automatiken fram till 1967 och avstå från allt vad reformarbete heter. Men även om jag skulle utgå från den i och för sig osannolika förutsättningen kommer upplåningsbehoven, som nästa år är taxerade till drygt en miljard kronor, eller närmare bestämt en miljard och femtio miljoner, att året därefter stiga till nära två miljarder för att sedan hålla sig vid 1,6—1,7 miljarder i de efterföljande budgetårens perspektiv.

Om man här till lägger oförutsedda utgifter för lönehöjningar och reformer finns inte något utrymme för att påstå att oppositionens förslag är oskyldiga förslag som vi skall förverkliga successivt. Vill man ha dem förverkligade får man faktiskt finna sig i att få dem mönstrade utifrån vad det kostar att genomföra förslagen och att man ställer dessa kostnader mot det regeringsförslag och det utskottsförslag som vi i dag debatterar. Då blir det kanske ett annat perspektiv på denna debatt.

Jag nämnde förut att jag inte i år har haft möjligheter att få hjälp av oppositionen genom några skuggbudgeter. När jag och mina medarbetare har försökt att analysera vad alla de olika överbud innebär som har avlevererats under den gångna vårriksdagen, har vi sett bort ifrån enskilda motioner och hållit oss till utskottsreservationerna som väl får anses ha partiauktorisation. Vi har självfallet också beaktat de besparingsförslag på framför allt bostadspolitikens område som oppositionen har presterat.

Beräknat med helårseffekt — jag understryker det — blir resultatet att budgeten enligt högerens förslag försämrats med 1 442 miljoner, enligt folkparti-

Ekonomisk debatt

förslaget med 1 571 miljoner och enligt centerpartiförslaget med 1 809 miljoner. Lägges detta till den upplåning jag nyss skisserade och som är ett resultat av våra långtidsberäkningar kan vem som helst bli mörkrädd inför de finanspolitiska konsekvenser som ett realiserande av herrarnas förslag skulle få.

Nu lever ni i den lyckliga belägenheten att ni vet att era förslag inte kommer att genomföras, ni lever i den lyckliga belägenheten att ni vet att ni kan presentera förslag utan att de kommer att få någon effekt eller tas på allvar i den praktiska politiken. Jag vill ytterligare utveckla dessa synpunkter. Det är möjligt att dessa summor kan vara litet överraskande för oppositionsrepresentanterna själva, och jag skall därför spalta upp dem i sina detaljer.

De förslag till ändringar i skatteskalorna som högern presenterar ger en helårseffekt på 230 miljoner kronor i minskade inkomster till statskassan. Det slopande av omsättningsskatten på investeringsvaror och förbrukningsvaror som högern och folkpartiet kräver innebär en skatteförlust på 800 miljoner kronor. Det slopande av energiskatten på elkraft, som högern, folkpartiet och centerpartiet enats om, innebär ett skattebortfall på 120 miljoner kronor. Det förslag om barnavdrag i beskattningen, som högern för fram under den nya rubriceringen »Ortsavdrag för barnfamiljer», ger i helårseffekt ett skattebortfall på 325 miljoner kronor. Den skattefrihet för vård av äldre personer, som högerpartiet framlagt förslag om, ger enligt våra försök att analysera problemet ett skattebortfall på 40 miljoner kronor.

Olika s. k. sparstimulerande åtgärder ger enligt högerns förslag ett skattebortfall på 200 miljoner kronor, enligt folkpartiets förslag ett skattebortfall på 100 miljoner kronor och enligt centerpartiets förslag likaledes ett skattebortfall på 100 miljoner kronor. Det förslag om den specifika stimulan-

sen till det personliga sparandet som centerpartiet fört fram och som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 10 torde komma att medföra ett bortfall av skatteinkomster på 200 miljoner kronor.

Förslaget om avveckling av dubbelbeskattning för aktiebolag och ekonomiska föreningar som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 25 betyder ett skattebortfall på 300 miljoner kronor. Förslaget om justeringar av avskrivningsreglerna, så att avskrivning kan ske på återanskaffningsvärdet, betyder ett inkomstbortfall på cirka 50 miljoner kronor. Det förslag om sänkning av brännoljeskatten och om ökning av förlustutjämning och progressionsutjämning, som alla tre oppositionspartierna enats om, betyder ett skattebortfall på cirka 50 miljoner kronor.

Centerpartiets förslag till s. k. justering av ortsavdragen till 6 000 kronor för gifta och 3 000 kronor för ensamstående — jag utgår självfallet från att förslaget även innefattar förslag om full kompensation till kommunerna för bortfallet av skatteunderlag — kostar i fullskedet 600 miljoner kronor.

Utöver dessa på skattesidan ytterst kännbara ingrepp har man inte heller dragit sig för överbud när det gäller de sociala reformerna på praktiskt taget varje punkt, där regeringen lagt fram förslag om vissa — som vi betraktar det — möjliga justeringar. Jag har visserligen gjort den reflexionen att fantasien och den konstruktiva förmågan tycks vara på upphällningen inom oppositionen. Jag har inte hittat några nya inslag i överbuden, utan man har blivit så till den grad bekväm att man på varje punkt, där regeringen föreslagit vissa förbättringar, har yrkat större förbättringar. Någonting därutöver har jag egentligen inte upptäckt. Men det är inte småjusteringar man föreslår i det avseendet.

Staten skall överta kommunernas

Ekonomisk debatt

folkpensionskostnader, säger centerpartiet, och det innebär en överflyttning av kostnader från kommunerna till staten på 340 miljoner kronor. Den höjning av barnbidraget med 110 kronor, som folkpartiet och centerpartiet varit eniga om, medför en ökning av statsutgifterna på 194,5 miljoner kronor. De överbud på vägarnas område som folkpartiet och centerpartiet i huvudsak varit eniga om — högern är där litet försiktigare — medför ökade utgifter på mellan 65 och 75 miljoner kronor. Ett förbättrat studiebidrag genom höjda åldersgränser ökar utgifterna med 30 miljoner kronor, och höjda statsbidrag till skolmåltiderna ökar utgifterna med 30 miljoner kronor.

Man föreslår visserligen vissa besparingar på bostadssidan, men slutresultatet — jag vågar göra den konklusionen eftersom de närmaste budgetåren inte kommer att ge några större möjligheter än i dag — av dessa »horribla överbud», som herr Brandt uttryckte det — ett uttryck som jag gärna vill instämma i — blir att vi får en statlig upplåning av en sådan storlek att den på intet sätt är förenlig med vår strävan efter vår samhällsekonomiska balans.

Jag vill, herr talman, betrakta dessa överbud som ett politiskt fenomen. En inbördes oenig och splittrad opposition, som nu inför allmänheten spelar upp en serie av giftermålsinvider och skilsmässoförklaringar, har kanske svårt att få tiden att räcka till för några reella samhällsekonomiska överväganden.

Kanske finns det andra förklaringar; en alltför lång tid utan avgörande politiskt inflytande har sina risker. Det kan skapa stämningslägen som ligger farligt nära desperation. Det kan också föra med sig att man resignerar i förhoppningen om att inom överskådlig tid komma i regeringsställning, och i ett sådant läge är det måhända inte heller

så farligt att ta till ordentligt när man vill bjuda över regeringsförslagen.

Jag kan naturligtvis mötas av invändningen, att den väsentligaste delen av den försvagning av finanspolitiken som oppositionens förslag medför teoretiskt skulle kunna balanseras av den ökade aktivitet som oppositionen menar att näringslivet skulle presteras genom de föreslagna skattesänkningarna på näringslivets område.

Herr talman! Det avgörande för näringslivets produktionsutveckling, dess aktivitet, dess vilja till investering och förnyelse, det är vilken efterfrågan som för dagen är för handen och vilken efterfrågan man kan räkna med skall vara för handen framöver — ute i världen och inom landet. Jag är medveten om att läget i dag är annorlunda än under den tidigare efterkrigstiden. Den hårdare internationella konkurrensen är ett faktum, det hårdare priskriget likaså. Jag vill, herr talman, något utförligare kommentera åtminstone mina egna tankegångar i det perspektivet. Jag tror att man — säg gärna för första gången under efterkrigstiden — i praktiskt taget alla länder står inför en annan, en nyanserad utveckling; att man befinner sig i en delvis ny och kanske ovanlig situation. Bristsituationen börjar bli ett passerat stadium, och den enorma produktionskapacitet, som industriländerna nu har byggt upp, kan endast med vissa svårigheter omställas i aktuella försäljningar och aktuell efterfrågan.

Man kan givetvis i och för sig tala om en mänsklighetens inkompetensförklaring, så länge två tredjedelar av klotets befolkning lever på en standard som kännetecknas av svält och umbäranden. Men detta dilemma kommer vi inte ur, även om vi skulle vara villiga att skänka bort de produkter som vi själva inte förbrukar. Det ligger ju så till att produktionen måste betalas. Kostnaderna måste täckas även om vi skänker bort produkterna. Den kost-

Ekonomisk debatt

nadstäckningen kan bara de utveckla-
de industriländerna själva prestera. Nu
finns det en ganska bestämd gräns för
hur långt människor vill sänka sin egen
standard för att hjälpa sina svältande
bröder. Man skulle önska att den grän-
sen vore starkt tänjbar, men jag tror
inte att vi skall dra alltför långa växlar
på offerviljan.

Därtill kommer att världens produ-
tionskapacitet under överskådlig fram-
tid och under förutsättning av gynn-
sammare ekonomiskt klimat kommer att
ligga i överkant i relation till den ak-
tuella efterfrågan. Naturligtvis kan ock-
så efterfrågan inom de industrialiserade
länderna aktiveras. Det är det vi hop-
pas på. Det är också enklare att bestämma
sig för höjd standard och ökad kon-
sumtion för egen del än att avstå de
förmånerna till andra. En av statsled-
ningarna stimulerad ekonomi inom de
industrialiserade länderna kan väl ska-
pa sådant stöd och sådana förutsätt-
ningar, att även dagens effektiva pro-
duktionsapparat kan utnyttjas i största
möjliga omfattning. I det avseendet har
en viss ljusning kunnat inregistreras un-
der de senaste månaderna.

En sådan progressiv ekonomi måste
naturligtvis genomföras på multilateral
bas, om den icke skall medföra stör-
ningar i betalningsbalansen och valuta-
behållningen för enskilda länder. Inom
OECD-organisationen har man ställt
upp sina program och arbetar ambitiöst
och energiskt för programmens genom-
förande. Att vår anslutning är helhjär-
tad på den punkten är så självklart, att
det inte behöver särskilt understrykas.

Vad som är karaktäristiskt i dag är
ju tveksamheten på vissa håll beträf-
fande industriinvesteringar, även om
— jag vill understryka det — en viss
ljusning inträtt under de senaste må-
naderna. Denna tvekan härleds sär-
skilt från det marknadsläge jag nyss
nämnde, d. v. s. pressade priser, steg-
rade kostnader och hårdare konkur-
rens på olika områden.

Vi har, som sagt, hittills inte känt av
detta läge på samma sätt som vi kanske
får göra ett tag framöver. Naturligtvis
märks förändringen just mot bakgrun-
den av att vårt land under efterkrigs-
tiden haft ett fördelaktigt utgångsläge
i fråga om både priser och avsättnings-
möjligheter.

Detta ger naturligtvis — om man för-
söker tänka framåt i tiden — vissa per-
spektiv på vårt handlande. Vad vi nu
har att räkna med är en koncentration
till större och mer slagkraftiga enheter,
en fortsatt rationalisering med kost-
nadstänkande i förgrunden. En sådan
utveckling är trolig. Vi märker ju den
omställningen framför allt på ett om-
råde, nämligen handelsns, där småföre-
tagen får stryka på foten för de stora
automatiserade varuhusen. Den utveck-
lingen kommer att fortsätta, och de sto-
ra företagen kommer att få allt större
möjligheter att hävda sig på de smås
bekostnad.

Om det antagandet håller att vi verk-
ligen får ett mer pressat konkurrens-
läge, som aktiverar en hårdare ratio-
nalisering, följer vissa konsekvenser på
både sparande- och kapitalsidan. Nu
kommer jag in på en av de synpunk-
ter som de föregående talarna har be-
rört i sina inlägg. Naturligtvis blir fö-
retagssparandet mindre då margina-
lerna pressas i en hårdare konkurrens,
och ett relativt större inslag av lånefi-
nansiering för genomförandet av inves-
teringar blir nödvändigt.

Pressen från kostnadssidan domine-
ras skulle jag tro av lönekontot. I ett full-
sysselsättningssamhälle är den gamla
konventionella metoden att söka för-
bättra läget genom att reducera lönerna
ingen framkomlig väg. Ett tecken härpå
har vi väl i den löneglidning, som även
under den relativt dämpade konjunktur
som präglade 1962 var både stark och
påtaglig och kan beräknas till cirka 4
procent. Detta betyder inte — och det
är jag beredd att säga — att jag tror på
en permanent inkomststegring på när-

Ekonomisk debatt

mare 10 procent som vi haft under de senaste åren. Det har varit exceptionella år. Till grund för bedömningen av nästa budgetår ligger en sju procentig ökning för 1963 och en fyra procentig ökning för 1964. Jag kanske skall återkomma med en kommentar härtill litet längre fram.

En utveckling på lönesidan av samma karaktär som ägt rum de senaste tre åren, d. v. s. med en löneökning på i runt tal 10 procent per år är naturligtvis inte förenlig med den samhällsekonomiska balans som vi alla eftersträvar. Därför har jag vid flera tillfällen sagt, och jag är beredd att upprepa det, att jag tror att vi har att emotse en avtalsrörelse i ett kärvare läge än vi regelmässigt haft under efterkrigstiden, även med beaktande av den ljusning i konjunkturen som jag inledningsvis berörde. Jag tror emellertid inte på att det skall finnas några möjligheter att så att säga försätta svensk industri i ett gynnsammare kostnads- och konkurrensläge genom några slags lönesänkningssaktioner, sådana som jag minns från min bana som aktiv fackföreningsman på 1920- och 1930-talen. Då återstår ingen annan väg än att attackera kostnaderna genom fortsatt rationalisering och mekanisering eller med andra ord genom att ersätta mänsklig arbetskraft med arbetskraftssparande maskiner. En sådan utveckling är i hög grad kapitalkrävande. Därmed är jag inne på den intressanta frågan om vårt sparande i samhället och dess tillräcklighet.

Jag har många gånger från talarstolen sagt, att om man inte är alltför anspråksfull får man väl säga att sparandet i vårt samhälle är gott, när det uppgår till mer än 30 procent av bruttonationalprodukten mot endast 25 procent under förkrigstiden — och naturligtvis är nationalprodukten i dag väsentligt mycket större än under förkrigstiden.

Nu kan man spara på många olika sätt. Under den gångna högkonjunkturen sparade vi över budgeten genom att helt finansiera de statliga investeringarna med överskottet på driftbudgeten. Dessa investeringar uppgick till en summa av i runt tal två och en halv miljarder varje år. Den budgetpolitiken innebar, att det övriga sparandet stått till näringslivets och kommunernas förfogande. För den närmaste framtiden däremot kommer staten att behöva anlita lånemarknaden, en politik som kan försvaras mot bakgrunden av den dämpning i konjunkturläget, som trots allt står kvar om man jämför med åren 1960 och 1961, och den reducerade efterfrågan på krediter från den enskilda sektorns sida som vi i dag avläser. Jag vill emellertid sätta gränsen för den statliga upplåningen stramt, stramare i dag än för ett par månader sedan.

Vi skall naturligtvis inte överdriva nedgångstendenserna inom näringslivet. Vi får räkna med ett relativt starkare inslag av lånefinansiering vid en oförändrad investeringsgrad, och vi får väl räkna med att investeringsgraden kommer att successivt öka volymmässigt. Vi har vidare att räkna med att 1960-talet blir ett mycket kapitalkrävande decennium. Rationaliseringen och mekaniseringen innebär att större kapitalbelopp måste ställas bakom varje anställd. Vid fullsysselsättningspolitikens upprätthållande kräves det enorma kapitalinsatser. Kommunernas investeringsambitioner och den i allmänhet ganska höga kommunala utdebiteringen är också garantier för en synnerligen livlig kommunal efterfrågan på kapital- och lånemarknaden. Om någon är vittnesgill på den punkten är det finansministern, som varje vecka i sina beredningar har att ta ställning till kommunernas låneframställningar.

Sedan något år tillbaka har vi bl. a. genom en stram finanspolitik och ett ökat ATP-sparande fått en fungerande

Ekonomisk debatt

kapitalmarknad. Kreditpolitiken har sedan första kvartalet 1962 varit klart expansiv. Vid den tidpunkten då spärarna lättades förelåg en stark otillfredsställd efterfrågan på krediter som tog sig uttryck i en avsevärd ökad upplåning både från bostadssektorn och i första hand för kommunerna. Näringslivet passade naturligtvis också på att konsolidera sin upplåning genom att övergå från korta lån till lång upplåning genom obligationer. Obligationslån för såväl näringsliv som kommuner har följt slag i slag under de senaste åren. Staten har hållit sig neutral vis å vis kapitalmarknaden och till och med under det gångna året, som jag tidigare nämnde, kunnat göra en mindre avbetalning på statsskulden. Totalt räknar vi med att näringslivets och kommunernas upplåning under föregående år låg dubbelt så högt som 1961. Det måste finnas en kapitalmarknad som kan motsvara de anspråken. Den kommunala upplåningen uppgick under fjolåret till 800 miljoner kronor, näringslivets till 3,5 miljarder kronor och bostadsbyggnadskrediterna ökade med 500 miljoner kronor till cirka 3 miljarder. Bostadsbyggandet har härutöver ytterligare en miljard i form av statliga egnahemslån och tertiärlån. Bankstatistiken för de gångna månaderna 1963 tyder på att låneefterfrågan är stark och att kreditexpansionen fortsätter.

Den monetära expansionen har emellertid glädjande nog haft en balanserad karaktär. Både den korta och den långa marknaden har visat god tillgång på medel. Sannolikt skulle bankernas kreditexpansion varit förenad med en betydande osäkerhet, om inte möjlighet förelegat att på längre sikt fondera de kortfristiga skulderna till obligationslån eller inteckningslån.

ATP-fondernas fortsatta tillväxt utgör här en faktor för ökad säkerhet i all vår framtida likviditetsplanering. Man kan redan nu efter tre verksamhetsår

för ATP-fonderna peka på en betydande sanering av olika sektors skuldstruktur, som fonderna medverkat till. Här till kommer att de allmänt har ökat och kommer att öka sparandet i samhället till nytta för realkapitalbildningen och den ekonomiska framstegstakten och de behov som 1960-talet ställer.

Jag såg för ett par månader sedan ett inlägg av en nationalekonom, där han jämställde ATP-fonderingen med en konsumtionsbeskattning utifrån antagandet, att därest företagen inte tvingats att betala ATP-avgifter skulle en icke angiven del därav i stället bli ökade löner och ökad konsumtion. I och för sig har jag inget att invända mot den teorien, även om jag inte i praktiken vågar ha någon uppfattning om i vilken utsträckning ATP-avgifter kan transferras till lönehöjningar. Men att ATP-sparandet på samma sätt som allt annat sparande måste tas av konsumtionen är ingen nyhet. Det finns nämligen inget annat håll att ta det från.

Jag brukar någon gång mötas av argumentet, att vi håller på att skaffa oss ett för stort sparande, eller med andra ord att framtiden kommer att innebära vissa placeringssvårigheter för kreditinstituten. I den mån jag kan och i den mån folk tror på mig vill jag gärna lugna alla oroliga på den punkten. I vårt fackligt välorganiserade samhälle har konsumtionen alltid möjlighet att ta ut sin rimliga del av kakan. Den gör det också, och den skall göra det.

I den politiska hanteringen ligger det stora frestelser i konsumtionsstimulerande överbud, vilket denna riksdag upplevt under den gångna våren. Ett studium av motionerna vid årets vårriksdag bär tillräckligt talande vittnesbörd härom. Riskerna med en alltför konsumtionsstimulerande utveckling är att vi avsätter för litet pengar till den investering som vi i första hand bör måna om, det må gälla finansiering av

Ekonomisk debatt

näringslivets investeringar, som skall göra oss slagkraftigare i internationell konkurrens, eller det må gälla offentliga och kommunala investeringar i bostäder, kraftverk, forskning, utbildning, kommunikationer m. m., alla dessa basområden som i sin tur är avgörande för att det enskilda näringslivet skall kunna gå vidare.

Jag ser alltså ingen risk för underkonsumtion respektive överskottssparande. I ett längre tidsperspektiv är risken större för en motsatt utveckling. Från den utgångspunkten betraktar jag självfallet ATP-fondernas successiva förstärkning som ett av våra starkaste kort. Detta är inte någon partipolitisk synpunkt utan en synpunkt som alla partierna borde kunna anlägga. För vår ekonomiska utvecklings- och framstegstakt behöver vi sannerligen detta tillskott.

Under de hittills gjorda inläggen har, ehuru kanske inte i samma utsträckning som i tidigare ekonomiska debatter, tangerats problemet om kostnadsinflationens risker i vårt land. Med vad jag nu sade torde det stå klart, att vi även på regeringshåll är på det klara med vad en kostnadsinflation kan leda till. Jag vill emellertid understryka att jag på den punkten inte ser någon större anledning till oro nu. Jag brukar vilja betrakta kostnadsinflationens problem som ett internationellt problem. Det är när ett land får en kostnadsinflation som skiljer sig från övriga länders utveckling som man slås ut i konkurrensen på världsmarknaden och får en press på valutareserven. Om vi försöker bedöma läget ute i världen i dag befinner vi oss sannerligen inte i någon speciellt äventyrlig situation. Kostnadsutvecklingen på lönesidan har snarare varit relativt större i våra konkurrentländer än vad den synes bli hos oss under 1963 och, som jag hoppas, 1964.

Däremot kan naturligtvis — om jag skall fortsätta med försöken att vara na-

tionalekonom — en efterfrågeinflation bli besvärlig. Det är nämligen inget som hindrar att ett enskilt land därvidlag kan råka in i en isolerad utveckling som snabbt skiljer sig från de andra ländernas. Frågan om huruvida man får en efterfrågeinflation eller inte har närmast sin grund i vilken finanspolitik man för, vilken påspädning man ger likviditeten genom den finanspolitiska kreditpolitiken och penningpolitiken.

När jag har försökt fundera på dessa frågor och betraktat förhållandena i de länder som haft ekonomiska besvärligheter av omfattande natur under de senare åren har jag funnit, att det kanske mera berott — om jag fortfarande får använda den nationalekonomiska terminologien — på för mycket efterfrågan än på för stark kostnadsutveckling. Jag är naturligtvis medveten om att det är svårt att skilja dessa båda frågor åt. De går in i varandra och är synkroniserade. Man brukar ju roa sig med att dela upp problemet när man diskuterar det. Även jag har ägnat några kommentarer åt det.

Jag vill emellertid såsom ytterligare en belysning av dessa kommentarer till kapitalmarknadssidan säga någonting om hur vi har disponerat det sparande över ATP-fonderna, som hittills har stått till vårt förfogande. Läget den 24 maj 1963 var följande. Av ATP-fondernas medel och tillgångar har staten tagit 7,1 procent, bostadsbyggandet 43,5 procent, jordbruket 2,5 procent, kommunerna 13,5 procent, näringslivet 28,6 procent, utländska obligationer 1,7 procent, återlån 3 procent och bank- och postgirotillgodohavanden 0,1 procent. Av särskilt intresse är att slå fast hur dominant bostadsfinansieringen över ATP-fonderna är med 43,5 procent. Härnäst kommer näringslivets finansiering med 28,6 procent, kommunernas med 13,5 procent och statens med 7,1 procent.

Jag har i tidigare inlägg fått upp-

Ekonomisk debatt

maningen att vid bedömningen av statsfinanserna för framtiden ta hänsyn till de förstärkningar av ATP-fonderna som vi har att räkna med. Jag kan inte dra annan slutsats därav än att det är en tydlig rekommendation av en svagare finanspolitik med större statlig upplåning. Man bör ändå kunna klara balansen genom att repliera på ATP-fondernas resurser, men, märk väl, då skall vad staten lånar upp tas från andra. Har man samtidigt klart för sig att näringslivet och bostadsbyggandet behöver expandera och med sannolikhet blir mer och mer kapitalkrävande för varje år som går, är det svårt att få detta att gå ihop. Herr Heckscher får bestämma sig. Är det staten som skall ta förhållandevis större delen av ATP-fondernas medel på bekostnad av näringslivet och bostadsbyggarna, eller skall dessa ha samma möjligheter till en billig och lång finansiering? Vill herr Heckscher det sistnämnda, får han inte rekommendera den sittande finansministern att förändra den teknik i budgetbalansen som denne försöker hävda.

Jag vill också, herr talman, understryka att den som i talarstolen är beredd att höja ett varnande finger gentemot lönerörelserna vid kommande årsskifte naturligtvis har rättighet att göra det. Jag har själv gjort det i dag och vet att andra har gjort det som är direkt involverade i detta problem. Jag tycker mig dock ha renare samvete än föregående talare, eftersom jag samtidigt försöker driva en fast och hård finanspolitik. De som vill lätta på finanspolitiken och ersätta den med upplåning bör däremot vara försiktigare med sitt varnande pekfinger. Om man vågar sig på att rekommendera utgiftsökningar med de belopp som jag tidigare angivit beräknat för helår och i framtidsperspektiv, har man därmed också dokumenterat sin tro på att samhället och det ekonomiska livet tål antingen dessa öknings- eller alternativt lönehöjningar

med åtskilliga procent. De överbud som presenteras av oppositionen kan penningmässigt jämföras med cirka 3 procents allmän lönestegring för hela det svenska folket. Med en fast finanspolitik och en följsam och riktig penningpolitik bör vi emellertid ha goda möjligheter att klara ekonomin i framtiden. Vi har en chans som vi bör ta vara på. Vi har inte råd att spela bort den.

I allra största korthet, herr talman, vill jag kommentera ytterligare några av de inlägg som oppositionsledarna här har presterat.

Herr Ohlin var angelägen att understryka, att han inte har presenterat något radikalt skattesänkingsförslag. Det ser för all del rätt oskyldigt ut, om man tänker på det första året och på rekommendationerna till skatteutredningen att göra det ena eller andra. Från de sistnämnda kan man ju lösgöra sig, eftersom det bara är fråga om rekommendationer och inte om uttryck för några allvarliga meningar. Samhället måste ha resurser, säger herr Ohlin, och det är så sant som det är sagt. Det är lika sant som om jag — med förlov, herr talman — skulle ha sagt det själv.

Staten skaffar sig allt större kontroll över kapitalmarknaden genom ATP-fonderna enligt herr Ohlins mening. De siffror jag har redovisat för fördelningen av ATP-fondernas tillgångar ger klart vid handen, att fondstyrelserna inte alls är lika socialistiska som herr Ohlin, som vill att staten skall ta hand om mer av ATP-fondernas medel. De är mycket angelägna att måna om näringslivet och sköter medelsfördelningen på ett progressivt och objektivt sätt.

Herr Ohlin överraskade oss med en lista på tolv punkter som det inte ligger i mänsklig makt att nu i detalj granska. Jag vill emellertid gratulera herr Ohlin till hans expansivitet inte bara i fråga om överbud utan också då det gäller punktlistor. Tidigare har herr

Ekonomisk debatt

Ohlins listor brukat omfatta sex, sju punkter, men i år är modellen »dubbelt upp» och så blir det tolv punkter. Nu är ju inte antalet punkter någon direkt indikation på kvaliteten i önskemål och ambitioner. Vore det så enkelt skulle jag kunna åta mig att — om så skulle behövas till en kommande ekonomisk debatt — dissekera herr Ohlins tolv punkter och dela upp dem i tjugofyra punkter.

I stället för en betydande uppsamling av medel i pensionsfonder har regeringen — säger herr Ohlin när han talar om bekymren för företagen — genom sina åtgärder åstadkommit en förbrukning av företagens pensionsfonder. Jag vill, ärade kammarledamöter, erinra om att det hela ligger så till, att företagen får för sina egna pensioneringsutfästelser utöver ATP och ITP — ITP skall de ju finansiera via sin egen organisation — skattefrihet enligt premiereservsystemet. Men vi tolererar inte någon speciell skatteflykt genom att företagen avsätter mera pengar till premiereserver än som enligt gängse regler motsvarar de pensionsutfästelser som de gjort gentemot sina pensionärer. Det har tidigare funnits en påtaglig tolerans därvidlag, men jag föreställer mig att det skall vara rätt svårt att driva den uppfattningen, att det är riktigt och lojalt mot övriga skattedragare att fortsättningsvis favorisera företagarna via pensionsfondsavsättningarna. De skall ha rätt till skattefria avsättningar som motsvarar deras pensionsutfästelser, men därutöver finns det inte något skattepolitiskt eller skattemässigt underlag för en skattefrihet.

Herr Ohlin råkade se att jag satt och log i bänken och han drog ögonblickligen den slutsatsen, att jag glädde mig åt utvecklingen med det minskade sparandet. Jag har, herr Ohlin, ett behov av att säga att detta var alldeles felaktigt. Men det fanns i herr Ohlins an-

förande andra inslag, som gjorde att man med skäl kunde dra på munnen.

För mycket makt är farlig för demokratin — det var en av de teser varmed herr Ohlin avslutade sitt anförande. Och den myckna makten skulle vara koncentrerad till kanslihuset och den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Jag vet inte om det lönar sig, men jag vill försöka trösta herr Ohlin med att då det gäller ett parti, som arbetar under den fullödiga demokrati som finns här i landet och som vartannat år ställer sitt fögderi under väljarnas prövning, så är det ytterst malplacerat med den argumentering som herr Ohlin på ett rätt insinuant sätt gjorde sig till tolk för.

Jag vill bemöta herr Heckscher då det gäller ett par avsnitt i hans inlägg.

Det väsentliga är, säger herr Heckscher, att få till stånd en produktionsökning på exportsidan. Enligt hans mening har vi i vårt land just nu ett ekonomiskt mönster som i viss mån anknyter till det som fanns åren före andra världskriget, med en expansion på hemmamarknaden och svårigheter på exportmarknaden. Ja, ibland uppkommer det en sådan situation; den har varit för handen även vid flera tidigare tillfällen under efterkrigstiden. Det är också riktigt att vissa delar av exportindustrin har haft det besvärligt, såsom malmindustrin, järn- och metallindustrin, delvis även verkstadsindustrin samt skeppsbygget, medan det progressiva inslaget på industrisidan har, förutom av byggnadsverksamheten, utgjorts av de mera hemmaboende konsumtionsindustrierna, livsmedelsindustrin, textil- och beklädnadsindustrin — för att ta några exempel.

En viss förändring kan emellertid redan skönjas när det gäller exportindustrierna. Både vid årsskiftet och i samband med uppgörandet av priserna för tredje kvartalet har för massaindu-

Ekonomisk debatt

striens del kunnat inregistreras prisförbättringar, och denna industri räknar i år med att på världsmarknaden placera en större leveranskvantitet än någonsin tidigare i den svenska massa-industriens historia. Jag får vidare gå ganska långt tillbaka i tiden — här kanske dock mitt minne sviker mig — för att finna att den svenska trävaru-industrien i mars månad hunnit leverera 650 000 standards, som den gjort i år. Det vittnar om god efterfrågan. Hela vår årsleverans brukar annars hålla sig omkring 900 000 och under de bästa åren 1 miljon standards.

Vidare har de allra sista prisfixeringarna på järn- och stålområdet betytt en viss uppstramning. Jag skall emellertid inte dra några andra slutsatser av det än att detta bl. a. är ett resultat av de konstnadsstegringar, som den kontinentala industrien har fått vidkännas på grund av de lönehöjningar som där genomförts.

Så mycket vill jag ändå säga till herr Heckscher, att även om vi är överens om det önskvärda i att vår exportindustri är stark och slagkraftig och att det på sätt och vis vore lugnare om vi hade en uppgång på den sidan än på hemmamarknaden, så når vi ju inte en bättre tingens ordning genom en lösare och mera konsumtionsstimulerande finanspolitik. En ökad efterfrågan medför utan tvekan starkare import och en begränsning av exporten. Då får vi ett utslag i handelsutbyte och valutareserv, som är det rakt motsatta mot vad herr Heckscher önskar, om jag skall tro honom på hans ord — även om han inte har analyserat problemet ända ner i botten och dragit de rätta slutsatserna.

De stora konjunkturförbättringarna i USA och England beror på den djärva skattesänkingspolitik som där introducerats, sade herr Heckscher. Ja, den kan ha spelat en viss roll i England men näppeligen i Amerika, eftersom kongressen ännu inte har godkänt presi-

dent Kennedys skattesänkingsförslag och de uppåtgående konjunkturer i USA kanske gör det besvärligt för presidenten att genomföra de skattesänkingsintentioner han annonserade vid årsskiftet.

Vi behöver en omfördelning av skattebördorna till förmån för barnfamiljerna, det skulle lugna löntagarna. Så föll herr Heckschers ord. Men det tror jag är en alltför snabb slutsats; i varje fall är den diskutabel. En omfördelning där kan vara skälig i och för sig. Den saken sitter den nu arbetande skattekommittén och funderar på. Kommitténs betänkande och remissyttrandena över detsamma kommer väl att ge ett något så när riktigt utslag för svenska folkets uppfattning beträffande genomförandet av en sådan omfördelning. Men hurvida det skulle lugna löntagarna i tillräckligt hög grad vill jag sätta ett frågetecken för. Jag har varit med om tillräckligt många avtalskonferenser för att veta att de som får vidkännas skattebelastningar alltid är de mest talföra. Den som har fått en standardsänkning är alltid mest irriterad. Och det kan mycket väl tänkas att de ungarlar, ungdomar och barnlösa familjer, som skulle betala omfördelningen till barnfamiljernas förmån, inte utan vidare på avtalskonferenserna skulle tycka att det är så lämpligt utan i stället kommer att säga att de måste ha kompensation härför i lönerna.

Av praktisk erfarenhet kan jag också säga, att jag inte vågar garantera att de, som i egenskap av barnfamiljeförsörjare har fått favörer, reser sig upp i bänkarna och säger: Nu skall ni hålla er tysta. Vi har fått ökat barnbidrag; därför skall vi inte ha några högre löner.

Skriv inte under och ta inte gift på, herr Heckscher, att en sådan omfördelning är på något specifikt sätt pacifiserande på lönerörelserna. Jag tror att jag har större praktisk erfarenhet på

Ekonomisk debatt, tillika svar på interpellation ang. förvärvsavdraget för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet

det gebitet än herr Heckscher, och jag vill inte dra den slutsatsen.

Landet har uthärdat en socialdemokratisk regim under tre decennier, sade herr Heckscher — d. v. s. det sista sade han inte, men det kan jag upplysa honom om — och tre socialdemokratiska finansministrar. Det har till och med varit fyra, om man skall vara noga. Ja, landet har gjort det. Men det är möjligt att landet inte skulle ha uthärdat en regim, som förestavats av oppositionens uppfattningar, och finansministrar som rekryterats från herr Heckschers parti!

Slutligen vill jag också till herr Hedlund säga några naturligtvis som vanligt mycket vänliga ord. Om jag får ta herr Hedlunds öppningsanförande som en invit till ett nytt skattepaket, så vill jag säga att om han kommer med scoutbältet påspänt och »Alltid redo!», så visst låter jag tala vid mig. Det kan jag försäkra. Men jag tror inte att herr Hedlund och jag — till skillnad mot vad oppositionsledarna brukar roa sig med — skall föra de förhandlingarna från kammarens talarstol. Erfarenheten visar att det brukar gå illa då. Och eftersom herr Hedlund är en man som älskar resultat — jag har ingenting emot resultat jag heller — så får vi väl träffas under något mer personliga och diskreta förhållanden.

Jag nekar naturligtvis inte herr Hedlund eller någon annan rätten att motionera, men jag förbehåller mig att kritisera motionerna — och kritisera dem hårt — om jag anser att de är äventyrliga för den samhällsekonomiska balansen.

Problemet om ortsavdragen skall vi lösa i etapper, säger herr Hedlund, och då är det kanske enligt herr Hedlunds mening inte så allvarligt. Men om det inte är så allvarligt, kan man ju vänta med att bestämma den slutliga målsättningen till dess man har resurser att genomföra den. De resurserna har vi

inte i dag, varken enligt min eller herr Hedlunds uppfattning.

Det var naturligtvis med stort intresse som jag avlyssnade herr Hedlunds emfatiska deklarationer om nödvändigheten av att starkt öka barnbidragen. Vad han rent allmänt anförde är vi alla beredda att stryka under — visserligen inte med den brio och den teatraliska effekt som Gunnar Hedlund kan prestera. Det är klart att vi alla önskar kunna genomföra bättre barnbidrag.

Det kostar pengar att fostra barn, säger herr Hedlund, och det är så sant som det är sagt. Det kostar pengar att betala högre barnbidrag, är det min sorgliga plikt att tillkännagiva. Jag skulle gärna vilja fråga: Är herr Hedlund lika entusiastisk för att lämna sin medverkan till den ökade skatteutskrivning, som är erforderlig för att vi skall kunna genomföra programmet om de starkt höjda barnbidragen?

Det statsfinansiella, sade herr Hedlund och sträckte på sig, kan man i dag lämna helt ur räkningen. Ja, herr talman, jag har tyvärr en otäck känsla av att den deklarationen var sannare än som avsågs. När jag har studerat oppositionens motions- och reservationsbeställningar i år, har jag haft en känsla av att man tyvärr i för stor utsträckning diskuterar med utgångspunkt i att det statsfinansiella helt kan lämnas ur räkningen.

Herr talman! I en interpellation har herr Antonsson frågat, om jag har för avsikt att skyndsamt förelägga riksdagen förslag om rätt till förvärvsavdrag med kvotavdrag för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet enligt samma grunder som gäller för inkomst av rörelse och tjänst. Jag vill svara följande.

Genom de bestämmelser som antogs förra året utsträcktes rätten till förvärvsavdrag till att omfatta även s. k. ensamstående vårdnadshavare. Beräkningsgrunderna för avdrag blev desam-

Ekonomisk debatt, tillika svar på interpellation ang. förvärvsavgdraget för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet

ma för gifta kvinnor och för ensamstående vårdnadshavare, något som förefaller naturligt. Varken gifta eller ensamstående vårdnadshavare med inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse får enligt gällande regler kvotavdrag. I sitt betänkande nr 45 har bevillningsutskottet utvecklat skälen mot att nu vidtaga ändringar i principerna för förvärvsavgdraget. Jag kan instämma i dessa skäl och vill därutöver understryka, att hela frågan om förvärvsavgdragens storlek och konstruktion för närvarande överväges inom allmänna skatteberedningen. I avvaktan på dennas förslag torde nuvarande regler böra lämnas orubbade.

Med det anförda anser jag, herr talman, att jag har besvarat herr Antonssons interpellation.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr ANTONSSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kommer in en smula vid sidan om debatten med en detaljfråga, vilket gör att kammaren får vänta en stund på det som jag förmodar spännande replikskifte mellan partiledarna, som kommer att utspelas efter finansministerns anförande.

Jag ber emellertid att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra ett tack för att han velat svara på min interpellation. Jag skall gärna tillstå, att jag hade hoppats att svaret skulle ha varit mera positivt än det är.

Sakläget är ju det, att riksdagen i fjol beslöt en beskattningsreform för ensamstående barnförsörjare. Reformen innebar bl. a., att ensamstående vårdnadshavare med inkomst av tjänst eller rörelse fick rätt till förvärvsavgdrag med kvotavdrag upp till 2 000 kronor. Men det anmärkningsvärda är, att medan såväl tjänste- som rörelseinnehavare tillerkändes denna förmån lämnades

ensamstående vårdnadshavare med inkomst av jordbruk utanför rätten till kvotavdrag. De fick endast det fasta förvärvsavgdraget på 300 kronor.

Man kan med skäl efterlysa motiven för den kategoriklyvning, som här har ägt rum. Enligt min mening — och det är orsaken till min interpellation — måste det vara uppenbart att en ensamstående vårdnadshavare generellt sett har samma kostnader för vården av barnen, oavsett om vederbörande driver jordbruk eller rörelse. Vi har här en skönhetsfläck i skattelagstiftningen, som jag anser att finansministern borde vara angelägen om att avlägsna. Rättvisa och likformighet i vår beskattning är ju ett av de elementära krav man måste ställa på skattelagstiftningen, och vi vet alla hur känslig allmänheten är för att denna princip upprätthålles. Sker inte det, minskar allmänhetens tilltro till rättvisan i våra skattelagars utformning, och beträffande det speciella fall som interpellationen gäller vill jag påstå att vi inte har rättvisa och likstälighet.

Finansministern säger i sitt svar, att dessa frågor är föremål för övervägande i allmänna skatteberedningen, och i avvaktan på dess förslag vill han inte vidta någon åtgärd utan de nuvarande reglerna bör lämnas orubbade. För min del tycker jag, herr statsråd, att denna fråga inte är av sådan storleksordning, att man behöver invänta skatteberedningens omfattande förslag. Då det dessutom gäller en enligt min mening elementär rättvisefråga på beskattningsområdet, borde en ändring kunna ske utan dröjsmål. Vi har ju bevittnat, och finansministern har nyss själv erinrat om detta, att man trots att skatteberedningen arbetar har gjort mycket djupgående ingrepp i den svenska skattelagstiftningen. I jämförelse därmed är detta en detaljfråga.

Jag vill tillägga, att jag träffat skatteexperter som anser att den i interpel-

Ekonomisk debatt, tillika svar på interpellation ang. förvärvsavdraget för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet

lationen hävdade åsikten är så självklar att det måste ha varit ett förbiseende från lagstiftarnas sida att ensamstående vårdnadshavare inom jordbruket ej fick rätt till kvotavdrag, då vi antog fjolårets skattereform för ensamstående vårdnadshavare.

Finansministern säger i sitt svar, att bevillningsutskottet i sitt betänkande närmare utvecklat skälen mot ändringar i fråga om förvärvsavdraget, och finansministern säger sig acceptera dessa skäl. Jag skall inte här diskutera rätten till förvärvsavdrag för gift kvinna, som arbetar i mannens företag. Därvidlag råder, såsom framgår av bevillningsutskottets betänkande, delade meningar. Utskottet säger att frågan om ytterligare förbättringar för ensamstående vårdnadshavare är föremål för utredning i den socialpolitiska kommittén. Det kommer alltså, med den inställning som herr statsrådet har, att dröja åtskilliga år, innan vi får fram förslag i fråga om den sak jag tagit upp.

Herr talman! Jag vill till sist än en gång betona, att barnkostnaderna för ensamstående vårdnadshavare ju i princip måste vara desamma vare sig vederbörande har sin utkomst av t. ex. tjänst eller rörelse. Jag dristar mig därför att vädja till herr finansministern att på nytt överväga denna fråga. Den anses som en stor och angelägen sak av dem som berörs av den, och någon stor utredning för att rätta till detta missförhållande kan jag inte anse vara nödvändig.

Med detta ber jag än en gång få tacka för interpellationssvaret.

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Tillåt mig först att uttrycka min glädje över att vi har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet som gäst i denna kammare. Tänk så tråkigt vi skulle ha, om han inte vore här! Däremot vore det kanske skönt, om både han och hans kolleger

ville sluta med att besvara interpellationer mitt i en debatt, vilket dels avbryter debatten, vilket kanske i och för sig gör mindre, men dels hindrar interpellanten att få ordentlig tid för sina repliker. Det hade varit möjligt att lägga upp detta på ett annat sätt.

Om jag nu återkommer till huvuddelen av herr Strängs anförande är det väl så, att den viktigaste fråga som han berörde var vilken inflationsfara som för närvarande är den viktigaste: är det efterfrågeinflationen eller kostnadsinflationen? Vad som är tråkigt är, att om jag skulle ta upp en diskussion med herr Sträng om den saken, skulle jag inte få tid att svara på alla de andra orimligheterna i hans anförande, vilket skulle vara ganska besvärande. Därför måste jag lämna denna fråga åsido. Så mycket får jag emellertid säga, att den föreställning som herr Sträng gav uttryck åt, nämligen att det inte föreligger några kostnadsproblem, i varje fall står i stark motsats till vad de känner och menar som har att syssla med svensk exportindustri för närvarande. Jag vill hänvisa till den studie över 106 företag som verkstadsföreningen gjort. Statsrådet kanske kan läsa denna. Därigenom får han möjligen en annan uppfattning om kostnadsfrågornas betydelse för det svenska näringslivets ställning. När det gäller Kennedy-skattesänkningarna vet nog herr statsrådet, fastän han inte vill medge det, att förväntningar om en skattesänkning kan ha precis lika stimulerande effekt som den genomförda sänkningen.

I fråga om ATP-fonderna är det tydligen fortfarande på det sättet, att herr statsrådet tror, att man kan diskutera kapitalmarknadens läge utan att över huvud taget beakta den oerhörda förändring som har inträffat på grund av att ATP-fonderna kommit till som en ytterligare kapitalförsörjningsresurs.

När det gäller budgetfrågan var jag tydligen alltför optimistisk när jag trod-

Ekonomisk debatt

de, att herr statsrådet förstått vad jag sade då jag talade om dubbelräkningen. Det är nämligen så, att om man inte vill förstå, begriper man ingenting. Herr statsrådets beräkning av bl. a. våra budgetförslag är ju så grotesk, att det skulle vara enbart skrafftretande, om den kom från en person i mindre auktoritativ ställning än hans.

Bara några exempel. Han nämner frågan om omsättningsskatten på investeringsvaror. Tillåt mig då citera vad bevillningsutskottet sade i sitt betänkande nr 24 om denna motion: »Motionärernas önskemål kan således i huvudsak anses vara tillgodosedda genom nämnda utredningsdirektiv.» När herr Sträng räknat in utredningsyrkandena i våra budgetberäkningar, får vi också räkna om hans egen budget och försämma också den med 800 miljoner kronor i betraktande av de direktiv han givit den allmänna skatteberedningen.

Eller ta frågan om de skattestimulerande åtgärderna. Herr Sträng räknar upp dem till 200 miljoner kronor. Den effekten kan komma endast under förutsättning att det inträffar en ökning av sparandet med 1 000 miljoner kronor. Eftersom herr Sträng själv behandlade denna fråga ur kapitalmarknadssynpunkt, får jag kanske påpeka, att kapitalmarknaden, om hans beräkningar på minsta sätt skulle vara riktiga — och så optimistisk vågar jag för min del inte vara — skulle tillföras 1 miljard kronor i sparade medel till priset av den budgetförsämring på 200 miljoner kronor som här kommer i fråga. Att detta skulle vara en fara för kapitalförsörjningen lär väl ändå inte herr finansministern vilja göra gällande.

Vidare har herr Sträng, trots att jag tre gånger i mitt förra anförande sade att det var fråga om alternativa förslag, adderat förslagen beträffande skatteskalorna och beträffande ortsavdragen för barn.

I själva verket har de siffror han

lämnat om högerförslaget effekt på budgeten över huvud taget inte något med verkligheten att göra. De är rena fantasifoster. Men detta är naturligtvis ett uttryck för den charm som herr Sträng utvecklar som sagoberättare. I denna egenskap är han mycket värdefull för kammaren ur underhållningssynpunkt.

Herr HEDLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller finansministerns räkning för att han håller igen och försöker motverka inflationen. Utsiktterna var i januari i vissa avseenden mörkare än i dag. Nu ter de sig något gynnsammare, som jag nyss framhöll i mitt anförande. Jag sa emellertid också att tendenserna är oenhetliga, och jag skulle tro att inte heller finansministern finner dem helt enhetliga. Men efter den räknekonst han presenterade nyss vet jag dock inte riktigt vad jag skall tro.

Herr finansministern talade om tecken på en viss ökad aktivitet och nämnde därvid, att de privata investeringarna skulle stiga från en halv till en och en halv procent, och det är väl riktigt. Vidare talade finansministern om valutareservens minskning. Själv angav han att ett skäl till denna avtappning skulle vara de försvårade exportmöjligheterna. Det är sant att issituationen i år varit besvärande för våra kommunikationer. Med bästa vilja i världen kan man inte säga annat än att isberedskapen i vårt land är måttlig. Det är det högsta betyg man kan ge den.

Jag angav tidigare siffran 300 miljoner kronor såsom den ytterligare kostnad som våra förslag skulle medföra för budgetåret 1963/1964, och jag står för denna siffra. Om man använder de vanliga fyra räknesätten, kommer man inte längre, herr finansminister! Man får lov att uppfinna ett femte räknesätt om man skall få fram en högre summa. För det påföljande budgetåret stannar kostna-

Ekonomisk debatt

den för våra förslag vid 270 miljoner kronor, beroende på bl. a. att besparingarna under detta år kommer att slå igenom.

När jag hörde finansministern nämna den våldsamma siffran en och en halv miljard i kostnad för våra förslag, kom jag helt osökt att tänka på ett annat tillfälle. Jag är säker på att finansministern åhörde den redogörelse för valresultatet för några år sedan som presenterades med hjälp av en datamaskin som kallades Mina, varvid uppgifter lämnades om att kommunisterna hade fått så många röster att de skulle ha hälften av andra kammarens mandat. Detta tillfälle föresvävade mig när jag hörde finansministern presentera projekt, för vilka vi begärt utredning men vilka kan realiseras först kanske två eller tre år framåt i tiden.

Det brukar ta lång tid innan finansministern sätter i gång en utredning, innan denna har utfört sitt arbete och innan dess resultat blir klart. Under sådana förhållanden får man vänta och se vid vilken tidpunkt våra förslag kan beräknas få någon verkan i praktiken. Jag undrar hur finansministerns budget skulle se ut, om finansministern gjorde på samma sätt i kanslihuset och började räkna in kostnader som ligger ett, två eller tre år framåt i tiden. Det skulle bli en ren fantasibudget.

Finansministern är dock en mera realistisk man, utom när han skall bedöma oppositionens skuggbudgeter. Då tappar han kontakten med den mark, på vilken han står. Vårt förslag är lika realistiskt — det betonar jag än en gång — som finansministerns. Det ena förslaget slutar på 23 000 miljoner kronor och det andra på 23 300 miljoner kronor. Vem kan säga sig vara en så exakt bedömare, att han kan hävda att det ena förslaget är mera hållbart än det andra?

Det tycks beröra finansministern ganska illa, att vi talar om angelägenhetsgraderingen för olika reformer i den

mån det skulle bli resurser för sådana. Själv säger finansministern däremot att det naturligtvis inte kan bli fråga om att nöja sig bara med en automatik vid beviljandet av anslag, utan man måste naturligtvis även ha en vidare målsättning. Men när vi för vår del bygger på denna grundsats och nämner något om ordningsföljden, verkar det som om kammaren höll på att ramla över finansministern.

Har inte oppositionen — för att tala litet allvarligare — ett legitimt behov och en legitim rättighet att göra en angelägenhetsgradering? Kan den inte få tala om vad den anser skall klaras av först, vad som skall komma därefter och i tredje hand? Är det så illa att förfara på detta sätt? Är det bara på regeringsidan man har en sådan rättighet?

Jag tror att mitt anförande klart gav vid handen, att vårt förslag innefattade en angelägenhetsgradering. Jag sade ordagrant: Det kan inte genomföras på en gång, utan det får bli successiva reformer i den takt som inkomst- och produktionsutveckling medger.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Är efter år framför finansminister Sträng våldsamma beskyllningar mot oppositionen för oansvarighet. Är efter år visar det sig, när man ser tillbaka på det gångna året, att den hade rätt och han fel. Tag budgetåret 1962/63! Finansministern vill nog inte bestrida att det hade varit bättre för konjunkturutvecklingen här i landet och underlättat den ekonomiska politiken om man hade följt t. ex. folkpartiets budgetförslag i fjol. Trots att det visar sig år efter år att finansministern tar fel tror han tydligen att han genom att ta i ännu kraftigare, höja rösten ännu mera och använda ännu starkare adjektiv mot oppositionen kan reparera detta att utvecklingen gång på gång slår den myndige finansministern på fingrarna.

Vad gör han då? Jo, som nyss påpe-

Ekonomisk debatt

kats målar han som det roar honom att måla: han lägger till en miljard, d. v. s. 1 000 miljoner kronor, till det som oppositionspartierna föreslår. Han säger t. ex. att folkpartiet har krävt att man skall avskaffa omsättningsskatten på investeringsvaror och att detta kostar 800 miljoner kronor. Ändå förklarade vi för herr Sträng redan i fjol — och det vet han mycket väl — att vi inte har lagt fram något sådant förslag. Vad vi velat är att man skulle göra en utredning rörande en sådan omläggning av beskattningen att man inte får motsvarande skatts ogynnsamma effekter. Det kanske kan vara en mervärdebeskattning i stället; vad vet jag? Det finge skatteberedningen avgöra. Det finns ingenting i våra förslag som innebär att vi begär en reduktion av skattetrycket med 800 miljoner kronor. Varför kommer då herr Sträng och påstår att vi har begärt det?

Jo, därför att han annars inte skulle ha något verkligt argument mot oss. Då diktar han. Jag vill komplimentera finansministern till hans stora kapacitet som diktare. Många av våra förslag innebär inte någon samhällsekonomisk belastning, t. ex. vårt förslag beträffande varulagervärderingen. Herr Sträng vet att det är så. Vi har inte heller sagt att elskattens borttagande skall vara permanent och gälla i alla lägen. Herr Hedlund har uttryckligen reserverat sig på den punkten. Det hindrar inte herr Sträng från att låtsas som om vi sagt att elskatten skall vara helt avskaffad under en period någon gång i framtiden, som han inte närmare anger. Vad tjänar det till, herr finansminister, att när man diskuterar oppositionens förslag i en allvarlig debatt försöka med sådana grepp? Herr Sträng själv lägger fram en budget för *ett* år, visserligen med några vaga resonemang om tiden därefter, som dock ingen begär skall betraktas som en budget. Men de förslag som oppositionen lägger fram behandlar han som om de vore en budget för många år framåt.

Jag skall inte använda så starka adjektiv, herr talman, ty jag tror inte på herr Strängs metod. Men låt mig säga en sak. Herr Sträng har visat sig vara en mästare i felräkning när det gäller hans egna siffror — det har gällt miljarder. Nu försöker han slå sitt eget rekord med löjligen felräkningar rörande oppositionens siffror. Detta är väl egentligen karakteristiken av herr Strängs uppträdande här i dag.

Vad saken gäller är ju om skattebetalarna varje år skall betala just den andel av kostnaderna för det enskilda bostadsbyggandet i landet som herr Sträng begär. Så snart någon säger att det borde räcka om skattebetalarna stode för en mindre del av kostnaderna för det enskilda bostadsbyggandet, stämmer herr Sträng upp sin visa om hur oansvarigt det är att resonera så.

Herr talman! Till sist bara några ord om kapitalmarknaden! Att statlig maktkoncentration kan medföra risker för demokratien är en sak som herr Sträng inte kan förstå: »Vi har ju fria val», säger han. Men vi vet ju att man i många stater trots fria val upplevt en viss låt mig säga degeneration hos demokratien. Nog finns det ett problem här. Medborgarna får en mindre oberoende och fri ställning om statens makt ökar så mycket. Herr Sträng kan inte inse detta. Men vi minns hur det gick när herr Sträng begärde fullmakt att själv få höja spritpriserna. Det vore inte så noga med grundlagsbestämmelser, menade han; dem kunde man ta lätt på. Herr Sträng fick bakslag av ett enigt utskott och, tror jag, en enig kammare. Det är glädjande att kunna konstatera att herr Sträng är ganska ensam om att inte kunna förstå att det finns risker om man begär för stor makt.

Herr HERMANSSON (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag har med stort intresse, liksom jag förmodar den övriga

Ekonomisk debatt

delen av kammaren, lyssnat till finansministerns uppgörelse med de borgerliga partiledarna. Om inte baktiteln redan vore upptagen, tycker jag att man med fördel kunde ge ut detta protokoll under rubriken »Mordet på jultomten».

Jag skulle med herr talmannens tillåtelse vilja ställa ett par frågor för att få några andra problem litet bättre belysta.

Arbetsgivareföreningen och denna närstående kretsar har redan startat ett nervkrig inför höstens avtalsrörelse. I uttalanden av chefer för storföretag och organisationer målas en mycket svart bild av den svenska företagsamhetens läge. Man påstår att kostnadsläget blivit så högt — enligt dessa röster naturligtvis beroende på löntagarnas orimliga krav och riksdagens generösa socialpolitiska beslut — att speciella åtgärder måste vidtagas. Man kräver att löntagarna skall avstå från generella lönehöjningar, tills de länder, med vilka vi har att konkurrera, når en kostnadsnivå som närmar sig vår egen. Finanstidningen siar om vad som skall hända vid de kommande avtalsförhandlingarna: »Då, om någonsin, borde väl tidpunkten vara inne att inta en hårdare attityd», skriver detta »organ för näringsfrågor».

Kostnadsutvecklingen är självfallet alltid ett problem för företagen. För alla kapitalister gäller lagen att de måste öka sina vinster och utvidga sitt kapital, om de skall kunna stå sig i konkurrensen. Men i debatten finns det en tendens att förväxla detta privatekonomiska intresse med det samhällsekonomiska intresset. Det finns också en tendens att våldsamt överdriva de svenska företagens nuvarande problem. I själva verket torde deras kostnadsläge relativt sett ha förbättrats under det senaste året i jämförelse med flera viktiga konkurrenter. Ser man på de bokslut som offentliggjorts de senaste månaderna finner man, att inte heller de ger någon

bild av att företagen skulle stå på ruinens brant. Dessa har tvärtom i allmänhet konsoliderat sin ställning.

Jag var när debatten började rätt nyfiken på hur särskilt folkpartiet skulle ställa sig till Arbetsgivareföreningens nervkrig, om det skulle gå i ställning i de skyttegravar som redan grävts. Herr Ohlin säger sig ju ha många löntagare i sitt parti, och jag skulle därför vilja be honom att precisera sin ståndpunkt till följande problem:

Vi har ju här i riksdagen varit överens om fyraveckorssemestern, och vi har varit praktiskt taget överens om uttagningsprocenten till ATP. Delar herr Ohlin Arbetsgivareföreningens mening, att dessa reformer gör alla avtalsförbättringar omöjliga i höstens avtalsrörelse och att det, såsom herr Kugelberg uttryckt det, »inger djup olust» att frågan om ytterligare arbetstidsförkortning aktualiserats?

Enligt den bedömning som jag tycker konjunkturinstitutets rapport möjliggör är de ekonomiska utsikterna ljusare nu än i höstas. En stegring av arbetsproduktiviteten kan väntas. Å andra sidan har priserna redan stigit och kommer troligen att fortsätta att stiga. Vi anser att generella förbättringar av avtalslönerna är nödvändiga och möjliga i de kommande avtalsförhandlingarna. Vad anser herr Ohlin?

Jag vill i sammanhanget anmärka, att jag finner klanket på den s. k. löneglidningen synnerligen överdrivet. För många löntagare har ju löneförbättringar utöver avtalslönerna under många år varit deras enda chans att hålla reallönerna uppe och att förbättra dem. Och varför klankar man f. ö. på löntagarna för att de tar emot löneförbättringar som arbetsgivarna beviljar dem? Vad menar man att de skall göra när tillfälle bjuds till högre lön? Skall löntagarna göra som fru Segerstedt Wiberg och låta löneförbättringar stå inne som ledighetsavdrag? Det har de i allmänhet

Ekonomisk debatt

inte råd till, och det skulle f. ö. skapa besvärliga problem. Nej, så länge vi har en s. k. fri löneemarknad och ett dynamiskt näringsliv får man nog acceptera att löneförbättringar erbjuds och antas.

Det är emellertid två andra problem som det framför allt skulle vara värdefullt att få belysta av finansministern. Det första gäller åtgärderna mot prisstegringar. Konsumentpriserna har ju fortsatt att stiga, vare sig man inräknar omsättningsskatten eller inte, under de senaste åren. Prisnedgång eller ens prisstabilitet räknar knappast någon med — såvida inte särskilda åtgärder vidtas.

LO-ordföranden Arne Geijer har på representantskapsmötet ställt frågan om skärpta åtgärder för att hindra prishöjningar. Jag skulle vilja fråga finansministern: Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att klara detta? Jag förutsätter att kravet var allvarligt ställt och kommer att beaktas av regeringen.

Ett annat problem som mycket diskuterats i socialdemokratisk press är den ekonomiska planeringen. Man har klagat på att denna hittills haft alltför lösliga former, att åt det nya planeringsrådet inte getts mera precisa direktiv, att herr Sträng inte gett en mera utförlig redovisning av konkreta planer o. s. v. Jag delar dessa synpunkter och tror att det skulle vara mycket värdefullt om finansministern här skulle vilja precisera sin ståndpunkt när det gäller den aktuella ekonomiska planeringens problem.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av vad finansministern hade att säga beträffande oppositionspartiernas förslag och deras inverkan på budgeten. Den största posten som herr Sträng tog upp i det sammanhanget var borttagandet av omsättningsskatten på investeringsvaror. Men denna skatt är ett problem, herr finansmi-

nister, därför att den i själva verket innebär en permanent investeringsavgift. Framför allt för den händelse de antydningar som finns i direktiven om en ytterligare förskjutning från direkt till indirekt beskattning skulle vinna gehör i skatteberedningen, blir frågan naturligtvis ännu mera aktuell. Eftersom finansministern nyss sade att han är mån om näringslivets investeringar, tror jag han måste erkänna att detta är ett problem.

Vad är det reservanternas begär? Jo, att skatteberedningen ingående skall pröva dessa ting. Som herr Heckscher påpekade är det samma sak som majoriteten ansåg att man skulle göra. Det finns alltså inget krav på att omsättningsskatten på investeringsvaror skall tas bort, helt enkelt därför att vi inte anser att det finns utrymme för en sådan åtgärd f. n. på grund av den måttfulla politik som vi för. Där rök alltså 700 miljoner kronor från finansministerns siffror. »Hälften prutades genast.» Det finns kvar 100 miljoner kronor som borttagande av oms på förbrukningsvaror skulle kosta. Det förelåg en högermotion som gick ut på att man skulle begära förslag till höstriksdagen för att då kunna få ett omedelbart beslut. Reservanternas frångick detta och sade att frågan skulle tas upp i skatteberedningen, visserligen till angelägen prövning men inte för omedelbart beslut.

Det intressanta i detta sammanhang är som herr Hedlund påpekade att herr Sträng själv gör upp en budget för ett år i taget men fordrar att oppositionen skall göra upp en budget för tre eller fyra år framåt. När herr Sträng gör sin redovisning av den kommande utveckling som han väntar och talar om reformer som han funderar på, så sätter han in bokstaven »R» i stället för att ange ett belopp. Men han är genast villig att räkna upp och beloppsmässigt precisera alla förslag till utredningar som oppositionen kan komma med och

Ekonomisk debatt

dessutom applicera dem på den budget vi nu diskuterar.

En fråga som man måste ställa sig är, herr talman, varför finansministern har detta behov av att karikera. Varför kan han inte lägga fram de siffror som ger en korrekt bild av oppositionens förslag? Skulle de inte vara ett slagkraftigt argument för finansministern? De förslag vi lagt fram finns det statsfinansiellt utrymme för enligt de bedömningar vi gjort ur samhällsekonomisk synpunkt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag är kanske litet överrumplad av de inlägg som har gjorts av oppositionsledarna. Jag fann så litet i dem, att jag för ovanlighetens skull har stor svårighet att bemöta dem. De gav emellertid uttryck för en rätt påtaglig irritation. Herr Heckscher började med att säga att finansministern väl ändå borde se till att han inte står och svarar på interpellationer när herrar Heckscher, Ohlin, Hedlund och finansministern debatterar, ty det distraherar debatten. Nu kan väl ingen gärna säga att denna beskyllning har något fog för sig. Herr Antonsson var föredömligt kort i sin kommentar, och jag inskränkte mig till ett inlägg, där jag för övrigt ägnade mycket mer tid åt att bemöta herr Heckscher än åt att gå in i svaromål mot herr Antonsson. Visserligen är det väl litet skillnad på en vanlig riksdagsman och en partiledare, men jag tyckte nog att beskyllningen var orättvis och jag kände följaktligen ett behov av att reagera mot den.

Sedan sade herr Heckscher att finansministern hade stått och sagt att vi för dagen inte hade några kostnadsproblem inom svensk industri. Om herr Heckscher läser igenom mitt inlägg, skall han finna att det innehåller en klar dokumentation på motsatsen. Jag

uppehöll mig mycket länge just vid kostnadsproblemen. Jag talade om nödvändigheten av att vi har en rationaliseringsverksamhet i gång mot större och mera effektiva enheter. Jag tillät mig säga att vi har ett mera permanent anorlunda klimat nu än tidigare under efterkrigstiden, därför att just kostnadsproblemen blir mer och mer aktuella i en skärpt konkurrens och i ett skärpt prisläge. Men jag ville ändå för balansens skull konstatera att vårt land i detta avseende inte utgör något specifikt fenomen, utan kostnadsproblemen delar vi med alla våra konkurrentländer, som väl för första gången — i varje fall när det gäller Centraleuropa — står i den situation som vi i vårt land har befunnit oss i under praktiskt taget hela 1950-talet. Man har inga outnyttjade arbetskraftsreserver att ta till. Man har full sysselsättning, man har en fackföreningsrörelse som på nytt börjar återfå sin slagkraft och som har möjlighet att se till att fördelningen blir rimlig och som har ett inflytande i fråga om fördelningen av produktionens resultat. Där har vårt land stått under hela 1950-talet. I Centraleuropa har man konfronterats med dessa problem under senare år, och då är det inte lika lätt att åstadkomma samhällsekonomiska underverk, utan då får man kämpa med samma triviala ting som vi har gjort, nämligen kostnadsstegringar och kostnadsproblem.

Sådan är situationen i världen, och vi har relativt sett inte en sämre ställning än andra länder, snarare kanske litet bättre, därför att den svenska fackföreningsrörelsen är mer rationaliseringsinställd, allmänt bättre sammanhållen och jag tror också mer lyhörd för ett samhällsekonomiskt resonemang. Det var det jag ville säga som en silverkant på det moln som kostnadsstegringen onekligen kan vara, den kostnadsstegring som är ett internationellt fenomen.

Sedan var det en glad överraskning

Ekonomisk debatt

att höra att man inte behöver sänka skatterna för att få en energisk aktivisering av näringslivet; man behöver inom näringslivet bara tro att skatterna skall sänkas så sätter man till alla klutar så att produktionen går i vädret och alla nyttiga ting kommer oss till godo. Det där är litet för blåögt för att det skall gå i industriens folk, och det går inte heller i kammarens ledamöter. Det vill jag fästa herr Heckschers uppmärksamhet på.

Sedan vill jag säga att det var intressant att nu få så klart dokumenterat att när man motionsledes och annorledes talar om att man skall ha bort omsättningsskatten på investeringsvaror, var detta tal egentligen inte allvarligt menat. Man ställer sig både från högerns och folkpartiets sida helt neutral på den punkten och säger att det är ett utredningsönskemål. I den reservation som både högern och folkpartiet står bakom hänvisar man till motionerna, där man närmare preciserat sig. Jag ber att få referera den motion som är intagen i utskottsutlåtandet. I denna heter det att det synes motionärerna angeläget att samhället kan stå berett att snabbt avveckla omsättningsskatten på investeringsvaror, om utvecklingen kräver detta och därför bör allmänna skatteberedningen i samband med sin behandling av den indirekta beskattningen ta upp frågan om investeringarnas undantagande från omsättningsskatteplikt och snarast framlägga förslag om hur det skall lösas.

Ja, nog är det väl förlåtligt om man mot bakgrunden av den motionstexten, som utskottets borgerliga ledamöter har anslutit sig till, drar den slutsatsen att ni vill ha bort omsättningsskatten på investeringsvaror men ni talar inte om vad det skulle innebära för statsfinanserna. Ni har heller inte talat om på vilket annat sätt de 800 miljonerna skulle anskaffas. Så länge man bara säger halva saken därför att den är angenä-

mare att presentera, får jag väl dra den slutsatsen att ni bara vill halva saken. Vill ni däremot helt balansera det inkomstbortfallet genom att lägga dessa 800 miljoner på en ökad beskattning på företagen eller konsumenterna, antingen i form av en ökad bolagsbeskattning, en ökad direkt beskattning eller ökad omsättningsskatt, som drabbar konsumenterna, samt tydligt och ärligt talar om det, skall jag i fortsättningen inte diskutera detta såsom en minskad inkomstpost för statsverket. Det har ni hittills varit fasligt ängsliga att säga någonting om. Detta är inte någon ny fråga utan den har diskuterats sedan omsättningsskatten kom till. I en rad valdebatter och framträdanden har ni mycket energiskt och övertygande gett svenska folket den föreställningen att det här är fråga om att lindra och liberalisera beskattningen. Men ni har inte talat ur skägget och talat om att det är andra som skall betala dessa 800 miljoner kronor. Är ni beredda att göra det i fortsättningen, skall vi inte vidare behöva bråka om den här saken. Jag har vunnit mycket med denna debatt om jag får herrarna att avge en sådan deklaration och hålla fast vid den.

Sedan är det riktigt, herr Heckscher — och jag ber ärligen om ursäkt för detta mitt misstag — att jag orättvist pådyvlade högerpartiet förslaget om en förändring av skatteskalorna med ett skattebortfall på 230 miljoner som resultat. Det förslaget härrör från herr Ohlin och hans partivänner. Men slutresultaten enligt det referat jag gav i mitt första inlägg förändras inte, ty dessa 230 miljoner hade inte inkluderats i herr Heckschers förslag utan i stället påförts herr Ohlins.

Herr Hedlund försvarar sig med att säga att det här är projekt som kan aktualiseras om två eller tre år. Jag var mycket angelägen att i mitt förra inlägg tala om att jag vägrar att se det här såsom en fråga för dagen. Genom-

Ekonomisk debatt

för man nämligen dessa skattereduktioner blir de bestående för några år framöver. Genomför man högre barnbidrag, engagerar man sig i förbättringar för folkpensionärerna och flyttar man över utgifter och kostnader från kommunerna till statsverket, är det ingenting som man ändrar på från det ena året till det andra, helt enkelt därför att materian är så pass trögrörlig. Det vet var och en som har någon erfarenhet på området.

Jag sätter ett mycket stort frågetecken för den av herr Hedlund för dagen deklarerade meningen om flexibilitet i fråga om elbeskattningen. Just nu skulle man slopa elbeskattningen för industrien för att sedan vid ett annat tillfälle snabbt återinföra den igen. Jag skulle vilja se hurudan situationen skulle vara för att jag skulle kunna träffa oppositionsledarna på en gemensam plattform och få resonans för att på nytt återinföra och skärpa elbeskattningen för industrien. Vi hade under 1960 och 1961 sådana högkonjunkturår för den svenska industrien att det fanns anledning att bromsa upp investeringslusten för svensk industri. Men den gången hörde vi inte talas om skärpta pålagor för industrien. Vi kommer inte heller i fortsättningen att få höra talas om det, även om den industriella konjunkturen vänder.

Jag var, herr Hedlund, angelägen om att understryka att jag ville se dessa förslag som allvarligt menade, möjliga att genomföra inom rimlig tid och med sina konsekvenser fördelade på helår. Med den trögrörlighet som jag här har beskrivit tycker jag det är riktigt att presentera förslagen såsom jag gjorde det. Det går inte att i samhällsekonomiska och skattepolitiska ting vara en dagens och stundens politiker, även om det kanske kan ligga rätt väl till för en del ledamöter eller för någon ledamot här i kammaren. Jag tror att man tvingas bedöma konsekvenserna på längre

sikt. Det är från denna utgångspunkt jag har gjort mina jämförelser.

Herr Hedlund säger att det är en önskelista som centerpartiet har presenterat och att man väl har rätt att lägga fram en sådan. Ja, visst har man rätt att presentera en önskelista, om man är så ärlig att man inte bara i kammaren utan även vid andra tillfällen, då man uppträder inför svenska folket, talar om att det är en önskelista som inte nu kan realiseras. Det bör alltså klart poängteras att det är fråga om en önskelista och en önskepolitik. Anledningen till att jag inte trodde herr Hedlund om att presentera önskelistor och därför i mitt första anförande inte utgick från att det var en renodlad önskelista var helt enkelt min gamla erfarenhet av och bekantskap med herr Hedlund. Jag har alltid betraktat herr Hedlund som en man av fakta och realiteter och följaktligen inte så mycket som en man som går omkring och lyser mer eller mindre abstrakta och blåögda önskingar.

Till herr Ohlin vill jag säga att man naturligtvis kan gruva sig över att finansministern lämnar samma svar varje år och i varje ekonomisk debatt. Men så helt oskyldig på den punkten är kanske inte oppositionen. Svaren är ju avpassade efter de argument som oppositionen fört fram. Jag har varit så snäll och beskedlig att jag suttit stilla i min bänk och avlyssnat oppositionens inlägg innan jag gått i svaromål. Om det har blivit en viss monoton uppläggning av svaren tycker jag nog att herrar oppositionsledare i varje fall skall ta på sig hälften av skulden härför.

När herr Ohlin tar upp frågan om att jag i hans förslag hade räknat in 800 miljoner kronor för omsättningskatten på investeringsvaror, kan jag ge herr Ohlin samma besked som jag tidigare har gett herr Heckscher. Menar ni ingenting med det, så alright: tala om det! Menar ni någonting med

Ekonomisk debatt

det och vill vara konsekventa, så tala i stället om att detta kommer att kräva motsvarande uttag av andra skattebetalare! I annat fall måste slutresultatet bli en försämring av statsfinanserna.

Herr Ohlin var kanske litet för djärv när han sade, att man från folkpartiets sida inte menat att elskatten skulle definitivt avskaffas. Herr Ohlin knöt an till herr Hedlund. När nu herr Heckscher har vinkat med kalla handen högst officiellt till ett samarbete, förstår jag mycket väl att herr Ohlin har behov av att knyta an till den partner, som ännu inte har signalerat rött ljus. När herr Hedlund säger att man kan ändra på elskatten fram och tillbaka, så tycker herr Ohlin att man kan ändra på elskatten fram och tillbaka. Men vi behöver bara läsa protokollet — som bara är några veckor gammalt — från diskussionen rörande bevillningsutskottets betänkande om elskatten — jag avlyssnade den debatten — för att få ett bestämt intryck av att det inte var fråga om ett tillfälligt avskaffande av elskatten och att man var beredd att senare ta tillbaka den igen, utan här rörde det sig om en definitiv avveckling av elskatten för industrien.

Jag skall inte ta upp frågan om mina mästerprov i felräkning. Detta tillhör inte de absoluta primörerna av debattinslag. Det är något som herr Ohlin alltid kommer in på, i varje fall i sitt andra eller tredje inlägg i våra ekonomiska debatter. Men jag tycker det var litet skralt att man måste ta upp frågan om spritprisfullmakten såsom ett uttryck för vilka risker demokratin är utsatt för — med den här regeringen och med den här finansministern. Det vore väl litet för mycket att begära att kammaren skulle avlyssna en repetition av hela den debatten. Men eftersom kammaren korrigerade finansministern, var det väl snarare en dokumentation av att demokratin fungerar än motsatsen. Från de utgångspunkter-

na tycker jag exemplifieringen var en smula olyckligt vald.

Herr Hermansson önskade en redovisning av regeringens ekonomiska planeringsarbete. Jag är för dagen inte beredd att säga så mycket mer än vad som står i en särskild bilaga till kompletteringspropositionen. Den bilagan är — det skall jag villigt erkänna — kanske mer en redovisning av ett grundmaterial. Så mycket längre har vi inte kommit ännu. Man måste ju ha vissa grundläggande utredningar klara, innan man är färdig att attackera ett så pass omfattande och delikat problem som en samhällsekonomisk planering onekligen är.

Jag hade under fjolåret möjlighet att studera olika länders planeringsarbete både i öst och i väst. Jag blev inte tilltalad av den ytterst rigorösa planering från toppen ända ned i hårrötterna som jag fann i öst, och jag har en känsla av att man även där numera kommit underfund med att man kan bli så ambitiös i sin planering, att man motverkar syftet med den, nämligen en önskvärd snabb och kraftig standardhöjning. Jag har också sett exempel på avsaknad av ekonomisk planering, vilket föranlett allvarliga misshäligheter i länder och samhällen.

När jag försöker bedöma frågan globalt finner jag att problematiken, vilket system det än gäller, i överraskande utsträckning är likartad. Därför tror jag att man småningom, om vi får ha fred i världen och kan umgås med varandra, kommer fram till en planeringsfilosofi, inte bara i vårt land utan även i andra länder, som kan betecknas såsom en syntes mellan tesen och antitesen, mellan den hårda planeringen och obefintligheten av planering.

Kanske har vi i vårt land lyckats relativt bra i det avseendet. Vi har en planering i vår blandekonomi, som herr Ohlin tycker är för ambitiös och som innebär, säger han, risker även för de-

Ekonomisk debatt

mokratien. Jag föreställer mig att herr Hermansson tycker att denna planering är otillfredsställande åt andra hållet och borde skärpas.

För någon tid sedan hade jag tillfälle att föra ett mycket intressant samtal med chefen för den franska planeringsinstitutionen. Frankrike har ju i viss mån anförts som exempel på avancerad statsplanering på det ekonomiska området. Det var intressant att höra att man i Frankrike kommit fram till att det nu är mer komplicerat att planera, när försörjningsbehoven är väl tillfredsställda, än det var omedelbart efter världskrigets slut. Det är ganska naturligt. Är ett land ödelagt behöver man inte argumentera så ingående och då är det inte så mycket av politiska motsättningar, utan man bestämmer sig för vad som är viktigt. Det är att få i gång transportbanorna, att få i gång cement- och stålproduktionen, att bygga upp vad som är sönderslaget. Det är de grundläggande investeringarna som då alltid måste gå före, och därom kan man ena sig. Frankrike hade en ganska detaljerad planering, som ingrep just i dessa grundläggande avsnitt av näringslivet. Sovjetunionens planering befinner sig fortfarande i stor utsträckning på det stadiet, att det är de grundläggande basindustrierna som man behöver driva fram, och efter det syftet styr man medvetet planeringen.

Den franske planeringschefen meddelade emellertid att behovstillfredsställelsen nu var en annan och att detaljerad planering inte var lika högaktuell som den varit tidigare. Nu var man inne i ett utvecklingsskede av typen ramplanering, med huvudvikten för all del lagd vid vissa socialpolitiska reformer, såsom byggande av bostäder och sjukhus m. m. Därutöver lät man industrien och det enskilda näringslivet över huvud taget i stor utsträckning sköta sig själva inom de ramar som drogs upp. Sedan det första nödvändiga

arbetet var undanstökat, hade planeringen sålunda under utvecklingens gång småningom fått en mer liberal form.

I vårt land har vi inte haft det läget att de grundläggande avsnitten av näringslivet på samma sätt behövt ställas i förgrunden. Vårt folkhushåll var inte förstört efter kriget, och därför har vår planering från början haft och kommer väl även framöver att ha ett starkare inslag av ramplanering med en syntes av frihet för näringslivet inom den ram som folkhushållets intressen för framgång och rimlig fördelning av resurserna kräver.

Jag har gärna velat säga detta eftersom jag fick en direkt fråga beträffande planeringen, och vad jag här sagt kan kanske också betraktas som en komplettering till vad som meddelats i den proposition som nu ligger på kamrarnas bord.

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Sträng hade svårt att i våra anföranden finna någonting att svara på. Det beror på att han inte hörde på vad vi sade. Det är nämligen så att herr Sträng finner sig själv mycket intressant, och jag vill gärna instämma i det — han är mycket intressant. Men han behöver inte nödvändigtvis ha så hög uppfattning om hur intressant han är att han inte hör på vad andra säger och inte läser de papper ur vilka han citerar.

I fråga om omsättningsskatten på investeringsvaror berör han referatet av motionerna i bevillningsutskottets betänkande 24, där det heter: »Att med skattens nuvarande utformning omgående slopa skatten för investeringsvaror är med hänsyn till svårigheterna att avgränsa begreppet investeringsvaror tekniskt knappast möjligt. Detta skulle också betyda en mycket omfattande

Ekonomisk debatt

minskning av statens inkomster. Det synes motionärerna angeläget att samhället kan stå berett att snabbt avveckla omsättningsskatten på investeringsvaror om den fortsatta utvecklingen skulle kräva detta.»

Jag kanske behöver förklara för statsrådet vad detta betyder, även om jag tycker att det är tämligen klart. Det betyder att om det skulle erfordras kraftigt konjunkturstimulerande åtgärder är enligt vår uppfattning avskaffande av skatten på investeringsvaror ett av de bästa medel som just vid ett sådant tillfälle kan användas. Har man inte i förväg gjort vad som erfordras för att genomföra en sådan åtgärd, bör man nu vidta de förberedelserna.

Jag hoppas att statsrådet Sträng nu förstår vad jag menar och att han fått svar på frågan — om han mot vanligheten hört på vad jag sagt.

Likadant var det när det gäller kostnadsproblemen. Statsrådet vill utan vidare vifta bort sambandet mellan företagens kostnader och skatterna. Jag är helt överens med statsrådet att det finns en ljuspunkt när det gäller kostnadsinflationsproblemet, och det är att de svenska fackliga rörelserna på alla områden visat större ansvarskänsla än vad fallet är i de flesta andra länder. Men det räcker inte, om man samtidigt för en skattepolitik, som utövar ett starkt tryck på företagens kostnader.

Slutligen några ord beträffande förväntningarna på skattesänkningen. Jag trodde verkligen att statsrådet åtminstone skulle känna igen resonemanget. Skall förväntningar på skattesänkningar ha någon effekt, bör det vara verkliga förväntningar, och sådana uppkommer givetvis inte så länge herr Sträng är chef för finansdepartementet. Men i andra länder kan man verkligen ha förväntningar på skattesänkningar, och då har dessa också sin konjunkturpolitiska effekt.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hörde med stort intresse på vad finansministern sade om planeringsarbetet, ty jag tyckte mig i hans anförande kunna spåra sympatier för den typ av liberal ramhushållning som Bertil Ohlin redan för många år sedan rekommenderade i den svenska politiska debatten.

Jag vill sedan övergå till det finansministern sade om våra förslags inverkan på budgeten. Det är klart att finansministern är i en litet besvärande situation, ty han har blivit uppmärksamgjord på att han i budgetsiffrorna räknat in 800 miljoner kronor som han inte har något som helst skäl att räkna in där. Då läser han motionerna på ett sätt som passar ihop med hans resonemang och tyder dem — som det tidigare påpekats från denna talarstol — på ett helt annat sätt än vad utskottsmajoriteten gjort.

Jag tycker, herr finansminister, att denna fråga om en permanent investeringsavgift på näringslivet verkligen är värd en ordentlig utredning. Jag är säker på att vi inom allmänna skatteberedningen kommer att ordentligt utreda denna sak och att alltså reservanternas förslag och önskningar på detta sätt blir tillgodosedda. Men om finansministern frågar, om vi i dagens läge skulle vilja föreslå ett borttagande av omsättningsskatten på investeringsvaror så svarar vi nej. Det är ingen hemlighet; det talade vi om klart och tydligt redan i förra årets valrörelse. Men så säger finansministern: Ja, men om ni menar något med det, så skall ni väl tala om vad det kostar och vilka som skall betala det.

Den svenska regeringen tillsätter den ena utredningen efter den andra med anledning av reformkrav. Ställer också finansministern på dessa utredningar eller på de statsråd som tillsätter dem kravet att de omedelbart skall tala om

Ekonomisk debatt

vilka som skall betala reformerna och att de skall föra in i årets eller nästföljande års budget de belopp som reformerna kommer att kosta, även om de inte kommer att genomföras förrän om fyra å fem år? Herr finansminister, skall vi inte kunna låta bli sådana överdrifter och i stället föra en saklig debatt om budgetläget?

Herr HEDLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag undrar om inte finansministern översätter en del av vad som har sagts från oppositionshåll litet väl fritt. Jag sade i fråga om budgeten att den är så pass mycket överbalanserad, att den fortfarande kommer att vara det, även om man belastar den med ytterligare 300 miljoner kronor och att man därför kunde lämna den statsfinansiella synpunkten därhän i detta sammanhang. Herr Strängs översättning av detta mitt yttrande blev kort och gott att jag skulle ha sagt att man lämnat den statsfinansiella sidan därhän. Är det att ge en fair bild av vad jag sagt? Sedan skulle jag vilja säga att vi naturligtvis framlägger önskelistor, i den meningen vi presenterar dem som ett uttryck för en angelägenhetsgradering från vår sida. Vi säger sålunda att det och det bör genomföras först. Vi tar naturligtvis inte upp allt i årets budgetförslag, därför att det inte skall genomföras under detta budgetår. Vi vet inte heller nu i vad mån sådana önskemål skall belasta nästa års budgetförslag. Om vi anser det, tar vi upp dem i vår s. k. skuggbudget för det året, annars inte.

Jag har framför mig andra lagutskottets utlåtande nr 24. Utlåtandet är enhälligt och finansministerns partivänner har alltså även tillstyrkt utskottets förslag. I utlåtandet säges bl. a. följande: »Utskottet ansluter sig till den av socialförsäkringskommittén uttalade uppfattningen att staten i princip bör svara för kostnaderna för folkpensioner

4* — Andra kammarens protokoll 1963. Nr 26

ringen med undantag för kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen.»

Var står det något om var dessa pengar skall tas? Att sådant skall anges vid varje tillfälle då det talas om kostnader är ett orimligt krav. Skall man inte diskutera sådant när någon verkligen vill föra upp ett belopp i den aktuella budgeten? Det måste räcka med att kostnaderna för de förslag vi har på våra önskelistor nagelfares de år då vi vill få förslagen upptagna i budgeten. Jag skulle vara fullt nöjd med det.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Får jag säga till herr Hermansson att det inte går att tillgripa det knepet att ställa frågor och räkna med att få dem besvarade under en repliktid på några minuter. Jag skall bara konstatera att vi har röstat för en motion om utredning rörande arbetstidens förkortning och att vi många gånger har talat om att det finns möjligheter till en successiv stegring av realinkomsten.

Till herr Sträng vill jag säga att det inte var fråga om *planering* utan om mer eller mindre av statlig *centraldirigering*. Det är en helt annan sak. Det är en distinktion som jag hoppas att herr Sträng lägger på minnet, ty den är avgörande för det problemets behandling.

Herr Sträng får finna sig i att han har att utgå ifrån vad vi föreslagit. Han får inte fantisera ihop en budget nu på grundval av vad vi vill ha utrett om några år eller utgå ifrån att vi vill genomföra alla förslag vid en viss tidpunkt oberoende av konjunkturerna. Vi har samma rätt som han att variera våra skatteförslag med hänsyn till lagets förändringar. Det gäller även elskatten, i fråga om vilken vi inte hade väckt någon motion alls men röstade för en viss motion.

Herr Sträng säger att det är ingen primör med hans felräkningar. Nej det är det förstås inte, men när herr Sträng fortsätter att räkna fel på miljardbelopp

Ekonomisk debatt

varje år, vad skall man då göra annat än tala om det? Att han flyttar över felräkningarna från sin egen budget till våra förslag ändrar inte den saken.

Herr Strängs attityd i fråga om spritbeskattningen var oroande, därför att den avslöjar en hel del om hans mentalitet. Det kan ju tänkas att han har större inflytande framöver. — Herr Sträng sade i fråga om omsättningsskatt på investeringsvaror att vi borde hävda att man i stället skall ta ut ifrågavarande belopp av konsumenterna. Men herr Sträng kan inte diktera vad vi skall anse. Om han hade rätt till det, skulle han vara tvungen att säga att oppositionen har på kreditsidan ökat sparande med 700 å 800 miljoner kronor, men det talar han inte om.

Herr Sträng talade om herr Hedlunds önskelista: Visst får man ha en önskelista, men man skall tala om vad det kostar. Ja, visst skall man det. Men skall inte finansministern själv kunna leva som han lär? Skulle inte herr Sträng kunna föra upp i sin budget vad det skulle kosta, om man förverkligar alla de krav som uttrycktes på standaren vid förstamajdemonstrationerna? Varför räknar herr Sträng inte dem som en kostnad i sin kommande budget? Svaret måste bli att herr Sträng inte anser att kraven var allvarligt menade.

Herr HERMANSSON (k) kort genmäle:

Herr talman! Det finns, herr Ohlin, frågor som det går att mycket snabbt svara på. Jag frågade herr Ohlin, om han ansåg att det var möjligt och nödvändigt att det i höstens avtalsrörelse genomförs generella löneökningar. Den frågan kan man svara ja eller nej på. Det tar inte någon längre tid av de tre minuternas repliktid.

Jag tackar herr Sträng för redogörelsen om planeringsproblemen. Det var en intressant komplettering av vad som finns sagt i propositionen. Som han gis-

sade är jag inte överens med honom på alla punkter. Jag tycker nämligen att det är nödvändigt att ha större ambitioner vad beträffar samhällets näringspolitik. Att allmänt diskutera ramhushållning eller vilken annan typ av planering vi skall ha tycker jag är abstrakt. Frågan är vilken ram samhället skall bestå och hur omfattande den skall vara. Jag tror inte att den ramen kan begränsas till att gälla det som inte hör till det egentliga näringslivet. Den måste säkerligen omfatta väsentliga delar av vad som i borgerlig terminologi brukar kallas näringslivet.

Jag tror att samhället måste uppställa vissa mål för utbyggnad av järnindustrien, den kemiska industrien etc. Det skall naturligtvis gälla beslut i stort. Privata kapitalintressen bör inte ha bestämmanderätten när dessa för samhället så viktiga beslut skall fattas. Det måste ske med vidare perspektiv. Så som jag tolkat opinionen i socialdemokratisk press börjar man där också tänka i denna riktning. Detta tycker jag är glädjande, och jag hoppas att tänkandet även skall leda fram till praktiska åtgärder.

Jag tror att herr Gustafson i Göteborg har svårt att förena finansministerns ståndpunkt med herr Ohlins ramhushållning — i varje fall om denna ramhushållning skall vara det tolvpunktsprogram som presenterades av folkpartiledaren i dag. Herr Ohlin startade stort i debatten med att citera vad jag förmodar är högerns nya program. Han talade bl. a. om att han var motståndare till monopolisering och till offentlig och enskild maktkoncentration — något som även högern lär vara numera. Det intressanta var emellertid att i de utförliga punkter han räknade upp sade han absolut ingenting om den privata maktkoncentrationen i landet. Hela hans program var, kan man säga, en det oupplysta penningväldets höga visa. Han krävde frihet för kapitalet på alla

Ekonomisk debatt

områden och ville att samhällets möjligheter att vara med och bestämma skulle inskränkas. Herr Ohlin tycker inte om frågor, men jag vill i alla fall ställa denna fråga: Finns det inte en privat maktkoncentration i landet som också bör bekämpas?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag har inte så mycket mer att säga, men jag vill ändå replikera herr Heckscher när han nu gör gällande, att på andra håll i världen kan förväntningar om skattesänkningar vara en impulsgivare till aktivitet för näringslivet, vilket det tyvärr inte var i vårt land, där man har en socialdemokratisk finansminister. Har herr Heckscher och hans partivänner alldeles givit upp tanken på förändrade politiska förhållanden? Om så är fallet kan det naturligtvis ligga litet logik och konsekvens i vad herr Heckscher säger. Men herr Heckscher har som ny partiledare — och nya kvastar lär ju sopa bäst — visat en berömvärd energi i talarstolen här och på andra håll i landet. Vi kan snart inte öppna en dagstidning en måndag utan att upplysas om något som kallas spindelvävssocialism. Herr Heckscher har nu tuggat på detta ord varje gång han under de senaste två månaderna hållit ett anförande. Jag vet inte vad spindelvävssocialism är. Jag tycker att herr Heckscher kan tala om det längre fram. Eftersom det är vi som är skyldiga till denna spindelvävssocialism har vi intresse av att få begreppet definierat. Är den socialismen inte farligare för herr Heckscher än att den rivs sönder lika lätt som man river sönder en spindelväv, tycker jag det är att ägna den för mycket tid att söndag efter söndag med monoton enformighet tala om den. Men det är herr Heckschers affär, inte min.

När herr Heckscher försöker göra gällande att skattesänkningar innebär

en injektion i näringslivet är det väl närmast den amerikanska ekonomin som föresvävar honom. Vad innebär då det av Kennedy annonserade men av U S Congress ännu inte accepterade skatteförslaget? Jo, det innebär att man tar tre år på sig för att komma ned till den företagsbeskattning som de svenska företagen har i dag. Dessutom har man inte vågat sig på så liberala och generösa avskrivningsregler som vi har i den svenska företagsbeskattningen. Om en så blygsam målsättning kan vara en injektion för näringslivet i Amerika, vilka underverk skulle vi då inte kunna utföra i vårt land med de befintliga skattereglerna! Ty de svenska företagen skall väl inte vara sämre än företagarna i det stora landet i väster!

Till herr Hedlund vill jag endast säga att ett av resultaten av denna debatt är att centerpartiets programs karaktär av önskeprogram nu väl får anses vara fastslaget. De försiktiga stegen i den takt som samhällsekonomin ger möjlighet till ger ju anledning till den betygsättningen. Jag tror nog att herr Hedlund är tillräckligt ärlig för att tala om även för väljarna att det här är ett önskeprogram. Däremot hyser jag — även med den största respekt för herr Hedlund som ledare av sin grupp — vissa tvivel om huruvida herr Hedlund har möjlighet att förmå sina agitatorer att berätta för väljarna att det rör sig om ett önskeprogram som skall genomföras — dock icke snabbare än vad de samhällsekonomiska möjligheterna medger. Det vore önskvärt om han kunde det, men som jag sade, med all respekt för herr Hedlund tror jag det överstiger herr Hedlunds krafter.

Jag väntade med intresse på ett besked av herr Ohlin om vilka som skulle betala de 700 å 800 miljonerna. Jag fick inte detta besked och kommer väl inte att få det. Det passar nämligen inte herr Ohlin och övriga folkpartister att presentera programmet i dess helhet.

Ekonomisk debatt

Ett litet tillrättaläggande skulle jag vilja göra. Det är diskussionen om felräkningarna som jag inte anser ha primörens behaglighet. Felräkningarna kan vi i och för sig diskutera. Så mycket kan ju sägas som att skulle vi ha trott på och följt herr Ohlins prognoser och förslag vid olika tillfällen, hade vi inte haft de sunda statsfinanser och den stabilitet i det svenska folkhushållet som vi dess bättre har i dag.

Så länge jag inte har fått någon uppgift av herrar Ohlin och Heckscher om vilka som skall betala dessa 800 miljoner kronor, svävar det hela i luften. Även om jag skulle få detta besked, kvarstår ett överbud på cirka 875 miljoner kronor i folkpartiets budgetförslag enligt den skuggbudget som jag har försökt konstruera på grundval av folkpartiets och högerns reservationer i utskotten. Denna summa är helt tillräcklig för att på nytt åstadkomma att vår ekonomi råkar ur balans.

Det avgörande, herr talman, är inte bara att man är beredd att göra det ena eller andra. Man måste också vara beredd att anvisa betalningskällorna. Så länge man inte har gjort det är det svårt för mig att ta förslagen på sådant allvar som kanhända oppositionen skulle kunna göra anspråk på, om den var fullkomlig i detta avseende.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta behandlingen av förevarande ärende samt övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.03.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 28 maj

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Ekonomisk debatt (forts.)

Herr andre vice talmannen meddelade, att överläggningen rörande bevilningsutskottets betänkande nr 45, angående beräkning av bevilningarna för budgetåret 1963/64, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet, jämlikt förut gjord anteckning, till

Herr HERMANSSON (k), som yttrade:

Herr talman! Jag vill börja med att beklaga att herr Ohlin på grund av tidsnöd inte hade tillfälle att svara på den fråga jag riktade till honom under förmiddagens debatt. Nu är han tydligen ännu mera upptagen, men eftersom debatten fortsätter vill jag ändå upprepa frågan till honom. Jag ställde den verkligen inte som något knep utan därför att jag trodde att det var ett allmänt intresse bland löntagarna, särskilt de många tjänstemän som finns i herr Ohlins parti, att få reda på hur han ställer sig till avtalsförhandlingarna som börjar i höst.

Ekonomisk debatt

Vad jag vill ha reda på är alltså, om herr Ohlin anser att generella förbättringar av avtalslönerna är möjliga och nödvändiga i de kommande avtalsförhandlingarna.

Denna fråga berör ju det s. k. kostnadsproblemet, som har kommit in i debatten, men som jag tycker har diskuterats litet ensidigt. Det finns nämligen många aspekter på kostnadsfrågan. En av dessa aspekter är följande: Kan vi lita på fondbörsens utslag? När vi lärde oss nationalekonomi, antingen det skedde hos professor Ohlin på Handelshögskolan eller i en ABF-cirkel, fick vi veta att fondbörsen är en mätare på det ekonomiska livets aktivitet och hälsa, alltså ett slags febertermometer. Efter att ha läst Arbetsgivareföreningens jere-miader om näringslivets uselhet har jag tittat på den feberkurvan, och den visar en helt annan bild. Dagens kursläge på Stockholmsbörsen är det högsta sedan september månad för två år sedan. Man är praktiskt taget tillbaka i det absoluta toppläge som nåddes på sensommaren detta år. Det betyder en ökning av aktiekurserna med 75 procent sedan våren 1958 och en förmögenhetsvinst för ägar-na av börsnoterade aktier med 7—8 miljarder kronor under denna tid.

En genomgång av boksluten ger inte någon mörk bild, ehuru det inte skall förnekas att försämringar har förekommit för en del företag. De flesta rapporterna är ljusa. Några exempel ur de båda senaste numren av tidskriften Affärsvärlden må här anföras.

L. M. Ericsson: »Det ekonomiska resultatet av verksamheten har förblivit helt tillfredsställande — — —.»

Boliden: »Bolidens bokslut 1962 torde kunna betecknas som ett av de starkaste detta bolag har lagt fram.»

Zander & Ingeström: »Det är ett mycket gott bokslut, som Zander & Ingeström-koncernen nu framlägger för det förflutna verksamhetsåret.»

SKF-koncernen: »Det ekonomiska resultatet av verksamheten har förblivit

förhållandevis gott — — —.»

Tirfing: »— — — det relativt bästa seglationsresultatet sedan 1958.»

Enligt en sammanställning i Dagens Nyheter den 21 april redovisar av 93 börsnoterade företag 50 stycken högre nettovinst, 6 oförändrad och 37 lägre. De totala nettovinsterna har ökat. Utdelningen har höjts med över 5 procent. 34 bolag har höjt sin utdelning, 53 lämnar oförändrad och 6 mindre utdelning.

Dessa fakta hör i lika hög grad som lönerna till kostnadsdebatten. Av den debatt som här förts om investeringsfonderna kunde man få den uppfattningen att de svenska företagen är hårt drabbade av beskattningen. Sanningen är emellertid tvärtom att de är utomordentligt gynnade i skattehänseende. Lagstiftningen om investeringsfonder innebär betydande fördelar för aktiebolag och ekonomiska föreningar, och jag kan förstå att andra företagare tycker att dessa är orättvist gynnade. Det är egendomligt att inte de borgerliga partierna kan öppet erkänna dessa förhållanden.

Det torde vara dem som Financial Times syftade på, när den betecknade statsminister Erlander som »storfinansens vän». Dagens Nyheter berättade den 3 maj om en liknande utländsk reaktion: »Svenskarna har också en annan fördel, som man ser på med stor avund: det är de gynnsamma avskrivningsmöjligheterna för maskiner, som den svenska skattelagstiftningen medger. 30 procent första året, det låter som en dröm, säger företrädaren för en av Ruhrområdets största industrier.»

De borgerliga partiernas kritik av de förslag regeringen ställt om investeringsfondernas användning förefaller mig märklig. Högern och folkpartiet brukar ju klaga på stelheten i de statliga bestämmelserna och kräva en mera rörlig politik. Nu föreslår regeringen att man skall ha en mera smidig användning av dessa fonder för att göra dem till mera verksamma medel både i kon-

Ekonomisk debatt

junkturpolitiken och lokaliseringspolitiken. Men då säger de borgerliga nej med motiveringen att detta innebär en ökad selektiv användning. Hela den borgerliga ekonomin bygger såvitt jag kan förstå på principen om selektivitet, d. v. s. att varje företag gör vad det anser vara lämpligast. Enligt borgerlig uppfattning är detta själva grundvalen för framåtskridandet. Men när samhället vill komma ifrån byråkratisk stelhet, säger man stopp. Menar herrarna att samhället inte får vara effektivt i sina åtgärder? Någon annan innebörd är svår att inlägga i det särskilda yttrandet till bevillningsutskottets betänkande nr 44.

För vår del har vi varit kritiska till lagstiftningen om investeringsfonder, men utifrån den ståndpunkten att den ger aktiebolagen så stora fördelar. Vi kan därför förstå de krav som nu rests från bönderna om att också de skall få motsvarande förmåner. Varför skall storfinsansens företagsformer vara gynnade? Svårigheterna att nu genomföra denna utvidgning förefaller emellertid vara mycket stora. Vi kommer att stödja utskottet i dessa frågor.

Den borgerliga ståndpunkten i skattefrågorna bygger på vissa principiella och klassmässiga grundvalar. Förslagen om högre avdrag för folkpensionärer är endast garneringar, avsedda att dölja det verkliga innehålllet. Detta formulerades klart av högerns partisekreterare Yngve Holmberg i ett tal, som finns refererat i Svenska Dagbladet i dag. Han sade enligt referatet: »De förslag till skatteändringar som inte bara högerpartiet utan även andra borgerliga partier framfört under vårens riksdag och som på tisdagen skall diskuteras i riksdagen, grundas alla på uppfattningen att lägre skatt ger större inflytande i sam-

Herr Holmberg säger vist nog inte hur långt man vill gå på denna linje. hällsangelägenheterna.» Detta är alltså högerns uppfattning.

Om alla skatter avskaffas, uppnår då en-

ligt högerpartiet medborgarna ett maximum av inflytande över samhällsangelägenheterna — d. v. s. när staten inte har några pengar alls att betala med? Är det sålunda meningen att överlåta sjukhus, försvar, skolor och åldringsvård åt den privata kapitalistiska företagsamheten? Är det Förenta staternas mönster som föresvävar högerpartiet? Det vore intressant att få besked i den mycket viktiga frågan. Jag ser att det är flera högermän efter mig på talarlistan, och jag väntar att de skall beröra denna principiella sak.

Högerns partisekreterare har troligen rört vid pudelns kärna. Det handlar i själva verket om motsättningen mellan dem som vill att samhället skall ha tillräckliga resurser för att klara alla de krav som ställs under den moderna teknikens och den nutida utvecklingens förhållanden, och dem som vägrar samhället de nödvändiga resurserna. Denna fråga är som sagt principiell, men den har en klassmässig grundval. De som vägrar att ge samhället tillräckliga resurser att bekämpa nöden, trygga sysselsättningen och ordna en tillfredsställande utbildning, företräder samtidigt klasserna av förmögna och högre inkomsttagare.

Förutsättningen för att medborgarna skall ha något inflytande över samhällsangelägenheterna är att det finns resurser att använda. Man måste vara bestämt för att stat och kommun har nödvändiga medel för sin verksamhet — även om skalkar lockar med förslag om skattenedsättning för den ena eller andra gruppen. Det handlar från högerns och folkpartiets sida om en ansvarslös och demagogisk linje. Skulle dessa partier komma i regeringsställning, skulle de driva en skattepolitik av helt annat slag än de nu försökt uttrycka i sina reservationer i bevillningsutskottet.

Det sagda innebär ingalunda att vi på vårt håll godtar allt i regeringens nuvarande skattelinje. Vi anser att skatte-

Ekonomisk debatt

politiken utvecklats i antidemokratisk och reaktionär riktning. Den starka betoningen på de indirekta skatterna har betytt ökade skattebördor för barnfamiljerna och de lägsta inkomsttagarna. Samtidigt har bolagen och de stora för-mögenhetsägarna kommit mycket lindrigt undan.

Vi vill ha en omläggning av skattepolitiken i demokratisk riktning och hoppas verkligen att allmänna skatteberedningen skall framlägga förslag i denna riktning. I motion nr 624 i denna kammare har vi sammanfattat några förslag, vilka vi vill skall beaktas av skatteberedningen. Det gäller förslag av följande natur:

att de huvudsakliga skolkostnaderna överföres från kommunen till staten,

att livsmedlen helt undantas från beskattning,

att den avgiftsfria inkomsten för avgifter till folkpension och sjukförsäkring höjes på angivet sätt,

att schablonavdragen med hänsyn till den införda grupplivförsäkringen höjes med 100 kronor,

att förvärvsavdragen höjes till 4 000 kronor och det s. k. kvotavdraget från 20 procent till 30 procent,

att bolagsskatten återföres till 50 procent av den beskattningsbara inkomsten, samt

att förmögenhetsskatten höjes till genomsnittligt 2 procent.

Bevillningsutskottet har avstyrkt motionen med hänvisning till att en riksdagsskrivelse skulle försvåra allmänna skatteberedningens möjligheter att nå lämpliga lösningar. Det är en argumentering som det är svårt att följa. Utskottet kunde ha sagt att det inte gillar våra förslag — det är en ståndpunkt man kan respektera — men detta ologiska avslagsyrkande inger ingen respekt.

Herr Brandt hänvisade i sitt anförande tidigare i dag till att skatteberedningen är fri att ta upp varje förslag och att dessa förslag kunde framföras där. Men han glömde den lilla haken,

att vårt parti inte har någon representant i skatteberedningen och alltså där inte kan tala för den linje vi vill företräda. Om herr Brandt kan övertala finansministern att komplettera skatteberedningen med en ledamot från vårt parti, finns förutsättningar för att hans resonemang skall vara giltigt, i annat fall hänger det i luften.

Jag skall inte här ingå på någon utförlig motivering för vart och ett av de ställda kraven. Ett av dem gäller som synes höjning av förvärvsavdraget och kvotavdraget. Här finns en borgerlig reservation, där det också begäres utredning om denna sak. Det är samma yrkande som vi framställt, visserligen inte med lika god motivering, och vi kommer att stödja denna reservation. I övrigt anser vi de samlade borgerliga reservationerna vara uttryck för ståndpunkter som vi icke vill och kan understödja.

Herr talman! Utan längre motivering yrkar jag bifall till motionerna I: 510 och II: 624.

Därefter anförde:

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i reservationer till bevillningsutskottets betänkande nr 45 påyrkat reformatoriska ändringar av skattelagstiftningen, bl. a. i fråga om särskilda skatteskalor för mellanskiktet, ändrade förvärvsavdragsregler för gifta kvinnor, höjning av maximibeloppet för avdrag för underhåll till icke hemmavarande barn och höjning av det skattefria bottenavdraget för folkpensionärer med smärre inkomster.

Utskottsmajoriteten har ställt sig kall-sinnig till samtliga förslag och har visat en stereotyp attityd i sin motivering att förslagen bör anstå tills allmänna skatteberedningen redovisat sina resultat. Vi har tyvärr i riksdagen alltför rik erfarenhet av att utredningar tar längre tid än som beräknats, och vem

Ekonomisk debatt

kan garantera att skatteberedningens förslag resulterar i någon proposition i framtiden? En finansminister har alltid möjlighet att skylla på den samhälls-ekonomiska balansen.

Helt nyligen kunde vi konstatera att författningsutredningen arbetat i tio år, men genomförandet av dess förslag kommer av allt att döma att bli verklighet först under 70-talet, om ens då.

Herr Brandt anförde tidigare i dag att nu gällande bestämmelser erbjuder folkpensionärerna avdragsmöjligheter och att riksskattenämnden kommer att utfärda anvisningar i detta avseende. Frågan är om anvisningarna har stöd i gällande lag. En närmare utredning synes vara nödvändig för en höjning av de skattefria avdragen för folkpensionärer med smärre inkomster vid sidan av folkpensionen.

Förslaget om extra avdrag för nedsatt skatteförmåga avfärdas med en hänvisning till en utredning inom finansdepartementet. Huruvida denna utredning är av teknisk art får man emellertid inte besked om.

Folkpartiet vidhåller kravet på att den nuvarande skatteskalen bör justeras. Detta krav gäller närmast mellan-skikten med inkomster mellan 12 000 och 30 000 kronor. De gällande skatteskalorna för den statliga inkomstsikten har främst täckning av progressiviteten i början av skalen. En brevbärare eller ett skrivbiträde med 12 400 kronor i årslön får i statsskatt betala 2 100 kronor, d. v. s. 17 procent. Om han får ett lönetillägg eller om han skaffar sig en extra inkomst på t. ex. 1 000 kronor, blir marginalskatten på detta belopp 26 procent. Här till kommer den kommunala skatten, vilken i genomsnitt utgår med cirka 15 procent. En befattningshavare med 28 500 kronor i årslön får betala 25 procent i statsskatt och för extrainkomster 41 procent i marginalskatt.

Utformningen av de skatteskalor som uppgjordes vid 1961 års höstriktdag är

inte tillfredsställande. Folkpartiets förslag innebär att skattebortfallet för statsskatten blir 65 miljoner kronor för nästa budgetår samt ytterligare 155 miljoner kronor för därpå följande budgetår.

I kompletteringspropositionen uppvisar finansministern ett överskott på driftbudgeten på 204 miljoner kronor. En konkret redovisning ger en betydligt högre siffra. Med hänsyn till de internationella konjunkturerna, vilka även bör läggas till grund för utvecklingen här hemma, synes det troligt att överskottet i skatteutfallet även för år 1964 kommer att stiga med 4 procent eller kanske med upp till den dubbla siffran. Det finns sålunda utrymme för det folkpartistiska förslaget.

I samband med skatteskalornas problematik tar jag mig friheten att hänvisa till den reviderade nationalbudgeten för 1963. För första gången i det socialdemokratiska partiets historia i regeringsställning — i varje fall under efterkrigstiden — utvisar de indirekta skatterna en högre intäkt än de direkta skatterna. Detta innebär att småfolket och inkomsttagarna i mellangrupperna — såsom jag tidigare berörde — mellan 12 000 och 30 000 kronor får dra ett tungt lass i form av både direkta och indirekta skatter. Det blir löntagarskikten i de aktiva leden över huvud taget och de barnrika familjerna som får den drygaste andelen av omsättningsskatten och de påminnes om detta varje dag genom skatten på livsmedel.

När omsen infördes och sedan höjdes förutsattes det från folkpartiets sida att det direkta skattetrycket avsevärt skulle lättas. Omsen inbringar cirka 3 miljarder kronor för nästa budgetår, och den beräknas sålunda komma att stiga med 200 miljoner kronor.

Herr talman! Finansministern har tillkännagivit sin avsikt att senare föreslå att proposition om slopande av kaffeskatten framlägges till riksdagen. Från u-länderna har framställts krav på ett

Ekonomisk debatt

snabbt undanröjande av de handelshinder i form av tullar, skatter m. m. som särskilt drabbar dessa länders produkter. Från svensk sida bör vidtagas åtgärder för att aktivt medverka till positiva insatser på detta område. I detta läge synes ett svenskt initiativ vara av värde inte minst med tanke på fullföljandet av GATT-förhandlingarna, framhåller finansministern i kompletteringspropositionen.

Kaffet är en u-landsprodukt som i vårt land blivit föremål för hög beskattning. Den särskilda skatten på kaffe inbringar som bekant nära 30 miljoner kronor till statsverket. Oavsett hur det går med GATT-förhandlingarna bör dessa inte inverka på utvecklingen av vår interna skattepolitik. Kaffet är i Sverige belastat med tull, särskild skatt och omsättningsskatt. Den svenska nationaldrycken är sålunda trefaldigt beskattad, medan exempelvis Norge inte har tull eller lyxskatt utan endast omsättningsskatt på kaffe.

Jag vill ställa denna fråga till finansministern: När ämnar statsrådet framlägga förslag till riksdagen i form av proposition om det aviserade sloandet av kaffeskatten?

Enligt referat i radio, TV och pressen skulle denna skatt slopas omedelbart. I januari månad i år väckte jag motion om slopande av denna skatt redan den 1/7 i år. Motionen blev emellertid i bevillningsutskottet bordlagd till hösten. När det gäller tullarna på kaffe, te, kakao o. s. v. innehöll denna motion även ett yrkande om utredning angående importen från de tropiska länderna. Vad jag främst syftade till med denna motion var att poängtera att det bästa sättet att hjälpa utvecklingsländerna är att avlägsna protektionistiska och handelspolitiska hinder. Det är på denna väg vi främst kan hjälpa utvecklingsländernas folk. På detta sätt kan levnadsstandarden successivt förbättras i dessa länder. Propån om kaffeskatten och u-länderna skiljer sig något från da-

gens debatt, men frågekomplexet har mycket intressanta skatteaspekter.

Jag ber, herr talman, få instämma i det yrkande som tidigare gjorts av herr Gustafson i Göteborg.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Den kompletteringsproposition som vi nu diskuterar innebär ju förslag till riksdagen beträffande beskattningen av det svenska folket under det kommande budgetåret. Det är ju inte något litet belopp som det här är fråga om. Det är ett belopp avseende staten på inte mindre än 18 209 miljoner kronor.

Jag tror att om man gör en liten tillbakablick i dag, måste man konstatera, att det är rätt farligt att ställa för mycket pengar till finansministerns förfogande. Det har emellertid visat sig, att trots det stora skattetillskott som finansministern fick genom införandet av varuskatten — detta belopp beräknas ju till inte mindre än 3 000 miljoner kronor för det kommande budgetåret — uppstår det för det kommande budgetåret ett lånebehov enligt finansministerns beräkningar på 1 000 miljoner kronor. Detta lånebelopp beräknar han för det kommande budgetåret till 2 000 miljoner kronor. Man kan därför av detta dra den slutsatsen, att finansministern redan nu befinner sig i exakt samma situation som innan varuskatten infördes. Vi skall då lägga märke till att de små justeringar som gjordes i fråga om den direkta beskattningen i samband därmed, genom inflationen genast inhämtats, så att vi nu är i det läget, att vi har ett lika hårt skattestryck när det gäller den direkta beskattningen. Därtill kommer varuskatten.

Ser man på framtiden är det tyvärr på det sättet, att man måste konstatera att industriproduktionen inte har ökat i beräknad takt. Jag tror det är ytterligt angeläget att så sker i fortsättningen, alldenstund det är industriproduktionen som utgör den stabila basen för

Ekonomisk debatt

ett fortsatt framåtskridande. Jag tror inte att vi blir hjälpta genom att man på serviceområdet i allt större utsträckning får en produktionsökning, medan däremot industriproduktionen går tillbaka.

Man frågar sig då vad detta kan bero på. Framför allt är det väl den eftersläpning som vi har kunnat märka då det gäller investeringarna inom industrien. Vad beror då detta på? Jag tror för min del att just frånvaron av tillräckliga självfinansieringsmöjligheter för industrien har skapat en hel del problem, och det är väl också så, att den allmänna kontrollen över kapitalmarknaden har medfört att det i dag inte finns ett tillräckligt riskkapital. Jag tror emellertid också att beskattningen, som har blivit allt hårdare och hårdare på såväl fysiska personer som i viss mån bolag, har spelat en stor roll.

Vad som i denna situation skulle vara allvarligt är ju om man inte har en tillräcklig tro på framtiden. Alldeles speciellt är det väl enmans- och familjeföretagen som med den nuvarande politiken har svårt att överleva. Detta är allvarligt med tanke på att det är dessa företag som har utgjort en utomordentligt fast grund för hela vårt ekonomiska system. Därför är det också angeläget att man försöker se till att det blir sådana förhållanden på beskattningsområdet, att dessa företag har möjlighet att överleva. Herr Sträng sade för en stund sedan i denna talarstol, att enligt hans bedömande skulle de stora och effektiva företagen komma att överleva. Man har anledning att i detta sammanhang fråga vilka företag det är som finansministern menar. Menar han statliga företag, tycker jag det vore på sin plats att vi finge reda på det, så att vi vet vad vi talar om. Vi inom högerpartiet vågar att acceptera en sådan utveckling. Vi vill till varje pris försöka att slå vakt om den mindre företagsamheten både när det gäller distributionen

och produktionen, då vi tror att denna småföretagsamhet har en så stor betydelse då det gäller den fortsatta höga standarden för vårt folk.

Det är alltså detta förhållande som är bakgrunden till alla de olika förslag, som vi från högerpartiet har ställt på företagsbeskattningens område under denna riksdag liksom tidigare. Vi har t. ex. krävt rätt till avsättningar till olika fonder — självfinansieringsfonder, pensionsfonder och annat — vi har krävt nya regler om större avskrivningsrätt för byggnader, maskiner och inventarier och rätt till högre avskrivning på varulager. Vi har även aktualiserat frågan om arvsskatten, dubbelbeskattningen på utdelningen av aktier, dubbelbeskattningen också i den mån som förmögenhetsskatten inte är avdragsgill, och vi har begärt borttagande av elskatten. Alla dessa åtgärder är ju tillkomna just för att man på ett bättre sätt skall kunna skapa möjligheter för denna del av svenskt näringsliv att överleva.

Vi har under de senaste åren haft en löneinflation på 10 å 11 procent, och det är klart att det i längden inte går an att ha inkomstökningar på 10 å 11 procent, svarande mot en produktionsökning på endast 3 å 4 procent. Det är detta som är det allvarliga, som vi måste ta hänsyn till vid våra framtidsbedömningar. Då kan man ställa sig frågan: Har statsmakterna något ansvar härför? Ja, jag vågar bestämt hävda, att de har det, framför allt genom den hårda beskattningen, som särskilt drabbar fysiska personer. Detta är en sak som driver beskattningen i höjden. Jag kan också hänvisa till ett sådant beslut som det vi fattade här för några veckor sedan och som innebär en treprocentig höjning av löneläget från den 1 juli i år genom att vi har förlängt semestrarna.

Nu är ju situationen den, att den som framför andra tjänar på dessa lönestegringar är finansministern, beroende

Ekonomisk debatt

på det progressiva skattesystem som vi har, alldenstund han får en allt större del av de växande inkomsterna i form av skatter som går tillbaka till staten. Det progressiva skattesystemet medför också att man utan att några som helst beslut fattas i riksdagen får skatten höjd när man kommer upp i allt högre och högre progressivitet. Men det är också på det sättet, att framför allt ortsavdraget förlorar i värde i den mån som penningvärdet förändras, och det är också därför som vi från högerpartiet kraftigt har krävt en indexreglering av såväl skatteskallorna som ortsavdragen för att därmed kunna bevara dessas värde i händelse det blir en inflationistisk utveckling.

Nu säger bevillningsutskottets majoritet, att detta helt enkelt inte är möjligt. Det förvånar mig att man är beredd att fälla detta omdöme om förslaget redan innan man har gjort någon som helst prövning.

Vi från högerpartiet har även i år aktualiserat en skattefråga, nämligen frågan om skattefrihet för inkomster som uppkommer genom att människor åtar sig vård av sjuka eller gamla personer i hemmen. Vi har såsom ett försök tänkt oss att man skulle maximera beloppet till 1 500 kronor. Vi har gjort det av den anledningen, att det råder ett trängande behov av just sådan vårdpersonal och att man i den situationen måste försöka alla möjliga medel. Vi har för vår del ansett att man med tanke på det utomordentligt angelägna ärende som vi är ute i kan göra detta avsteg från vad som i annat fall skulle kunna anses rimligt och riktigt när det gäller beskattningssystemet. Vi tror att det finns en ingalunda föraktlig arbeidskraftsreserv ute i vårt land som på detta sätt kan komma fram.

Vad som för oss var mest intressant att höra när herr Sträng gjorde sin bedömning av de olika budgetförslagen var att han kom fram till slutsatsen, att denna åtgärd skulle innebära ett skatte-

bortfall för staten på inte mindre än 40 miljoner kronor. Vår gode finansminister har dock fullständigt missuppfattat hela denna fråga — det kan aldrig bli något skattebortfall här, alldenstund det är fråga om helt nya inkomster som människor skulle förskaffa sig på grund av att detta arbete skulle vara skattefritt. Sålunda kan det inte bli något skattebortfall.

Det budgetalternativ som från högerens sida har lagts fram skall jag be att något litet få kommentera med hänsynstagande till de uppgifter som finansministern lämnade före middagspausen. Man måste givetvis se alla dessa förslag som vi har framställt under hela riksdagen såsom en enhet. Jag vill endast ange några siffror som kommer att visa att den försämring av budgeten som härigenom uppkommer är ytterligt blygsam.

Inkomstminskningarna för ett helt budgetår — jag skall ta samma år som finansministern och jämföra med hans siffror för budgetåret 1964/65 — blir följande: Ortsavdragen för barnfamiljerna innebär ett skattebortfall på 300 miljoner kronor, ortsavdragen för folkpensionärerna gör ett skattebortfall på 45 miljoner kronor, förvärvsavdraget innebär en minskning med 12 miljoner kronor, sloandet av energiskatten på elkraft utgör ett bortfall på 100 miljoner kronor och skatten på brännolja, begagnade traktorer, fordonsskatt på bussar, försäkringsavdrag och avskrivning på maskiner och inventarier utgör tillsammans 60 miljoner kronor; det är alltså ett sammanlagt belopp på 517 miljoner kronor.

Dessutom har vi under denna riksdag föreslagit utgiftsökningar som under ett budgetår skulle komma att uppgå till 57 miljoner kronor. Det blir alltså här en totalsumma på 574 miljoner kronor.

Men mot detta måste man också ställa de andra förslag som vi har ställt och som innebär förbättringar av budgeten. Där har vi inkomstökningar som för ett

Ekonomisk debatt

helt budgetår skulle komma att uppgå till 102 miljoner kronor. Vi har också föreslagit utgiftsminskningar, vilka på ett helt budgetår skulle komma att uppgå till 378 miljoner kronor. Detta gör ett sammanlagt belopp på 480 miljoner kronor. När man ställer detta belopp, 480 miljoner kronor, emot de 574 miljoner kronorna, innebär det enligt vårt förslag en försämring av budgeten med ett belopp på 94 miljoner kronor. Detta är ju en utomordentligt liten och blygsam siffra, som mycket väl kan täckas bara inom felmarginalen i budgeten. Det är sålunda en budget som ingalunda innebär några som helst farliga konsekvenser för vårt penningvärde, och det finns en reell bakgrund till förslagen.

Jag ber nu, herr talman, att få instämma i de yrkanden som tidigare har ställts av herr Nilsson i Svalöv, nämligen innebärande bifall till reservationerna I, II, IV, VII, XI, XII, XIII och XV.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! I kompletteringspropositionen presenteras regeringens syn på frågan hur den framtida ekonomiska politiken bör utformas. De synpunkter som ligger bakom det framlagda förslaget har i dag diskuterats här i kammaren.

Jag tror att det kan vara nyttigt att se litet närmare på de alternativ till regeringspolitiken som föreligger. Jag tänker då särskilt på det program som högerpartiet presenterat och som innehåller dess syn på hur den framtida politiken bör utformas. Det kan vara bra att på det sättet få konkret fastslaget hur ett parti vill ha det, ty då blir det möjligt att jämföra den ideologiska inställningen och även den praktiska utformningen av huvuddragen i den ekonomiska politik, som ett av de ledande partierna vill föra som alternativ till regeringspolitiken.

Herr Ohlin gav oss i dag i tolv punkter folkpartiets program när det gäller den ekonomiska politiken. Högerprogrammet är utformat på liknande sätt men det är begränsat till elva punkter, där man presenterar hur man vill förbättra villkoren för företagsamheten.

Det intressanta i beskedet om högerprogrammet är hur man försöker åstadkomma en återgång till tidigare förhållanden. Under några år har man försökt närma sig folkpartiet och centerpartiet, men man har inte rönt någon större förståelse för sina närmanden. Jag bortser här från de inledande avsnitten i programmet; de bör kanske främst kommenteras från folkparti- och centerpartihåll, d. v. s. av dem som varit föremål för samarbetsförsöken. Det är de ekonomiska avsnitten i högerprogrammet som det i detta sammanhang kan vara av intresse för oss andra att titta litet närmare på.

Man har tidigare i dag här i debatten talat om den »spindelvävssocialism» som man vill undvika, men det säges i programmet att man på borgerligt håll inte bör föra en politik där man i efterhand godtar det ena stycket efter det andra av en socialdemokratisk politik eller rent av springer förbi socialdemokraterna på vägen mot socialismen. Vi förstår att det för högerpartiet kan vara irriterande med de överbud som folkpartiet presterar i den riktningen.

Men det problem som högerpartiet ställer upp är följande: Om vår ekonomi utvecklar sig i gynnsam riktning inträder en stor förmögenhetsökning; vilka skall då bli ägare till de stora förmögenhetsvärden som vi gemensamt skapar? Skall det bli det allmänna, skall det bli ett fåtal maktkoncentrationer eller skall det bli alla medborgare? Högerpartiet lanserar som sin riktlinje det fria oberoende ägarsamhället. Man talar om att var och en skall få möjlighet och frihet att bestämma, att få inflytande genom förmögenheten och

Ekonomisk debatt

därigenom medbestämmanderätt. Som motsats till detta oberoende ägarsamhälle ser man ett samhälle som en fransk författare skildrat för mer än ett sekel sedan — det finns alltså aktuell bakgrund till högerns program. Sedan man citerat detta hundraåriga franska aktstycke, fortsätter man på följande sätt i sitt program: »Med denna utveckling för ögonen» — d. v. s. den utveckling som denne fransman skildrat för 100 år sedan — »är det som högerpartiet lägger fram sitt alternativ till den socialistiska politiken».

Man vill hindra den fortsatta koncentrationen av egendom i det allmännas ägo. Man vill över huvud taget sprida ägandet. Koncentration av ägande och ekonomiskt inflytande hos några få enskilda ter sig för den moderna konservatismen inte mer tilltalande än koncentrationen till staten. Det är ju intressant att högerpartiet på detta sätt angriper de stora företagen, de stora företagsgrupperna inom den svenska ekonomin och jämför dem med socialism — på grund av att de skulle utgöra lika stora vådor för samhället. Det är väl bara fråga om hur det skall bli möjligt för högerpartiet att i praktiken förverkliga sitt program på denna punkt. Det är nu så många år sedan vi regelbundet år efter år fick motioner, på vilka hela högerpartiledningen stod som undertecknare. Dessa motioner gick ut på att man skulle sprida äganderätten till inte bara de statliga företagen utan också de enskilda. Högern står sålunda på denna punkt på traditionell grund. Det är bara det att dessa motioner upphörde att komma de senaste åren. Nu är väl detta ett tecken på att de skall återkomma i fortsättningen. I dessa motioner stod, att man skulle sprida äganderätten också av de enskilda företagen, men i slutklämmen stod aldrig annat än att man skulle sprida äganderätten till de statliga företagen. De skulle säljas ut.

Nu propagerar man för dessa saker

igen, och det kanske kan vara lättare för herr Heckscher som partiledare att föra det resonemanget än det kan bli för högerpartiets kassaförvaltare, som skall gå ut och tigga pengar till högerpartiet och där man inte undviker de stora företagsbildningarna när det gäller att få stöd för sin verksamhet. Det kanske inte blir lika lätt i fortsättningen att förverkliga programmet som att skriva det.

Den ideologi som man förut hänvisade till med sådan beundran var Adenauers Volksaktie-ideologi. Om den nu skall spridas till att gälla även enskilda storföretag, är det kanske inte så lätt för högerns egen finansiering för framtiden. Men på den punkten är väl högerns »Besked» inte avsett att någonsin bli realiserat? Det blir väl på den punkten som det har varit i de tidigare högerpartimotionerna; man glömmar av det, när man kommer till slutklämmen av sin motion. Man skall — enligt högerns »Besked» — inte bara äga egendom, utan minst lika viktigt är det inflytande som följer med det personliga ägandet. Man skall sprida ägandet så att mångdubbelt flera än nu får tillfälle att äga aktier.

Då uppkommer emellertid frågan: Om man sprider aktierna, sprider man onekligen egendom. Så långt är högerpartiets »Besked» riktigt. Men hur skall man åstadkomma det ökade inflytandet? Därom säger partiet ingenting i detta »Besked». Men det gällde att skapa nya människor, inte sådana som är böjda för understötdagaranda, utan det skall vara risktagande i produktionen som skall omskapa människorna. Det skall inte bli den nuvarande typen av löntagare av olika grader, utan det skall just vara detta meddeläggande som är så viktigt just för karaktärsfostran av människorna. Om man äger en aktie, utvecklar man sådana egenskaper som »självständighet», »rättrådighet» och »pliktkänsla». Den »fostrar goda hushållare». Det är rent underbart att man kan

Ekonomisk debatt

åstadkomma så goda resultat med att fördela aktierna bland medborgarna. Man kan gott förstå slutorden, där det heter att »Ågaredemokratin är ett program för det nya välståndssamhället. Den tar vara på och vidareutvecklar välståndssamhällets möjligheter — framtidens möjligheter för var och en i samhället.» Man kanske bara skulle vilja tillägga — i proportion till kapitalinsatsen.

Det är inte så för högern som det är för andra partier att det är småföretagarna som står i skottgluggen, utan det är tvärtom egenföretagaren som är idealet. Han har »vågat satsa sitt kapital, tagit sitt ansvar, satt till sin fritid» för att skapa sysselsättning för andra människor. Man vill bara tillägga, att det finns också löntagare som satsar fritiden och tar ansvar och skapar sysselsättning för andra människor genom sin arbetsinsats i samhället. Jag tycker att det är synd att högerpartiet på detta sätt så kategoriskt skall ta bort alla goda kriterier från löntagarna och bara hänföra dem till sådana som har förmåga att sätta in kapital i rörelsen.

Högerpartiet säger att egenföretagaren framstår som »något av en nyckelfigur», och att »viljan att satsa något, viljan att ta ansvar, viljan att vara oberoende och så långt möjligt slippa vara föremål för omhändertagande är egenskaper som både krävs och skapas» av denna ägardemokrati. Den dynamiska utvecklingen av näringslivet kräver en ständig ström av företagsamt folk som vill starta egna företag. Först då löntagaren sätter upp egen butik eller egen reparationsverkstad blir han av litet högre klass, får litet högre karaktär, och intar denna nyckelställning i ekonomin som egenföretagare.

För oss andra kvarstår den viktiga arbetsuppgiften att samhället skall fungera. Ekonomin måste fungera, industrien måste fungera, och vi vet av erfarenhet att utvecklingen på många områden kräver en koncentration av ar-

betsinsatser och kapital långt utöver vad den enskilde företagaren har förmåga att åstadkomma.

Vad skall vi göra? Vi får tyvärr en massa löntagare som saknar dessa goda karaktärsegenskaper som egenföretagaren har, men vi får väl dras med dem så länge även om det är mot högers inställning där det är egenföretagaren, som är nyckelfiguren. Men hur kan vi i vår ekonomi för de närmaste årtionden sätta upp egenföretagaren »som en nyckelfigur», när vi vet att det viktigaste problemet i vår ekonomi och inom vår industri är att skapa tillräckligt stora enheter för att vi skall kunna motväga de framstötter som kommer från den europeiska och den amerikanska marknaden och kanske också vid ett senare tillfälle från den ryska marknaden, där storföretag med effektiv produktionsutrustning kommer att bli våra svåraste konkurrenter? De blir konkurrenter inte bara för våra varor utan för vår sysselsättning och framtida levnadsstandardsstegring. Vem har råd att satsa på den forskning som behövs för de moderna kemiska och elektrotekniska industrierna? Sannerligen inte egenföretagaren. Vi måste arbeta gemensamt för att lösa de gemensamma uppgifterna. Det som tycks vara stora enheter för oss i detta land är små enheter i jämförelse med vad som finns i andra länder. Det som är en märkbar koncentration här, är en relativt liten företagsgrupp, när vi jämför den med andra företag på den internationella marknaden.

Problemet för oss i detta lilla land är att kunna bygga upp konkurrenskraftiga enheter, som kan hänga med i den moderna tekniken och klara den moderna distributionens krav. Det är i konkurrens med de amerikanska kedjeföretagen, som bygger in sig i den engelska och tyska handeln och även börjat att så smått bygga in sig här, som egenföretagaren skall arbeta. Det är dessa internationella kedjor som de små

Ekonomisk debatt

företagen skall konkurrera med och där de oftast inte lyckas.

Om vi sätter vårt hopp enbart till egenföretagaren och gör honom till vad högern kallar en nyckelfigur satsar vi på fel häst. Högern vet mycket väl att en av avsikterna med europamarknaden just är att bygga upp stora, konkurrenskraftiga företag på den europeiska marknaden, vilka har chans att klara sig mot konkurrenter i både öst och väst. Hur kan högern då vända sig till den svenska publiken och servera en tolkning av utvecklingen som är sentimentalt riktig men som realistiskt är så oriktig som denna som här presenteras? Det saknas inte plats för egenföretagare och småföretagare med både 10, 20 och fler anställda. Det finns plats för den sortens företag också, men i spetsen för forskningen och de nya industrierna går de stora företagsenheterna.

Den kemiska industriens nyskapelser kostar 200 miljoner kronor per företag. Den elektrotekniska industriens företag är inte billigare. En oljekemisk industri är ännu dyrare. Så är det på område efter område. Järnindustriens utbyggnad är heller inte något som lämpar sig för egenföretagaren att försöka sig på. Men genom att dessa stora enheter finns behövs serviceföretag, underleverantörer, handelsföretag och andra som kan beredas utrymme tack vare att de stora företagen existerar och utvecklas. Men »nyckelfigurerna» är då de stora företagen och följdfigurerna blir de små företagen som får chansen att komma fram vid sidan av de stora.

Det är inte här frågan om vilken sentimental inställning man har till det ena eller det andra, och inte ens om att räkna ut huruvida det finns flera valmän i den ena kategorien än i den andra. Det gäller för oss att räkna rätt och satsa på en utveckling som har framtiden för sig och inte lura på medborgarna en felaktigt ekonomisk företagspolitik.

Man säger i högerprogrammet att vi

skall öppna våra dörrar för den internationella konkurrensen. Hur skall våra småföretagare, våra sönderbrutna statliga och privata företagsgrupper — jag antar att man också skall bryta sönder konsumentkooperationen och jordbrukskooperationen, ty det är väl också en sådan där koncentration som skapar olämpliga människor med dålig karaktär — klara sig när man öppnar dörren för Europas effektiva industrier, där man byggt ihop tyska och franska industrier till en enhet?

Det heter vidare att man kan bygga ut näringslivet genom lån eller genom självfinansiering, men att det är fel att dessa två finansieringsformer i dag skall vara nästan allenarådande och att den tredje möjligheten satts ur spel genom den ekonomiska politiken. Den tredje möjlighet vilken man rekommenderar från högerens sida, är att genom aktieteckning få människorna att satsa pengar i företagen. Det finns emellertid inget förslag hur man skall realisera det tredje alternativet. Men det finns däremot ett elvapunktsprogram om hur man skall realisera ett av de andra alternativen, nämligen det som syftar till att öka självfinansieringen för egenföretagaren, så att han skall få mer pengar. Något elvapunktsprogram för hur löntagarna skall komma in genom den tredje möjligheten finns däremot inte. Det har kanske inte varit avsikten att detta skulle förverkligas?

För att underlätta, säger man på ett annat ställe, spridandet av äganderätten och skapa möjligheter till inflytande, skall människor få köpa en aktie — tonvikten skall väl ligga på *aktie*, inte på *en*. Då gäller tydligen något av det som herr Hjalmarson för några år sedan talade för, nämligen att vi skall sälja ut aktier så billigt som möjligt i så små enheter som möjligt. Man säger nu så här: »I dag ligger det inom det möjligas gräns för praktiskt taget var och en att köpa en eller flera aktier. Aktien kostar bara fjärdedelen av en TV och

Ekonomisk debatt

mycket mindre än en radiogrammofon.» Mig veterligt kan man i dag på börsen köpa aktier som kostar 21,50 kr. Det betyder att en TV enligt högerns matematik skulle kosta 86 kronor. Jag vet inte att man kan köpa en TV-apparat för 86 kronor. Det måste väl vara någon felräkning i högerprogrammet? — i så fall en av de mindre felräkningarna.

»Den moderna konservatismen är också beredd att fördomsfritt diskutera andra möjligheter att sprida det ekonomiska inflytandet, att realisera en verklig ekonomisk demokrati», står det på en punkt. Men tyvärr är stycket slut med det. Det står inte i programmet hur man skall förverkliga denna ekonomiska demokrati och sprida det ekonomiska inflytandet. Det kanske kommer ett nytt »Besked» vid tillfälle?

Vad det gäller för oss i vårt samhälle är att kunna följa med i utvecklingen. Vi kan inte, som vi kunnat göra förut, räkna med att krigsårens fördelar för oss skall fortsätta att finnas hur länge som helst under efterkrigstiden. Vi kan inte räkna med att hålla en lönenivå i detta land, som ligger 50 procent högre än den gör i kontinentens industriländer, om vi inte ligger före dem tekniskt. Vi har kunnat ligga tekniskt före dessa länder på grund av kriget och dess härjningar. Under hela återuppbyggnadstiden, som inom många branscher varade ett och ett halvt decennium, har det funnits möjlighet för oss att sälja så fort konjunkturerna varit goda. Efterfrågan har varit stor, kapaciteten har inte varit utbyggd på kontinenten.

Nu är den tiden förbi. Många av de stora industribranscherna där nere har nu överkapacitet. Går konjunkturerna upp en aning, är det inte en efterfrågan på våra produkter som automatiskt uppstår — inom järnindustrien, för att bara nämna ett exempel — utan man ökar kapacitetsutnyttjandet inom de egna industrierna. Vi kommer inte automatiskt in, när tiderna är som bäst. Vi

måste på ett helt annat sätt förbereda, planera och ta vara på de fördelar vi har i olika avseenden, vi måste utveckla vårt näringsliv i så förnuftiga banor som möjligt.

Det är därför glädjande att man i kompletteringspropositionen, när det gäller den ekonomiska långtidsplanering som man satt i gång med, tar upp dessa problem om näringslivets utveckling, om hur tjänster av olika slag spelar en allt större roll inom samhälls-ekonomien och om hur det blir allt nödvändigare för oss att driva rationaliseringstanken också på andra områden än just inom industriföretagen. Det gäller att rationalisera distributionen, kontoren och den offentliga sektorn. Det gäller att kunna mäta effektiviteten inom den offentliga sektorn för att kunna länka in verksamheten i så rationella former som möjligt.

I kompletteringspropositionen framhålls också hur vi får konkurrens inte bara från de effektiva industriföretagen i närbelägna länder, utan även hur den fortsatta industrialiseringen i de tidigare underutvecklade länderna kommer att skapa en slagkraftigare produktion i de länderna — en produktion som inte bara gör det svårare för oss att exportera till dem utan också gör det svårare för oss att sälja på marknader, som ligger betydligt närmare oss, eftersom vi realistiskt bör räkna med att de länder som nu börjar industrialisera sig ute i världen också börjar kunna sälja till Europa.

Allt detta gör att vi måste se till att skapa ett effektivt näringsliv. Den enkla linje som högern valt, då man talar om att ensamföretagaren är nyckelfiguren, håller inte. Vad skall vi sätta i stället? Vi får försöka få fram den nödvändiga finansiella koncentrationen, den nödvändiga industriella koncentrationen, den nödvändiga kommersiella koncentrationen. Men vi skall samtidigt hålla en tumme på ögat på dessa storföretag som vi måste ha. Men det skall inte

Ekonomisk debatt

åstadkommas på det sätt som högern säger sig vilja, nämligen genom att slå sönder koncentrationen och sprida ut den till ensamföretagare — vilket är högerns ideal — utan vi måste få dessa stora företagsbildningar att själva hålla varandra i schack.

Det betyder att vi måste ha en konsumentkooperation som är effektiv, vi måste ha en producentkooperation och vi behöver ha Wallenbergsgruppen, Johnsongruppen och en effektiv statlig företagsgrupp, och dessa stora enheter bör kunna balansera varandra. En tävlan mellan olika företag och företagsformer står det i det socialdemokratiska partiprogrammet att man skall ha, inte att man skall slå sönder företagen på det sätt som högern så naivt föreslår. Denna tävlan mellan olika företag och företagsformer kan ge oss ett effektivare näringsliv. Men det ligger en fara — så långt har högerprogrammet rätt — i koncentration av makt. Men vi kan inte komma längre, om vi skall gå den förnuftiga vägen, än att se till att det blir balans mellan olika ekonomiska maktcentra i detta land.

För ögonblicket är det relativt goda konjunkturer. Vissa branscher har svårigheter. De investerar inte så mycket, ty de har svårt att sälja. Men samtidigt vet vi att om några år bör svårigheterna vara överståndna. Då skall företagen kunna sälja. Men om de under dessa mellanliggande år uppträder på det sätt som företagen gjorde före det socialdemokratiska regeringstillträdet för 30 år sedan och som återopades av herr Ohlin, då de i många år underlät att investera på grund av att de inte hade pengar, då skulle vi efter någon tid stå med ineffektiva företag. Dessa ineffektiva företag skulle alltså ta upp konkurrensen med Europamarknadens nybildade jätteföretag, som då har ett tekniskt gott utgångsläge och kanske fritt har släppts in på den svenska marknaden. Skall vi ha en chans att klara vårt näringsliv *då*, gäller det att investera

nu. Maskinanskaffningen måste upprätthållas. Även om det för den enskilde företagaren inte är så lönande för ögonblicket, måste det ske för samhällsekonomiens skull på längre sikt.

En möjlighet som jag talat för tidigare är att inte bara använda investeringfonderna så länge de räcker, utan också när de är slut låta företagen få använda vad jag kallat förskotts-fonder, möjligheter att på förhand sätta av pengar som de i efterhand kan betala. Detta skulle kunna ske inom sådana branscher där arbetsmarknadsstyrelsen och andra kan bedöma att det är nödvändigt att vi behåller våra företag, och det skulle ske oberoende av hur konkurrensen för ögonblicket är. Lusten och möjligheten för närvarande att investera får inte vara det enda avgörande för den långsiktiga ekonomiska politiken. Det måste vara en långsiktig hög investering som skall göra det möjligt för oss att leva vidare efter några år, när gränserna öppnas för skärpt konkurrens.

Det är tyvärr en orealistisk politik som det näst största oppositionspartiet talar för, en blandning av sentimentalitet och taktiska beräkningar av antalet ensamföretagare, en politik som inte tar stor hänsyn till den ekonomiska och industriella utvecklingen i Europa. Jag tror att det skulle vara angenämare både för det partiet och andra partier här i riksdagen, om oppositionen kunde länka in sin kritik och sitt arbete i realistiska banor och inte i dessa småfinurliga banor, som innebär ett återfall i försök som man redan tidigare gjort men gått ifrån såsom misslyckade.

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag uttryckte i mitt första anförande vissa farhågor för att debatten skulle få karaktären av sill-sallad. Dessa farhågor har inte blivit mindre efter det senaste anförandet. Det vore i och för sig frestande att gå in i

Ekonomisk debatt

en studentdebatt av den typ som herr Hagnell lagt upp, men det skulle inte vara särskilt lyckligt om jag gjorde det. Samtidigt måste jag med tacksamhet notera att herr Hagnell omsorgsfullt tagit del av den programskrift som jag hade glädjen att kunna ställa till hans förfogande. Jag måste kvittera hans vänlighet med att visa att jag lyssnat uppmärksamt på hans anförande.

Vad herr Hagnell sade om egenföretagens absoluta underlägsenhet förde min tanke till den koncentrationsteori som framlidne Karl Marx för något över 100 år sedan presenterade och som utvecklingen sedan visade vara lika felaktig som jag är övertygad om att herr Hagnells teori i detta fall kommer att visa sig vara.

När det gäller det inflytande som den enskilde aktieägaren kan utöva skall jag nöja mig med att hänvisa till sidan 18 i den skrift som herr Hagnell i övrigt så utförligt citerade. Jag tror att han där hittar svaret på sin fråga.

Vad slutligen beträffar detta att vi nu bara diskuterar förslag om försäljning av aktier i statliga företag, så kan det möjligen ha ett visst samband med att vi befinner oss i riksdagen. I varje fall enligt nuvarande regler och nuvarande praxis är det i riksdagen möjligt att fatta beslut om vad som skall ske med statliga företag men inte om någon motsvarande aktieförsäljning i de enskilda företagen.

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte vad högerledaren har emot att diskutera det nysammanställda högerprogrammets principer. Det kan vara bra att ha principerna klara, när man går in på en detaljdiskussion. Då vet man vilka huvudlinjer ett parti följer. Det finns väl i dessa dagar ett visst behov av att diskutera de principerna eftersom vi, sedan herr Heckscher tillträtt sitt parti-

ledarskap, haft en period då högern försökt närma sig både folkpartiet och centerpartiet. Det nya »Beskedet» — »Detta är högerpartiet», handlar om de borgerliga samarbetsförsök som högern inlett. Högern går nu ifrån taktiken att försöka krypa nära folkpartiet och börjar bygga upp en egen linje. Jag har tagit upp de avsnitt i programmet, som jag bedömt vara av intresse för dagens ekonomiska debatt.

Det inflytande en person som har 1 aktie skulle få känner man till. Jag har själv suttit med en aktie i handen på ett av de största företagens bolagsstämmor. Man har inget inflytande. Det är riktigt, som det står på sidan 18 och som herr Heckscher åberopat, att man kan begära upplysningar, man kan framställa förslag och kanske rent av få förslagen antagna — om andra aktieägare tycker likadant. Men om de inte gör det, om de få som har makten i sina händer tycker något annat, betyder det inte något vad 1 bland 100 000 tycker. Jag har provat den vägen och rekommenderar den inte för demokratin.

Då frågar man i högerprogrammet: Vilket inflytande har en vanlig svensk medborgare över svenska folkets egen järnväg? Där kommer vi emellertid in på helt andra former. Om vi sprider äganderätten till företagen så mycket, att alla äger en aktie kommer alla att ha en röst. Det blir då samma förhållande som i dag råder i det svenska samhället. Då kommer vi fram till ett representativt system likadant som det parlamentariska systemet för de politiska frågorna. På den vägen har man också inflytande över järnvägen men inte över de stora enskilda företagen.

Det går att i en parlamentarisk lagstiftande församling diskutera lagar som avser ett spridande av äganderätten till de stora företagen och ett söndersläande av maktkoncentrationen på det ekonomiska området, om högern nu plötsligt vill detta.

Ekonomisk debatt

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Min replik var inte på något sätt förestavad av ovilja mot att diskutera principer, möjligen av en viss hänsyn till kammarens tid.

Vad beträffar de dystra erfarenheter som herr Hagnell gjort, när han som ägare av en aktie framställt förslag på en bolagsstämma, vet jag inte närmare vad han har föreslagit. Jag gör endast den reflexionen att det naturligtvis i det fallet liksom i så många andra spelar en viss roll vilka förslag man framlägger.

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Det beror också på *vem* som har aktieinnehavet på bolagsstämman.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! I diskussionen tidigare i dag gav finansministern, tycker jag, en skräckskildring av de »överbud» som bl. a. folkpartiet skulle ha framlagt. Jag fick emellertid det intrycket av hans senaste replik att han glädjande nog var villig att med 800 miljoner minska den siffra han ursprungligen hade kommit till. Om man nagelfar de olika förslag vi framställt om skattelättnader och skattejusteringar kommer man fram till ganska rimliga siffror. Det rör sig inte om något överbud, utan det kanske mera är en fråga om mindre belopp, om man tar hänsyn till de stora summor som budgeten rör sig om. Jag tror att debatten skulle vinna betydligt på om det användes färre överord och om man höll sig till mera realistiska siffror. Från folkpartiets sida är vi i varje fall fullt på det klara med att våra förslag inte innebär någon överbudspolitik, och de siffror som här har nämnts av finansministern anser vi vara fullständigt felaktiga även om herr Sträng prutar 800 miljoner.

Jag skall sedan övergå till att säga några ord om reservation IX i bevillningsutskottets betänkande nr 45.

De motioner som vi från folkpartihåll framlagt om en ökning av förvärvsavdraget för gift kvinna har avstyrkts av utskottet, som bl. a. hänvisar till att vissa skattskyldiga genom ett förhöjt avdrag skulle få skatteförmåner.

För närvarande är förvärvsavdraget maximerat till 2 000 kronor inkluderande bottenavdraget om 300 kronor. Detta medför att förvärvsavdraget maximerats vid en inkomst av 8 500 kronor, då avdraget får utgöra högst 20 procent av inkomsten. I folkpartimotionerna I:14 och II:16 har yrkande framställts att avdraget höjes till maximum 4 000 kronor och att procenttalet höjes från nuvarande 20 procent till 25 procent. Detta innebär att den nuvaran högsta inkomst, för vilken maximalbeloppet kan nyttjas, 8 500 kronor, höjes till 14 800 kronor. Detta är ju en rätt normal inkomst numera, och sedan likalönsprincipen blivit accepterad är det även för kvinnor en relativt vanligt förekommande inkomst.

Förvärvsavdraget bedömer vi som en så betydande stimulans för att få ut ytterligare arbetskraft på marknaden att det är värdefullt om beträffande detta avdrag generösare bestämmelser kunde införas. Vid genomförande av förslaget skulle skattebortfallet kunna uppskattas till 30 miljoner kronor om året, men man får då ta i betraktande den inkomstökning som uppkommer genom att ytterligare förvärvsarbetande kommer ut i arbetslivet. Eftersom man vet att redan ett så måttligt antal som ytterligare 5 000 personer i förvärvslivet ger staten skatteinkomster i storleksordningen 15—25 miljoner kronor, så bör det vara realistiskt att bedöma att en sådan skattelättnad som vi föreslår skall ge en ökning av statens skatteinkomster i stället för minskning.

Bristen på arbetskraft inom vissa speciella kvinnliga yrken är besvärande, och denna arbetskraft har åsamkat samhället stora kostnader i utbildning som nu samhället ej kan dra nytta av i den

Ekonomisk debatt

utsträckning som vore önskvärd. Det är uppenbart att det inte kan vara lockande för en kvinna att ta ett förvärvsarbete, om kostnaderna i hemmet plus skatten tar så stor del av inkomsten att lönsamheten helt försvinner. Det måste vara lönsamt om man skall få folk att påtaga sig ett extra förvärvsarbete förutom hemmets skötsel, vilket en kvinna får taga ansvar och merarbete för, även om hemhjälp finns. Det är just de inkomstskikt inom vilka det föreligger största bristen på arbetskraft som många gånger anser att kompensationsen är för dålig för att man skall taga ett arbete utom hemmet.

Bristen på sjuksköterskor sammanhänger delvis med att så många lämnar yrket på grund av äktenskap, och man kan bara konstatera att trots ökad utbildning av sköterskor var nettoökningen av denna grupp lägre 1961 än något år sedan 1948. Att den del som blir kvar av lönen, med hänsyn till skatt och kostnadsförordning i hemmet, ej bedömts vara tillräcklig kan man med fog anta.

En förbättring enligt vårt förslag inriktar sig främst på de lägre inkomstskikten, och när maximeringen ligger vid en inkomst av 14 800 kronor vänder man sig just till de inkomstgrupper där arbetsinkomsten betyder mycket för den enskilde. En stimulans i den riktning vi föreslagit är endast ett steg i riktning att få de merkostnader täckta som åsamkas för intäkternas förvärvande. Någon kompensation som helt täcker merkostnaderna kan det inte vara, då man beräknar merkostnaderna för en tvåbarnsfamilj uppgå till 7 000—7 500 kronor i det fall kvinnan arbetar på heltid utom hemmet. Kompensationen utgör därför i ett sådant fall endast drygt hälften av den verkliga merkostnaden. Kvinnorna är vana att tänka ekonomiskt, och jag tror att den stimulans i avdragsrätten som vi föreslagit kommer att ge oss arbetskraft i en betydande utsträckning.

Förutom den stimulerande effekten måste man även taga hänsyn till rättvisekravet. Har man en utgift för intäkternas förvärvande, så måste det vara rimligt att avdrag får göras inom en vidare gräns än vad som för närvarande gäller, särskilt om denna skattelättnad, som jag tidigare sagt, förmodligen inte ger utslag i att statsinkomsterna blir sämre utan kanske i stället höjer dem.

Jag yrkar bifall till reservationen IX till bevillningsutskottets betänkande nr 45.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Liksom herr Larsson i Umeå skall jag uppehålla mig vid förvärvsavdraget. Vi kanske alla är överens om att avdraget är att betrakta som omkostnadsavdrag. Det är möjligt att de flesta av oss också är ense om att de kostnader för barnens omvårdnad som uppkommer, när föräldrarna har yrkesarbete, är utgifter som är nödvändiga för intäkternas förvärvande och att de därför borde vara avdragsgilla. Ur principiella synpunkter borde det därför vara riktigt att avdrag finge medges för de verkliga kostnaderna.

Detta är förslag som vi från högerhåll fört fram under ett par år och vi har återkommit därmed i år också. Vi anser att det självfallet är svårt att renodla den principen. Ur taxeringstekniska synpunkter måste man ha ett visst schablonavdrag, men det bör kompletteras med rätten att göra avdrag för styrkta merkostnader. Bevillningsutskottets socialdemokratiska majoritet säger att förvärvsavdragets natur av schablonavdrag bör bibehållas utan undantag. Man konstaterar detta men ger ingen rimlig förklaring till varför så bör vara fallet. Inom högerpartiet har vi klart för oss att frågan om utformningen av förvärvsavdraget inte endast är ett bolande med siffror, inte endast innebär

Ekonomisk debatt

att det ena partiet skall försöka bjuda över det andra tills man får se vem som kommer högst.

Frågan om förvärvsavdraget innefattar något mycket mera väsentligt. Vi har talat mycket om att oppositionens uppgift skulle vara att motverka fortsatt socialisering. Också i fråga om familjepolitiken fortgår en socialiseringsprocess. Om finansministern varit här, skulle jag kunnat ge honom ett exempel på den »spindelvävssocialisering» som han sade sig inte känna till. Jag har i färskt minne de diskussioner som ägde rum för ett par veckor sedan, när vi talade om ökad daghemssubventionering. De socialdemokratiska talare som engagerade sig i debatten hade idel rösor att ge statsrådet Ulla Lindström för hennes förslag om ökad subventionering av daghem. De konstaterade med glädje att detta säkert skulle bidra till att gifta kvinnor i större utsträckning sökte sig ut på arbetsmarknaden. Ingen sade att de 25 miljoner man anslog för detta ändamål skulle vara överloppspengar.

Det är inte förvånande att man inte gjorde det. Det är nämligen en rent socialistisk politik detta att samhället skall subventionera den kollektiva barn-tillsynen, under det att de föräldrar som väljer att låta sina barn fostras i det egna hemmet och anställer en person att se till dem inte ens får göra avdrag för de kostnader de har.

Detta är alltså, herr talman, en konsekvent socialistisk politik. I det ena fallet är man villig att satsa 25 miljoner kronor på en utbyggd subventionering av daghemmen, i det andra säger socialdemokraterna i bevillningsutskottet i fråga om förvärvsavdragets utformning att beskattningen över huvud taget »torde spela en underordnad roll» för möjligheterna att få ut kvinnorna på arbetsmarknaden. De anser också att »förvärvsavdragets effekt såsom pådrivande faktor då det gäller gift kvinnas vilja att ta eller kvarstå i förvärvsarbete inte bör överdrivas».

Mycket i de nuvarande bestämmelserna om förvärvsavdrag är otillfredsställande. Förvärvsavdraget är som sådant otillräckligt, men dessutom bör den schablon som nu finns — såsom jag tidigare nämnde — kompletteras med rätt till avdrag för de verkliga kostnaderna, gärna med ett högsta tillåtna avdrag. Det är för övrigt en konstruktion som vi känner till från försäkringsavdragen. Ett lägsta avdragsbelopp tilläts utan vidare, och därutöver får man göra avdrag för de försäkringspremier man har betalat upp till ett högsta belopp.

För övrigt är det inte säkert att avdraget över huvud taget bör fastställas till vissa procent av inkomsten. Det är inte alltid avgjort att kostnaderna för hemhjälp står i relation till den egna inkomsten. Utskottsmajoriteten konstaterar — och det instämmer vi i — att kostnaderna för barn varierar högst väsentligt med deras ålder och även med deras antal. Därför bör utformningen av förvärvsavdraget anpassas med hänsyn härtill. Jag har också den uppfattningen att avdraget inte endast bör vara knutet till hustruns förvärvsarbete, utan hänsyn bör tas till om båda föräldrarna har förvärvsarbete.

Vi har i en högermotion föreslagit att förutsättningarna för att medge avdrag för kostnader för vård av annan person än minderåriga barn skall undersökas. Om t. ex. båda föräldrarna till ett kroniskt sjukt barn som är över 16 år har förvärvsarbete och är nödsakade att engagera någon som ser till barnet, är det då inte rimligt att de får rätt till förvärvsavdrag härför? Samma skäl kan åberopas beträffande den som vårdar en sjuk eller invaliderad make eller ålderstigna föräldrar i hemmet.

En snar översyn av reglerna för förvärvsavdraget är alltså angelägen. Det är glädjande att finna att de borgerliga partierna är helt ense därom. Socialdemokraterna i utskottet hänvisar däremot till att »skatteberedningen enligt sina direktiv har att pröva frågan om

Ekonomisk debatt

skattebördans avvägning mellan gifta och ensamstående skattskyldiga och att i denna prövning även torde komma att ingå frågan om förvärvsavdragets storlek och konstruktion». Observera att man säger »torde»; man vet nämligen inte riktigt säkert hur det kommer att bli. Det troliga är att skatteberedningen tar upp de principiella synpunkterna över huvud taget, men det är högst osannolikt att den har möjlighet att penetrera varje enskild fråga så i detalj som måste bli nödvändigt beträffande förvärvsavdraget. Skulle frågan hänvisas till skatteberedningen, tror jag att det finns stor risk för att denna angelägna reform kommer att skjutas på framtiden på ett mycket olyckligt sätt.

Vi föreslår därför en utredning med det snaraste, men intill dess vill vi också föreslå en provisorisk förbättring av nu utgående förvärvsavdrag, dels genom att schablonbeloppet höjs till 3 000 kronor, dels genom att rätt införes till avdrag därutöver för styrkta kostnader som ligger inom ramen för 20 procent av inkomsten.

Vi i högerpartiet finner det också angeläget att gift kvinna som har inkomst av jordbruksfastighet eller biträder mannen i hans rörelse skall kunna anställa hjälp för barnens omvårdnad och veta att kostnaderna härför är avdragsgilla. Det finns intet skäl anta att en kvinna som arbetar i mannens rörelse skulle ha större möjlighet att ha barnen hos sig på arbetstid än en utomstående som anställs i samma företag. Den hittillsvarande ordningen ger — tycker jag — uttryck åt en egendomlig föreställning att barnens vård alltid kan klaras utan att förorsaka nämnvärda kostnader. Vi har inom högerpartiet yrkat att dessa båda kategorier skall få göra avdrag för de verkliga kostnaderna upp till 20 procent av det värde vartill hustruns arbetsinsats kan uppskattas.

Utskottet anför på denna punkt att »ett schablonmässigt beräknat avdrag för sådana kostnader» inte kan medges. Det har vi inte heller föreslagit. Vi har

yrkat att avdrag skall få medges för de kostnader som verkligen kan styrkas.

Herr talman! Jag har hittills uppehållit mig uteslutande vid förvärvsavdraget. Det är emellertid klart att den samlade effekten av den progressiva beskattningen, förvärvsavdragets otillfredsställande utformning och sambeskattningen för ett par förvärvsarbetande makar kan bli ganska orimlig. Yrkesarbete kan för en gift kvinna många gånger bli en dyrbar hobby. Allt fler flickor får nu yrkesutbildning, allt fler flickor tar i dag studenten, och andelen kvinnor vid universitet och andra högre utbildningsanstalter fortsätter att öka. För sitt behov av arbetskraft måste samhället i allt högre grad lita till kvinnorna. Dessa blir också alltmer yrkesinriktade.

När vi i högerpartiet yrkar på en väsentlig lättnad i den progressiva beskattningen, när vi hävdar att tudelningsprincipen borde genomföras över hela linjen och när vi — på sätt som jag tidigare här har redovisat — hemställer om ändringar i förvärvsavdraget, begär vi inte i första hand förmåner för familjer i vilka både man och hustru har förvärvsarbete. Vi begär helt enkelt skattereformer som samhället inte borde anse sig ha råd att avvara.

Herr CARLSSON i Huskvarna (fp):

Herr talman! I bevillningsutskottets betänkande nr 45 behandlas bl. a. en motion, väckt av oss vid årets början, om utredning angående särskilda skattefria bottenavdrag för folkpensionärer.

Vi har redan en gång i år haft en debatt här i kammaren om de problem som behandlas i vår motion. Folkpartiet väckte nämligen i februari en partimotion om förbättrade regler vid inkomstprövningen av folkpensionsförmåner.

Som alla vet hänger frågan om avtrappningen av det extra avdraget vid beskattningen samman med frågan om förlusten av inkomstprövade förmåner vid en viss extraförtjänst, som folkpensionärerna kan ha. Eftersom dessa av-

Ekonomisk debatt

bränningar drabbar samtidigt, kan en folkpensionär förlora mycket av sin extraförtjänst — ja, i vissa fall mer än vad han tjänar.

Alla inser att sådana bestämmelser, som gör att folkpensionärernas extraförtjänster försvinner, är orimliga. Vi har från vårt håll under flera år krävt förbättrade bestämmelser. Som vi bl. a. påpekat i årets partimotion måste bestämmelserna förbättras både genom att avdragsreglerna för folkpensionsförmånerna blir rimligare och genom att skatteavdraget blir större.

Som påpekas i utskottsbetänkandet har riksskattenämnden i år utfärdat nya anvisningar för hur det extra skatteavdraget skall avtrappas. Jag skall erkänna att detta medfört att de allra lägsta extraförtjänsterna — upp till ungefär 1 000 kronor — som regel inte drabbas av skatt. Men medaljen har också en baksida. Eftersom man inte höjt det nuvarande maximibeloppet för avdraget på 3 000 kronor, blir följderna att folkpensionärer, som tjänar något mer än 1 000 kronor extra, drabbas av ännu större avbränningar än enligt tidigare regler. Som vi påvisat i partimotionen kan en folkpensionär, som höjer sin extrainkomst från 2 400 kronor till 3 400 kronor, bli av med hela extrainkomsten — och mer därtill.

Detta är ett stort problem för många pensionärer som vill tjäna en extra slant på gamla dar. För att få någon rättsida på det, måste riksdagen visa sin goda vilja genom att bifalla den reservation vid utskottets betänkande, som handlar om utredning angående särskilda skattefria bottenavdrag för folkpensionärer.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation V i utskottets betänkande.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Självfallet hyser jag inte några större förhoppningar om att med ytterligare argument kunna vända opinionen i kammaren till förmån för

ett beslut idag om återinförande av barnavdragen vid beskattningen. Jag har följt den här frågans utveckling ända sedan 1947 års beslut. Jag tycker mig ändå ha märkt att talesmännen på den socialdemokratiska sidan numera inte är lika övertygade motståndare till vårt förslag som de var ännu för några år sedan. Delvis beror det väl på att skatteberedningen enligt sina direktiv har att undersöka även denna möjlighet att åstadkomma en avvägning av skattebördan mellan barnfamiljer och andra skattebetalare.

Ändringen 1947 om avskaffande av ortsavdragen för barn och införandet av kontanta barnbidrag var ingalunda till förmån för alla barnfamiljer. Den var det för en del, men på längre sikt kan man fråga sig, vilka barnfamiljer som egentligen vunnit på ändringen. Det glöms så lätt bort att ortsavdragen fram till 1947 ingalunda var så små som ofta gjorts gällande. Vid statsbeskattningen var det 930 kronor för vardera av de två första barnen och 1 130 kronor för tredje och följande barn. För föräldrarna var det 1 140 kronor för vardera maken.

Ingen kan väl hävda att ortsavdragen för barn skulle ha blivit fixerade vid denna nivå, medan man — som ju också blivit fallet — höjde ortsavdragen i övrigt steg för steg. De har höjts gång efter annan, sedan 1947 med 97 procent. Däremot tog det mycket lång tid innan det blev någon som helst ändring av barnbidragsbeloppen. Hade ortsavdragen för barnfamiljer följt med i samma takt som övriga ortsavdrag, skulle de i dag ha varit 1 830 kronor för de två första och 2 770 kronor för tredje och följande barn.

Det är klart att man inte med absolut säkerhet kan säga att dessa avdrag skulle ha följt med i precis samma takt, men hade vi haft kvar ortsavdragen för barn i skattesystemet, är det uppenbart att man inte skulle ha kunnat höja ortsavdragen för föräldrarna utan att ta hänsyn också till förekomsten av orts-

Ekonomisk debatt

avdragen för barnen. Man hade då antingen fått låta ortsavdragen för barnen följa med, eller — om det inte fanns tillräckligt utrymme för en sådan skattereform — hade man fått hålla tillbaka höjningen av ortsavdragen för föräldrarna. Nu är marginals-katten redan i de lägsta inkomstskikten omkring 25 procent, och det kan sålunda inte bestridas att ett bibehållande av ortsavdragen för barn skulle ha inneburit en högst väsentlig skattelättnad för barnfamiljerna.

För min del anser jag att ett återinförande av barnavdragen i skattesystemet är en rättviseåtgärd, som inte skall ställas som alternativ till de barnbidrag som infördes 1947. Oavsett hur barnbidraget utformas och vilken storlek det har, anser jag att det är lika välmotiverat och berättigat att återinföra ortsavdragen för barn i skattesystemet. Man åstadkommer därigenom en fördelning av skattebördan mellan barnfamiljer och andra skattebetalare.

Jag ser att herr Brandt har kommit in i kammaren nu. Jag skall inte ingå i någon längre polemik med honom, men han talade i förmiddags om vår följetong med förvärvsavdraget, och det är naturligtvis riktigt att det är en följetong. Vi återkommer med förslag därom år efter år, liksom vi gör när det gäller barnavdraget. Vi är mycket envisa även på den punkten, herr Brandt. Men vad barnavdragen angår är det nya i år att vi har preciserat beloppen till 1 000 kronor för vardera av de två första barnen och 1 500 kronor för tredje barn och följande. Det har inte ingått i följetongen tidigare, herr Brandt.

Detta att återkomma med förslagen år efter år är ju oppositionens enda möjlighet att presentera sina alternativ. Om vi inte kom tillbaka med dem är jag rädd för att man i regeringspartiet skulle säga antingen att vi har givit upp eller frångått våra förslag, vilket vore lika illa. Därför måste vi komma tillbaka och tala för förslagen, även om det blir en smula tjatigt. Det är inte så

lätt att förnya argumenten — och inte motargumenten heller för den delen.

Det finns emellertid en annan följetong, som kommer från regeringen, och den vill jag säga några ord om. Jag tänker på uttagningsprocenten. Det ingår i regeringens uppgifter att lägga fram förslag härom. Inte heller där är det någon variation på följetongen. Uttagsprocenten är oavslått och konstant 100 procent. Rörligheten har blivit en ren fiktion. Rörligheten i uttagningsprocenten var avsedd att tjäna syftet att om staten behövde mera pengar, så skulle uttagningsprocenten kunna höjas, behövde man inte så mycket så skulle uttagningsprocenten kunna sänkas. Men när sänkte finansministern uttagningsprocenten senast? Finns det någon i denna kammare som kan erinra sig det? Det måste i så fall ha varit för mycket länge sedan. Däremot minns jag att det har förekommit — det måste också ha varit mycket länge sedan — att den höjdes till 110, 120, 130 och jag tror ända upp till 140 procent en gång. Men sedan gjordes hela skattesystemet om, man bakade in det högre uttaget och började på ny kula. Man startade så att säga på scratch, och därvid har det blivit under många år. Någon sänkning av uttagsprocenten har vi inte haft på långa tider, och fråga är om vi över huvud taget kan vänta en sådan från den nuvarande regeringen.

Hur länge skall vi uppehålla denna fiktion? Vore det inte en sak för skatteberedningen att överväga, om det är nödvändigt att bibehålla fiktionen med en rörlig uttagsprocent, som ändå aldrig tillämpas i praktiken?

Herr BROBERG (fp):

Herr talman! Debatten har nu fortskridit i åtskilliga timmar och jag skall därför inskränka mig till några få synpunkter.

Den helt dominerande faktorn vid beräkningen av budgetutfallet är självfallet löneutvecklingen och därmed

Ekonomisk debatt

skatteunderlagets ökning. Av väsentlig betydelse är självfallet också att prisnivån kan hållas någorlunda stabil. På grund av skattesystemets utformning medför ju en inflation att en större del av våra inkomster överföres till staten. Av varje inflationsprocent tar sålunda staten cirka en tredjedel. En inflation kan naturligtvis göra det lättare för finansministern att få debet och kredit att gå ihop, men trots detta måste vår strävan vara att förhindra en sådan utveckling, både på grund av de risker som ligger i inflationen och den stora orättvisa som den medför.

De beräkningar angående den statsfinansiella utvecklingen under de tre närmast kommande budgetåren som redovisas i kompletteringspropositionen är baserade på en fortgående produktionsökning med i genomsnitt 4 procent per år samt oförändrad prisnivå. Under förutsättning av 4 procents årlig stegring av skatteunderlaget stiger emellertid statsinkomsterna med i genomsnitt 5,5 procent per år under de närmaste tre åren. Jag tyckte att herr Brandt nämnde en betydligt lägre siffra. Stegringstakten för inkomsterna blir något lägre än för utgifterna, som stiger med cirka 6 procent per år.

Löneglidningens roll i inkomstökningen har vidrörts i denna debatt. I kompletteringspropositionen anges den till knappt 2 procent under 1962. Om jag inte hörde fel, sade finansministern 4 procent, alltså dubbelt så mycket. Löneglidningen och i vissa fall även de avtalsmässiga höjningarna har till stor del förorsakats av rådande brist på arbetskraft på vissa områden, kanske främst när det gäller den relativt kvalificerade arbetskraften. Löneglidningen kan ses som en regulator, som har hjälpt den mest lönande och expansiva delen av näringslivet att täcka sitt behov av arbetskraft. Det torde knappast vara tänkbart med en årlig expansion på 4 procent utan att vissa bristsituationer och löneglidningar uppkommer på vis-

5 — *Andra kammarens protokoll 1963. Nr 26*

sa punkter. Dessa kommer så småningom att påverka löneläget i dess helhet.

Den automatik vi har på löneområdet gör ju att det inte bara blir lönestegringar inom de industrier, där produktionsstegringen är hög, utan även inom de områden där den är obefintlig. Det torde knappast kunna undvikas att detta även medför prisstegringar i form av kostnadsinflation, och den en- å två-procentiga årliga prisstegring finansministern enligt de angivna förutsättningarna i propositionen behöver för att stegringstakten för inkomsterna skall bli densamma som för utgifterna lär nog finansministern också få.

En fråga är emellertid i detta sammanhang naturlig: Bör inte med den tillämpade beräkningsmetoden, där ju den offentliga sektorns andel ingår i arbetsvolymen — ett i och för sig något optimistiskt beräkningssätt — en högre produktionsstegring än 4 procent per år kunna erhållas? Den tekniska utvecklingen fortskrider i snabb takt. Expansionen på skolans område gör att det varje år utbildas åtskilliga tusen människor med goda kunskaper. Vi kommer därför relativt snabbt att få tillgång till mer kvalificerad arbetskraft. Även om de som kommer direkt från skolorna i början kanske ges tämligen okvalificerade arbetsuppgifter, stiger dock deras arbetskaperitet mycket snabbt. Om jag där tar ett enda exempel, så vågar jag påstå att de nyexaminerade ingenjörernas arbetskaperitet under de första åren ökar med åtminstone 10 procent per år.

Förutsättningar finns för en snabb utveckling. I och för sig finns inga givna begränsade ramar inom vilka vårt näringsliv måste söka sin utveckling. Exempelvis kan man tänka sig att den mest högkvalificerade delen av vår export kan öka: licenser, metoder, anläggningar, komplicerad apparatur och maskinutrustning.

Men lika väl som det finns dynamiska faktorer finns det även statiska. Ett ökat förstatligande — jag tror att boksluten

Ekonomisk debatt

för de statliga anläggningarna bekräftar vad jag här säger — skulle vara en sådan uppbromsande faktor. Jag antar att även herr Hagnell har studerat dessa bokslut och kommit till samma uppfattning. Den beräknade nedgången i industriens investeringar är en annan sådan faktor med ogynnsam verkan. Även den frågan hör till dem som vi har all anledning att se allvarligt på.

Dessutom vill jag starkt ifrågasätta om man inte i detta sammanhang även måste räkna med psykologiska faktorer. Den anda och den miljö vi kan skapa på våra arbetsplatser är av väsentlig betydelse för ett gott produktionsresultat. Jag tror att det här finns en smittorisk från den offentliga sektorn. Pionjärandan skattas inte fullt lika högt som tidigare. I dess ställe tenderar det att växa upp en övertro på organisation med formalism som följdföreteelse. Parkinsons lag är en karikatyr men en karikatyr där vi tyvärr kan känna igen vissa drag.

Det finns nog även i många fall en tendens att kräva högre teoretisk utbildning än vad som erfordras. Jag har full uppskattning för det egenvärde som ligger i en god teoretisk utbildning. Även den praktiska utbildningen och erfarenheten har dock sitt egenvärde. Ur ekonomisk synpunkt är det ungefär samma sak att kräva för höga teoretiska kunskaper som att sätta in för komplicerade och dyrbara maskiner i en anläggning. Om vårt socialgruppstänkande skulle ha till följd att ungdom med huvudsaklig fallenhet för praktiskt arbete väljer teoretiskt, då tror jag att en av de första åtgärder som vi bör vidta är att slänga allt socialgruppstänkande på den plats det hör hemma — på skräphögen.

Herr talman! Den takt i produktionsstegringen, som vi kommer att få i vårt land, kommer till inte ringa del att bli beroende av klokheten i de beslut vi fattar i denna kammare. I det anförande som hållits i kammaren i dag av finans-

ministern, har man inte funnit den rätta förståelsen för den inverkan på produktionsutvecklingen som våra egna åtgärder har.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna II, V, VII, IX, XII och XIV.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det resonemang, som herr Larsson i Umeå och fru Kristensson i Stockholm förde, gjorde att jag ville blanda mig i debatten.

Särskilt herr Larsson i Umeå kom med gamla talesätt. Han tog exempel från sjuksköterskevärlden. Han skulle rädda vår sjukvård om han fick höja förvärvsavgiften, och han nämnde det som en sanning som alla skulle acceptera. Men herr Larsson vet mycket väl, att när man gjorde en utredning inom sjuksköterskekåren och frågade varför sjuksköterskorna slutade när de gifte sig, fick man inte alls svaret att det berodde på beskattningen; endast en mycket liten del av de tillfrågade nämnde skatten. Helt andra ting var avgörande. Har man så svårt att bevisa att det behövs ett höjt förvärvsavgift, att man måste komma med ett helt felaktigt påstående för att finna ett argument?

Fru Kristensson hade kanske en litet pikantare inledning i sitt anförande, när hon talade om att socialdemokraterna är i färd med att driva en socialiseringsprocess i hemmen. Detta bevisade hon med att det i år hade givits ett ökat anslag till daghem. Hon menade tydligen, att om man fick fler daghem skulle fler kvinnor få sina barn omhändertagna när de gick ut i förvärvsarbete, och detta skulle verka som en stimulans för fler kvinnor att förvärvsarbeta. Det var tydligen detta som var den farliga socialiseringsprocess som det socialdemokratiska partiet var i färd med att driva.

Men samtidigt talar fru Kristensson sig varm för att man på annat sätt skall locka kvinnor ut i förvärvsarbete. Det

Ekonomisk debatt

som hon anser vara mest lönande för samhället — det som skulle locka de flesta kvinnorna — är en höjning av förvärvsavdraget. Varför är det farligare att kvinnorna går ut i förvärvsarbete för att de får daghemsplatser än att de får höjt förvärvsavdrag, som de använder just till att betala daghemsavgiften? Är det inte andra ting som gör att förvärvsavdraget är mer acceptabelt för högerpartiet än för det socialdemokratiska partiet?

Genom sin verkan — i synnerhet kombinerat med det barnavdrag högern i dag presenterat med 1 000 kronor för första och andra barnet och 1 500 för det tredje och de följande barnen — måste detta bli ett ganska lönande avdragssystem för dem som har mycket stora inkomster. En kvinna som kanske har 50 000—60 000 kronor i inkomst och har tre eller fyra barn — en härlig situation tydligen — skulle alltså få ett förvärvsavdrag som var mycket lönande, eftersom hon kunde utnyttja inte bara de 3 000 kronorna utan också 20 procent av lönen som översteg 3 500 kronor. Det är riktigt, fru Kristensson. Man måste först bevisa att man använder så mycket pengar till hjälp i huset för att man skall få göra avdraget. Men om man kan detta, har man en mycket stor fördel av det system som högern föreslår både när det gäller förvärvsavdraget och när det gäller ortsavdraget för barn. Det skulle ju bli mycket stora belopp — rena skatteåterbäringen — om man har mycket stora inkomster, men däremot skulle det förhöjda förvärvsavdraget och barnavdragen inte ge någonting utöver vad som nu ges till dem som har låga inkomster. Det skulle alltså bli föga lönande för dem som har så små inkomster, att de inte kan tillgodogöra sig barnavdragen och inte heller kan tillgodogöra sig det kraftigt höjda förvärvsavdrag som högern föreslår. Man kan alltså inte komma ifrån — varför skall högern förneka det — att detta är ett system som mest gynnar dem som

har de stora inkomsterna. Jag förstår aldrig varför högern skäms för att företräda dem som har höga inkomster. De är också människor, och de är säkert väldigt tacksamma att få bli företrädare. Jag tycker man skall stå för att vara deras företrädare och vara glad för det.

Man är inom både högern och folkpartiet och för all del även inom centern med på att förvärvsavdraget skall utredas, men partierna har tre olika modeller för detta. Eftersom vi redan har en utredning som skall göra detta, förvånar man sig över att man inte kan komma med något förslag som skulle kunna verka övertygande på den kommitté som sitter. Men man säger bara att saken skall utredas.

Om högern i dag får sin vilja igenom med folkpartiets och centerns hjälp blir det höjda ortsavdrag, minskning av progressiviteten, förvärvsavdrag till flera, höjda förvärvsavdrag, höjda ortsavdrag för pensionärer, indexreglerade ortsavdrag och barnortsavdrag. Dessutom skall omsättningsskatten minskas. Då frågar man sig: Vem skall betala? Det skulle vara roligt att få en liten antydning om var man tänker ta igen allt man förlorar genom att medge alla dessa avdrag. Det skulle vara väldigt roligt att få höra, om man tänker höja skatteprocenten och förändra ortsavdragen för ungarlarna till vad man hade förr, eller om man eventuellt tänker ta bort barnbidragen eller möjligen göra vad som nu börjar figurera i diskussionen men som jag inte har hört framföras av någon här i riksdagen, nämligen att ta bort det extra ortsavdrag, den gifta mannen har för hustru, som inte förvärvsarbetar. Eftersom det sitter en utredning och eftersom, efter vad jag hört, denna utredning inte kommit någon vart när det gäller familjebeskattningen, vilket ju är beklagligt då man skall vara färdig ganska snart, behöver denna utredning alla de tips och anvisningar som den kan få för att över huvud taget kunna komma fram med

Ekonomisk debatt

en fördelaktigare familjebeskattnings nästa år. Jag frågar både högern och folkpartiet: Hur ställer ni er till det hustruavdrag som den gifta mannen har? Och var tänker man ta igen alla de förlorade inkomsterna?

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Fru Eriksson i Stockholm och jag talar i många fall samma språk, men i detta fall gör vi det inte. Fru Erikssons resonemang visar, att hon inte har förstått vad jag är ute efter. Jag har inte kritiserat, att statsrådet Ulla Lindström lagt fram ett förslag om att vi skulle bygga flera daghem. Däremot har jag kritiserat, att man skall ha en så betydande subventionering av den kollektiva barntillsynen. Det betyder att samhället gynnar de familjer som vill att barnen skall uppföstras i kollektiva inrättningar — i daghem — under det att man missgynnar dem, som föredrar att fostra barnen i det egna hemmet, genom att inte medge avdrag ens för de omkostnader detta medför. Det var detta jag åsyftade när jag talade om socialiseringsåtgärder.

Det är inte heller, fru Eriksson, fråga om att vi skall locka kvinnor åt det ena eller andra hållet. Det är ju det resonemanget vi på högerhåll vänt oss emot. Vi tror att kvinnorna är fullt kapabla att själva bestämma hur de skall ha det. Vad vi vänder oss emot är att samhället genom olika åtgärder söker dirigera dem åt det ena eller åt det andra hållet. Vad vi motsätter oss när det gäller barntillsynen är en dirigering mot den kollektiva barnuppföstran. Likaså vill jag påstå, att då gäller skattepolitiken är det fråga om en dirigering i syfte att kvinnorna inte skall vara yrkesverksamma. Det blir inte tillräckligt lönsamt för den gifta kvinnan som vill förvärvsarbета när skattelagstiftningen ser ut som den gör.

Fru Eriksson talar hela tiden om att våra förslag gynnar de höga inkomsttagarna. Det är faktiskt någonting som

jag har hört förut, och det som jag tänker svara har man också hört förut: Varför accepterar man då från socialdemokratiskt håll fortfarande att vi har ortsavdrag för vuxna, när man inte accepterar sådana för barn? Varför accepterar man att avdrag får göras enligt vår skattelagstiftning för facklitteratur, resor och försäkringar? Det är också omkostnadsavdrag. Varför accepterar man sådana avdrag i vissa fall men inte när det gäller förvärvsavdraget? Det är detta som är så egendomligt.

Vidare ligger det inte till så, att avdragen får bättre effekt vid högre inkomster. Om jag har en marginalbeskattnings på 65 procent och vill anställa ett hembiträde, som kostar 7 000 kronor om året, måste jag tjäna 20 000 kronor för att sedan skatten är dragen ha kvar 7 000 kronor. Om jag har en marginalsatt på 25 procent, behöver jag inte tjäna mer än 9 500 kronor för att ha kvar 7 000 kronor sedan skatten är dragen. Det finns trots allt vissa nackdelar med den progressiva beskattningen.

Vidare torde det inte heller vara fru Eriksson obekant, att det skatteförslag vi framlagt har uppgjorts i fullt medvetande om att vi samtidigt skall prestera besparingar som gör att vår budget går ihop. Vår budget innehåller inga luftsiffror. Vi brukar inte föra fram sådana från högerpartiet. Dessutom har vi den bestämda uppfattningen, att dessa skattelättnader kommer att få den effekten, att ett ökat antal kvinnor kommer att ägna sig åt förvärvsarbete, vilket kommer att tillföra staten icke föraktliga inkomster.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Fru Eriksson i Stockholm anser att jag gjorde ett felaktigt påstående när jag sade att förvärvsavdraget har betydelse även för sjuksköterskorna. Om man är sjuksköterska — eller vilket yrke man än har — räknar man väl med det netto man får på

Ekonomisk debatt

den gjorda arbetsinsatsen. Om skatten tar för stor del av lönen, så att det inte betalar sig att arbete och ha hemhjälp, får man också räkna med att folk inte söker sig ut i arbetslivet. Det är en enkel och klar sanning, som man aldrig kommer förbi.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Fru Kristensson kom tillbaka till det resonemang, som hon tidigare förde om att ett ökat förvärvs-avdrag skulle ha den effekten, att fler kvinnor sökte sig från hemmen ut i förvärvslivet. Om man önskar detta, bör man naturligtvis inte i nästa andedrag beskriva det som en olycka om sådant sker av andra orsaker än höjt förvärvs-avdrag.

Jag återgår till fru Kristenssons resonemang om att förvärvsavdraget skall vara en ersättning för de kostnader, som följer med att en mor förvärvsarbetar och skaffar någon annan att se till barnen. Jag vill fråga: Varför skall just dessa mödrar ha ersättnig för omvårdnaden av barnen? Det är ett helt felaktigt synsätt att endast uppfatta att de förvärvsarbetande mödrarna har kostnader för barnens vård. Jag har tidigare sagt att ingen familj satsar så mycket på vårdnaden av sina barn som den som satsar hustruns hela arbetstid.

Om man däremot anser, att det är så angeläget för oss att få ut kvinnorna i arbetslivet att samhället bör satsa mera på detta, kan jag förstå att man föreslår ett höjt förvärvsavdrag speciellt för att locka kvinnor, som kan få hög yrkesinkomst, att gå ut i förvärvsarbete. Men då skall man inte samtidigt döma ut andra möjligheter, såsom daghem, som kan göra förvärvsarbete lönsamt för kvinnor med lägre inkomster. Om man kan subventionera det ena sättet att få ut kvinnorna i förvärvsarbete, kan man också subventionera det andra sättet. Vi måste först klara ut vad vi syftar till med familjepolitiken, innan vi dömer

ut den ena åtgärden som en socialiseringsprocess och betecknar den andra som en konservativ väg att bevara hemmen.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Jag måtte uttrycka mig mycket otydligt. Jag sade att förvärvs-avdraget är ett rent omkostnadsavdrag. Det har inget att göra med strävan att locka ut kvinnorna på arbetsmarknaden. Det är bara en konsekvens av vårt skattesystem, såsom detta är uppbyggt.

Jag blev vidare upprörd över fru Erikssons i Stockholm resonemang om att en kvinna, som väljer att stanna hemma och sköta sina barn, skall få bidrag från staten för detta. Jag tror inte att mödrarna — åtminstone känner jag det själv så — skulle vara trakterade av att bli statsanställda i sin egen- skap av vårdnadshavare av sina barn. Det opponerar jag mig mot.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag har inte uttalat mig om huruvida det skall utgå ett statsbidrag i detta fall eller inte. Jag har bara sagt att om det ena sättet att sköta barnen kostar pengar, är detta också fallet med det andra sättet, då man får avstå från en inkomst för att sköta barnen. Man får ta med båda dessa värderingar när man skall lösa frågan om barnfamiljernas ekonomiska problem.

Vidare har jag inte fått något svar på frågan hur högern och folkpartiet ser på det speciella hustruavdrag som jag nyss nämnde. Ute i debatten på fältet trycker man mycket starkt från folkpartihåll på att man skall ta bort det avdrag som man har för hustru som inte har förvärvsarbete. Det skulle vara intressant att höra, hur de ansvariga i riksdagen skulle råda skattekommittén att handla i detta stycke.

Härmed var överläggningen slutad.

Ekonomisk debatt*Punkten A) beträffande lagstiftning om höjda ortsavdrag för barnfamiljer*

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen I) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 157 ja och 35 nej, varjämte 25 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B) såvitt avser utredning om indexreglering av ortsavdrag och skatteskalor m. m.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav

efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) i utskottets betänkande nr 45, såvitt avser utredning om indexreglering av ortsavdrag och skatteskalor m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen II) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 112 ja och 105 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B) såvitt avser utredning om höjning av ortsavdragen

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen III); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Vigelsbo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) i utskottets betänkande nr 45, såvitt avser utredning om höjning av ortsavdragen, röstar

Ja;

Ekonomisk debatt

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen III) av herrar Sundin och Vigelsbo.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 154 ja och 36 nej, varjämte 28 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten C 1) beträffande lagstiftning om höjda ortsavdrag för folkpensionärer m. fl.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen IV); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten C 1) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen IV) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 141 ja och 37 nej, varjämte 40 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten C 2) beträffande utredning angående särskilda bottenavdrag för folkpensionärer

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen V); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten C 2) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen V) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 129 ja och 76 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Ekonomisk debatt

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten D) beträffande utredning om befrielse från deklarationsskyldighet för folkpensionärer m. fl.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen VI; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Vigelsbo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten D) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen VI) av herrar Sundin och Vigelsbo.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 149 ja och 36 nej, varjämte 33 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten E a) beträffande höjning av maximibeloppet vid avdrag för underhåll till icke hemmavarande barn

Herr talmannen gav propositioner

dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen VII) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten E a) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen VII) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 112 ja och 105 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten E b) beträffande åldersgränsen vid avdrag för underhåll till icke hemmavarande barn

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen VII) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Ekonomisk debatt

Punkten F) beträffande ändrad lagstiftning rörande förvärvsavdrag för gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller eget arbete och för gift man, vars hustru utför arbete i mannens jordbruk eller rörelse, även som för ensamstående barnförsörjare

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen IX) av herr Stefanson m. fl.; 3:o) bifall till reservationen X) av herrar Sundin och Vigelsbo; samt 4:o) bifall till reservationen XI) av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Vigelsbo votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande sistnämnda kontraposition begärde dock herr Nilsson i Svalöv votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående punkten F) i bevillningsutskottets betänkande nr 45 antager reservationen X) av herrar Sundin och Vigelsbo, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna till kontra-

5* — Andra kammarernas protokoll 1963. Nr 26

proposition i nämnda votering antagit reservationen XI) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 41 ja och 43 nej, varjämte 134 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså till kontraposition i den förberedande voteringen antagit den under 4:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammarerna till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten F) i bevillningsutskottets betänkande nr 45 antager reservationen IX) av herr Stefanson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen XI) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter här efter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 54 ja och 41 nej, varjämte 121 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

Ekonomisk debatt

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten F) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen IX) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 113 ja och 62 nej, varjämte 44 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten G) beträffande utredning om förvärvsavdraget

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen XII); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten G) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen XII) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 109 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr *Löfroth* ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar; och befanns den upptagna sedeln innehålla ja.

Kammaren hade alltså fattat beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll och bifallit utskottets hemställan.

Punkten H) beträffande utredning om skattefrihet för visst deltidsarbete

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen XIII); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten H) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ekonomisk debatt

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen XIII) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 152 ja och 39 nej, varjämte 28 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten I) beträffande utredning om skattepolitiken

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 510 och II: 624 i motsvarande del; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

Punkten J) beträffande lagstiftning om skatteskalorna för statlig inkomstskatt

Herr talmannen gav först propositioner i fråga om utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till utskottets berörda hemställan, dels ock på bifall till hemställan i reservationen XIV); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten J) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit hemställan i reservationen XIV) av herr Stefansson m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 129 ja och 79 nej, varjämte 11 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Härefter blev på i fråga om *motive-ringen* framställd proposition utskottets motivering av kammarerna godkänd.

Punkten K) beträffande utredning om skatteskalorna för statlig inkomstskatt

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen XV); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten K) i utskottets betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen XV) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 141 ja och 43 nej, varjämte 35 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna L och M

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1963/64 m. m., i vad propositionen avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförsluster för budgetåret 1962/63,

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, i vad propositionen avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar,

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1963/64 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning av kommunalskattemedel till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1963/64.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3**Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till för-

ordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 29 mars 1963 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 159, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning; samt

2) förordning om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

I propositionen framlägges förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om konjunkturinvesteringsfonder i syfte att göra denna lagstiftning till ett mera verksamt medel i konjunkturpolitiken. Sålunda föreslås bl. a. att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen skall kunna medgiva företag, som under tider med avsättningssvårigheter fortsätter sin produktion, att taga investeringsfond i anspråk för överföring till lagerinvesteringskonto. Efter särskilt medgivande skall investeringsfond kunna överföras mellan bolag inom en koncern.

För att stimulera ekonomiska föreningar till fondavsättningar föreslås att insättningsskyldigheten i riksbanken för sådana företag skall sänkas (från 46) till 40 procent av fondavsättningen. Kungl. Maj:t skall enligt förslaget, om synnerliga skäl föreligger, äga medgiva befrielse från det tioprocentiga tillägg, som skall göras då fond återföres till beskattning.

Vidare föreslås att fonderna under vissa förhållanden skall kunna användas i lokaliseringspolitiskt syfte.

Slutligen framlägges förslag om gene-

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

rella regler av innebörd att Kungl. Maj:t, om läget på arbetsmarknaden påkallar det, skall äga besluta att rörelseidkare och jordbrukare som under viss tid anskaffar maskiner och inventarier får vid taxeringen åtnjuta avdrag för extra avskrivning (initialavskrivning) å dessa tillgångar med 30 procent och ett särskilt investeringsavdrag motsvarande 10 procent av anskaffningskostnaden. Även dessa generella regler skall kunna användas i lokaliseringspolitiskt syfte.

Bestämmelserna föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1963.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 773 av herr *Gorthon m. fl.* och II: 940 av herr *Regnéll*, vari hemstälts,

a) att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 159 måtte besluta, att 11 § första stycket b) i förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning gäves följande av investeringsfondsutredningen föreslagna lydelse: »för avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som anskaffats under beskattningsåret och som, såvitt gäller andra tillgångar än transportmedel i internationell trafik, äro avsedda att nyttjas i här i riket bedriven verksamhet, även som för kostnader under beskattningsåret för ombyggnad och reparation av fartyg och andra transportmedel;» samt

b) att riksdagen i samband med ovan nämnda ändring måtte göra ett uttalande av innebörd att investeringsfond finge tagas i anspråk för fartygsanskaffningar samt för ombyggnad och reparation av fartyg under samma tidsperioder och villkor, som rederiföretag ägde rätt åtnjuta de särskilda förmåner i taxeringshänseende, vilka angäves i 1 § förordningen om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomst-taxering;

II) de likalydande motionerna I: 774 av herr *Holmberg* och II: 939 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, vari bl. a. hemstälts, att riksdagen måtte antaga det i propositionen nr 159 framlagda förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning med i motionerna föreslagna ändringar, i fråga om övergångsbestämmelserna innebärande följande lydelse:

Denna förordning — — — följande iakttagas.

1) Äldre bestämmelser skola tillämpas, då fond tagits i anspråk enligt beslut som meddelats före den 1 juli 1963; dock skall 19 § tillämpas i sin nya lydelse, då fråga uppkommer om återföring av fond eller del av fond, vilken fått tagas i anspråk enligt sådant beslut.

2) Investeringsfond för — — — tidigare år.

III) de likalydande motionerna I: 775 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 936 av herr *Enskog m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 159 måtte

a) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan utvidgning av lagstiftningen om investeringsfond för konjunkturutjämning, att denna lagstiftning bleve tillämplig för alla företag — oavsett företagsform — som deklarerade sina inkomster enligt bokföringsmässiga grunder;

b) uttala att de föreslagna bestämmelserna avseende rätt för Kungl. Maj:t att medgiva de ifrågavarande förordningarnas tillämpning i lokaliseringspolitiskt syfte antoges som provisoriska i avvaktan på resultatet av 1959 års utredning angående näringslivets lokalisering; samt

c) i övrigt beakta vad i motionerna anförts;

IV) de likalydande motionerna I: 776 av herrar *Sundin* och *Johansson* samt II: 937 av herrar *Fälldin* och *Börjesson* i Falköping, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

nen nr 159 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) om skyndsamt utredning angående möjligheter till investeringskonto för fysiska personer med mot investeringsfoundslagstiftningen svarande bestämmelser om medelsavsättning och investeringsavdrag i enlighet med vad i motionerna anförts;

b) om att Kungl. Maj:t efter prövning av kommitténs för näringslivets lokalisering kommande betänkande måtte framlägga förslag till förhöjda investeringsavdrag och andra skattelättnader, som kunde finnas erforderliga för en aktiv lokaliseringspolitik; samt

c) om skyndsamt prövning angående vidgade möjligheter att använda investeringsfondsmedel för marknadsbearbetning i utlandet enligt motionernas syfte; ävensom

V) motionen II: 938 av herr Henningsson m. fl.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 368 av herrar Mattsson och Torsten Andersson samt II: 439 av herrar Nilsson i Tvärälund och Börjesson i Falköping, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning och förslag till riksdagen om sådana ändringar i förordningen om investe-

ringsfonder för konjunkturutjämning, att rätten till avsättningar till sådana fonder utsträcktes även till andra företagsformer än aktiebolag och ekonomiska föreningar; ävensom

II) de likalydande motionerna I: 433 av herr Hagberg m. fl. och II: 531 av herr Heckscher m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag senast till 1964 års riksdag om rätt för rörelseidkare respektive jordbrukare att vid inkomsttaxering åtnjuta avdrag för avsättning till självfinansieringsfond i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som uppdragits i de likalydande motionerna I: 431 och II: 526.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 159 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas ävensom i anledning av de inbördes likalydande motionerna I: 773 av herr Gorthon m. fl. och II: 940 av herr Regnéll samt I: 774 av herr Holmberg och II: 939 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. — måtte antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning med de ändringar

dels att 11 § erhöles följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

11 §.

Tager företag — — — närstående företag;

b) för avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som anskaffats under beskattningsåret och som, såvitt gäller andra tillgångar än transportmedel i internationell trafik, äro avsedda att nyttjas i här i riket bedriven verksamhet.

Utskottets förslag

11 §.

Tager företag — — — närstående företag;

b) för avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som anskaffats under beskattningsåret och som, såvitt gäller andra tillgångar än transportmedel i internationell trafik, äro avsedda att nyttjas i här i riket bedriven verksamhet, ävensom för kostnader under be-

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Kungl. Maj:ts förslag

c) för kostnader — — — i riket.

Därest investeringsfond efter beslut enligt 9 § 1 eller 3 mom. fått tagas i anspråk under flera på varandra följande beskattningsår för ny-, till- eller ombyggnad eller för underhållsarbeten å byggnad eller för fasta maskiner eller andra till byggnad hörande inventarier, må företaget, under förutsättning att avdrag för kostnaderna under de tidigare åren icke redan skett, under det sista året taga fonden i anspråk för avskrivning å byggnaden eller inventarierna eller för täckande av underhållskostnader med högst ett belopp motsvarande de uppkomna kostnaderna under de ifrågavarande åren. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om anläggande och underhåll av flottleder och vägar.

Kungl. Maj:t — — — riket tillverkar.

Vid tillämpning — — — under beskattningsåret.

(Se vidare anvisningarna.)

dels ock att övergångsbestämmelserna betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Denna förordning — — — följande iakttagas.

1. Äldre bestämmelser skola tillämpas, då fond tagits i anspråk enligt beslut som meddelats före den 1 juli 1963.

2. Investeringsfond för rörelse enligt förordningen den 27 maj 1955 (nr 256), som avsatts under beskattningsår för vilket taxering i första instans ägt rum år 1963 eller tidigare, må jämlikt 10 § eller jämlikt vederbörligt beslut tagas i anspråk jämväl för i 11 § första styck-

Utskottets förslag

skattningsåret för ombyggnad och reparation av fartyg.

c) för kostnader — — — i riket.

Därest investeringsfond efter beslut enligt 9 § 1 eller 3 mom. fått tagas i anspråk under flera på varandra följande beskattningsår för ny-, till- eller ombyggnad eller för underhållsarbeten å byggnad eller för fasta maskiner eller andra till byggnad hörande inventarier, må företaget, under förutsättning att avdrag för kostnaderna under de tidigare åren icke redan skett, under det sista året taga fonden i anspråk för avskrivning å byggnaden eller inventarierna eller för täckande av underhållskostnader med högst ett belopp motsvarande de uppkomna kostnaderna under de ifrågavarande åren. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ny- eller ombyggnad av fartyg ävensom anläggande och underhåll av flottleder och vägar.

Kungl. Maj:t — — — riket tillverkar.

Vid tillämpning — — — under beskattningsåret.

(Se vidare anvisningarna.)

erhölle följande såsom *utskottets* förslag

Utskottets förslag

Denna förordning — — — följande iakttagas.

1. Äldre bestämmelser skola tillämpas, då fond tagits i anspråk enligt beslut som meddelats före den 1 juli 1963; dock skola bestämmelserna i 19 § i dess nya lydelse tillämpas jämväl, då fråga uppkommer om återföring till beskattning av fond eller del av fond, vilken fått tagas i anspråk enligt sådant beslut.

2. Investeringsfond för rörelse enligt förordningen den 27 maj 1955 (nr 256), som avsatts under beskattningsår för vilket taxering i första instans ägt rum år 1963 eller tidigare, må jämlikt 10 § eller jämlikt vederbörligt beslut tagas i anspråk jämväl för i 11 § första stycket

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Kungl. Maj:ts förslag

ket vid b) och c) i tidigare lydelse angivna ändamål. I fråga om *ny- eller ombyggnad av fartyg och i fråga om* nedskrivning å lager skola därvid bestämmelserna i 11 § andra och fjärde styckena i tidigare lydelse alltså gälla.

3. Har företag — — — nyss sagts.

4. I stället — — — tillkomma arbetsmarknadsstyrelsen.

5. Denna förordning — — — tidigare år.

2) förordning om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 368 av herrar Mattsson och Torsten Andersson samt II: 439 av herrar Nilsson i Tvärälund och Börjesson i Falköping,

2) de likalydande motionerna I: 433 av herr Hagberg m. fl. och II: 531 av herr Heckscher m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 773 av herr Gorthon m. fl. och II: 940 av herr Regnéll,

4) de likalydande motionerna I: 774 av herr Holmberg och II: 939 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 775 av herr Stefanson m. fl. och II: 936 av herr Enskog m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 776 av herrar Sundin och Jonasson samt II: 937 av herrar Fälldin och Börjesson i Falköping, ävensom

7) motionen II: 938 av herr Henningsson m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Stefanson, Lundström, Gösta Jacobsson, Nordenson, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås, *Larsson* i Umeå och *von Sydow*, vilka — med åberopande av innehållet i förevarande

Utskottets förslag

vid b) och c) i tidigare lydelse angivna ändamål. I fråga om nedskrivning å lager skola därvid bestämmelserna i 11 § andra och fjärde styckena i tidigare lydelse alltså gälla.

3. Har företag — — — nyss sagts.

4. I stället — — — tillkomma arbetsmarknadsstyrelsen.

5. Denna förordning — — — tidigare år.

motioner i vad avsåge yrkande om utredning rörande utvidgning av lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning så att denna lagstiftning bleve tillämplig för alla företag oavsett företagsform — ansett, att utskottet bort tillstyrka sådan utredning och att utskottet således bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 775 av herr Stefanson m. fl. och II: 936 av herr Enskog m. fl. ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 776 av herrar Sundin och Jonasson samt II: 937 av herrar Fälldin och Börjesson i Falköping, de likalydande motionerna I: 368 av herrar Mattsson och Torsten Andersson samt II: 439 av herrar Nilsson i Tvärälund och Börjesson i Falköping samt de likalydande motionerna I: 433 av herr Hagberg m. fl. och II: 531 av herr Heckscher m. fl. — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan utvidgning av lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, att denna lagstiftning bleve tillämplig för alla företag oavsett företagsform;

II) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 776 av herrar Sundin och Jonasson samt II: 937 av herrar Fälldin och Börjesson i Falköping ävensom i anledning av de likaly-

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

dande motionerna I: 368 av herrar Mattsson och Torsten Andersson samt II: 439 av herrar Nilsson i Tvärålund och Börjesson i Falköping, de likalydande motionerna I: 433 av herr Hagberg m. fl. och II: 531 av herr Heckscher m. fl. samt de likalydande motionerna I: 775 av herr Stefanson m. fl. och II: 936 av herr Enskog m. fl., såvitt nu var i fråga — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående möjligheter till investeringskonto för fysiska personer med mot investeringsfondslagstiftningen svarande bestämmelser om medelsavsättning och investeringsavdrag i enlighet med vad reservanterna anförde;

III) av herrar *Gösta Jacobsson, Nordenson, Magnusson* i Borås och *von Sydow*, vilka — under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 431 av herr Hagberg m. fl. och II: 526 av herr Heckscher m. fl. — ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 433 av herr Hagberg m. fl. och II: 531 av herr Heckscher m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag senast till 1964 års riksdag om rätt för rörelseidkare respektive jordbrukare att vid inkomsttaxering åtnjuta avdrag för avsättning till självfinansieringsfond i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna uppdragna riktlinjer;

IV) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 776 av herrar *Sundin* och *Jonasson* samt II: 937 av herrar *Fälldin* och *Börjesson* i Falköping samt i anledning av de likalydande motionerna I: 775 av herr *Stefanson* m. fl. och II: 936 av herr *Enskog* m. fl. ävensamt med avslag på de likalydande motionerna I: 774 av herr *Holmberg* och II: 939 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl., såvitt nu var i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att

Kungl. Maj:t efter prövning av kommitténs för näringslivets lokalisering aviserade betänkande måtte framlägga förslag till förhöjda investeringsavdrag och andra skattelättnader, som kunde finnas erforderliga för en aktiv lokaliseringspolitik, i enlighet med vad dessa reservanter anförde;

V) av herrar *Stefanson, Lundström, Gösta Jacobsson, Sundin, Nordenson, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Magnusson* i Borås, *Larsson* i Umeå och *von Sydow*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 776 av herrar *Sundin* och *Jonasson* samt II: 937 av herrar *Fälldin* och *Börjesson* i Falköping, såvitt nu var i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning angående vidgade möjligheter att använda investeringsfondsmedel för marknadsbearbetning i utlandet i enlighet med vad reservanterna anförde.

Ett särskilt yttrande angående tillämpningen av investeringsfondslagstiftningen i lokaliseringsspolitiskt syfte hade avgivits av herrar *Stefanson, Lundström, Gösta Jacobsson, Nordenson, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås, *Larsson* i Umeå och *von Sydow*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr von SYDOW (h):

Herr talman! Till skillnad från de flesta av de ärenden som behandlats under denna långa debattdag, gäller detta ärende något nytt, något som tidigare inte funnits i vår skattelagstiftning. Det rör sig, som alla vet, om en utvidgning av den bestående förordningen om rätt att under vissa villkor göra avsättningar till investeringsfond för rörelse. Man kan säga att det som nu föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition innebär en ytterligare liberalisering av de bestämmelser rörande avsättning till investeringsfond som hittills varit gällande, och ur den synpunkten måste denna

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

proposition i princip hälsas välkommen.

Jag tror att det är departementschefen själv som har påpekat, att bestämmelserna om avsättning till investeringsfond för rörelse har tillvunnit sig industriens förtroende, och jag vill gärna understryka att så är fallet. Avsättningen till dessa investeringsfonder har åtminstone i viss mån bidragit till att motverka de sysselsättningssvårigheter som alltid kan förekomma under avmattningsperioder, som dock hittills under den tid som lagstiftningen gällt inte varit alltför allvarliga.

Det har emellertid för de borgerliga representanterna i bevillningsutskottet framstått såsom alldeles speciellt angeläget att det förtroende, som jag nämnde att denna lagstiftning har tillvunnit sig, icke på något vis skulle komma att gå förlorat genom den utvidgning av institutet som är föreslagen i propositionen. Vi har haft vissa betänkligheter på den punkten och har därför varit särskilt angelägna att slå vakt om detta förtroende. Det har också lyckats — det inhöstar jag med tillfredsställelse — att i utskottsmajoritetens skrivning få med vissa mycket betydelsefulla punkter. Sålunda sägs på s. 33 i utskottets utlåtande, »att det ligger i sakens natur att ett dirigerande av investeringarna» — det är alltså fråga om användande av fonderna i lokaliseringsspolitiskt syfte — »på sätt som inte ligger i linje med företagarnas intentioner torde minska benägenheten för fondavsättningar, något som ligger varken i det allmännas eller i företagarnas intresse. Något tvång från det allmännas sida bör således inte förekomma.» Det finns anledning att alldeles särskilt understryka det uttalandet.

Beträffande den nya användningen av investeringsfonderna för att möjliggöra uppbyggande av lager under vissa förhållanden, har utskottet uttryckt vissa farhågor för att detta skulle kunna medföra rubbningar i bestående konkur-

rensförhållanden. Utskottet har därför helhjärtat anslutit sig till departementschefens uttalande, att fondernas användning för detta speciella ändamål måste tillämpas med viss försiktighet.

Utskottet har vidare, på s. 35, berört de föreslagna möjligheterna att få ta i anspråk investeringsfond också för maskinköp. Enligt det förslag som departementschefen har framlagt skulle nämligen investeringsfond i princip endast få tas i anspråk för investeringar i samband med byggande. På den punkten har utskottet alltså uttalat sig i en annan riktning och fastslagit, att investeringsfond även bör få tas i anspråk för investeringar i maskiner i hittills tillämpad omfattning.

Det föreligger således, herr talman, ett betänkande från utskottet, som det i dess huvudsakliga delar inte finns så mycket att invända mot. Vi har emellertid från folkpartiets och högerns sida ansett oss böra tillfoga ett särskilt yttrande. Detta yttrande får ses just mot bakgrunden av vad jag nyss sade, nämligen att det är synnerligen angeläget att handhavandet av ifrågavarande institut även i fortsättningen sker på sådant sätt, att det kommer att ha näringslivets förtroende. Av den anledningen anser vi att man får vara synnerligen varsam i fråga om att öka graden av selektivitet i tillståndsgivningen, enär man eljest skulle kunna rubba detta förtroende och därmed minska företagens benägenhet att göra de avsättningar som det här är fråga om.

Vi har också ställt oss frågande till huruvida det verkligen är riktigt att nu, vid en tidpunkt då lokaliseringsutredningen väntas framlägga sitt förslag inom en mycket nära framtid, vidta åtgärder som syftar till samma mål som lokaliseringsutredningen har på sitt program, nämligen att försöka få en ökad företagsamhet att slå rot i de befolkningsfattiga bygderna eller i sådana bygder som hotas av fortsatt avfolkning. Vi har tyckt, att det borde ha fram-

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

förts entydiga och fasta kriterier för de områden och de regioner, som skulle kunna komma i fråga för detta stöd och att hela denna användning av investeringsfonderna i lokaliseringssyfte borde omprövas av riksdagen när lokaliseringsutredningens förslag ligger på riksdagens bord. Vi har emellertid i detta avseende till utskottets utlåtande endast fogat ett yttrande, till vilket jag ber att få hänvisa och som jag vill understryka betydelsen av.

Till utskottets utlåtande föreligger vidare ett antal reservationer. Men tiden har gått fort, herr talman, och med hänsyn till det redan nu sena klockslaget skall jag be att i all korthet få yrka bifall till reservationerna I, III och V.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Efter herr von Sydows anförande kan jag fatta mig mycket kort. Låt mig först få påminna om att när 1950 års företagsbeskattningskommitté lade fram sina förslag år 1954 var man inom kommittén oense på många punkter. Men i ett avsnitt var ledamöterna i kommittén eniga, nämligen i fråga om de investeringsfonder för konjunkturutjämning som då föreslogs.

För den, som hade tillfälle att vara med om att lägga fram dessa förslag och som alltsedan dess ansett att investeringsfondsinstitutet är ett av våra viktigaste finanspolitiska medel i konjunkturpolitiken, är det glädjande att kunna konstatera det goda resultat som detta institut medfört. De förbättringar — enligt min uppfattning är det förbättringar — som utskottet gjort i Kungl. Maj:ts proposition anser jag göra det möjligt att ytterligare använda dessa fonder på ett ändamålsenligt sätt. Från dessa utgångspunkter är det ganska naturligt att reservationerna blivit fåtaliga. Jag vill särskilt uppehålla mig vid reservationerna I och V.

I reservation I har vi hemställt om utredning och förslag till sådan utvidg-

ning av lagstiftningen om investeringsfondsinstitutet att denna lagstiftning blir tillämplig för alla företag oavsett företagsform. Det är ett gammalt krav vi har om möjlighet för olika företagsformer att konkurrera på likvärdiga villkor, och de förändringar som bevillningsutskottet nu företagit i Kungl. Maj:ts proposition ger faktiskt ytterligare motiv för ett bifall till denna reservation. En reservation från centerpartihåll går i princip i samma riktning. Skillnaden mellan reservationerna är att man i centerpartireservationen vill binda sig för en bestämd form, medan vi anser det lämpligt att man får möjlighet att pröva olika system för att lösa denna fråga.

Reservation V avser möjligheten att kunna använda investeringsfond i vidgad utsträckning för marknadsbearbetning i utlandet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna I och V.

Sedan har det väl i bevillningsutskottet hänt ett olycksfall i arbete, när en motion från högern beträffande självfinansieringsfond kommit att behandlas i detta sammanhang. Denna självfinansieringsfond har inget som helst med investeringsfonderna att göra. Hela uppläggningsen visar att den hör hemma bland de åtgärder som skall vidtagas för näringslivets kapitalförsörjning. Vi hade en omfattande debatt härom i kammaren för inte så länge sedan. Från folkpartiets sida hade vi möjlighet att lägga fram förslag i detta hänseende. Jag kommer därför i detta sammanhang att avstå vid voteringen beträffande reservation III.

Herr VIGELSSBO (cp):

Herr talman! I samband med denna proposition har en del motioner väckts, så även från centerpartihåll. Vi anser bl. a. att fysiska personer bör beredas samma förmåner som investeringsfonds-lagstiftningen ger aktiebolag och ekonomiska föreningar. Tidigare har vi

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

skogskontot, och vi hade önskat få detta utbyggt. Vi vet att det har haft stor betydelse. Vi anser att om investeringsfonderna har betydelse för företagsamheten i förenings- och aktiebolagsform borde de ha det även för fysiska personer. Vi har också föreslagit att man vid medgivande av rätt att avsätta till investeringsfond skall ta lokaliseringspolitiska hänsyn och att man bör kunna använda medlen även i sådant syfte.

Med hänvisning härtill ber jag att få yrka bifall till reservationerna II, IV och V.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Investeringsfonderna har visat sig vara ett förträffligt hjälpmedel för att stimulera konjunkturer. En av anledningarna till att vi fått en proposition med förslag om utvidgning av verksamheten på detta område är att dessa fonder visat sig vara ett så effektivt medel i konjunkturpolitiken.

Jag skall inte här ingå på vad propositionen innehåller, eftersom vi strävar efter att fatta oss så kort som möjligt vid denna sena timme. Jag skall i stället direkt övergå till att säga några ord om reservationerna. Det fanns anledning att tro att man skulle vara så belåten med denna proposition att vi inte skulle få några reservationer alls, men det visade sig inte bli fallet.

Om jag först tar upp frågan om utvidgning av avsättningsrätten även till fysiska personer är att märka att den frågan togs upp av investeringsfundsutredningen, som fann att nuvarande begränsning bör kvarstå. Anledningen är att sådan avsättning har föga eller intet värde för de mindre företagen och att det i regel är de större företagen som kan hålla sig med en investeringsplanering som har någon betydelse från sysselsättningssynpunkt vilket också departementschefen säger.

Detta belyses av att, trots att det funnits möjligheter för aktiebolag att avsätta till investeringsfond i snart 25

år, så har endast cirka 1 800 av de mer än 40 000 aktiebolagen funnit med sin fördel förenligt att avsätta till dylik fond. Över 70 procent av de avsättningar, som för närvarande kvarstår outnyttjade, har verkställts av cirka 100 stora bolag, samtliga med mer än 1 000 anställda. Man kan beklaga det eller inte — det är endast att konstatera att det är dessa större företag som spelar den största rollen, när det gäller att få detta medel verksamt. Det är i regel dessa större företag, som kan hålla sig med en investeringsplanering omfattande bl. a. byggnadsobjekt, som i en avmattningskonjunktur kan tidigareläggas vid tillstånd att utnyttja investeringsfonder.

I den mån mindre företag bygger, så sker det endast någon eller några få gånger under dess verksamhet. Dessamma gäller i fråga om större maskininvesteringar. Sådana företag har mycket små möjligheter att planera sina investeringar så att de förlägges till tider med sysselsättningssvårigheter. Det är betecknande att Svenska köpmannaförbundet framhåller att investeringar inom detaljhandeln huvudsakligen sker under ett samhälles uppbyggnad, då affärer planeras.

För skattskyldiga med progressiv beskattning föreslås därför i stället nämnda generella regler om extra avskrivning på maskiner och inventarier samt särskilt investeringsavdrag. Det finns sålunda inte anledning att utvidga lagstiftningen att omfatta alla företag.

Beträffande frågan om att öppna möjligheter till avsättning även för fysiska personer har departementschefen åberopat så starka skäl mot detta, att utskottet inte kan tillstyrka något sådant. Med hänsyn till den progressiva beskattningen för fysiska personer låter det sig inte göra att inpassa dem i gällande förordning om investeringsfonder.

Som Sveriges hantverks- och industriorganisation antyder bleve det nödvändigt att hela det fonderade belöp-

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

pet steriliserades i riksbanken. Utformningen måste ske efter i stort sett den norska investeringslagstiftningen. Det måste då bli en helt ny förordning. Kompensation måste t. ex. ges för överinsättning, tidsbegränsning av fonderna måste införas, eventuell återföring till beskattning måste ske i form av efterbeskattning etc.

Man kan naturligtvis inte låta fonderna användas för progressionsutjämning. Det har aldrig varit syftet och kan inte få bli det heller, utan de skall användas för konjunkturutjämning. Samma svårigheter skulle uppkomma beträffande självfinansieringsfonder, varför förslag härom avstyrkes av utskottet. Endast företag med proportionell beskattning bör ha denna rätt, menar utskottet.

Utskottet ansluter sig till departementschefens uttalande angående tillståndsgivningen i lokaliseringspolitiskt syfte och skriver att det förutsätter därvid att, i den mån så finnes påkallat, det sker en samordning mellan lokaliseringspolitiska åtgärder av olika slag, samt understryker att det inte bör förekomma något tvång från samhällets sida. Det var detta herr von Sydow var så belåten med. Innan något mera göres i lokaliseringssyfte enligt motionärernas yrkanden bör effekten av de nu föreslagna åtgärderna avvaktas, anser utskottet.

Enligt gällande bestämmelser har Kungl. Maj:t — om särskilda skäl föreligger — möjlighet att ge företag, som driver rörelse i utlandet, rätt att utnyttja investeringsfondsmedel för att främja avsättningen i utlandet av varor som de tillverkat i riket. På denna punkt föreslås ingen ändring. Men motionärerna vill ha vidgade möjligheter att ta investeringsfondsmedel i anspråk för marknadsbearbetning i utlandet.

Investeringsfundsutredningen, som beaktat även denna fråga, hade uttalat att stimulans av investeringar utomlands bör ges på annat sätt än genom

investeringsfonds-lagstiftningen, och detta har departementschefen stannat för. Utskottet anser inte att det framförts några bärande skäl för en sådan ifrågasatt utvidgning av lagstiftningen och avstyrker därför yrkandet härom.

Utskottet föreslår på en viktig punkt en ändring av propositionen, nämligen då det gäller investeringar i fartyg. Utskottet anser att även framtida fondavsättningar skall få tas i anspråk för anskaffande, ombyggnad och reparation av fartyg. Nu gällande principer för tillståndsgivning skall alltså bibehållas såvitt avser fartyg. Investeringsfond bör även få tas i anspråk för investeringar i maskiner i hittills tillämpad omfattning. Detta är således en avvikelse från bestämmelsen att investeringsfond i princip endast får användas för investeringar i samband med byggande.

Med hänsyn till rederinärings och varvsindustriens situation har utskottet funnit det angeläget att de generella reglerna och investeringsfonds-lagstiftningen skall kunna komma till alternativ användning beträffande fartyg.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till det sagda och jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Av herr Brandts anförande kunde man få den uppfattningen att endast mycket stora företag gör avsättningar till investeringsfonder. Givetvis är det de stora företagen som kan sätta in mer betydande belopp i dessa fonder, men jag har från riksdagens upplysningstjänst fått några uppgifter som avser 1960 års taxering och som visar att avsättningarna fördelar sig på företag av olika storleksordning. Av dessa uppgifter framgår att antalet avsättningar, gjorda av företag med över 1 000 anställda, uppgick till 96. När det gäller företag med 500—1 000 anställda var antalet avsättningar 72 och för före-

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

tag med 300—500 anställda 97, medan företag som hade mindre än 300 anställda gjorde 1 024 avsättningar till investeringsfonder.

Jag har velat nämna detta för att det inte skall kvarstå det intrycket att endast mycket stora företag kan använda investeringsfonderna.

Herr KÄLLENIUS (h):

Herr talman! Finansministern har nu i investeringsfonderna fört in ett nytt, lokaliseringsspolitiskt moment. Eftersom jag råkar vara den ende ledamoten från denna kammare i kommittén för näringslivets lokalisering vill jag med några ord ge uttryck för min mening beträffande denna sak.

Förslaget på denna punkt utgör ett avsteg från själva idén med investeringsfonderna, nämligen att fonderna skall användas för konjunkturutjämning. Egentligen borde det av rubriken på den kommande kungörelsen ha framgått att det inte längre bara är fråga om investeringsfonder för konjunkturutjämning utan att det har tillkommit något nytt, men det är kanske lika bra att någon ändring av denna rubrik inte har gjorts.

Så fort det kommer något förslag som snuddar vid beskattningsreglerna brukar man avvisa detta under åberopande av att det pågår en skatteutredning. När finansministern i förevarande fall handlat tvärtom, måste det föreligga mycket starka skäl därtill. Jag vågar kanske den gissningen, att det är det sig alltmör utbredande lokaliseringsspolitiska tänkandet som inverkat härvidlag. Det är i dag en modefråga av högsta klass att tala om lokalisering och lokaliseringssåtgärder.

Men det är väl litet vanskligt att i skarven mellan rådande förhållanden och det som kan bli resultatet av utredningens förslag, vilket väntas föreligga i höst, tillgripa något som kanske ter sig som en nödlösning i den meningen, att åtgärdernas följder inte riktigt kan

överblickas. Man frågar sig, om det inte varit möjligt att lika effektivt tillgodose uppkomna aktuella behov genom en annan lösning, som måhända inneburit större säkerhet beträffande följdverkningsarna, och sedan dröja med mer definitiva åtgärder tills det varit möjligt att bättre överblicka det hela.

Kommittén för näringslivets lokalisering har inte fått några tilläggsdirektiv, och därav måste jag dra den slutsatsen att det står kommittén fritt att fullfölja sina tankegångar och idéer och framlägga sina förslag oberoende av vad riksdagen i dag kan besluta.

Personligen tror jag att det är lyckligare att bedriva lokaliseringsspolitik på ett annat sätt än genom införande av ett helt främmande moment i ett redan tillämpat system, vars verkningar man känner. Enligt min mening bör lokaliseringsspolitiken bedrivas fristående och lokaliseringssåtgärderna utgöra en samlad enhet, allt på basis av för ändamålet klart angivna och entydiga regler.

Jag vill därför, herr talman, instämma i det särskilda yttrande som herr Stefanson m. fl. fogat till bevillningsutskottets betänkande. Egentligen hade jag önskat ett ännu klarare och skarpare formulerat uttalande, som inneburit att det framlagda förslaget om investeringsfondernas användning skulle vara provisoriskt och helt utan principavgörande. Lokaliseringsspolitikens slutliga utformning skall med andra ord ske oberoende av dessa bestämmelser och helt på basis av de förslag som kommittén för näringslivets lokalisering kan komma att avge och de remissyttrandena som lämnas över dessa förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Herr Källenius' inlägg uppfordrar mig att avge något av en deklaration och att göra en del kommentarer. Jag skall emellertid därvid försöka att koncentrera mitt anförande

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämnning, m. m.

på samma föredömliga sätt som de andra talarna i debatten.

Jag vill understryka att det nya förslaget om investeringsfondernas användning inte rubbar de tidigare principerna om investeringsfondernas karaktär såsom ett instrument i konjunkturpolitiken. Det är således inte någon allmän skattereduktion som har konkretiserats i de nya reglerna för investeringsfonderna. Det nya i förslaget är delvis att man vidgar fondanvändningen till att omfatta även en produktion i lager, allt i konjunkturutjämnande syfte. Jag har i propositionen framhållit att en viss försiktighet vid tillämpningen av dessa bestämmelser kan vara rekommendabel. Detta har också understrukits av flera talare här i debatten och, såvitt jag minns, även från utskottets sida.

Jag har i detta sammanhang ett behov av att betona att man från myndigheternas sida inte kan dirigera eller tvinga någon företagare att använda sina investeringsfonder för en lagerproduktion, därest han inte själv önskar göra detta. Det är givetvis helt frivilligt, om en företagare vill för detta ändamål använda fonderna vid det tillfälle då de är tillgängliga eller om han vill låta bli att göra det.

Det andra nya inslaget i reglerna skulle vara investeringsfondernas användande i lokaliseringsspolitiskt syfte. Inte heller detta är något specifikt nytt för dagen. Redan med nuvarande fondbestämmelser har denna möjlighet förelagat, och den har kommit till praktisk tillämpning så sent som under den gångna vintern i de fall då ärendena förts upp till regeringsnivå — det har ju med hänsyn till fondanvändningens karaktär skett en fördelning av dem mellan arbetsmarknadsstyrelsen och Kungl. Maj:t. Arbetsmarknadsstyrelsens ämbetsområde har därvid huvudsakligen legat på det konjunkturpolitiska avsnittet, medan de ärenden som förts upp till Kanslihuset mera tillhört det

lokaliseringsspolitiska avsnittet. Under den gångna vintern har vid den praktiska hanteringen endast förvägrats användning av konjunkturfondsmedel för investeringar i den överansträngda stockholmsregionen. Eller med andra ord: man har i detta fall använt fonderna i lokaliseringsspolitiskt syfte.

Vad som är nytt är att möjligheten att använda fonderna lokaliseringsspolitiskt har betonats starkare. Nu kan man som herr Källenius ställa frågan: Var det nödvändigt att lägga fram detta förslag, när det ändå sitter en utredning som har givit besked om att vi därifrån kan förvänta ett förslag någon gång inom den närmaste tiden, möjligen redan under hösten 1963? För herr Källenius vill jag först och främst förklara att utredningen självfallet är helt obetaget att dra sina slutsatser av sitt arbetsmaterial och framlägga sina förslag alldeles oberoende av den starkare markering av investeringsfondsinstrumentets användning i lokaliseringsspolitiskt syfte som den föreliggande propositionen innebär. I detta avseende råder inte några som helst begränsningar för utredningen. Den gör sitt arbete och lägger fram sina förslag i alla fall. Sedan skall detta förslag remitteras, och eftersom frågan är ganska känslig och kan föranleda åtskilliga diskussioner kommer väl en relativt lång remisstid att tarvas. Det finns således inte möjlighet till någon omgående expediering av utredningens förslag. Jag blir glatt överraskad, om något resultat kan föreligga vid nästa års riksdag. Försiktigtvis är jag också inställd på att det kan dröja till år 1965.

Då kan man ju fråga, om man skulle ha dragit sig för att ge detta förslag om fonderna en viss lokaliseringsspolitisk accent. Jag tycker inte man behöver dra sig för det. Det har väl blivit åskådliggjort under de senaste årens flitiga diskussioner om lokaliseringsspolitiken att här måste någonting mera handgripligt och konkret äga rum. Det är kanske

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

inte tillräckligt med ens den mest effektiva och rörliga arbetsmarknadspolitik, som har att göra med så pass individuella och irrationella moment som de enskilda individernas egen uppfattning om var de skall arbeta och var de skall bo. Vi vet att en undersökning visar, att av 1 000 norrlänningar, som flyttas ned till Mellansverige och södra Sverige, är det 450 som innan ett år har gått vänder tillbaka igen till Norrland med den risk för arbetslöshet och de besvärligheter som där finns. Vi vet också att av dessa 1 000 är det, om jag minns siffran rätt, 700—750 som hamnar på andra arbeten än de blivit omplacerade till i den rörliga arbetsmarknadspolitikens regi. Därmed vill jag inte framställa någon kritik mot den rörliga arbetsmarknadspolitik — den måste självfallet vara ett av huvudinstrumenten i vår sysselsättningsbefrämjande verksamhet. Men den fyller inte måttet helt och hållet, eftersom den som jag sade har att röra sig med en del irrationella moment, nämligen människans egen uppfattning, som inte utan vidare stämmer överens med vad man mera schablonmässigt anser att hon skulle göra.

Från dessa utgångspunkter aktualiseras lokaliseringspolitiken med starkare motiv nu än tidigare. Jag har inte den uppfattningen att vad som här sker kommer att vända strömmen av människor från glesbygden till tätorterna. Men det är möjligt att ett vattenflöde av ganska blygsam karaktär åt det andra hållet kan söka sig fram, och jag tror att det även finns nationalekonomiska motiveringar för en sådan förändring av den allmänna tendensen.

Även här är det fråga om frivillighet. Det blir ingen lokaliseringspolitisk dirigerings. Det skapas möjligheter för de svenska företag, som anser det vara förenligt med sina företagsekonomiska bedömningar och intressen att etablera sig på ständiga arbetslöshetsorter, där konjunkturpolitiken alltid är aktuell

därför att man har ett permanent överskott på arbetskraft och permanent underskott av sysselsättningsmöjligheter.

Vi har emellertid starkt velat säga ifrån, att den lokaliseringspolitiska effekten av förändringen i investeringsfondslagstiftningen inte får tas som uttryck för att varje socken som råkar ha ett avflyttnings- och avfolkningsproblem skall kunna anmäla sig som ett sådant område där investeringsfonderna kan användas i lokaliseringspolitiskt syfte. Vi har särskilt sagt ifrån att det måste röra sig om län eller väsentliga delar av län just för att vi skall kunna välja ut de områden där man har permanent undersysselsättning och där följaktligen den aktiva konjunkturpolitiken är inte någon intermittent utan en permanent företeelse.

Jag är medveten om att det kan bli många ganska ömtåliga avgöranden när man skall fixera vilka områden som har den här nämnda situationen för näringslivet. Men denna ganska svåra diskretionära prövning får regeringen åta sig efter de allmänna grundlinjer, vilka har serverats i den proposition som jag livligt hoppas att kammaren skall vara beredd att acceptera om någon stund.

Den förändring, som utskottet har gjort i Kungl. Maj:ts proposition och som har understrukits såsom varande en förändring till det bättre, ser jag närmast som en förändring till större valfrihet. Jag är inte beredd att säga att ett bibehållande av de gamla bestämmelserna för investeringsfonderna beträffande både byggnader och maskininvesteringar är en för företagen vid alla tillfällen bättre ordning än att man har investeringsfonderna för byggnation samt investeringsavdrag och initialavskrivning på 30 procent utöver den reguljära avskrivningen på maskinerna. När denna uppdelning gjordes i Kungl. Maj:ts proposition var det därför att vi sträfvade efter att få en så långt möjligt likvärdig behandling av de olika grupper som skulle använda investerings-

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

fonderna. Med de motiveringar som bl. a. utskottets talesman, herr Brandt, har anfört stod det i varje fall för regeringen ganska klart att det gamla investeringsfondsinstrumentet i sin användning för byggnadsinvesteringar inte hade någon nämnvärd betydelse för de fysiska personerna. Om man emellertid vill ge inte bara juridiska personer och ekonomiska föreningar utan även fysiska personer chansen att utnyttja detta instrument — och det har jag betraktat som en viktig uppgift — så kommer man till tanken på ett investeringsavdrag och en initialavskrivning för de fysiska personerna. Och för att då inte göra större skillnad än nödvändigt är, fick investeringsfonderna i sin gamla form användning enbart för juridiska personers investeringar i byggnader, och den nya generella formen när det gäller investering i maskiner gavs tillämplighet för såväl juridiska som fysiska personer.

Nu har utskottet anfört att det bland de juridiska personerna finns intresse av att bibehålla den gamla ordningen med fondavsättning för såväl byggnads- som maskininvesteringar, och därför har man nu skapat alternativa möjligheter för juridiska personer. Men det är i viss mån ett frångående av grundprincipen bakom propositionen, att försöka mäta alla med samma mått.

Herr talman! Jag har velat göra denna deklaration här i debatten, som ju rör ett utomordentligt viktigt område. Personligen är jag glad över den välvilja med vilken propositionen har mottagits i utskottet och av de talare som här har haft ordet.

Herr KÄLLENIUS (h) kort genmäle:

Herr talman! Den deklaration finansministern här lämnat tror jag är mycket viktig. Jag är också fullt införstådd med att det kan ta ganska lång tid från det att ett förslag och yttrandena över det samma föreligger och till dess man kan skrida till handling samt att det under

mellantiden, som finansministern sade, kan vara nödvändigt med både handgripliga och konkreta åtgärder.

Det har varit mycket värdefullt att här få besked om dels att utredningen skall fortsätta sitt arbete helt oberoende av de beslut som under mellantiden kan komma att fattas och dels att det här inte är fråga om att dirigera eller tvinga näringslivet, som finansministern sade, utan att vederbörande företag självt får ur företagsekonomiska synpunkter bedöma vad man vill göra.

Til syvende og sidst var det ett mycket viktigt uttalande att det här inte är fråga om att rubba de gamla principerna för investeringsfondernas karaktär.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Jag skall här begränsa mig till det särskilda yttrande som är fogat till utskottets betänkande. Först vill jag emellertid vända mig till finansministern och säga att jag, kanske just i egenskap av norrlänning, är i allra högsta grad tillfredsställd med den deklaration finansministern här lämnat. Även om fondmedlen tidigare har kunnat användas för lokaliseringspolitiska syften, är det värdefullt att den saken fastslagits officiellt här. På de orter som har sysselsättningssvårigheter finns det i regel ett överskott av arbetskraft, som inte kommer till synes i den officiella statistiken. Om ett företag etablerar sig på en sådan ort, visar det sig ofta att där finns större arbetskrafttillgångar än man kunnat förutse. Detta torde vara förhållandet speciellt i Norrland. I samband med utbyggnaden av den norrländska vattenkraften visade det sig att områden med förhållandevis liten befolkning ändå hade ansenliga reserver av arbetskraft, som tydligen inte tidigare kunnat utnyttjas.

Det är emellertid av synnerligen stor vikt att de lokaliseringspolitiska åtgärderna sättes in med all kraft. Enbart användningen av investeringsfonderna

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

torde inte vara någon lösning på problemet, utan vi bör ha en samordning av olika stimulerande åtgärder, om ett verkligt resultat skall kunna nås. Halvdana åtgärder som inte är tillräckligt verkningsfulla leder icke till önskat resultat. Det är också viktigt att åtgärderna sättes in i fullt samförstånd med företagen, så att man inte skapar onödiga konkurrensförhållanden, utan förtroende skapas för de åtgärder som vidtages.

Lokaliseringsutredningen, som väntas bli klar till hösten, bör kunna ge en bild av de åtgärder som är nödvändiga för att framkomliga resultat skall kunna nås. Det är därför av vikt att målsättningen blir inriktad på bestämda områden, där arbetslöshet råder och avfolkning pågår, och att man där erhåller den balans mellan tillgänglig arbetskraft och dess fulla utnyttjande som är önskvärd. Investeringsfondernas utnyttjande bör därför inte ses som en lösning av lokaliseringsfrågan, då fondmedlen är avsedda att utnyttjas i nedåtgående konjunkturer. Men för vissa delar av vårt land kan dock vikande konjunkturer i regel ständigt påvisas, och medlen bör därför kunna användas praktiskt taget när som helst. Användandet av fondmedlen bör ske generöst för detta ändamål men bör också ges efter en bestämd målsättning och entydiga kriterier.

Användningen av fondmedel är ett led i ett samlat program, som vi senare kommer att få ta ställning till, och det är därför viktigt, att den ej nu binds på något sätt, som kommer att stå i vägen för en framtida effektiv användning av investeringsfonderna för ett program med inriktning på att nå ett verkligt resultat i lokaliseringsfrågan.

Det uttalande som finansministern här gjort tycker jag är rätt lovande — speciellt från norrländsk synpunkt. Det är ett allvarligt problem där uppe. Lokaliseringen är inte någon modesak som herr Källenius sade. Det är en bitter realitet på de platser där man har en av-

folkning och där man har svårt att samsätta människor.

Herr talman! Jag skall sluta med dessa ord, och för övrigt ber jag att få yrka bifall till reservationerna I och V av herr Stefanson m. fl.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen meddelade, att utskottets hemställan komme att föregå till avgörande med iakttagande av den uppdelning som tillämpats i de vid betänkandet fogade reservationerna.

Utvidgning av lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen I) av herr Stefanson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen II) av herrar Sundin och Vigelsbo; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Vigelsbo votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 44, såvitt avser utvidgning av lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, antager reservationen I) av herr Stefanson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ändring i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Vinner Nej, har kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen II) av herrar Sundin och Vigelsbo.

Sedan kammarernas ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 74 ja och 30 nej, varjämte 109 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 44, såvitt avser utvidgning av lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen I) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter här efter intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 99 nej, varjämte 5 av kammarernas le-

damöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Rätt för rörelseidkare respektive jordbrukare att vid inkomsttaxering åtnjuta avdrag för avsättning till självfinansieringsfond

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen III); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr von Sydow begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 44, såvitt avser rätt för rörelseidkare respektive jordbrukare att vid inkomsttaxering åtnjuta avdrag för avsättning till självfinansieringsfond, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen III) av herr Gösta Jacobson m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr von Sydow begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 133 ja och 42 nej, varjämte 39 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.*Förhöjda investeringsavdrag och andra skattelättnader för en aktiv lokaliseringspolitik*

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen IV); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Vigelsbo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 44, såvitt avser förhöjda investeringsavdrag och andra skattelättnader för en aktiv lokaliseringspolitik, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen IV) av herrar Sundin och Vigelsbo.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 151 ja och 33 nej, varjämte 30 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Vidgade möjligheter att använda investeringsfondsmedel för marknadsbearbetning i utlandet

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen V); och fann herr talmannen den förra pro-

positionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 44, såvitt avser vidgade möjligheter att använda investeringsfondsmedel för marknadsbearbetning i utlandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen V) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 102 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

§ 4

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtanden nr 132—134 och 145 skulle i angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

§ 5**Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m., tillika svar på interpellation ang. åtgärder mot valutasmuggling**

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350), m. m. jämte i anledning av propositionen väckta motioner.

I en den 5 april 1963 dagtecknad proposition, nr 139, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 2 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350); och

2) lag angående ändrad lydelse av 32 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker;

dels begärt riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering i enlighet med vad föredragande departementschefen förordnat;

dels ock inhämtat riksdagens yttrande över vid propositionen fogade förslag till förordning om ändring i valutaförordningen den 5 juni 1959 (nr 264) så ock om fortsatt giltighet av samma förordning.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

I propositionen begärs riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering för tiden den 1 juli 1963—den 30 juni 1964. Samtidigt framläggas förslag till ändringar i valutaförfattningarna. På grundval av valutakommitténs utredning föreslås sålunda ändringar i valutaförordningen motsvarande den liberalisering av valutaregleringen som skett i praxis. S. k. löpande betalningar blir därmed i allmänhet uttryckligen undantagna från reglering. Viss omredigering av valutaförordningens förverkandebestämmelser föreslås även. Förslaget innebär vidare att behörighet såsom valutabank skall kunna ges inte bara, som nu, affärsbank utan även postbanken och sparbank.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner:

1. motionen II: 924 av herrar *Anners* och *Fröding*; samt

2. likalydande motionerna I: 765 av herrar *Schmidt* och *Nordenson* och II: 925 av herrar *Bohman* och *Berglund*, vari hemställdes att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 139 till den del den avsåge fortsatt valutareglering.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1. för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 2 § valutalagen (nr 350);

2. för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 32 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker;

3. med avslag å motionerna I: 765 och II: 925 samtycka till förordnande om fortsatt valutareglering i enlighet med vad i propositionen förordats;

4. vad beträffar det genom propositionen framlagda förslaget till valutaförordning med avslag å motionen II: 924 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anför.

Reservation hade avgivits av herrar *Regnéll*, *Gustaf Henry Hansson*, *Stefanson*, *Hernelius*, *Berglund* och *Carlsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet under punkterna 3 och 4 bort hemställa, att riksdagen måtte

3. med bifall till motionerna I: 765 och II: 925 avslå förevarande proposition i vad den avsåge begäran om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering;

4. besluta att propositionen i vad den avsåge inhämtande av yttrande över vid propositionen fogade förslag till förordning om ändring i valutaförordningen den 5 juni 1959 (nr 264) så ock om fortsatt giltighet av samma förordning ävensom motionen II: 924 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m., tillika svar på interpellation ang. åtgärder mot valutasmuggling

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Sträng, hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av detta ärende besvara herr Börjessons i Falköping interpellation angående åtgärder mot valuta-smuggling.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! I en interpellation har herr Börjesson i Falköping frågat justitieministern, om han vill lämna en klarläggande redogörelse för i vilken omfattning aktiesmuggling förekommit och om han övervägt åtgärder till skärpning av bestämmelserna mot valutasmuggling.

Sedan interpellationen överlämnats till mig, vill jag svara följande.

Att exakt fastställa i vilken utsträckning olovlig in- eller utförsel av aktier förekommit är inte möjligt. Enligt tillgängliga uppgifter har under de senaste åren meddelats domar för smuggling av aktier till ett sammanlagt värde av omkring 30 miljoner kronor. Detta belopp hänför sig nästan helt till två stora smuggelaffärer och är ringa i förhållande till det totala värdet av inhemska värdepapper. Enligt min mening finns det inte anledning anta att aktiesmuggling förekommit i en utsträckning, som allvarligt hindrat ett fullföljande av valutareglernas syfte i fråga om värdepappershandeln. Detta torde bl. a. framgå av att de överkurser på svenska aktier utomlands, som varit förutsättningen för aktiesmuggling, synes ha varit relativt konstanta. Minskningen av överkurserna under senare tid lär bero på vacklande utländska aktiekurser och en viss kursuppgång i Sverige. Med denna utveckling får antas följa en minskning i intresset för aktiesmuggling.

Utöver tullverkets gränskontroll sker

i samarbete mellan polisen och kontrollkontoret vid riksbankens valutaavdelning fortlöpande spaning inom landet efter aktiesmugglare. Föreliggande möjligheter att sätta in effektiva åtgärder mot aktiesmugglingen kommer att tillvaratas. En genomgående tullkontroll av resande, som lämnar landet, kan emellertid med hänsyn till resandef trafikens omfattning inte komma i fråga för att hindra aktiesmuggling. Det är för övrigt endast en försvinnande liten grupp människor, som har både den brottsliga viljan och de ekonomiska resurserna för att söka bereda sig vinst genom aktiesmuggling.

Aktiesmuggling straffas med böter eller frihetsstraff i kombination med förverkande av de smugglade aktiernas värde. Den senare påföljden kan få särskild ekonomisk betydelse, eftersom den träffar gärningsmannens förtjänst. Beaktas detta i tillbörlig utsträckning vid tillämpningen av straffbestämmelserna, torde dessa fungera tillräckligt effektivt i brottsförebyggande syfte. Jag anser därför icke en skärpning av straffbestämmelserna f. n. vara påkallad.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Anledningen till att jag interPELLERADE var vissa tidningsuppgifter om aktiesmuggling i betydande omfattning. Det gjordes gällande att det var riksskandaler.

Detta är en betydande överdrift. Men man kan inte bortse ifrån att det är fråga om betydande belopp. Här gäller det två smuggelaffärer och det utsmugglade aktiekapitalet rör sig om cirka 30 miljoner kronor. Visserligen är detta belopp, som finansministern

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m., tillika svar på interpellation ang. åtgärder mot valutasmuggling

framhållit, inte av den storleksordningen att det allvarligt har hindrat ett fullföljande av valutaregleringens syfte i fråga om värdepappershandeln. Men trots att det utsmugglade aktiekapitalet är ringa i förhållande till det totala värdet av inhemska värdepapper, är det dock en brottslig gärning att utan riksbankens tillstånd bortföra värdepapper ur landet. Dessutom är det utsmugglade aktiekapitalet betydande, om man ser det ur den enskildes synvinkel. Och man kan heller inte bortse ifrån att en betydande aktiesmuggling kan medföra skada för vårt ekonomiska liv. Därför är det angeläget inte minst i förebyggande syfte att söka sätta in effektiva medel mot aktiesmuggling.

Jag är, liksom finansministern, medveten om svårigheten av att kunna komma till rätta med hithörande problem. Jag är också medveten om att resandeströmmens omfattning gör det svårt att genomföra en genomgående tullkontroll av alla resande som lämnar landet. Dock kan en stickprovsundersökning ha sitt värde och likaså det arbete som polisen bedriver i samarbete med kontrollkontoret vid riksbankens valutaavdelning. En hundra procentigt effektiv kontroll kan inte åvägabringas, men därmed är inte sagt att man inte kan få en ganska god kontroll.

Hur vore det om man vid uppbörden av kupongskatten — som erlägges huvudsakligen av i utlandet bosatta aktieägare i stället för inkomstskatt för utdelning på aktier i svenska bolag — ålade aktieägare att på en lämplig blankett ange hur förvärvet av aktierna skett. Jag tror att man därmed kunde få värdefulla upplysningar.

Då vissa svenska aktier noteras avsevärt högre utomlands än i Sverige har detta inneburit ett starkt incitament till utförsel av sådana papper. Nu har dock, som finansministern framhållit, tenderer gjort sig gällande som pekar på vacklande utländska aktiekurser och

en viss kursuppgång i Sverige. Denna utveckling, om den fortsätter, kommer med säkerhet att innebära en minskning i intresset för aktiesmuggling.

Gällande straffbestämmelser för den som olovligt utför värdepapper ur riket är såvitt jag nu förstår tillfredsställande. Om kännbara böter eller frihetsstraff utdömes samt man dessutom — vilket är det verkligt kännbara — förlorar värdet av ifrågavarande aktier, drabbas man av ett hårt straff. Jag anser därför i likhet med finansministern att beaktas förverkandet av aktiernas värde så torde straffbestämmelserna kunna fungera effektivt i brottsförebyggande syfte. Kunde man dessutom med andra länder nå uppgörelse om lämpliga medel för att förhindra brott av det här slaget — aktiesmuggling, valutaöverträdelser etc. — så skulle därmed mycket vinnas för att stävja dylika lagöverträdelser.

Detta sista var bara en from önskan.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Herr REGNÉLL (h):

Herr talman! Med den utformningen, som valutaregleringen för närvarande har här i landet, är den en relik från de bistra krigs- och efterkrigstiderna. Under de förhållanden som rådde då kunde den kanske betraktas som välanpassad. Men när det nu blivit ett förbättrat internationellt klimat inte minst på varuutbytet och betalningarnas område, så måste man med allt större undran se på den mammut till valutareglering, som alltjämt håller sig vid liv här i landet.

Från oppositionshåll har vi i många år sökt få till stånd en tidsenligare valutareglering men avspisats med beskedet, att allt var gott. Småningom — det var 1960 — fick vi gehör för önskemålet att valutaregleringen snarast möjligt skulle ses över. Detta har nu skett genom den s. k. valutakommit-

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

tén, vars arbete finansministern redovisar i årets proposition om valutalagstiftning.

Det är en muntrande läsning man får i propositionen, s. 22 och följande. Om vi från oppositionens sida givit en sådan skildring av en Kungl. Maj:ts förordning skulle vi säkert fått uppbära indignerade förebräelser för bristande respekt.

Framställningen bör läsas i sin helhet; den är en strålande skildring av en kristidsreglering, som existerar under helt andra betingelser än de som gällde när den infördes.

Valutarförordningens tekniska uppbyggnad är, säger valutakommittén, »särartad». »Förbudsbestämmelserna ligger i olika skikt över varandra så att en och samma transaktion kan komma att på olika stadier kollidera med skilda förbud i förordningen». Och dessa på varandra staplade förbud karakteriserar valutakommittén så: de »är riktade inte bara mot transaktioner som man mera allmänt önskar hindra utan till större delen även mot andra transaktioner som med nödvändighet måste ständigt utföras, utan att någon annan antydning om den fria sektorn görs än att riksbanken sägs kunna medge undantag från förbudet». Man måste nog hålla med om att en sådan förordning är ganska särartad.

Valutakommittén talar om förordningens »nakna» förbud mot alla betalningstransaktioner mellan in- och utlänningar. I sammanhanget är väl »naken» att förstå som ett ogillande omdöme, och en tröst är det därför, att riksbanken genom att kringgärda valutaförordningen med ett omfattande dispenssystem gjort den mera presentabel och så att säga jämnat av dess kantighet.

Helt har man likväl inte lyckats skylla den anstötligt nakna förbudsattityden. Ett exempel ger valutakommittén: Den ambitiöse medborgare, som har med riksbankens publikation om »Va-

lutaregleringen» på sin charterflygresan till Mallorca eller Kanarieöarna, finner i valutaförordningens 5 § ett reservationslöst förbud att överlåta tillgång å den som är bosatt i utlandet, för säkerhets skull understruket genom 9 §:s lika kategoriska förbud för svenskar att utan riksbankens tillstånd så förfoga över utländska betalningsmedel att ägarens innehav minskas. Någon uppmjukning av det förbudet finner läsaren inte, utan den laglydige står där med sina pesetas och vet, att han inte äger rätt att avhända sig dem. Nåja, slutet blir väl att man tar sig den frihet, man egentligen inte har — det lär gå till så i dessa semesterparadis också i andra sammanhang.

Vad jag sagt får vara tillräckligt och har väl egentligen varit tillräckligt för att visa, att valutakommitténs karakteristik av valutaförordningens tekniska uppbyggnad som »särartad» snarast är i underkant. Att först stadga drastiska, på varandra staplade förbud mot transaktioner, som med nödvändighet ständigt måste utföras, och så överlåta åt en underordnad instans att genom generella dispenser sätta förbuden ur spel är såvitt jag förstår ett ganska enastående förfarande, vitt skilt från vad vi annars är vana vid i svensk lagstiftning. Någon annan förklaring kan man väl inte finna än att finansministern varit i Krakas dilemma: att framträda både klädd och oklädd. Klädd enligt liberal praxis måste han vara genom hänsyn till internationell konvensans och konventioner på betalningsarnas område. Det problemet har han löst genom att inhölja sig i ett nätverk av generella dispenser. Och under detta nätverk finns så vad finansministerns egen valutakommitté kallar för »ett naket förbud mot alla betalningstransaktioner mellan in- och utlänningar». Resultatet av hela detta arrangemang blir onekligen, som valutakommittén säger, något särartat.

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

Eftersom valutalagstiftningen legat under utredning de sista åren, har det varit ganska tyst kring den, och det kan kanske därför vara skäl att med några ord ange bakgrunden och problemställningen.

Vi har att göra med två författningar: dels valutalagen, dels valutaförordningen.

Valutalagen var från början den lag som i krig eller under »utomordentliga av krig föranledda förhållanden» gav det allmänna rätt till total kontroll över betalningar till och från utlandet.

1959 — när krigsförhållandena inte gärna längre kunde åberopas — infördes i valutalagen under protester från oppositionens sida en ny grund för ingripanden, då »så prövas erforderligt för uppnående av mål, som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet».

Att valutalagen behövs som underlag för befogenheter i en krigssituation är naturligtvis alla ense om. En rimlig konsekvens är att lagen, som fallet är, inte kräver nya årliga beslut. Den nya grunden — den tredje indikationen — från 1959 är däremot omstridd, både som rimlig indikation och — om den godtages — beträffande sin tillämplighet i det konkreta läget. Jag återkommer strax till den saken.

Vad så beträffar den andra valutaförfattningen, valutaförordningen, vars groteska nuvarande utformning jag nyss kommenterat med hjälp av valutakommitténs promemoria, är det alldeles tydligt att en hyfsning behövs. Att den hyfsning valutakommittén föreslagit är otillräcklig menar på goda grunder motionärerna i motion II: 924. I motionen förs ett detaljerat resonemang, som jag ber att få hänvisa till och som jag helt solidariserar mig med. Att vi reservanter inte utförligare tagit upp förslagen från motion II: 924 beror alltså inte på bristande sympati för dem. Orsaken är i stället, att reservanterna

över huvud inte vill ha någon valutaförordning.

Vårt land befinner sig inte i krig, och krigsfara hänger inte över oss. För den som partout vill ha valutareglering i kraft återstår då att laborera med den tredje indikationen, den som infördes 1959: att regleringen »prövas erforderlig för att uppnå de mål som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet».

Jag vill fästa uppmärksamheten på formuleringen: prövas erforderlig. Det står inte »kan vara till nytta» eller något sådant. På regeringen ligger skyldigheten att bevisa, att valutaregleringen är erforderlig, alltså med nödvändighet behövs, för att uppnå målen för riksbankens penningpolitiska verksamhet. Men en sådan bevisning har regeringen absolut inte förebragt. Man kommer bara med det självklara påpekandet, att valutareglering är ett bland många andra medel att påverka det ekonomiska skeendet. Att valutaregleringen skulle vara »erforderlig» har man inte på något sätt kunnat visa.

I tre års tid har bankoutskottet från departementets och departementschefens sida fått försäkringar om att valutakommittén skulle prestera en utredning om hur ett läge utan valutareglering skulle te sig. Nu får vi veta, att kommittén inte fullföljt den delen av sitt uppdrag. I stället får vi en i och för sig ytterst läsvärd uppsats av professor Kragh, som emellertid ligger på det teoretiska planet och i mycket liten utsträckning tar hänsyn till dagens konkreta svenska situation. Det är denna dagens konkreta situation som vi här i riksdagen har att ta ställning till, när vi frågar oss: är valutareglering erforderlig för att kommande budgetår kunna realisera riksbankens penningpolitiska verksamhet? Bara om man svarar ja på den frågan får förordnande om valutareglering komma i fråga.

Utskottsledamöterna från höger- och

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

folkparti har inte funnit, att de i valutalagen uppställda förutsättningarna föreligger, och yrkar därför avslag på propositionens begäran att riksdagen skulle samtycka till ytterligare förlängning av valutaregleringen.

Herr talman! Samtidigt som jag för fullständighetens skull yrkar bifall till utskottets hemställan under punkterna 1 och 2, där det inte föreligger några meningsskiljaktigheter, ber jag att under punkterna 3 och 4 få yrka bifall till den reservation, som avgivits av höger- och folkpartiledamöterna i utskottet.

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! I den tidigare i dag förda ekonomiska debatten kom också frågan om kapitalrörelserna in i bilden. Det var särskilt herr Ohlin som i sitt huvudanförande poängterade detta. Han efterlyste en smidigare kapitalmarknad liknande den som man har på arbetsmarknaden, och man borde ta ett samlat grepp på kapitalmarknadens problem för att försöka lösa dessa.

I motionerna nr 765 i första kammaren och 925 i andra kammaren liksom i vår reservation till utskottets utlåtande har vi här givit uttryck för vår oro beträffande ytterligare förlängning av valutaregleringslagen i vad som gäller kapitalrörelserna. Denna förordning är som herr Regnéll påminde om en kvarleva sedan kristiden och borde vid det här laget, med den frihet som råder på den internationella marknaden, helt kunna slopas.

Det är visserligen sant att en liberalisering under åren har skett, men så länge lagen om valutareglering i detta avseende gäller, inger den en viss oro och inverkar hämmande på våra exportindustriers utbyggnad och kapitalförsörjning. Då det gäller emissioner av och handel med värdepapper har en restriktivitet hela tiden varit gällande. Detta har i icke ringa grad hindrat

svenska företag att använda sådana finansieringskällor och metoder som valfrihet i detta avseende skulle innebära.

Vi anser att en fortgående avspärrning från den internationella kapitalmarknaden redan nu är besvärande, och sannolikt kommer den att bli ännu större. I den mån alltmera kapital behövs för nya investeringar och inte endast investeringar i anläggningar utan i hög grad då det gäller långa krediter, alltså investeringar i fordringar på exportmarknaden, ger sig regleringen till känna.

Skall vår industri för att hävda sig i den allt hårdare konkurrensen ha utsikter härtill, erfordras möjligheter till friare kapitalrörelser över gränserna. Den frihet vi numera har för varor och tjänster mellan vårt land och t. ex. EFTA och EEC bör, anser jag, även tillämpas på kapitalet.

Som exempel skulle jag vilja nämna att en del av våra industrier, särskilt de som har byggnadsmaterial på sitt program, behöver kapital för sin utbyggnad i de regioner som de skall förse med detta material i Europa och på kontinenten. Jag tänker på de företag som tillverkar ytong eller siporex. Materialets råvarukostnader tål inga långa transporter, då fraktkostnaderna är höga i jämförelse med tillverkningskostnaderna. Av den anledningen har flera fabriker måst anläggas i vårt land inom en lönsam räjong.

Materialet har även funnit utbredning och kommer allt mer till användning utomlands, och då varan av ovan angivna skäl inte kan exporteras från Sverige, måste densamma tillverkas i respektive länder antingen på licens eller genom anläggande av fabriker. För dessa våra industriers vidkommande är givetvis det senare alternativet att föredraga. Svenskt kapital är nödvändigt för att investera i fabriker utomlands.

Efter vad man har sagt på detta håll

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

önskar man en friare kapitalrörelse, eftersom den nuvarande regleringen lägger hinder i vägen för ytterligare sådana utbyggnader. Det torde kanske vara en stor del av våra industrier som befinner sig i ett liknande läge.

Men inte endast våra industrier har dylika problem. Våra allt mer växande affärsrörelser på handels område, varuhus och kedjeföretag har ett stort intresse av att etablera sig i utlandet för att där göra sig gällande och bidra till större lönsamhet. Det var mycket intressant att lyssna till finansministerns uttalande just om denna sak. Bland annat sade han att industriens aktivitet i hög grad är beroende av de möjligheter den har på exportmarknaden i fråga om priser och konkurrensmöjligheter, och han nämnde också de stora varuhusen och liknande företag, vilka tränger på mer och mer. Dessa stora varuhus och kedjeföretag har inte bara etablerat sig alltmör i vårt land, utan söker sig också ut på kontinenten för att, som jag sade här förut, få en större och lönsammare marknad. Deras investeringar sker i varulager.

Vi har även i vår reservation framhållit, att vi måste anpassa oss till de principer, på vilka ett europeiskt samarbete är avsett att byggas, och vi anser att en fri kapitalrörelse är ägnad att stärka ett sådant samarbete. Då vi kommer till u-länderna och svensk exportindustris möjligheter att här göra en insats måste detta ske genom långa krediter, och detta är många gånger den avgörande faktorn för att lyckas. Även detta är ett skäl som måste räknas som avgörande för valutaregleringens upphörande. Det är ju känt att en direktfinansiering genom krediter köpare och säljare emellan är vida oförmånligare och äger rum på ogynnsammare villkor för den kreditsökande än om liknande finansiering sker på institutionell väg. Regeringen säger sig ju vilja stödja de ekonomiska samlarbetssträvandena. Men ett bibehållande av va-

lutaregleringen måste enligt min åsikt verka hämmande på detta samarbete.

Herr talman! Nog har sagts i denna fråga. Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den reservation som följats till utskottets betänkande.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Den fråga som nu behandlas är ju ett led i den ekonomiska politiken. Eftersom vi i dag haft mycket ingående överläggningar i detta ämne skulle jag väl ha kunna begränsa mig till att yrka bifall till vad utskottet föreslagit. Då emellertid reservanterna har redovisat skälen för sitt ställningstagande, skall jag med några ord beröra de synpunkter som legat till grund för utskottets inställning när det tillstyrker en fortsatt valutareglering, i överensstämmelse med vad som föreslagits i propositionen.

Som framgått av både herr Regnélls och herr Berglunds anföranden, anser reservanterna att man mycket väl kan klara den ekonomiska politiken i vårt land utan att ha denna valutareglering. Emellertid medger ju såväl reservanterna som motionärerna att den liberalisering som har skett av valutaregleringen har varit mycket betydelsefull. Detta till trots anser de att man bör avskaffa regleringen. Den reglering som för närvarande finns gäller huvudsakligen kontroll av värdepappershandeln. Att vi vill behålla den är inte något utslag av någon regleringsiver, som herr Regnéll antydde.

Som vi ser saken är valutaregleringen ett mycket viktigt instrument i den ekonomiska politiken här i landet. Det finns ingen anledning förmoda att de myndigheter som handlägger dessa frågor skulle ha någon vilja att krångla till saker och ting för de människor som är beroende av dessa affärer med värdepapper. Regleringen är ju till för att man skall kunna fullfölja den ekono-

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

miska politiken. Det är som vi ser det absolut nödvändigt att ha denna spärr-möjlighet att ta till i dagens läge därest skäl därtill föreligger. Vad det gäller är med andra ord våra möjligheter att utforma den ekonomiska politiken i vårt land oberoende av världsmarknads kapitalrörelser. Vid de fallisemang som förekom på New York-börsen i maj förra året kunde man inte undgå att lägga märke till att börskurserna rasade överallt utom i Sverige. Utan tvivel hade valutaregleringslagen här en mycket stor betydelse.

Möjligheterna att använda räntepolitiken för att komma till rätta med inflatoriska tendenser och för att bibehålla den fulla sysselsättningen är ju väl bekanta för oss alla. Men om marknaden skulle släppas fri funnes det väl anledning förmoda att en åtstramning av lånemöjligheterna inte skulle få avsedd verkan därför att utländskt kapital strömmade in i landet och försvårade förverkligandet av denna politik.

Det är endast skenbart och på kort sikt som reservanternas och motionärernas linje skulle vara gynnsammare för näringslivet än utskottsmajoritetens. Näringslivet kan ju inte ha något intresse av att vi förlorar möjligheten att motverka en inflation eller att uppehålla den fulla sysselsättningen. Då vi anser att valutaregleringen är ett viktigt hjälpmedel för att genomföra denna politik, har vi anslutit oss till propositionens förslag. Det innebär med andra ord att vi vill avskärma vår ekonomi från de internationella kapitalrörelserna.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! När jag hörde herr Sköldins anförande, kunde jag inte underlåta att göra den reflexionen, att här framträder en rent isolationistisk filosofi i fråga om vår ekonomiska politik. Vi får höra att om vi inte behåller va-

lutaregleringen — inte fullmaktslagen utan valutaregleringen — riskerar vi att inte kunna bekämpa inflationen och att inte kunna upprätthålla full sysselsättning. Själva den hörnsten, på vilken vår ekonomiska politik vilar, det är enligt utskottsmajoritetens mening valutaregleringen. Skulle det förhålla sig på det sättet, måste ju slutsatsen bli att vi skall bevara valutaregleringen till varje pris. Det måste betyda att vår inställning till det internationella ekonomiska samarbetet ingalunda har den i stort sett positiva karaktär som man har trott, när man hört talas om det från regeringsbanken. Skulle det innebära att vi måste upphöra den fulla sysselsättningen och upphöra med kampen för ett någorlunda stabilt penningvärde, måste vi tänka oss för många gånger, innan vi ansluter oss till det internationella samarbete, som man trott att vi i stort sett varit överens om.

Jag kan inte underlåta, herr talman, att ge uttryck åt både bekymmer och förvåning över att det bland socialdemokratiska partiets företrädare i denna kammare förekommer vad jag måste beteckna som en isolationistisk filosofi, vilken, om den är allvarligt menad, måste betyda att meningarna kommer att gå isär i fråga om den internationella ekonomiska politiken och det internationella samarbetet. Det vore verkligen värdefullt att få höra, om finansministern ställer sig bakom ett sådant tal som det vi nu fått lyssna till eller om finansministern vill vidhålla en uppfattning, som dock gör det möjligt för oss att eftersträva framgång i det internationella ekonomiska samarbetet, som man åtminstone hittills har trott att vi alla ansåg ha avgörande betydelse för Sveriges land och folk.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! På den direkta uppfordran, som herr Ohlin kostade på sig,

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

kanske det finns anledning att säga några ord. Jag var tyvärr inte inne i kammaren och lyssnade till herr Sköldins anförande. Det skulle emellertid ha förvånat mig om hans tal var så onyanserat att herr Ohlin hade anledning att bara måla i svart och vitt.

Det är naturligtvis inte på det sättet, att vad vi lägger in i full sysselsättning och stabil ekonomi står och faller med valutaregleringen i den utformning den just nu har. Men valutaregleringen är ett av de många instrument, med vilka vi arbetar för att nå det mål som den fulla sysselsättningen och den stabila ekonomien innebär. Det kan vara lättare eller svårare att nå det målet. Tar man bort ett instrument, får man väl bättra på de andra instrumenten. Rent allmänt har vi den uppfattningen, att en serie av olika instrument är de bästa hjälpmedlen, för det tvingar inte till att använda något instrument så brutalt som skulle erfordras om man vore hänvisad till ett mer begränsat register.

Det är klart att om världen vore sådan som man skulle önska och det inte funnes några spekulationer i kapitalrörelserna, skulle problemet vara enklare. Men, såsom också har anförts i utskottets utlåtande, både inom och utom Europa har nationer ställts inför besvärigheter på grund av de spekulativa inslag som finns i de internationella kapitalrörelserna. Ett land kan råka i den belägenheten att man behöver bemästra en inflationssituation med hjälp av en kreditåttstramning med räntehöjning som följd. Landet kan då få uppleva att denna åttstramning omintetgöres och att ett flöde av lätttröligt spekulationskapital söker sig dit där det får hög förräntning. Det är ingen tvekan om att detta är vad som skedde bl. a. i Tyskland för några år sedan. Erfarenheten av den utvecklingen, som dessutom innebar mycket stora svårigheter för de länder som i motsvarande mån miste kapital, har som redan sagts avskräckt de tyska myndigheterna från att bekäm-

pa den pågående överkonjunktur de har på olika områden med skärpt kreditpolitik. De får använda andra medel i större utsträckning än om de hade haft hela registret att spela på.

Å andra sidan kan man i ett land, där man söker komma till rätta med under efterfrågan och arbetslöshet genom en lätt kreditpolitik och en låg räntenivå, på grund av det utflöde som uppstår när kapitalströmmen söker sig till högre förräntning i andra länder snabbt tvinga fram en kontraaktiv politik som står i strid med önskemålet att trygga den fulla sysselsättningen. Det finns nationer som har ställts även inför den situationen.

Man kan naturligtvis säga — jag hörde det argumentet i första kammaren — att vi skall inte i vårt lilla land vara så förmätna att vi tror, att dessa fenomen är tillämpliga på oss i lika hög grad som de är på Tyskland och Amerika. Man kan också säga att motståndskraften mot det internationella spekulationskapitalet i viss mån är mindre i ett litet land än i de stora världs nationerna. Jag tycker nog att man med dessa illustrationer ändå har fått dokumenterat att även valutaregleringen har sin roll i den ekonomiska politiken.

Vi var på det klara härmed även då de närmanden till EEC gjordes som var aktuella innan sammanbrottet för de ekonomiska integrationsförhandlingarna i Europa ägde rum. I förslaget till associeringsöverenskommelse mellan vårt land och EEC sades följaktligen klart och tydligt ifrån att beträffande de fria kapitalrörelserna hade vi ett behov av att förhandla. Vi var inte utan vidare beredda att skriva under Romstadgans statuter om de fria kapitalrörelserna. Vi var beredda att sätta oss ned och förhandla för att se om vi kunde nå fram till en uppgörelse som kunde bli så fri som vi ansåg att vi orkade med. Den distinktionen bör man göra och det förslaget har prövats i utrikesnämnden, där även herr Ohlin haft tillfälle att följa

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

förhandlingsutspelet. Jag kan inte just nu minnas om han protesterade mot den reservation som låg i det svenska förhandlingsförslaget, men det fanns en reservation där, det är jag angelägen att understryka.

Om man betraktar denna fråga i sin tillämpning finner man att det har utbildat sig den praxis att de löpande betalningarna är fria. Beträffande värdepappershandeln — och det är i huvudsak för den vi fortfarande tillämpar regleringar — däremot inte. För det investeringskapital, som användes för investeringar i vårt land eller av svenska investerare som behöver kapital för att investera utomlands, lägges inga egentliga hinder för kapitalrörelserna. Däremot finns det vissa hinder när det gäller portföljinvesteringarna, i första hand värdepapper och aktier. Det är av intresse att konstatera att även i de länder, där man försvär sig till de fria kapitalrörelserna, har man med stor tveksamhet accepterat dem och bl. a. hängt på åtskilliga reservationer just när det gäller värdepappersrörelserna.

I Danmark och Norge har man samma reglering som vi har i Sverige. Jag är alldeles övertygad om att ingen ansvarig i vare sig Danmark eller Norge såsom valutatsituationen är i båda dessa länder skulle vara beredd att förklara att man där är färdig för full liberalisering på kapitalrörelsernas område.

Man har på andra håll lett portföljinvesteringarna över den s. k. fria valutamarknaden, d. v. s. man har en fri prissättning utan kursgaranti, vilket naturligtvis också är ett visst återhållande moment i de fria kapitalrörelserna i fråga om portföljinvesteringarna.

Jag nämnde att Danmark och Norge har dessa begränsningar. I Storbritannien har man en kontroll av värdepappershandeln i länder utanför sterlingområdet som är betingad huvudsakligast av att betalningsbalans uppehålls. Grundprincipen i den brittiska valutakontrollen har varit att värdepappers-

handel tillåtes i den utsträckning den betalar sig själv, där köp och försäljningar alltså i stort sett går jämnt upp.

Även i Schweiz, som är det klassiska landet som valutabank för praktiskt taget hela världens nationer, har man blivit irriterad av de följdverkningar som de fullt fria kapitalrörelserna kan föra med sig. Man har där löst frågan på det sättet att man har ett *agreement*, en överenskommelse, mellan den schweiziska regeringen och valutabankerna som innebär ett hinder för och en begränsning av de fria kapitalrörelserna. Inte ens Schweiz orkar och önskar kosta på sig den fulla friheten, men man har en förhandlingsöverenskommelse som garanterar nationens intressen.

I de mindre länderna inom EEC, Belgien och Holland, har man inte kunnat acceptera Romstadgans bestämmelser om de helt fria kapitalrörelserna utan man har även där ett inslag av begränsning och kontroll.

Under dessa förhållanden är det inte så överraskande att vi i vårt land säger oss att det i dagens läge inte finns någon anledning att gå längre än till den liberalisering som vi anser att vi i den praktiska tillämpningen orkar med. Om situationen utvecklar sig så att man bedömer läget vara sådant att man orkar med att liberalisera ytterligare så, à la *bonne heure*, kommer man att fortsätta med det precis som hittills. Men det finns litet för mycket av osäkerhetsmoment i framtiden för att man i dagens läge skall göra rent bord med myndigheternas möjligheter att hålla framför allt den rörliga värdepappershandeln under kontroll.

Regeringen har under sådana förhållanden för sin del ansett att det är lämpligt att i enlighet med vad en enhällig utredningskommitté förordat föreslå en ytterligare förlängning av giltighetstiden för valutaförordningen med vissa liberaliseringar i förhållande till nuvarande bestämmelser.

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

Detta är i huvudsak det svar jag skulle vilja ge på herr Ohlins inlägg.

Herr REGNÉLL (h):

Herr talman! Jag skall be att få ta upp några enstaka punkter av herr Sköldins anförande.

Herr Sköldin gjorde gällande att det skenbart kan verka som om reservanternas förslag vore fördelaktigare för näringslivet än utskottsmajoritetens. Han menade alltså att det i själva verket inte skulle vara några fördelar för näringslivet, om man uppnådde den friare ordning som reservanterna har föreslagit.

Det är ett ganska märkligt resonemang, då man vet hur aktivt man just inom näringslivets organisationer har arbetat för denna friare ordning. Jag kan bara erinra om den gemensamma framställning som handelskamrarnas nämnd, Svenska bankföreningen, Svenska fondhandlareföreningen, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund och Sveriges industriförbund gjorde till riksbanken i november 1961 om att få tillfälle att diskutera synpunkter på liberalisering. Synpunkterna sammanfattades i en promemoria och ligger mycket nära de synpunkter som har framförts i motionerna och i reservationen.

Herr Sköldin bevisade kanske litet för mycket. Han talade om börskrascher i föl och framhöll hurusom vi enbart här i landet varit förskonade från dem. Orden föll sig så att börserna rasade utomlands på alla håll utom i Sverige. Det menade herr Sköldin skulle vara ett bevis för hur nyttig vår valutastiftning skulle ha varit. Nu har vi av finansministern fått höra att man i Norge och Danmark är lika restriktiv som här och att man i Storbritannien har förbud mot värdepappershandel utöver gränserna. Under sådana förhållanden kan man fråga sig, hur det förhåller sig

med beviskraften i herr Sköldins argumentation.

I mitt första anförande frågade jag huruvida finansministern ansåg att valutaregleringen verkligen kan betecknas som erforderlig för att uppnå de ekonomiska mål som riksbankspolitiken uppställt för sig. Något svar har jag inte fått, men jag skulle vilja citera ur något som riksbanksfullmäktige en gång i världen sagt nämligen följande: »Genom en i förhållande till andra länder återhållsam ekonomisk politik, med tyngdpunkten lagd på konsolidering snarare än expansion, kan sådana förhållanden skapas — betryggande valuta-reserv, låg kostnads- och prisnivå, etc. — att kapitalrörelserna kan liberaliseras utan risk för menliga konsekvenser.»

Om man vill skriva under det uttalandet tycker jag att ett konstaterande av att vi i dag inte skulle kunna avskaffa valutarestriktionerna är ett underbetyg för den förda ekonomiska politiken. För min del är jag inte beredd att utfärda det underbetyget. Däremot är jag beredd att utfärda underbetyg åt den som anser att det i dagens läge inte vore möjligt att avveckla den valutareglering som ännu bibehålles.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Den anmärkning som herr Ohlin gjorde till vad jag hade sagt i mitt förra anförande föreställer jag mig måste bero på att jag uttryckt mig mycket oklart. Om herr Ohlin hade hört början av mitt anförande, så skulle han ha funnit, att jag sade att utskottets majoritet ansåg att i den ekonomiska politiken ingick detta som ett led av mycket betydelsefullt slag. Det var den synpunkt som jag byggde upp mitt anförande på. Därför kan det inte vara möjligt att jag skulle ha sagt att denna valutastiftning är det enda instrument som vi behöver för att kunna föra den ekonomiska politik som vi fört un-

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

der många år. Jag underströk flera gånger att denna valutalagstiftning ingått som ett mycket viktigt led i den ekonomiska politiken.

Herr Ohlin sade vidare att mitt anförande gick ut på att, därest man inte hade denna lagstiftning, så skulle man få inflation och att man också skulle riskera att man inte kunde upprätthålla den fulla sysselsättningen. Det är också en sådan där argumentation som sammanhänger med den ekonomiska politik vi för här i landet, som går ut på att skapa förutsättningar för att kunna upprätthålla den fulla sysselsättningen och även ett relativt stabilt penningvärde och hindra inflation. Det var dessa synpunkter jag ville framföra.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Nej, varken herr Sköldin eller jag har talat om att valutaregleringen skulle vara det enda medlet. Däremot föreföll det som om herr Sköldin tyckte att valutaregleringen var ett så viktigt medel att om man inte hade tillgång därtill, fanns det risk för att man inte kunde bekämpa inflationen och upprätthålla den fulla sysselsättningen. Nu är vi ju alla överens om att bekämpandet av inflationen och upprätthållande av den fulla sysselsättningen är utomordentligt väsentliga saker, och om man då såsom herr Sköldin har den uppfattningen att valutaregleringen är ett mycket viktigt medel i dessa strävanden, måste väl slutsatsen bli att vi hellre än att ge oss in i ett internationellt samarbete, som tvingar oss att upphäva valutaregleringen, bör avstå från detta samarbete och alltså bevara våra möjligheter att bekämpa inflationen och upprätthålla den fulla sysselsättningen. Det var därför som jag tyckte att herr Sköldins anförande hade en viss isolationistisk prägel.

Finansministern uttryckte sig visserligen betydligt försiktigare, men kvar

står en viss osäkerhet rörande hur herr Sträng skulle ställa sig, om vi i år eller nästa år fick ett anbud att ingå i ett europeiskt ekonomiskt konstruktivt samarbete som delvis vilade på förutsättningen att vårt land hade fria kapitalrörelser. Skulle herr Sträng då anse att nackdelen av dessa fria kapitalrörelser är så betydande som det ibland förefaller, skulle kanske även han förhålla sig kallsinnig till detta samarbete.

Det är omöjligt att komma ifrån att ju större vikt man fäster vid en restriktiv politik på detta område, desto mer tveksam måste man vara beträffande ett svenskt deltagande i den europeiska integrationen.

Visst finns det kapital som strömmar mellan länderna när räntesatserna varierar, och herr Sträng tycktes anse att detta var någonting alldeles förkastligt. Jag måste säga att så som kapitalmarknaderna fungerar och bör fungera är det i regel synnerligen lämpligt att kapitalet anpassar sig efter variationer i räntesatserna. Detta skall inte bara avfärdas som skadlig spekulation, vilket närmast var tendensen i herr Strängs yttrande. Det kan för ett land vara en mycket stor fördel att en räntehöjning medför en viss tillströmning av utländskt kapital.

Vidare talade herr Sträng om att vi gjorde vissa reservationer i samband med vår associeringsansökan i Bryssel. Ja, regeringen fogade vissa reservationer till denna ansökan. Herr Sträng har tydligen glömt att jag för min del i utrikesnämnden gjorde reservationer till regeringens reservationer — den saken behöver vi väl inte närmare beröra just nu. Jag begärde förresten också en klarare bekännelse till frihetens princip när det gäller en del av väsentliga internationella transaktioner.

Man kan konstatera att förespråkare för regleringar av detta slag aldrig tycks räkna med att reglerarna kan begå misstag. Får jag erinra finansministern om att under efterkrigstiden

Ändrad lydelse av 2 § valutalagen, m. m.

— jag tänker inte på de allra senaste åren som inte kan uppvisa några sådana exempel — har regleringar ibland använts på ett sätt som väl alla numera anser innebära ett allvarligt misslag, t. ex. när man hindrade Volvo att ta ett lån i utlandet vid en tidpunkt då ett sådant var av icke ringa betydelse för företagets expansion. Detta grundade sig på betraktelsesättet att det försvårar myndigheternas reglering av den svenska kapitalmarknaden om det är tillåtet att låna i utlandet.

Herr Strängs försvår gick huvudsakligen ut på en hänvisning till vissa andra länder. Låt mig bara peka på att det dock är ett faktum att Sverige tillhör de mera restriktiva inom OECD-gruppen beträffande just valutareglering och kapitalrörelser, trots att även vi i princip har anslutit oss till tanken på större frihet på detta område. Skulle vi, herr finansminister, kunna göra en kompromiss? Skulle vi kunna komma överens om att Sverige, som inte varit med i kriget, bör ansluta sig till den mera liberala gruppen inom OECD i det avseende vi här diskuterar? Det är en allvarlig propå. För närvarande tillhör vi inte denna grupp, och därför tycker jag att finansministerns hänvisningar till utlandet inte är något mera vägande argument. Kan finansministern komma tillbaka och förklara att Sverige har anslutit sig till den mera liberala gruppen inom OECD vad kapitalrörelserna beträffar, skall i alla fall jag medge att frågan har kommit i ett i viss mån nytt läge. I detta sammanhang skall man inte glömma att för den händelse oförutsedda situationer uppstår finns fullmaktslagstiftningen.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! När bankoutskottet haft att ta ställning till denna fråga har det inte förelegat en situation i vilken det funnits en inbjudan till deltagande i internationellt samarbete inom EEC eller liknande, utan vi har fått göra det med

beaktande av de omständigheter som nu föreligger.

Kanhända situationen kan bedömas annorlunda, om det i framtiden finns ett internationellt samarbete som vi kan delta i. De lagar som nu föreslås innebär en förlängning av tidigare lagar vars fortsatta giltighet motiveras av att situationen icke har blivit förändrad genom någon inbjudan från EEC, vilken kunnat realiseras.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 3 och 4

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Regnéll begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i mom. 3) och 4) i utskottets utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Regnéll m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Regnéll begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst om-

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

röstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 138 ja och 73 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

§ 6**Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

I en den 8 februari 1963 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 84, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

I propositionen föreslås ändringar i reglerna för fördelning mellan kommuner av det skatteunderlag som härrör från kraftverksrörelse. Detta skatteunderlag fördelas enligt särskilda regler mellan de kommuner där kraften produceras, där den distribueras och där företagets huvudkontor är beläget. Propositionen, som i huvudsak bygger på ett av skattelagssakkunniga framlagt förslag i ämnet, syftar till att tillförsäkra de kommuner, där regleringsdammar eller kraftverk finnes, större andel av skatteunderlaget än hittills.

De nya bestämmelserna är avsedda att gälla från och med innevarande beskattningsår och alltså tillämpas första gången vid 1964 års taxering.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen

nen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 636 av herrar *Nils-Eric Gustafsson* och *Per Jacobsson* samt II: 791 av herr *Lundmark m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 84 att beskattning av rörelse som avsåge produktion av elektrisk kraft finge ske med 5 procent i kommun där huvudkontoret låge och återstoden enligt propositionens grunder;

II) de likalydande motionerna I: 637 av herr *Per Petersson* och fröken *Stenberg* samt II: 792 av herr *Östlund m. fl.*;

III) de likalydande motionerna I: 638 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 790 av herr *Larsson i Umeå m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen vid ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 84 måtte besluta att vid fördelning till beskattning inom flera kommuner av inkomst av rörelse avseende produktion och tillhandahållande av elektrisk kraft, kommun där huvudkontor finnes erhöles fem procent av rörelseinkomsten i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 10 procent;

IV) de likalydande motionerna I: 639 av herrar *Sundin* och *Ferdinand Nilsson* samt II: 789 av herr *Larsson i Norderön m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 84 måtte besluta att fördelningstalet för huvudkontorskommun skulle sänkas till fem procent och att skatteandelen för produktionskommun skulle höjas i häremot svarande grad; ävensom

V) de likalydande motionerna I: 640 av herr *Sörlin m. fl.* och II: 788 av herr *Kärrlander m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte besluta att bestämmelsen i 53 § 1 mom. b) kommunalskattelagen om statens skattefrihet för inkomst som härflutit av leverans av elektrisk kraft till kommunikationsverk utginge.

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 521 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 621 av herr *Björkman m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte besluta att repartitionstalet för den kommunala fastighetsbeskattningen skulle från och med ingången av 1965 sänkas till 1,5 procent.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 84 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas — samt i anledning av följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 636 av herrar Nils-Eric Gustafsson och Per Jacobsson samt II: 791 av herr Lundmark m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 638 av herr Stefanson m. fl. och II: 790 av herr Larsson i Umeå m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 639 av herrar Sundin och Ferdinand Nilsson samt II: 789 av herr Larsson i Norderön m. fl., ävensom

4) de likalydande motionerna I: 640 av herr Sörlin m. fl. och II: 788 av herr Kärrlander m. fl.,

måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med i utskottets hemställan angivna ändringar och tillägg, innebärande de avvikelserna från Kungl. Maj:ts förslag, att huvudkontorskommunens andel i rörelseinkomsten bestämdes till fem procent, att den minimiandel av rörelseinkomsten som tillförsäkrades produktionskommunerna bestämdes till trettio procent av inkomsten av försäljning av den av företaget producerade kraften samt att statens skattefrihet för leverans av kraft till de statliga kommunikationsverken m. fl. upphävdes.

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 521

av herr Sveningsson m. fl. och II: 621 av herr Björkman m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 636 av herrar Nils-Eric Gustafsson och Per Jacobsson samt II: 791 av herr Lundmark m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 637 av herr Per Petersson och fröken Stenberg samt II: 792 av herr Östlund m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 638 av herr Stefanson m. fl. och II: 790 av herr Larsson i Umeå m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 639 av herrar Sundin och Ferdinand Nilsson samt II: 789 av herr Larsson i Norderön m. fl., ävensom

6) de likalydande motionerna I: 640 av herr Sörlin m. fl. och II: 788 av herr Kärrlander m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herr *Gösta Jacobsson*, vilken ansett att utskottet under punkten A) bort hemställa,

att riksdagen — med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 84 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad, skyndsamt utredning av frågan om fördelning av kraftverksinkomster mellan olika kommuner vid inkomstbeskattningen och andra därmed sammanhängande spörsmål;

II) av herrar *Hagberg*, *Nilsson* i Svalöv och *von Sydow*, vilka — under åberopande av innehållet i motionerna I: 521 av herr Sveningsson m. fl. och II: 621 av herr Björkman m. fl. — ansett att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte antaga ett i reservationen intaget förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), av innebörd att repartitionstalet för den kommunala fastighetsbeskattningen skulle fr. o. m. ingången av år 1965 sänkas till 1,5 %;

2) att motionerna I: 521 och II: 621, i den mån de icke blivit besvarade med

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

vad i reservationen anförts och yrkats, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III) av herrar *Lundström* och *Broberg* beträffande repartitionstalet, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! År 1957 gjorde riksdagen det uttalandet att fastighetsskatten borde avvecklas. Från många håll har man i anslutning till detta riksdagens uttalande hoppats på att finansministern skulle ta initiativ i frågan och framlägga en proposition med förslag om fastighetsskattens slopande. Så har inte skett, och därför har i motionerna nr 521 i första kammaren av herr Sveningsson m. fl. och nr 621 i andra kammaren av herr Björkman m. fl. yrkats att såsom ett led i den slutliga avvecklingen av fastighetsskatten repartitionstalet måtte fr. o. m. ingången av år 1965 sänkas från nuvarande 2,5 procent till 1,5 procent.

Detta yrkande har fullföljts i reservation II av herr Hagberg m. fl. och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation. Under punkt A yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr ÖSTLUND (h):

Herr talman! Såsom motionär i frågan om fördelning av kraftverksföretagens skatteunderlag mellan olika kommuner såväl i år som tidigare är jag självfallet intresserad av problemet och av den lösning som bevillningsutskottet föreslår i sitt betänkande nr 38.

Frågan angår hela landet men betyder mest för de kommuner i Norrland där den största delen av den elektriska kraften utvinnes. Dessa kommuner har i snart tio år befunnit sig i en missgynnad ställning i detta avseende, och det

är sannerligen på tiden att något åtgöres för att rätta till de missförhållanden som uppkommit utan att någon beslutande myndighet torde ha syftat däråt.

När repartitionstalet för fastighets-skatten år 1953 sänktes från 5 till 4 procent var meningen att de fastighets-ägare, som inte kunde redovisa en vinst på fastigheten uppgående till 5 procent, skulle få lägre skatt än tidigare. Om inkomsten uppgick till minst 5 procent skulle resultatet däremot bli att fastighetsskatten visserligen sjönk medan å andra sidan inkomsten steg lika mycket, så att summan skulle bli densamma som tidigare. Vad riksdagen då tycktes förbise var att vissa rörelse-idkare, t. ex. kraftverksföretagen, kunde ha inkomst som taxerades i flera kommuner och att riksdagsbeslutet åstadkom en ändrad fördelning av skatteunderlaget. Så länge repartitionstalet var 5 procent kunde ingen annan kommun än kraftverkskommunen få någon beskattningsrätt förrän inkomsten översteg 5 procent.

Genom repartitionstalets sänkning fick nu huvudkontorskommun och distributionskommuner del av beskattningsrätten för den vinst som låg mellan 4 och 5 procent, och kraftverkskommunerna fick bara behålla en fjärdedel därav att beskatta. År 1954 väcktes från vårt håll motioner med krav på att man skulle rätta till fördelningen. Bevillningsutskottet erkände det berättigade i vår kritik men avstyrkte ändå motionerna.

När sedan repartitionstalet 1957 sänktes ytterligare till 2,5 procent och kraftverkskommunerna på grund härav gick miste om en ännu större del av sin tidigare beskattningsrätt, var utskottet och riksdagen lika kallsinniga mot våra motioner. Man skyllde då på att en utredning var i gång.

Jag skall tillåta mig att med några siffror belysa verkningarna av repartitionstalets sänkning för kraftverkskom-

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

munerna. Om vi utgår ifrån det fallet att ett kraftverksföretag har en vinst motsvarande 6 procent av taxeringsvärdet, så fick kraftverkskommunen före sänkningen av repartitionstalet 1953 inklusive garantiskatten beskatta 87,5 procent av vinsten. Efter sänkningen till 2,5 procent blev fastighetskommunens andel under samma förutsättningar endast 56,25 procent. Samtidigt fick övriga kommuner sin andel av vinsten höjd från 12,5 till 43,75 procent, alltså mer än en tredubbling.

Vi kan ta ett annat exempel och utgå från en vinst motsvarande 4 procent av taxeringsvärdet. Ända fram till slutet av 1957 hade kraftverkskommunen beskattningsrätt för hela vinsten men fick där efter avstå drygt 28 procent till huvudkontors- och distributionskommuner.

Det är alltså inte små belopp som berövats kraftverkskommunerna och som kommit andra kommuner till del under de gångna tio åren — och detta, herr talman, jag vill betona det på nytt — utan att riksdagen ens ifrågasatt och än mindre beslutat någon ändring av fördelningsreglerna. Det var därför med glädje vi mottog den proposition som nu behandlas, i vilken behovet av ändrade fördelningsregler, som bättre passar till nuvarande repartitionstal, starkt betonas.

A andra sidan kan jag inte finna att propositionen ger kraftverkskommunerna full rättvisa. Vi har i vår motion II: 792 anvisat en metod, ursprungligen föreslagen av kommunalskatteberedningen i samband med dess förslag om garantiskattens avskaffande, som garanterar kraftverkskommunerna en andel av vinsten som aldrig blir mindre än den de erhöill före 1953. Metoden går ut på att man med nuvarande repartitionstal fastställer en s. k. fastighetsandel på 2,5 procent utöver repartitionstalet, som helt skulle vara förbehållen kraftverkskommunerna, i den mån inkomsten räcker därtill. Endast om ytterligare vinst över 5 procent föreligger skall

andra kommuner kunna få del av beskattningsrätten. Jag anser alltså att en lösning efter dessa linjer hade varit riktigare. Jag hade tänkt att också här anföra några siffror för att jämföra vårt förslag med propositionens, men med hänsyn till den sena timmen skall jag inte ta kammarens tid i anspråk med det.

Nu har utskottet förordat vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Dels har man förordat en minskning av huvudkontorsandelen från 10 till 5 procent och i samband därmed en ökning av minimiandelen till kraftverkskommunerna från 25 till 30 procent, och dels tillstyrker utskottet motionens förslag om upphävande av skattefriheten för inkomst från leveranser av kraft till kommunisationsverken. Den förra ändringen ger givetvis förbättringar för kraftverkskommunerna liksom för distributionskommunerna men i ganska liten utsträckning. Det senare förslaget finner jag dock mera betydelsefullt såväl principiellt som praktiskt, och jag hälsar den ändringen med tillfredsställelse.

Däremot har utskottet inte ansett sig kunna bifalla vår motion beträffande statens rätt till avdrag för gäldranta vid taxering till kommunal inkomstskatt.

I propositionen redovisas för vattenfallsstyrelsens del inkomst respektive garantibelopp för taxeringsåren 1953—1960. Härav framgår att garantibeloppet för de fem senaste av dessa år har överstigit inkomsten. Detta förhållande bör emellertid ses mot bakgrunden av att vattenfallsstyrelsen har en privilegierad ställning i deklarationshänseende. Som 1944 års skattesakkunniga på sin tid framhöll åtnjuter nämligen styrelsen avdrag för beräknade räntefgifter, varvid såsom underlag härför inräknas samtliga av staten i verket gjorda investeringar, oavsett i vad mån företaget till staten inlevererat vinstmedel som överstigit normal förräntning och alltså reellt sett varit att betrakta som amortering. Skattesakkunniga fö-

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

reslog härutinnan en schablonmässig begränsning av avdragsrätten.

Förslaget, som redovisats i ett bihang till proposition nr 84, går ut på att såvitt angår av staten ägd eller nyttjad fastighet respektive av staten utövad rörelse ränta må beräknas på högst två tredjedelar av det bokförda värdet av de i förvärvskällan nedlagda tillgångarna. Vi har i vår motion biträtt detta skattesakkunnigas förslag. Vi anser det inte motiverat att låta kommunernas beskattningsrätt vara beroende av om det är staten eller enskilda som är ägare till exempelvis ett kraftverk.

Jag har tillåtit mig att här något kritisera det nu framlagda förslaget och som min uppfattning framhålla att den linje vi förordat är den riktigare. Detta betyder dock inte att jag underskattar de förbättringar som propositionen och än mer utskottets förslag innebär. En väsentlig förbättring är att de kommuner där regleringsdammar anlagts inräknas bland producentkommunerna och därmed får vara med vid fördelningen av kraftverksföretagens inkomstskatteunderlag.

Det är att beklaga att Kungl. Maj:t inte har ansett det möjligt att låta även de kommuner som inte har regleringsdammar inom sitt område men som likväl lidit skada av vattenregleringarna få någon del av skatteunderlaget. Jag förstår emellertid att den frågan är tekniskt svår att lösa och vill endast vädja till finansministern att han ytterligare överväger möjligheterna att tekniskt lösa problemet.

Den andra väsentliga förändringen är att inkomsten av fjärrdistribution härnå skall hänföras till producentkommunerna. Med en sådan bestämmelse blir skillnaden mellan vår linje och utskottets förslag inte så stor, speciellt under den tid kraftverksbyggnaden pågår och företagsvinsterna på grund härav är relativt låga. Härtill kommer också att utskottet klart har givit uttryck åt den uppfattningen att en sänkning

av repartitionstalet eller fullständigt borttagande av fastighetsskatten måste föranleda ny prövning av fördelningsfrågan.

Herr talman! Jag har inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Beträffande bevilningsutskottets betänkande nr 38, som behandlar proposition nr 84, måste jag — bl. a. i anledning av vad herr Östlund sade — framhålla att jag tycker att greppet på frågan är absolut riktigt. Här går man in för en beskattningsprincip som användes inom all annan företagsamhet. Man knyter här an beskattningen av elleveranserna så att man får beskattningen där den skall vara.

Problemet att man inte kan komma åt vissa vinster skall jag litet senare återkomma till. Jag vill i varje fall påpeka, att av 1961 års partileveranser från kraftverken gick två tredjedelar direkt till industrien. Nu är själva huvudmotivet i propositionen just att partileveranserna skall beskattas på tillverkningsorten. I all annan industriell verksamhet har man den principen, att man beskattar industrierna där de ligger och inte där de säljer sina produkter. Jag tycker nog att vissa skäl talar för beredningens uttalande, men det måste vara logiskt riktiga konstruktioner, som finansministern här föreslagit.

När denna fråga kom till utskottet ansågs den synnerligen besvärlig och bordlades. Man tillsatte en delegation, som skulle söka samordna de olika motionerna så att man kunde nå en förbättring av propositionens förslag.

Herr Östlund har redan talat om att huvudkontorsandelen nedsatts till 5 procent och att man flyttat över den till produktionskommunerna. En annan sak — och kanske den viktigaste ur penningssynpunkt — är att beskattningen

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

av kraftleveranserna till kommunikationsverken nu skall gå direkt på produktionskostnaderna. Det rör sig om två miljoner om året. Man får väl förutsätta att vattenfallsstyrelsen inte gör någon bokföringstransaktion så att den trollar bort dessa två miljoner — den möjligheten finns — utan att de handlar lojalt så att kommunerna inte mister denna beskattningsrätt.

Det föreligger dock en del önskemål, särskilt beträffande frågan om kompensation till regleringskommunerna. Det är ofta så att man har dammen i den ena kommunen och skadan i den andra. I propositionen berör man detta förhållande och framhåller svårigheterna, men man räknar med att problemen kan klaras ut mellan kommunerna. I en del fall går inte det, och utskottet har i sin skrivning framhållit att det synes angeläget att en positiv lösning erhålles. Detta är naturligtvis en mycket komplicerad sak, och det är alldeles uppenbart att t. ex. fastighetsskatten inte kan klyvas mellan kommunerna. Men man kanske kan finna någon annan lösning.

Beträffande vinsterna från kraftverksrörelsen är äganderättsförhållandena så komplicerade att olika företag mer eller mindre äger de olika kraftverken. Detta gör att de kan använda en sådan prissättning att inkomsten endast räcker till fastighetsskatten och det inte blir någon vinst. De kan hämta in vinsten på andra orter. Detta är ganska naturligt, ty i de orter där kraftverken ligger är kommunalskatten hög, och det måste vara lockande att plocka in vinsten på sådana platser där skatten är lägre. Nu arbetar en utredning med detta problem, och det lär väl kunna bli en rättelse häri.

Det är knappast lämpligt att nu söka införa en sådan regel, att Vattenfall skulle börja skriva av två tredjedelar av sin gäldränta. Affärsverksutredningen arbetar med denna fråga, och man får väl hoppas att den skall nå ett resultat så att man får en någorlunda rätt-

vis beskattning även av vattenfallsstyrelsen.

Det är av stor vikt för dessa kommuner, som råkar ut för regleringsdammar och får sämre skatteunderlag därigenom att t. ex. stora områden översvämmas, att de kan få kompensation. Detta tillrättaläggande är inte något stöd till kraftverkskommunerna, utan det är helt enkelt bara en gärd av rättvisa att man för beskattningen dit där den verkligen hör hemma. Jag hälsar med stor tillfredsställelse detta förslag som jag anser vara ett steg på vägen mot en rättvis beskattning på detta område. Jag hoppas att finansministern har möjlighet att följa upp de övriga frågorna på detta område, så att detta problemkomplex till slut får en tillfredsställande lösning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Tvärålund (cp) och Jönsson i Ingemarsgården (fp).

Herr BROBERG (fp):

Herr talman! Med några få ord vill jag motivera en blank reservation angående repartitionstalet. Jag vill citera några rader i bevillningsutskottets betänkande av år 1957, där det står:

»Utskottet understryker angelägenheten av att fastighetsbeskattningen avskaffas så snart förutsättningar därför föreligger. Detta torde inte vara möjligt utan att dessförinnan frågan om kompensation åt vissa kommuner undersöks. I vilka fall och i vilken omfattning sådan kompensation kan bli erforderlig undandrar sig utskottets bedömande. Innan behovet av kompensation undersökts är det svårt att närmare ange formen och villkoren för kompensationen. Utskottet finner det önskvärt att denna fråga — i den mån den inte kan lösas i samband med den förut omnämnda utredningen rörande fördelningen av inkomst från vattenfallsfastighet — blir föremål för skyndsam utredning. Utskot-

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

tet förväntar att senast 1960 års riksdag bereds tillfälle att ta ställning till frågan om en slutlig avveckling av fastighetsbeskattningen, under förutsättning att erforderliga undersökningar till denna tidpunkt kan slutföras. Utskottet föreslår därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder att förslag om fastighetsbeskattningens slutliga avveckling måtte föreläggas senast 1960 års riksdag samt att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa härför erforderlig utredning.»

Något förslag har inte kommit från Kungl. Maj:t i detta ärende trots att bevillningsutskottets förslag antogs av riksdagen. De betänkligheter som i skilda sammanhang anförts mot avvecklingen av fastighetsbeskattningen har ju gällt kommunernas ställning. De kommuner som har det största behovet av fastighetsskatten tillhör glesbygderna och har att räkna med lågt skatteunderlag, hög utdebitering och vikande befolkningsunderlag.

Sedan 1957 har den kommunala uttaxeringen som regel höjts avsevärt, och därför måste kommunernas finansiella problem i dag uppmärksammas i ännu högre grad än fallet var 1957. Dock kan man naturligtvis med skäl hävda att fastighetsskatten är olämpligt utformad, eftersom den varken tar hänsyn till fastighetens avkastning eller skuldsättning. Till en betydande del utgör den även en generell beskattning av våra bostäder. Det kan kanske i vissa fall vara lämpligt eller försvarbart att tillämpa en generell beskattning och punktvis utgående subventioner för att stimulera eller reglera. Emellertid kan man ifrågasätta om vi lärt oss behärska denna styrningsmekanism så särdeles väl, och man kan även ifrågasätta om inte det dominerande motivet vid denna avvägning mellan beskattning och subvention ibland blir benägenheten att låta den hand som ger komma i strålkastarbelysning och den hand som tar bli väl gömd.

Jag tror det är av vikt att riksdagen

ej glömmar bort sitt år 1957 fattade beslut, men å andra sidan anser jag inte att frågan om fastighetsskatten bör avgöras i samband med beskattningsfrågan för kraftverken utan bör ses i ett större sammanhang.

Jag kommer därför att rösta på utskottets hemställan i denna fråga.

Herr HENNINGSSON (s):

Herr talman! Även då man går ut med de bästa föresatser för att skapa något riktigt bra, kan det ibland inträffa olycksfall i arbetet. Jag vill faktiskt påstå att detta varit förhållandet med den föreliggande propositionen nr 84. Denna proposition framlades vid en tid, då det verkligen var trängsel på våra pulpetar, och detta förhållande har säkerligen medverkat till att många av riksdagens ledamöter inte kommit till klarhet om vad proposition nr 84 innehåller. Än mindre är man klar över vilka konsekvenser den föreslagna lagtexten kommer att medföra. Om kammarens ledamöter hade varit fullt insatta i detta, är jag övertygad om att motioner med yrkanden om ändringar skulle ha förebragts i en utsträckning, som inte är vanlig i vår riksdag.

Faran för att riksdagen godkänner utskottets förslag är naturligtvis mycket stor. Om så skulle ske, skulle vi dock ganska snart, i varje fall efter år 1964, komma underfund med den nya ordningens verkliga innebörd som inte alls var vad vi avsåg.

Avsikten att bättre tillgodose Norrlandskommunerna har vi säkerligen alla stor förståelse för, och i detta avseende har man till en del lyckats. Men man har samtidigt skapat en situation för ett antal andra kommuner, vilken man inte hade tänkt sig. För mig verkar det som om sammanblandningen av skattek teknik och elteknik skulle tillhöra de mera svårbemästrade områdena, och tyvärr kan jag konstatera att man inte lyckats något vidare i detta avseende. Man har klarat upp problemen för de

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

norra delarna av landet, där man lyckats ge de s. k. skattetyngda kommunerna ett välbehövligt tillskott.

Men hur har det gått i södra Sverige? Jo, där har man tagit tillbaka stora be-
lopp från mindre, medelstora och till och med från mycket skattetyngda kommuner. I stället har man överfört dessa pengar på den största och absolut minst skattetyngda kommun som finns i denna landsända. Jag har mycket svårt att gå med på att detta skulle vara riktigt.

Jag skall ta några exempel på kommuner, som helt och hållet mister den inkomst de tidigare haft från denna källa. I Hälsingborg förlorar vi med nuvarande omfattning av elförbrukningen 103 000 kronor, en förlust som starkt ökar för varje år. Landskrona förlorar 52 000 kronor, Lund 50 000, Trelleborg 38 000, den lilla Asarums kommun i Blekinge 31 000, Karlshamn 42 000, Karlskrona 51 000, det lilla Ronneby förlorar 12 000, Halmstad 32 000, Värnamo 19 000, den lilla Emmaboda köping i Kalmar län 43 000, Kalmar stad 38 000 och Oskarshamn 34 000 kronor.

Näväl, ärade kammarledamöter, om dessa pengar hade gått till de som visser det fattiga norrlandskommunerna, skulle t. o. m. jag ha varit tyst och inte kritiserat, men sedan jag kommit underfund med att dessa pengar i huvudsak går till den största och minst skattetyngda kommunen i området, anser jag att det måste vara något fel på propositionen. Jag beklagar att man inte ger sig tid till att undersöka dessa förhållanden, som är så oerhört skiftande i olika delar av landet. Södra Sverige har den speciella strukturen, att dess egen elproduktion inte uppgår till mer än 20 procent av konsumtionen. De övriga 80 procenten hämtas från Norrland, men märk väl inte av företag som ägs av Sydkraft, utan denna elkraft köps tillsammans med andra företag uppe i Norrland, vilket gör att huvuddelen av detta kommer att tillfalla produktionskommunerna i södra Sverige. Denna el-

kraft går till några få kraftstationer i södra Småland, Halland och i övrigt till Malmö stads stora ångkraftverk.

Det är dessa proportioner i fördelningen som jag anser allt annat än tillfredsställande, och de stämmer mycket illa överens med den uppfattning man hade, nämligen att man skulle ge åt de mest skattetyngda och de som bäst behöver inkomsten. Här gör man vad de södra delarna av landet beträffar tvärtom.

För den skull kan jag inte annat än yrka bifall till reservation I av herr Gösta Jacobsson, vari yrkas avslag på propositionen och anhålles om en ny och snabb utredning som tar hänsyn till alla dessa faktorer; det är de faktiskt värda.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag tror att man med tillfredsställelse kan hälsa denna Kungl. Maj:ts proposition om ändrade fördelningsregler mellan kommuner i fråga om det skatteunderlag som härrör från kraftverksrörelsen, och den tillfredsställelsen blir större, när jag konstaterar att vi inom bevillningsutskottet i stort sett är eniga. Det ändringsförslag som bevillningsutskottet på grund av motioner också framlägger, har man i stort sett kunnat vinna enighet om. De föregående talare som tillhör bevillningsutskottet har ju också understrukt detta, och även en motionär har varit så belåten, att han avstått från att göra något särskilt yrkande.

Beträffande detaljerna i denna proposition och utskottets betänkande skall jag givetvis inte vid denna tidpunkt ingå på någon närmare redogörelse, men jag vill ändå understryka det berättigade i den kritik som riktats mot de nuvarande fördelningsreglerna, som i stort sett gällt sedan 1928. Vad som skett under denna långa tid är i själva verket, att produktionsfunktionen numera intar en dominerande ställning i kraftföretagens

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

verksamhet. Från den synpunkten bör man därför i högre grad än förr anse, att det är riktigt att produktionskommunerna tilldelas en större andel än nu av företagens inkomster.

Propositionen innebär också en betydligt rättvisare fördelning än den som hittills gällt. Sälunda tillförs produktionskommunerna, som nu är missgynnade, en större andel om det nu föreliggande förslaget godtas av riksdagen — och det tror jag alldeles säkert det gör — och beskattningsrätten kommer att fördelas mellan huvudkontorskommunen, produktionskommunen och de kommuner där företaget tillhandahåller kraft över eget distributionsnät — alltså närdistributionskommuner. Enligt utskottets förslag sänks också huvudkontorsandelen från nuvarande 10 till 5 procent från inkomst av rörelse utöver garantibeloppet. Återstoden blir sedan fördelad mellan produktionskommunerna och de kommuner där närdistribution äger rum. Till produktionskommunerna kommer i fortsättningen att räknas de kommuner där det finns regleringsdamm. Detta är också ett steg i rätt riktning.

En annan förändring som utskottet föreslagit på grund av motionerna är upphävandet av skattefriheten för statens kraftleveranser till kommunikationsverken. Härigenom tillfördes kommunerna årligen nya skatteintäkter på omkring 2 miljoner kronor.

Herr talman, detta är alltså med mycket få ord huvudpunkterna i betänkandet och i propositionen.

Vad sedan beträffar fastighetsbeskattningen, som herr Nilsson i Svalöv varit inne på och yrkat bifall till den reservation som finns fogad till betänkandet och som herr Broberg också berörde, är det en fråga som så att säga hänger löst samman med denna proposition. Jag tror att vi när det gäller riksdagens förut fattade principbeslut att helt avskaffa fastighetsskatten inte har några delade meningar, utan vi kommer alldeles sä-

kert fram till detta förr eller senare. Men bevillningsutskottet har — såsom herr Broberg redan tidigare sagt — ansett att man inte bara kan avskaffa den, då detta skulle drabba framför allt kraftverkskommuner och de små sommarstugekommunerna för kraftigt. Det har, om jag inte minns fel, redan varit en utredning som behandlat detta, men den har inte kunnat föranleda någon proposition. Vad detta beror på kan jag givetvis inte äga kännedom om, men jag misstänker att det är så pass komplicerat att åstadkomma ett borttagande av all garantibeskattnings och ändå få en rättvis fördelning mellan dessa stora skatteobjekt, att det varit svårt att realisera detta. Man får emellertid hoppas att det förverkligas.

Till herr Henningsson vet jag inte vad jag skall säga. Han menar att hela propositionen och bevillningsutskottets betänkande var ett olycksfall i arbetet. I så fall skulle olycksfallet, såsom han själv skildrade det i detalj, bestå i en olycklig fördelning mellan kommunerna i södra Sverige. Malmöborna får för mycket, säger han, hälsingborgarna för litet, o. s. v. Det är ett byagräl jag inte skall lägga mig i. Men de summor som herr Henningsson nämnde var rätt små och lär inte påverka budgeten vare sig i Hälsingborgs stad eller någon annan stans.

Jag tycker inte detta resonemang har något större sammanhang med propositionen och inte heller att hans invändning mot bevillningsutskottets enhälliga förslag är av den allvarliga arten att den kan föranleda någon längre kommentar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr HENNINGSSON (s):

Herr talman! De sifferuppgifter jag lämnade var mycket kortfattade. Det finns mycket mer att anföra. Många andra orter i vårt land har säkert kommit underfund med att denna proposi-

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

tion slår alldeles blint. Även om vi kommer att överleva denna nya ordning i Hälsingborg — det är ingen fara med det, herr Kärrlander — vill jag ha ut sagt att propositionen som den nu är utformad kommer att verka i en riktning tvärt emot vad man har avsett. När jag observerade att detta är förhållandet, kunde jag inte underlåta att säga att jag är missnöjd med propositionen och betraktar den som ett olycksfall i arbetet.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Det företag herr Henningsson talar om kan ju inte vara något annat än Sydkraft, som har egna anläggningar i Ljungan, Lagan och Mörrumsån, med 78 MW i Ljungan, 104 MW i Lagan och 13 MW i Mörrumsån.

Herr Henningsson tycker att det är farligt att beröva dessa kommuner så mycket av deras stora inkomster. Men meningen med hela propositionen och utskottets betänkande är ju att skatteinkomsterna skall flyttas över till den kommun där de hör hemma. Att vissa kommuner haft inkomster som de inte rätteligen borde ha haft är väl inget motiv att behålla en sådan fördelning.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Först upptages det i reservationen I) av herr Gösta Jacobsson framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 84 och om viss utredning. Om detta reservationsyrkande avslås, företages utskottets hemställan till avgörande momentvis.

Det i reservationen I) av herr Gösta Jacobsson framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 84 och om viss utredning

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å berörda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervä-

gande ja besvarad. Herr Henningsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det i reservationen I) av herr Gösta Jacobsson framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 84 och om viss utredning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit detta reservationsyrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 199 ja och 6 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit ifrågasvarande yrkande.

Mom. A

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. B 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. B 1) i utskottets betänkande nr 38, röstar

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen II) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 172 ja och 37 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. B 2—B 6

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7

Föredrogs vart för sig bevillningsutskottets betänkande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

sammansatta konstitutions-, banko- och första lagutskottets betänkande nr 2, med förslag angående anslag för budgetåret 1963/64 till ombudsmännen och deras expeditioner samt ändringar i tjänste- och personalförteckningarna för dessa expeditioner, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till morgondagens sammanträde.

§ 8

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa organisationsändringar inom överståthållarämbetets skatteavdelning, m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till överståthållarämbetet;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny huvudorganisation för statens järnvägar m. m.;

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reseersättning åt församlingspräster m. m.;

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar m. m.;

nr 274, i anledning av riksdagens år 1962 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utrikesförvaltningens organisation och personalbehov m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1963/64 till stöd åt konstnärlig verksamhet m. m.;

från första lagutskottet:

nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel;

nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 42 § lagen den 25 oktober 1957 (nr 577) om prästval;

nr 305, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag

Fördelning mellan kommuner av skatteunderlag från kraftverksrörelse

om ändrad lydelse av 11 § religionsfrihetslagen den 26 oktober 1951 (nr 680), dels ock väckta motioner om skriftlig form för anmälan om utträde ur svenska kyrkan;

nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upplåtande av kyrkorum i vissa fall;

nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till namnlag m. m.; och

nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor; samt

från tredje lagutskottet:

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gravrätt m. m.;

nr 284, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående igångsättningstillstånd för

byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa ändringar i 1954 års internationella konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja m. m.; och

nr 297, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomt-rätt, m. m., dels ock i ämnet väckt motion.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 1.27 på natten.

In fidem
Sune K. Johansson